Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Vitae fratrum ord. heremitarum S. Augustini

https://hdl.handle.net/1874/327893

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.
N°. 133.

K 3 Pl H
N: 11

241 *(Eccl. 133, antea 294e.) Membr. fol. 130 ff. 2 col. 1464.*
Jordanus de Quedlinburg, Vitae fratrum ord. Heremitarum S. Augustini.

Fol. 2a. Prologus. Spiritualis pulchritudinis vere amatori, cet. Fol. 124a. Liber iste .... pertinet Regularibus in Traiecto ad apostolos, scriptus tam diebus festiuis quam ferialibus. Finitus vero per fratrem eiusdem conuentus anno dñi M CCCC lxiiij in profesto agnetis, cet. Fol. 125. Incipit tabula.

Hs.
3 H 11

gerestaureerd juni 1990
zie: Map Restauratie

liber mōsterij regulariū ī tiecto ī traiecto

nº. 259. c.

Nº. 294. c.

Incipit vitasfratrū fratris Jor
dani ordinis heremitarū sā
ti augustini

Spiritualis
pulchritu
dinis vere
amatori i
xp̄o. Alteri
sibi fratri
iohāni or
dis fratrū
hemitarū sancti augustini lec̄to
ri in argentinā. frater iordanus
iter eiusdē ordis lectores minimꝰ
Cor vnū et aīam vnā habe̅ in
dn̄o. Mire caritatis virtus ex ꝑ
fluo pectoris vr̄i emanās fonte
de q̄busdā dudū questiōibus cō
sciencīā vr̄ām vt scripsistis pur
gantibus. vtpote qui beatissimi
pr̄is nostri augustini verꝰ filiuꝰ
existere per regularis īstitucionis
sue ꝑfectam obseruanciā sancto
desiderio īspirati dn̄o estuatis cū
gnitatē meā consultare curauit.
Verū cū ad respōdendū scriptis
vr̄is applicare animū nō nulla
ex vr̄is motiuis se meo īgerebāt
cōceptui. quarū enucleacio ma
gis ociosū studiū exposcebat. i
Quippe vr̄a prudēs interrogacio.
cōpencius ingenij mei excitacio fu
it. et ita quesisse q̄rendo viam
est dedisse q̄situs. Cū itaqꝫ sancto
proposito vr̄o pro puritate consciencie
vestre breui cartula rn̄dere ne
q̄rem. cupere tamē pro modu
lo meo vr̄is quesitis satisfacē.
dubietatis qꝫ scrupulū a vr̄is to
tū cordibus amouere. ad pr̄is o
pusculum diuino fretus auxilio i
manū posui. vr̄is cōsultacionib;
motus et orōnibus adiutus.
Nō quidē opusculum vitasfratrū
dēto appellandū. tū quia in eo
vita fratrū describit. tū q̄a eiuꝰ
leccione frater quilibet an sit verꝰ
filius sanctissimi pr̄is nostri augus
tini. ac per hoc frater ordis sui ex
vita sua ꝓpria cognoscere valebit
supererogacōis opibus pluribus sanct
is in eodē cōmunctis circumscrip
tis. Et vbi sibi quisqꝫ hec legēdo
aliq̄ deesse videat. doleat de pre
tito. caueat de futuro scd̄m cōsiliū
eiusdē pr̄is in regula. Incipit
prologus huiꝰ libri.

Quoniam scriptū sit in meō
ria eterna erit iustꝰ. ꝑfecto
indignū valde est illos vnq̄m
a memoria hoīm excidē. q̄ iusti
cie p̄clarus opibus ac gestis dig
ne memorabilibus virtutū exem
plaria posteris pretulerūt. Sa
ne cū inter ōnes religiosorū ordi
nes. hemitarū sancti augustini
sacer ordo ab olī et hodie fuit et
sit in agro scē ecclie v̄tutū semi
bus. morū plantulis. sapiēcie flos
culis ac sanctitatis exuberātibus
fructibus. in suis fr̄ibus copio
se per dei grām fecundatus. Ne
exēpla sancte religiōis a pr̄ibꝰ
et precedentiū tpm fr̄ibus in ob
liuionis nubilū deducātur. s
pocius in eterna meōria recondā
tur. Id circo studiū patrū ac fra
trū singulariū gestorū et nota
biliū meritorū eiusdē ordinis.
vitā. gestaqꝫ. pro q̄nto ad meā
puenere noticiā in vnū collige.
et circa hoc originē progressūqꝫ
eiusdē ordinis simul et cōmunes
eius obseruancias prut michi dē
dederit recensere. Ea affari que

ex hys statū ordinis respiciunt
sbitiens. cū omni reuerencia cor
rectioni venerabilis pris gnalis.
Nec estimet me quis psumpsis
se oīa et singula velle contexe.
q̄ de hui9 sancte religiois frat
bus ab aliquo forēt merito rece
senda. Cū ut ait mūdi sapiēs.
ea q̄ scimus sūt minima ꝗ̄ que
ignoramus. Nō mirē verita
tem optinēt in hys que in scō
cōsistunt. Qualia sūt huius
modi q̄ de gestis pticularibus
psonarū deuotarū sciri possūt.
Que reuera pauca sūt eorū q̄
deus occulte opatur in singu
lis viris scīs. Qui eciā plerūqꝫ
ea q̄ ad sui laudacionē ptinēt.
ex hūilitate celare nitūtur ad
arrogātiā deuitandā. Pauca
igit utrūqꝫ cognita michi scp
si. Et quidē si nō omnia mira
losa seu pdigiosa videātur. nō
ob hoc sūt vilipēdenda. Non eī
ad hoc solū mea in hoc ope
desudauit intēcio ut referrē
miracula. sed poci9 ut ex gestis
pteritorū edificacionē parārē
futurorū. Nec eni omnia que
btūs iheronim9 in libro qui i
vitaspm̄ inscribit narrat. i
miraculosa existūt. sed ut eēnt
ditūtat edificatoria. circa hoc
pcipue sua intēcio versabat:
put ipse ptestatur in plogo e
iusdē libri. Hoc ingens opus
aggrediar nō tam ex stilo lau
dē querēs. qm̄ ex narracōe re
rū edificacionē futurā legēti
bus sperās. dū gestorū vnius
cuiusqꝫ inflāmatur exemplis.

Neqꝫ eciā omēs qui scī sūt mi
raculis claruerūt. nec tn̄ eo mi
nus sācti sūt in conspcū dei. Mi
raculū tū etiam plerūqꝫ miracu
la facta sint a malis. scdm btm
augustinū de fide ad petrū. Et
habetur i q̄ i teneam9. Et poi
tur ibi exemplū de magis pha
raonis qui fecerūt que multa
filij israhel facē non potuerūt.
licet moyses fecit. et de symone
mago qui multa fecit que bōi
xpiani facē nequiuerūt. licet pe
tr9 fecerit. sed inde gaudebāt xpi
ani quia nōia eorū scripta erāt
in celo. Vn̄ eciā dicit gregorius
in fine pmi libri dyalogorum.
Et sūt plerīqꝫ qui signa nō fa
ciūt. et tn̄ signa facientibus dis
pares nō sunt. Nō ostendit p
hoc qꝫ petrus in mari pedibꝫ
ābulauit. et paulus in mari
naufragia ptulit. En inq̄ in
vno eodēqꝫ elemēto paulus in
mari ire nō potuit. vbi petrū
pedibus ire fecit. Apte igitur
cōstat qꝫ cū vtriusqꝫ virtus fuit
dispar in miraclo. utriusqꝫ tn̄ i
meritū dispar nō est in celo.
Hec idcirco dixerim. ne q̄s ppter hoc
venerādorū quorūdā infra me
morādorū facta puipēdat. si n̄
sunt miraculis cōprobata. dū
tamē sint nobis ad exēplaria
psutura. Porro nō nulla huic
opi ex vitaspm̄. ac institutis. ac
collacōibus patrū utile psperi
inserē. eo qꝫ ex vita pm̄ forma
tur vita fratrū. Nec conturbet
lectorem si plerūqꝫ in rerū gesta
rū narracōne īueniat ordinē

tpm non seruatum. quia propter co-
uenienciam materie nonnumquam con-
gruenciam michi visum est noua et
moderna fratrum in eodem capitulo ges-
tis veteribus applicare. Deni-
que circa titulum operis propter mino-
res est sciendum quod hic li vitas-
fratrum stat pro vna dictione. sicut
et vitaspatrum. qui est liber beati
Jheronimi. Est enim nomen compo-
situm ex duobus obliquis et ideo
manet indeclinabile per omnes ca-
sus secundum grecos. iuxta hanc re-
gulam. Si componatur oblique non
variatur. Secus de nominibus com-
positis ex vno recto et alio ob-
liquo sicut paterfamilias illa enim
declinantur ex vna parte. Compo-
sita vero ex duobus rectis declinantur
ex vtraque parte ut respublica.

Incipiunt capitula prime partis

De quadruplici conione que debet esse in sacra re-
ligione. Capitulum i

De prima conione scilicet loca-
lis cohabitacionis quando incepit et
qualiter vita cenobitica primitus
inoleuit. Capitulum ii

De tribus generibus monachorum
et quarto superaddito quod est dictum. iii

De anachoritarum genus est per-
fectius quam cenobitarum. iiii

De cenobitarum genus est secu-
rius quam anachoritarum. v

De utrumque genus professio ubi sit
in eodem homine reperitur perfectissima est. vi

Ad quod dictorum monachorum
genus ordo sancti augustini pertine-
at. ubi distinguuntur heremite in
cenobitas et anachoritas. Et
ostenditur augustinus fuisse he-
mita cenobita. Capitulum Septimum

De heremite cenobite tonolae
pertinent ad solitudinem anachoritarum.

De anachorite transire viii
possunt ad cenobia. ix

De anachorite exire non possunt
solitudinem propter opera active vite. x

De anachorite possunt exire solitu-
dinem propter opera contemplative vite. xi

Quando et cum quibus necessitatis
fratri ordinis sancti augustini licet
ac exire monasterium. xii

Qualiter beatus augustinus ad
conionem cenobitice congregatio-
nis se semper tenuerit. xiii

De dispersione fratrum post mortem sancti
augustini et vnione ordinis. xiiii

De habitu ordinis. xv

De introitu fratrum ad ciuitatem. xvi

De titulo ordinis. xvii

De reuniacione capitis ad mem-
bra in donacione corporis sancti augus-
tini et locum in papia. xviii

Qualiter sacrosancta mater eccle-
sia fuerit institutrix et auctrix is-
tius ordinis. xix

De graue sit fratri ab hac
sancta conione recedere. xx

Que statuta regule et consti-
tucionum ordinis ad hanc conmunio-
nem primam reducuntur xxi

Incipit vitasfratrum

De quadruplici conione que de-
bet esse in sacra religione Capitulum i

Multitudis
credentiũ
erat cor v
nũ et aĩa
vna ĩ dño
Nec quisq̄
eorũ q̄ pos
sidebat ali
quid suũ esse dicebat. sed erãt il
lis oĩa coĩa. Nec eñ egens q̄s
q̄ erat ĩter illos. Quotq̄t eñ
possessores agrorũ aut domor
erant vendẽtes afferebãt p̃cia
eorũ que vendebãt et ponebãt
ante pedes apostolorũ. Diuide
batur aũt singulis put cuiq̄
opus erat.

Beatissim⁹ pater et sacre
religiõis nostre plãtator
augustin⁹ intendẽs vitã apos
tolicã renouaẽ sup p̃elibat⁹
v̄bis totaq̄ sciẽcia intentionẽ
fũdauit. Vñ ipse in sermone
scdo de cõi vita clericorũ fũdã
mentũ institutiõis regule sue
eius pfessoribus apire volẽs.
pro exordio sermonis sui hũc
eundẽ scripture passũ. primo
p lazarũ dyaconũ legi fecit.
Deinde per semetipm̃ legit sb
iungens. Audistis q̃d velim⁹
orate vt possimus. Porro dili
genter ĩspiciendo intẽtionem
bĩ augustini tã in regula q̄
in illis sermonib⁹ quos fecit
de cõi vita clericorũ. q̃m etiã
etiã in alijs dictis suis cõmoni
torijs. inuenim⁹ q̄ ipse totam
religionẽ suã sup cãritatem ul
meli⁹ sup cõionem fundauit.
Hec autẽ sacre religionis
cõmuniõ quadriformis est. Pri
ma est cõio localis cohabita
cõis. q̃n̄do videlicet plures in
vnũ habitãt. de qua in ps̄
dicitur. Ecce q̃m bonũ et q̃m
iocundũ habitaẽ fr̃es in vnũ
Et hoc innuitur in verbis pre
missis ubi dicitur. Multitu
dinis credentiũ scilicet in vnũ
congregate per cohabitationẽ
et ad literã apostoli et alij fi
deles de quib⁹ eadẽ uerba lo
quũtur simul in cenaculo ha
bitabãt ut infra patebit. Se
cũda est cõio spũalis vnionis.
q̃n̄do uidelicet aliqui uelut v
nũ cor et vnã aĩam habentes.
vnius moris. id est vni⁹ obser
uãtie in cõi vita existũt. De q̄
in alio loco psalmista de deo lo
quẽs dicit. Qui habitaẽ facis
vni⁹ moris in domo. Et hec co
muñio exp̃mitur cũ additur. E
rat cor vnũ et anima vna.

Tercia est cõio tpalis posses
sionis. quãdo uidelicet de bõis
tpalibus nemo aliquid possi
det ꝓprium. sed habent oĩa in
cõi. Et hec cõio explicatur in
serie p̃missorũ uerborũ ubi di
citur. Nec quisq̄ eorũ que pos
sidebat aliquid suũ esse dicebt.
sed erãt illis omnia cõia. Et
quot aũt possessores agrorũ
aut domorũ erant. uendẽtes
afferebãt precia eorũ que uẽ
debant. et ponebãt ante pedes
ap̃lorum. Quarta cõio est
ꝓportionalis distributiõis. q̃n̄
uidelicet vnicuiq̄ datur ꝓpor
cionabiliṫ put sibi opus est.

Et hec c̄ōio describit ubi dicit̄.
Neq̄ enī egens erat quisq̄ iter
illos. Diuidebatur aūt singulis
p̄ut cuiq̄ opus erat. Et quia s̄c
hac q̄druplici c̄ōione b̄tus au
gustin⁹ fūdauit regulā suā. i
deo hec quatuor ipse in princi
pio regule p̄mittit. Ait naq̄. Hec
sūt q̄ ut obseruetis p̄cipim⁹ in m
onasterio constituti. Primū p̄p
ter quod in estis unū congrega
ti. ut unanimes habitetis in do
mo. hoc p̄tinēt ad primā c̄ōio
nem. Et sit vobis cor unū et a
nima una in dn̄o. hoc p̄tinet
ad s̄c̄dam. Et nō dicatis aliq̄d
p̄priū. sed sint vobis om̄ia c̄ōia.
hoc p̄tinet ad terciā. Et distribu
atur unicuiq̄ vestrū a p̄posito
vestro victus et tegumentū. nō
eq̄liter ōnibus. quia nō equali
valetis ōnes. sed potius unicui
q̄ sicut cuiq̄ opus fuerit. hoc p̄
tinēt ad c̄ōionem quartā. Et q̄a
hec regula sit s̄c̄dm vitam ap̄li
cam. ostendit cū subiūgit. Dic
enī legitis in actibus ap̄lorum.
Denuq̄ ad has q̄tuor c̄ōiones
ōia statuta ordīs tam in regu
la q̄m in c̄ōstitutionib̄ reducū
tur. Et s̄c̄dm hoc p̄ns opusculū
in q̄tuor p̄tes distinguit. ita q̄
circa materiā prime c̄ōionis
versatur p̄ma pars op̄is. Circa
materiam s̄c̄de. s̄c̄da. Circa mate
riā tercie. t̄cia. Circa materiā
c̄ōionis quarte. quarta pars
versatur. De p̄ma c̄ōione scili
cet localis c̄ōhabitationis quando
incepit. et q̄liter vita cenobiti
ca primitus inoleuerit. c. ij

Sicut dicit glosa super
illa u̇ba ad hebreos
xiij⁰. beneficiēcie et c̄ōi
onis nolite obliuisci. Cōio inq̄
est caritas qua ōia putant c̄ōia.
Que licet c̄ōio et si suo modo
esse debeat īter om̄es fideles. spe
cialiter tn̄ req̄ritur inter religi
osos uni⁹ professionis. Et tū hec
sit q̄driformis ut dictū est. de
p̄ma prius p̄tractandū est.
Prima ergo c̄ōio in sacra re
ligione obseruāda est localis c̄ō
habitationis. ut videlicet aliq̄
in unū habitēt corporaliter. in v
na videlicet domo claustro vel
monasterio. Et hec sacra c̄ōio pri
mo ortū habuit in veteri testa
mēto sub samuele. q̄ primū c̄ō
uentū religiosorū instituit. ut
ait mḡr in hystoriis sup illo
p̄mo regū x. Obuiū habebis
gregē p̄phetarū descendenciū de
excelso. et an eos psalteri cithara
Et dicebatur c̄ōuentus eorū cu
neus quasi c̄ōmune⁹. et diceba
tur p̄phetare. id est iugit̄ deum
laudare. Et forte quiq̄ aliqui ex
eis p̄phetabāt. ut ait ibi mḡr.
Et q̄ religiosorū personā gesse
runt p̄phete testatur iheronim⁹
in ep̄la ad rusticū monachum.
Filij inq̄ p̄phetarū monachos
dicim⁹. qui in veteri testamēto
edificabāt sibi casulas p̄pe fluē
ta iordanis et urbibus relictis
polenta et herbis agrestib̄ vic
titabāt. Deinde ip̄e x̄pus c̄ōuen
tū apostolorū instituit regulā
euangelicā eis tradēs. Quā sa
cratissimā c̄ōionem ap̄li post

dnī resurrectionē semp retinu
erūt et tūc etiā corpaliter coha
bitac̄e in vnū inceperūt. Legit̄
enī in actibus aplorū q̄ post
resurrectionē dn̄i vndecim
apli simul habitauerūt in ihe
rusalē in cenaculo g̃ndi strato.
et erant omēs ibidē perseuerā
tes in orōne cū mulieribus et
maria mr̄e ihesu. Omnes q̄
dem tam apli q̄m alij discipu
li et mulieres n̄ habitabāt illa
pte iherusalē que dicitur mel
lo. scilicet in mōte syon ubi cō
stituerat dauid sibi palatiū.
et ibi cenaculū erat illud in
quo tūc habitabāt vndecī a
postoli. Ceti uero discipuli et
mulieres habitabāt circūq̄q̄
p diūsa hospicia ut dicit ma
gister in hystorijs. Et ibi in
cenaculo apparuit eis dn̄s ī
die ascensionis precipiens ut
egrederentur in montē oliueti.
qđ et fecerūt. Visa aūt ascen
ciōe dn̄i. regressi sūt in ihe
rusalē ad idē cenaculū. coha
bitātes ibi usq̄ ad diē penthe
costes. Et tūc ibidē centū vi
ginti cogregatis in vnū. sup
uenit sp̄us sanctus. Ab hac
ergo sc̄a cohabitatione aplo
rū in nouo testamēto primo
sūpsit exordiū cōio cenobitice
discipline. Que scilicet cōio
apostolica successu tpis pul
lulauit et multiplicata est ī
plici ꝓpagine. Primo nāq̄
duodecī receperūt ad cōionē
sue religiōis alios discipulos
et fideles alios ad eos conuer
si cupientes. Qui vendentes p̄e
dia posuerūt precia eorū ante
pedes aplorum. quibus oīa e
rant cōia. Et erat illa sc̄issima
congregacio sūme perfeccionis et
intentissimi feruoris. De qua scri
bitur in collationibus patrū q̄
talis erat tūc omnis eccl̄ia. qua
les nūc ꝑpaucos in cenobijs in
uenire difficile est. Et hec fuit
hui⁹ sancte aplice cōionis ꝓpago
pma. Qualis etiā in sūma per
fectiōe vigebat alexandrie sub
marco euāgelista. ut narrat
philo in ecclasiastica hystoria. Et
iohes cassianus in institutis pa
trū. Deinde cū p apsorum pre
dicationē credentiū multitudo
creuisset. et de alienigenis et di
uersis gentibus ad fidē cristi cō
fluxisset multi. a quib⁹ ipsi a
postoli pro ipsis fidei rudimen
tis et inueterata gentilitatis cō
suetudie nichil āplius expete
bant. nisi ut ab imolaticijs
ydolorū et fornicatione ac suf
focatis et sanguine abstine
rent. Atq̄ ita libertas que gē
tibus pp̄ter infirmitatem p̄
me credulitatis indulta est.
etiā illius eccl̄ie perfeccionem
que in iherosolimis cōsistebat.
paulati contaminare cepisset.
ac p hoc pmus illius fidei fer
uor refrigesceret. nō solū hij qui
ad fidē cristi de gentib⁹ confluxe
erant. verū etiā illi qui vide
bātur illius eccl̄ie principes
et rectores ab illa districtione
laxati sūt existimantes id qđ vi
debant gentibus pro infirmi

tate co̅cessu̅ sibi etia̅ fore licitu̅.
Unde factu̅ est q̅ hy quibus
adhuc aplicus feruor inerat.
memores illius p̄stine perfectio
nis. discedentes a ciuitatibus
suis et ab illoru̅ consortio qui
sibi remissionis vite negligen
tia̅ licita̅ esse ducebant. ad loca
suburbana et secretiora secesse
ru̅t. et ea q̅ ab apostolis me
minera̅t statuta. p̄uatim ac
peculiariter exercere ceperu̅t. Et
ita coadoleuit disciplina eoru̅
discipuloru̅ qui se ab alioru̅ co̅
tagio seq̄strauerunt. Et hec fu
it p̄pago secu̅da. Consequenti aute̅
tp̄e cu̅ et hy paulatim crescente
uel indigenaru̅ vel aduenaru̅
nu̅o. quoru̅ nonnulli vxoribus
et liberis pudere̅t a p̄fessione a
plica refrigescerent. ac per hoc et
aly illor contaminati exemplis
eoru̅ tepescerent. quida̅ eoru̅ in
quibus adhuc aplicus feruor in
ferbuit. a co̅iugys abstinentes.
a pristi̅ se co̅sortio mu̅diq̄z istius
co̅uersatio̅e sequestraueru̅t. et
singulare ac solitaria̅ vitam
elegeru̅t. seorsu̅ a turbis coha
bita̅tes in vnu̅. Qui p̄pter so
litarie vite districtione̅ mona
chi noiati sunt. Et hec fuit a
plice co̅ionis tertia p̄pago. et
durauit per a̅nos plurimos
usq̄z ad tp̄a bti pauli p̄mi he
mite et sancti a̅thony. Veru̅
q̅ inter cenobiu̅ et monastiu̅
hoc interest. quia monasteri
u̅ nomen est diuersoru̅ nichil a̅
plius q̅m locu̅ id est habitacu
lu̅ significa̅s monachorum.

Cenobiu̅ vero etia̅ p̄fessionis
ipsius qualitate̅ disciplina̅q̄z
designat. Et monasteriu̅ po
test etia̅ vni9 monachi habi
tatio noiari. Cenobiu̅ vero ap
pellari no̅ potest nisi ubi plurimor
cohabitantiu̅ degit vita uni
ta co̅ione. put hec ex institutis
et collationibus patru̅ lucide
colliguntur.

De tribus generibus monachoru̅. et quarto supadoito quod est deterius iiij

Tria fuisse in egipto i
monachoru̅ genera
a̅tiquoru̅ patru̅ insti
tuta declara̅t. Quoru̅ duo su̅t
optia̅. terciu̅ tepidu̅ et euitan
du̅. Primu̅ est cenobitaru̅ ge
nus qui scilicet in congregatio̅e
pariter habita̅tes vni9 senioris
iudicio gubernantur. Et dicti su̅t
sc̄d̄m papia̅ a ceno̅ grece q̅d est
co̅e quod co̅e latine. Inde ceno
bite dicu̅tur in co̅i viuentes.
De quoru̅ exordio ia̅ pauca pre
libaui. sed de p̄gressu ipsoru̅ in
p̄sequentibus dissereutur. Secu̅
du̅ genus monachoru̅ est here
mitaru̅ seu anachoritaru̅. qui
de p̄moru̅ nu̅o uelut de fecun
dissima radice tanq̄m flores fruc
tus q̄z prolati su̅t. Cuius profes
sionis p̄ncipes paulu̅ et a̅tho
niu̅ nouimus extitisse. Hii ita
q̅ vite successores heremite nu̅cu
pa̅tur eo q̄ in heremus demora̅t.
Dicu̅tur et anachorite q̅d in i
de redit. Na̅ anachoresis co̅e est
q̅d heremus. inde anachorita
dicitur heremita reclusus qui so
lus habitat sc̄d̄m papia̅. Vel

secundū iohēm cassianū ana
choritę id est. eo q nequaq̄m
contēti hac victoria qua inter
hoīes occultas insidias dyabo
li calcauerūt. verū et aperto
certamīe ac manifesto cōflictu
cū demonibus cōgredi cupien
tes. vastos hēmi secessus pene
trare nō timuerūt. ad imitaci
onē scilicet iohis baptiste qui
in hēmo tota etate pmansit.
helie quoq et helisei atq illoꝝ
de quibus aplus ita memorat
dicēs. Circuierūt in melotis
in pellibus caprinis egentes ā
gustiati et afflicti q̄bus dignꝰ
non erat mūdus. In solitudi
bus errātes. in montib et spe
lūcis et cauernis terre. De qui
bus est et illud iheremie. Sedebꝰ
solitarius et tacebit. quia leua
bit se sup se. Tercium est illud
deterrimū genus et execrabile
sarabaitarū. qui ananie et
saphire sectātes filacionē euā
gelicam pfectionē silare potꝰ
q̄m in veritate arripe malue
rūt. appetētes tātummō noīe
monachoꝝ absq ulla emula
cione censeri. Hij foris predicāt
paupertatē nullā portare volē
tes egestatē. In cunctis suis o
peribus querūt honorari reue
ri et laudari ab hoībus et ut
scī venerari. Corpa foris desper
tis vestibus tegunt. sed intus
ad carnē purpurea induūtur
In cinere predicāt se iacē. sed
in excelsis palacijs mollia stra
ta nō despiciūt. Angelicā faci
em foris ostendūt. sed lupinā

eos intus habē non dubitamꝰ.
Tales nullius seniors voluīt
subdi īperio. Precipue pauci
tes ut absoluti a seniorū iugo
exercendi volūtates suas. ac
pcedendi. uel quo placuerit di
uagandi. uel qd libuerit facien
di habeāt libertatē. Tales sū
ma sollicitudīe student q̄liter
peculias congregent. q̄literq e
as cōgregatas sue gule ac p
fusioni voluptati ac philargi
rie vicio recondāt. Isti denīq
in egipto erāt in foramīibus
petrarū habitātes. induti por
corū et boū pellibus. cincti fu
nibus palmarū spinas ad calca
nea portātes et ligatas ad cā
gulū. discalciati et sanguine
cruētati. cauernas exeuntes.
ad festū cenophegie pgebāt
iherosolimā et sancta scōrum
circuīantes portabāt cū omī af
fectu se seruaē. barbas postmo
dū sine redēptione euellē festi
nabāt in conspctu hoīm et
sic acquisita fama et lucra ad
ppria remeabāt. solitarie epu
lātes et gaudētes sup id quod
explicare possumus. Preter
hoc est quartū genus mona
chorū qd appellatur girouagū
de quo dicit btūs benedictus
in regula sua q sūt adhuc
deteriores sarabaitis qui per to
tā vitam suā per diuersas
puincias terris atq quatinꝰ
diebus p diuersorū cellas hos
pitantur. sp vagi et nūq̄m sta
biles ppriis voluptatibus et
gule seruientes. Hos augusti

sup̄ illū psalmū. Ecce q̄m bo
nū τc̄ falsos monachos vo
cat eo q̄ circūuagātur p̄ cellas.
Sed duo ultīa genera execra
bilia absint a finibus nostre
sacre religionis. et ad duo p̄a
ma gn̄a ōni affectu āplecten
da nos cōuertētes. quō adiuīcē
se habeāt aduītamus.

Qr anachoritarū gen⁹ est p̄fec
tius q̄m cenobitarū τ q̄rtum

Uero anachoritarū ge
nus p̄fectioris quidē
culminis esse cōstat cū
oportet eos p̄us fuisse in ceno
biis p̄exercitatos q̄m anachori
ticā arripuerīt abstractionem.
Quia ut dicit̄ in collacionibꝰ
patrū collatione pyamonis
abbatis. Anachorite illi sūt q̄
in cenobiis īstituti iāq̄ in actu
ali cōuersatōne perfecti solitu
dis elegere secreta. Quorū fi
nis est et p̄fectio habē mentē
abstractā et ab oībus terrenis
exutā. eamq̄ q̄ntū huāna fra
gilitas sinit semp̄ viuē cum
cristo. Finis vero cenobitarū ē
ōnes suas mortificāē et cruci
figē volūtates. et nichil de cras
tino cogitāē. Quia ergo vnū
q̄dq̄ ex fine suā sortitur p̄fecti
onē constat anachoritarū ge
nus p̄fectius esse. Quod ipsi
dn̄i nostri cōfirmat exēplo. qui
anteq̄m secedēt in desertū vo
luit a iohāne baptisari et sic
implē omnem iusticiā ut dici
tur mattei tercio. Dans q̄ hoc
p̄ exemplū q̄ volētes transire
ad vitā heremiticā. debent p̄
us esse ōi iusticia et virtute
p̄exercitati atq̄ spiritu s̄cō re
pleti qui datur in baptismo.
Vn̄ lucas ait q̄ ihesus plenꝰ
sp̄u sancto ascendit de aqua.
et statī agebatur a sp̄u in de
sertū. Ex quo habetur doctrīe
cā neminem debere imediate ī
p̄mo conuersionis feruore ad
h̄emi cōuolare fastigia. sed p̄
us in cenobio p̄fecte exercitati
sub iugo monastico. Unde bea
tus b̄ndictus in regula sua dic
hos veros esse anachoritas q̄
nō conuersionis feruore nouicī
sed monasterii diuturna p̄ba
cōe didicerūt contra dyabolū
multorū solacio iā docti pug
nare. et bene īstructi fraterna
ex acie ad singularē pugnam
h̄emi securi iā sine consolatōe
alt̄ius. sola manu vel brachi
o cōtra vicia carnis vel cogita
tionū deo auxiliāte sufficiunt
pugnāē. De q̄bus beatus au
gustin⁹ in libro de moribus ecc̄
e sic ait. Multi adeo dei sūt a
more flagrātes ut eos in sum
ma cōtinēcia atq̄ huiꝰ mūdi
incredibili contēptu solitudo
delectet. Quid queso vidēt qui
nō possūt hoīem non diligē
et tñ non possunt hoīem vi
dē. Profecto quidq̄ illud est p̄
stācius est rebus hūanis cuiꝰ
contēplatiōe potest homo sine
hoīe viuere. Et infra. Qui se
cretissimi penitus ab oīm hoī
nū conspectu pane solo qui
eis per digesta tp̄a interualla
confertur et aqua contenti di

sertissimas terras incoluīt per
frequētes colloquio diuīo. cum p
priis mētibus adheserūt. Vn
beatus ihero in epistola ad de
metriadē virginē et etiā ad r
rusticū monachū dissuadet
istū statū heremiticū assumē
a cenobitātibus imediate a sclo.
nisi prius in monastio sint op
tīe exercitati sub obediētia in
artibus vtuosis. Sed huic ob
stare videt quod legim de sāc
to paulo primo hēmita q ipse
dum eet tenellus utpote puer
xvi ānorū nullo exercicio mōsti
co premio. sed causa psecutiōis
fugiende deserta hēmi pene
trauit et ad maximā perfcō
onem peruenit. Ad quod dicit
hoc fuisse ex singulari dispē
satiōe diuine gracie. que in e
o suppleuit qd alij per longū
exercitiū acquirūt. Nec hoc
trahendū est ad consequēti
am. quia puilegiū paucoz
legē non facit. De lege enī
cōi periculosissimū esset cuiq
hoc attēptare pter ualidissi
mas teptationes quib; illud
hoim genus ipugnat. Cui
exemplū habem in ipso dno
saluatore nro qui nusqm le
gitur tēptatus nisi cū esset ī
deserto. Est quippe desertū tēp
tacioni aptū. cū nullū ibi
refugiū sit pter deū. Vnde eci
am de isto sancto paulo dicit
iheronim q qntas ipse passio
nes ptulerit nulli hoim cog
nitū est. suppones multas
ipsū fuisse ppessum. Serpēs

etiā ille in padiso volēs tēp
tare matrē generis nri etiā.
solitariā eam aggressus est.
Ex quibus oībus colligitur q
tēptator solitudinē amat. q
re oportet hoiem solitariū be
ne esse armatū contra hostē.

Q cenobitarū genus est secu
rius qm anachoritarū. C v

Cenobitarū autē ge
nus securi esse ratio
et auctoritas mani
festat. Sepe ex bonorū consor
tio multū homo iuuat ad e
xercitiū virtuosū iuxta illud
psalmi Cū sancto sanctus eri.
Huiusmōi aūt iuuamen
cōsortij bonorū attendit preci
pue in qtuor. Primo in bo
na et sācta instructiōe. Frequē
ter enī solitarius iciderit cogitātes
de aliquo articulo fidei vel scrip
ture posset incidē errorem cum
nō habet istruentē. sicut legit
de sācto paulo simplice qui fu
it discipulus sācti anthonij q
cū aliquibus pātribus cōgrega
tis de deo et dictis pphetarū co
ferentibus iterrogauit ille an
xpus prius fuisset an pphete.
Et quidē hec simplicitas et i
noria nō fuerit. poterat modo
sili in aliquo articulo fidei he
sitare uel etiā errare cū nō ha
beret eruditorē. Vnde btus ihe
ronim scribens ad rusticū mo
nachū. Michi inqt placet ut
habeas sācrū contuberniū ne
ipse te doceas. Et subdit in soli
tudie cito subrepit supbia. dor
mit homo qñdo voluerit. fa

ut q̄d voluerit. nullū veretur.
tu aūt qui in civitate vivis.
nō facies quod vis. comedis q̄d
iuberis. subiceris cui non vis.
¶ Secūdo in affectuū et moꝝ
directiōe. Sepe enī mali moꝛ̄
et norie affectiōes exēplis et cor
rectionib; alioꝝ corrigūtur et
depaimūtur. Difficile q̄ppe val
de est hōi ꝑ̄prios suos defectus
cognosce̅ et corrige̅. Unde ysido
rus in libro de sūmo bono. fa
cilius inq̄ reprehendim⁹ vitia
aliena q̄m nostra. Nā sepe q̄
ꝑuersa iudicam⁹ in nobis no
cibilia esse minime sentimus.
¶ Tercio huiōi unnamē atte
ditur in oꝛonum exauditione
seu votoꝝ consecutiōe. Facilius
enī in cōgregatione pluriū de
votoꝝ homo optinet q̄d petit
aut desiderat. Vn̄ salvator dis
cipulis suis dicit. math xviii.
Si duo ex vobis cōsenserit sup
terrā de ōni re quacumq̄ pe
tierint fiet eis a patre meo.
Et subdit. Ubi vero duo vel tres
in nomīe meo cōgregati fue
rīt in medio eoꝝ ego sū. Et si
hoc de duob⁹ vel tribus iustis
cōgregatis. q̄nto magis in mul
toꝝ iustoꝝ congregatiōe. nō
est dubiū cristū interesse et e
oꝝ vota exaudire ut dicit leo
papa. Hui⁹ rei exemplū est in
sācto thoma qui p̄ma vice nō
meruit dn̄m post resurrectiō
nē suam videre quia in cōgre
gatione discipuloꝝ non erat.
sed postea eo existēte in cōgre
gatione meruit eū non solū
videre ꝑ̄mo et palpare. Ex hoc
habet documentū q̄ melius
est dice̅ horas canonicas in cō
gregatiōe fratrū in ecclia q̄
seorsū in cella vel atrio. Ad h̄
est etiā exemplū naturale.
Nam carbones accēsi in con
gerie pluriū bene ardent et
faciunt bonū ignem. sed car
bo vn⁹ solus ab alijs sepatus
nō bene ardet sed tabescit et ex
tinguit̄ in seipso. sic plures o
rātes in cōgregatione se mutu
o in devocione coaccendūt. et
vnius aliꝯ teporem fervor
alteri⁹ accendit. ¶ Quarto in
tēptationū supportatiōe. Vix
enī quis in congregatione
bonoꝝ existens. sufficere po
test insultū nequissimi tēp
tatoꝛis. q̄m si solitarius esē̄.
Nā homo multū roboratur
ad pugnā fraterna ex acie ut
dictū est ex auctoritate sācti
benedicti. Unde in collatiōib⁹
patrū collatiōe abbatis serenī
dicitur. q̄ olī quādo sācti p̄es
p̄mo ceperūt in h̄emo habi
tare. maligni sp̄us tam seua̅
eis molestias intulerūt. q̄ vix
nō audebāt singulariter in
cellis suis morari. sed octo v̄
dece̅ simul morabātur. Qui
etiā tantā psecutionē a de
monibus passi sūt. q̄ vicissi̅
de nocte vigilabāt psalmis
et oꝛonibus et lectionibus in
tēti cū reliq̄ sompnū caperent.
et illis expgefactis alij similiter
ad custodiam eoꝝ qui dormi
turi erant vigilias cū oꝛonu

bus et lectionibus obseruabant.
Unde ihero' ad rusticum mona
chum scribens de quodam fratre
qui industria patris monasterij
et fratrum liberatus fuit a max
ima temptatione subinfert dicens.
O si solus fuisset quo adiuto
re superasset? Quasi diceret. Nul
lo. Et similiter superasset. Quod
etiam tali confertur exemplo. Fra
ter quidam nostri temporis a seuissi
mo hoste nimias pertulit molestias.
ita quod vbicumque saltem in nocte eum
solum repperit. multa tedia absque
tamen graui lesione corporis intu
lit. Nimirum quia sanctos viros
ille malignus spiritus non ulterius
ledere possit quam ei diuina per
missione licuerit sicut patet in
beato iob. Nam aliquando fratrem istum
ille spiritus de lecto suo leuauit.
et ad trabem vel ad tignum domus
eum locauit. Aliquando eum in lecto
iacentem cum lecto leuauit. et
sic eum sursum et deorsum vibrando
agitauit. Nonnumquam vero ip
sum de stratu suo traxit. et in me
dio pauimenti domus ipsum ia
cere permisit. Quandocumque vero
idem frater iacuit alijs sociatus.
ille non fuit ausus eum tangere.
sed tamen aliquibus signis suam
presentiam designauit. Unde fra
ter ille quotienscumque voluit pacem
habere de nocte vnum uel duos
fratres rogauit de licentia prio
ris sui ut apud se in cella sua
dormirent. Uerum est ergo quod sa
piens dicit. Ve soli quoniam si ce
ciderit non habet subleuantem.
Et alibi. Frater qui iuuatur

a fratre quasi ciuitas firma. Ad
premissorum confirmationem expres
se facit auctoritas beati augustini
quam habes infra capitulo vij Ex
etiam. Liquet ergo quod vita ceno
bitica securior est et aptior ad per
fectionem acquirendam. vita vero
anachoritica competit iam perfec
tis. Quod vtriusque generis pro
fessio vbi simul in eodem homi
ne reperitur perfectissima est.

Uero vtriusque c. vi.
generis professio si ali
cubi in eodem homine sic
perfecte reperiatur perfectissima est.
Unde in collationibus patrum colla
tione iohannis abbatis dicitur quod
iste vere perfectus est qui et in here
mo squalorem solitudinis. et in ce
nobio infirmitatem fratris equali
magnanimitate sustentat. Sed
ut dicitur ibidem vnum hominem in
vtraque professione perfectum esse ar
duum et ut ita dixerim impossibile
est. Quod tamen si quandoque habetur
tamen ad regulam referri non po
test. quia non ex consideratione pau
corum de hijs que raro contingunt
regula generalis dari potest. Si
qua vero rarissime contingunt
et possibilitatem communis uirtutis ex
cedunt. a preceptis sunt generalibus
sequestranda. Utrumque tamen is
torum abbatem moysen et duos
macharios perfecte legimus pos
sedisse. Qui ita erant in vtraque
professione perfecti. ut cum ultra
omnes heremitolas insociabiliter
in secreto solitudinis pascerentur
et quantum in ipsis erat nequaquam
inquirerent humana consortia.

tā ita frequēcia fratrū ad se re
currentiū sustinebāt. ut tū ad
eos visitationis vel pfectus grā
cia innumā fratrū multitudo
cōflueret. tū ingem susceptio
nis inquietudinē īmobili pa
tientia tolerātes. ut nichil ali
ud extitisse ōni tpe vite sue cre
deretur qm ut ōnibus aduem
entiū offitijs deseruirent. Et q
om non est abbreuiata manus
dn̄i. eandē uel similē perfectio
nis gratiā adhuc tū vult da
re poterit ille oīm bonorū da
tor. qui dat ōnibus affluēter.
De hoc infra eadē parte caplo
xv et xvi. Ad qd̄ dictorū mona
chorū genus ordo sancti augus
tini pertineat. vbi distinguun
tur heremite in cenobitas et
anachoritas. Et ostenditur
augustinus fuisse heremitam
cenobitam. capitulum. Septimum

Quoniā autē circa ordi
nē sancti augustini
nr̄a principaliter desu
dat intētio videndū est ad qd̄
monachorū genus ordo ab ipso
augustino pmitus institutus p
tineat. Et quidē non est dubiū
ipsū beatū augustinū cenobitā
fuisse. quoniā in consortio frm
communiter vixit ut patebit. Et si ali
cubi repiatur seipsū. aut alius
ipsū heremitā nūcupasse. dis
tinguendū puto de hr̄emitis. qm
quidā sūt heremite qui in hr̄e
mo solitarij viuūt. et hij sūt a
nachorite. Alij etiā heremite
sūt qui in cōgregatiōe fratrū
viuētes in heremo cōmorant
a turbis sclariū semoti. et hij
sūt cenobite. Sūt ergo hr̄emite
anachorite. et sūt heremite ce
nobite. Nūc autē de hr̄emitarū
anachoritarū nūō nō legitur
fuisse vmq̄ augustinū. sed ip
sū extitisse cenobitā sufficienti
bus poterit testimonijs declarari.
Exordientes itaq̄ a pmordio
sue conuersionis. etiā ante bap
tismū. pmo ante plenā conuer
sionem suā legitur q ipse dis
posuit ducē vitam coīem cū
decem socijs. ut patet libro vi
confessionū caplo xiiij. Et post
legitim̄ ipsū exhortatiōe sancti
pris simpliciani et p exēpla
sanctorū patrū heremitarum
fuisse plene conuersū. ut ipse
testatur in viij libro confessionū.
Itē q ipse sancto simpliciano
et suis fratribus adhesit. et ā
te et post baptismū ut ipse
fatetur in sermōe de tribus ge
neribus monachorū qui īcipit
ut nobis p literas declarauit s
sanctus pater iheronimus. Itē
q ipse anteq̄ baptizaretur
eius periit assūptis alipio et
alijs amicis suis matre eius
nichilōs ei adherēte ut ibi ab
estu seculi ad tēpus requiesceret
donec meli9 ad baptismū ap
taretur. ut ipse ix libro cōfessio
nū dicit. Itē q ipse repatria
re itendēs assūptis secū alipi
o et euodio ac duodecim fratrib9
sibi a bto simpliciano dona
tis in affricā profectus est ut
ipse in sermone pallegato
testatur. Itē q post mortē ma

tris reuersus in affricā ad agros
p̄prios ibi cū amicis et fr̄ibus
assūptis sc̄dm modū sanctorū
apostolorū viuere inchoabat. ut
in legenda possidony scribitur
Itē q̄ cū ipse post yponē perrex
it ad videndū amicū inuento
loco pro mōsterio ydoneo. a gēti
bus segregato ibidē cū fauore
et fastigio et subsidio sc̄ti vale
ry monasteriū construxit. ubi
cōgregatis undiqz p̄ nemora fr̄i
bus cū eis viuere cepit sc̄dm for
mā vite ap̄lice. ut ipse in p̄al
legato sermone testatur. Item q̄
ipse factus p̄sbiter aliud mōste
riū in orto īstituit. in quo sile
cū fratribus suis vixit. Omnia
hec et si que sūt similia puto
q̄ ipse per ytaliā trāsiens in tus
cia. fratres h̄emitas fertur visi
tasse. et in centū cellis aliq̄n diu
fratribz cōmansisse. Oīa inq̄
hec demōstrant ipsū non fuisse
heremitā anachoritā. sed here
mitā cenobitā. quocūqz etiā se
diuerterit. Nō etiā expresse pa
tet ex verbis suis in sermone de
filio p̄digo. quē fecit ad fratres
suos in h̄emo apud yponē. in
cui⁹ sermonis exordio dicit sic.
Pax vobis fratres dil̄ctissimi
qui optimā partē cū maria
elegistis. dū mundū et pom
pā eius contēpnere voluistis.
Sanior enī consilio sanctorū
ābrosy et simpliciani p̄m vi
tā tutiorē aggressi sum⁹. cum
paulo mundū fugiente timo
ne arripetur cū eo. In h̄emo de
niqz sum⁹ iocūditatem vita

tionis et fractionis panis ītel
ligētes. clamātes cū prophetā
Ecce qm̄ bonū et qm̄ iocundū
habitare fr̄es in vnū. Iucūdior
enī vita hec est et dulcior. vbi
vnus aliū cohortat̄. aut vbi v
nus per aliū confortatur. vbi
alter altius exemplo inflāma
tur. O vita sācta heremitica
vita solitaria. vita p̄fectorū. vi
ta angelica nō humana. hec i
bi per augustinū. vbi expresse cō
putat se inter h̄emitas cenobitā
Nec reperim⁹ aliqd̄ tempus quo
potuit vitā anachoriticā dux
isse. cū singula vite sue tp̄a sit
descripta. nisi forte aliqui vel
lent dicere sicut sūt qui dicunt
q̄ īter tempus baptismi sui et
mortē matris sue solitarie vix
erit per trienniū. vel saltē per
bienniū. Quod dictū salua
veritate nullaten⁹ stare potest.
cū inter baptismū suū et mor
tem m̄ris non fluxit vnus ā
nus cōplete. ymo vix octo mē
ses cōputando a pascha usqz ad
ydus nouembris. Fuit enī bap
tizatus āno etatis sue xxxiii
tp̄e paschali. et eodē qui ter
miabatur ydibus nouēbris.
mater sua defūcta est. Et hec
alibi lucide declaraui. Isto āt
medio tp̄e non potuit ducere
vitā anachoriticam. tū quia
mater sua sp̄ secū fuit usqz ad
mortē. tū quia fr̄es suos et
amicos suos secū assūpserat
de mediolano ad p̄gendū se
cū in affricam. quos nō est
verisile eū deseruisse tū etiā

secũ fuerũt apud ostia tiberina.
et secũ transfretauerũt in affri
cã. tũ etiã quia illo intermedio
tpe pro maiori parte ipse fuit
rome disputãs ibi cõtra mani
cheos. et libros plures ibidẽ con
tra eos scribẽs. scilicet libros de
moribus ecclie et de moribus
manicheorũ. de quãtitate aĩe.
et de libero arbitrio. Vt ipsemet
fatetur in ꝑmo libro retractati
onũ. que utiqȝ oĩa non poterat
breui tpe expedire ita q̄ illũ ã
nũ vel spatiũ illius ãni ipse
trãsegit parti mediolani. freq̄
tans ibi limina ecclie. ut patet
ix libro cõfessionũ. parti per iti
nera eundo et fratres h'emitas ĩ
tuscia et centũ cellas visitãdo.
velut in quodã transitu. Nõ
enĩ diu cũ eis manere potuit
sed ꝑ deductionẽ istam. parti
vltimus rome morando ad pre
dicta exercendũ. Et demũ exi
de cũ matre et suis ad ostia ti
berina remeãdo et ibi aliquib'
diebus causa nauigationis in
staurãde morã trahendo vt pȝ
ix cõfessionũ. sic q̄ isto toto tpe
pallegato satis habuit facere.
nec aliqua potuit vite ana
choritice vacare. Igit̃ nullũ tẽ
pus vite sue relinq̄tur quo il
lũ statũ duxit. nisi forte ali
quã paruo tpe a cõsortio eorũ
cũ quibus regulariter vixerit
se abstraxerit. ad intendendũ stu
dio et contẽplationi. queadmo
dũ fecit etiã epũs existens cũ
aliquibꝫ diebus se a tumultu
seculi absentaũs. ad fratres in

heremũ secessit. Siliter antea
etiã in quocũqȝ statu vixerit.
siue in laycatu ad agros ꝓpri
os. siue in presbiteratu in or
to. verisile est ipm interdũ ad
tẽpus solitudini se dedisse. ad
intimi' vacandũ deo. et stati ad
fratres suos sine q̄bus nullaten'
viuẽ voluit redisse. Sed de hoc
nichil certi scriptũ inuenitur. Q̄
tũ ipse semꝑ in desiderio habuit
solitudinẽ et epũs existẽs ipsemet
testatur x libro confessionũ in fi
ne ubi dicit. Conterritus pctĩs
et mole miserie mee cogitaue
rã cordeqȝ meditatus fuerã fugã
in solitudinẽ. sed prohibuisti et
cõfirmasti me dicẽs. Ideo xpũs
pro oĩbus mortuus est. ut qui
viuũt iam sibi nõ viuant. sed
ei qui pro ipsis mortu' est. Et
si hic intelligitur ꝑ solitudinẽ
status anachoriticus manifes
tũ est ex istis eũ illũ statũ in de
siderio quidẽ habuisse. sed actua
liter in eo nõ fuisse. ut posset ꝓ
desse aliys vt ibi patet. Si uo ꝑ
solitudinẽ intelligatur h'emus
cenobiticus. in quali solitudĩe
ipse dudũ steterat. hanc ipse e
tiã epũs existens desiderauit se
pe repetẽ etiã ad ibi ꝑmanen
dũ sed prohibitus est conscien
cia instigãte ꝓpter populi curã.
cui habuit semꝑ intendẽ. Et
huic sensui alludit quedã an
notatio ãtiqua circa eundem
passũ libri confessionũ in mar
gine quã vidi in ãtiquo libro
uno. et creditur esse hugonis
Et dicit sic. Dñ augustinus

cogitaret solitudinē repetere
hac de scriptura firmatū. recōm
tūqꝫ se dicit a dn̄o ubi apl̄us
dicit. Ideo xp̄us mortu' est. vt
qui viuūt iam sibi nō viuāt.
sed ei qui ꝓ ipsis mortuus est.
Verū licet augustin' nūqm̄
fuit anachorita ex statu vt os
tensū est. sed actū anachorita
rū non est dubiū sepius ha
buisse. Quia cū legitur ipse
p nemora fr̄es vndiqꝫ congᵃ̄sis
se pro īstitutiōe monastij sui ī
monasterio ꝓpe yponem. ex qui
bus plures verisiliter fuerūt a
nachorite. nō īmerito exsurgᵗ
scrupulus dubitatiōis an hēre
mite anachorite trāsire possīt
ad cenobia. et ecōuerso an ce
nobite possint trāsuolare ad
solitudinē anachoritarū.

Qr heremite cenobite cōuolare
possint ad solitudinem ana
chortarū Ca Octauū

Quod eciā de cenobio
quis possit ad hēmū
cōuolare et statū ana
chotricū sibi assumeē. dūmo
do hoc faciat ob fructē meli
oris vite. et petita licētia sui
supioris haberi potest ex pre
cedētibus cū ostensū sit ana
chotricā professionē sublimi
oris esse pfectionis. Quod eci
ā confirmatur ex iure scripto
rum. questiōe ij Nullus mona
ch'. et. xx. q. ij. monachū. et ext̄
de regularibus capl̄o. sane. et
de excessib' prelatorū. c. v. et li
bro vi. Ad hoc facit xix q ij due
Amplius ad hoc ꝓpositū licet

sint plurima exēpla de vitaspa
trū. pluraqꝫ tn̄ addicio de vita
fratrū. ¶ Erat quidā frater
magne sc̄itatis re et noīe Iohē
bonus. q̄ primo apud videolū
cesenatēsis dyocesis do mūnculā
quādā de assensu diocesani construxit
et ibi vitā heremiticā in artis
sima duxit penitēcia. Cūqꝫ fa
ma cōuersatiōis eius ꝑ loca vi
cina crebresceret. plurimi ad eum
cōuersi sūt. Qui in honore sc̄e
marie virgīs construxerūt ibi
dē monasteriū in quo simul
cū dicto patre virtutū dn̄o se
dule seruierūt. Crescēte autē
nūo et merito huiusmodi co
uersorū. religio illa ꝑ eos in di
uersis ptibus in quibus mā
siones construxerāt extitit pro
pagata. Vocabātur autē isti
fratres. hēmite fr̄is iohānis bo
ni. cū ipse fuit prim' institu
tor eorū. et quasi prior gnālis
ordinē illū paterna sollicitu
dīe gubernaret. Cū autē idē
religiosi aliquā de approbatis
regulā non haberēt. ordini hē
mitarū sancti augustī de mā
dato sedis aplice sūt vniti. sic
infra melius cōtinetur. Dictꝫ
iste vir sc̄us qui p̄us sine regu
la religiose vixerat. postea sub
regula sc̄i augustī militās. ꝑ
amplius in deuotiōe sedula. v̄
tutū dn̄o seruiebat. Tandē vero
ro vt liberius orationi et con
tēplationi vacare posset. de li
cencia prioris generalis apud ci
uitatē mātuanā locū solita
riū elegit. ibiqꝫ deo deuotissie

seruiens. ibidē in pace vitā fi
niuit et multis miraculis claru
it. Nō enim iste frater bonus et
spūs in eo q ad locū solitariū de
clinauit frugem melioris vite
quesierit. vita sua et exitus de
monstrauit. Si quis vero frater
nō ob melioris vite frugē. s; for
te pusillanimitatis adipiscende
causa. vel etiā impaciētie mor
bo solitariū locū congregatio
nē relinquēs expetet. quia pfec
to ille spū sancto dei nullate
nus ducitur. non utiq ad pfectū ten
dit. sed potius ad defectū. De ta
libus dicit in collacionibus pa
trū. Quidā sūt qui anachorita
rū speciem sibi blandiuntur. q
in primordiis suis feruore quo
dā breui cenobii pfectionē uide
tur expete. sed cōtinuo tepescūt
dū pristinos mores ac vitia
resecare contēpnunt. nec iugū
humilitatis obediētie ac patiētie
diutius sustinē contēti sunt.
Subdi quoq seniorū īperio de
dignantur. separatas expetūt cel
las. ac solitarii residere deside
rāt. ut ita scilicet a nemīe las
cessiti. patiētes māsueti vel hu
miles possent ab hoibus estimā
ri. Tales non cōuolant de pmo
genere monachorū ad secundū.
sed decidūt in quartū oīmode
ut supradictū est detestandum.
Quidā frater cū instantia
petiuit a suo prouinciali priore li
centiā sibi indulgeri ut possit
ad quoddā inclusoriū solitariū
se trāsferre. et ibi dnō famula
ri. Cui motū idem prouinciali
solerter pquirēs. eius q cōuer
satione pristinā optime sibi
notā considerās. quia nūqm
in aliquo cōuentu frater ille
irreprehensibiliter steterat. adū
tit petitionē illā non ex īstinc
tu spūs sancti. sed appetitu nox
ie patris. sed et vane libertatis
procedē. Qui enī nūqm didi
cit in cenobio cū fratribus vi
uē. nec seniorū monitis se ob
tēperare. quid aliud talis expe
tēdo locū solitariū videtur in
tendē. qm ad obseruātiarū et
obediētiarū et monasterii labo
rem. iugūq a se uelle exuitē.
et ad libitū suū ubi a nemīe
reprehendi valeat vitā sibi pla
citam ducē. Discretio ergo pro
uincialis negauit. q ille indis
crete petiuit. Nam etiā si fra
ter ille recta intētione ductus fu
isset. nō utiq ad prouincialē. sed ad
generalem priorē hoc ptinuisset. cū
repugnet salutaribus institutis
ordis. stare quēpiam fratrū solita
riū extra septa loca. nisi forte qs
infra septa loca ordis in cella se
questrata ex mera deuotiōe. diuine
contēplationis intuitu solitarie
cupiēt residere. Quod satis tolerā
bile īmo multū cōmendabile
foret. ubi id loci et aliorū circum
stantiarū congruētia sustinēret.
Duos quoq alios frēs noui
qui diuisim ad loca solitaria
ab ordine secesserūt. nō plane
frugē melioris vite qrentes. s;
disciplinā ordinis fugiētes. Qs
utiq et oēs eius siles ad quar
tū genus detestabile de quo su

pra notatũ est. nõ est dubiũ per
tinere. **Qr anachorite trãsire
possunt ad cenobia & nõ nũ**

Quod aũt anachorite
exire possint et ad ce
nobia trãsire qd videt
difficilius pbatur primo ex fac
to sancti augustini qui anacho
ritas trãstulit ad cenobiũ suũ
ut tactũ fuit supra. Preterea pa
tet hoc exẽplo sancti iohãnis ab
batis in collacioibus patrũ q
primo triginta ãnis in cenobio
laudabiliter vixeat. et exinde ad
heremũ conuolãs xx ãnos ibi
expleuerat. et ex tũc iterato ad
cenobiũ rediyt. Cuius rei causã
et ratiõne iohãnes cassianus et
germanus mirãtes ab eodẽ sc̃o
patre percũctati sunt. Cur sa
liter ipse relicta illa sublimi
professiõe. iterato cenobiy iugũ
subire voluit. Ad qd ille respõ
dit se tãte sublimitatis fore i
dignũ. et ideo ad iuniorũ sco
las se esse reuersũ. Cuius respõ
sionis humilitatem cũ instãtia
expcationis eorũ excluderet subie
cit dicens. q pter supuenien
tiũ frequẽtiam maluit ad mo
nasteriũ recurrẽ. et ibi sine cu
ra aliqua deo vacare. qñ in
heremo sollicitudiẽ rerũ carna
liũ maculari. Quãobrẽ ele
gi inst huius disciplie implẽ
utrũq pposituũ. qñ illa tam sb
limi professione carnaliũ ne
cessitatũ prouisione torpere
Sed huis exẽplis et silibus pro
positũ astruit quidẽ sed dubi
tacionis scrupulũ minime fuc
citur. cũ in eadẽ astructiõe
anachoritarũ perfectio sublimi
or reputetur. Sed aliud est a p
fessione cũ voto solẽpni in ma
nu plati facta cadere. et aliud
a professione puata et ultrone
a ad tẽpus et ex causa discedẽ.
Prima quidẽ inter has profes
sio obligat hoĩem semp. Secũda
vero non nisi qñ diu placet
et expedit sicut pfessus aliqñ
facultatẽ. dimittit eius exerci
tiũ. quando sibi placuerit. quo
augustinus cũ iam cõuersus es
set solutus fuit a pfessione re
thorica. ut ipse dicit ix libro cõ
fessionũ. Nec in pposito isto in
telligo per professionẽ priua
tã. votũ simplex. qd etiam sp
obligat totã deo. sed quãdam
pfessionẽ ultroneã sicut in ex
emplo pposito. Sancti enĩ pa
tres in heremo nemũ quidẽ pro
fessionẽ fecerũt. sed diuino ducti
consilio ad heremũ cõuolaue
rũt. et ibi scdm gratiã a deo
cuilibet datã dño seruierunt
Et talis status in illo pposito
deo seruiendi vocatur quedã
professio. A qua qñ eis deus a
liud inspirauit. pro suo et ali
orũ profectu recedere potuerũt.
Unde de beato anthonio legit
q ipse viginti ãnis in deserto
ab hoim segregatus aspectib
solitarius mãserat. et post i
cenobio cũ fratribus vixit. I
tem de beato ieronimo legitur
q ipse primo pbatissimorum
monachorũ habitũ fictũq
imitatus est. et deinde quadan

cenniũ peregit in illa vasta soli
tudine. que exusta solis ardori
bus horridũ monachis prestat
habitaculũ. scorpionũ tantũ
socius et ferarũ. Inde qr ad beth
lehem oppidũ remeauit. ubi
prudens aial ad psepe dnĩ se op
tulit permansurũ. et hoc in ce
nobio monachorũ. Itẽ beatus
benedictus tribus ãnis in specu
solitarius hoĩbus incognit[us] ex
cepto romano monacho deo ser
uiuit. et postmodũ ad cenobiũ
transiens multorũ est frãs pa
ter monachorũ. Siliter iohãnes
bon[us] cui[us] paulo ante meĩoraui
pmo heremiticã vitam duxit.
et postea multorũ cenobiorũ
institutor fuit et rector. Adhuc
enã licet hemita anachorita
censeatur strictioris status qm ce
nobita ea ratione qua dictum
est supra. ex alia tamẽ ratione
vita cenobitarũ est strictior qñ
tũ ad hoc videlicet qr renũciãt
ppriis et pprie volũtati. qa po
nũt hominem supra se qd nõ
facit anachorita. qui potest fa
cẽ testamentũ et de bonis suis
disponẽ. Sicut btũs paulus
pmus heremita in testamento
collobiũ suũ athanasio episco
po alexãdrino reliquit. tunicã
vero bto anthonio. Ut hec pro
bãtur xix q iij quia. Et cõtra
Et notat. xvi. q. i. Qui vere. Si
militer btũs anthoni[us] melotem
et palliũ tritũ athanasio episco
po dedit. aliã melotem serapioni
episcopo legauit. ciliciũ vero de
dit duobus monachis sepelienti

bus eũ. ut legit in vita sua.
Quod aũt cenobita sit maioris
meriti ppter obedientiã patet
in exẽplo ex vitaspatrũ quod
habes infra pte scdã exẽplo ter
cio in fine. Ipsorũ enĩ obedien
tiũ est veraciter dicere illud psal
mi. Quoniã ppter te mortifica
mur tota die. Qr anachorite
exire nõ possũt solitudinem
ppter opa actiue vite. C x

Illud vero qd dictũ
est heremitã anacho
ritã posse deserẽ solitu
dinẽ. subaudi cũ hac distincti
one. Aut enĩ exire itendit ppt
opera contẽplatiue vite. intel
telligo aũt ad psens per opa
actiue vite. ea que fiũt ad ne
cessitates corpales sui vel pxĩ.
Contẽplatiue vero ea que fiũt
pro lucro aĩarũ et profectu spi
rituali. ut sũt predicare. fra
tres regẽ et docẽ et silia. Nũc
aũt ppter opa actiue vite nul
laten[us] est deserenda solitudo qr
contẽplatio nõ est ptermitten
da ppter talia opa. Cui[us] exem
plũ habem[us] pmo in maria
magdalena que cũ sederet ad
pedes dnĩ et audiret verbũ il
lius dulcissimũ quod respicie
bat actũ contẽplationis iter
pellatus est dñs noluit surgẽ
eã ppter ministeriũ corpale. A
liud exemplũ est in vitaspm
de abbate appolline ad quẽ cũ
quadã nocte frater suus ger
man[us] venisset. iplorans ut e
cella paulisp egrederetur. ut bo
uẽ suũ de pallude in quod cecĩ

derat posset extrahi. respondit apollo. Cur fratrem nostrum iuniorem quem magis prope habere poteras non rogasti. Cumque ille eum iam dudum mortuum respondisset. et quod eum de sepulchro reuocare non posset. abbas appollo subiunxit. Ignoras inquit me ante xx annos huic mundo fuisse defunctum. et huius celle de mee sepulchro de hys que ad statum vite presentis pertinent nulla me tibi ferre posse solatia. Et quomodo christus ab intentione mortificationis arrepte me patietur vel modicum relaxare. cum nec breuissimi temporis spatium indulgere voluit pro patris sepultura. quod utique multo tolerabilius honestius et religiosius fuat exhibenda. Simile quodammodo exemplum nuper accidit de quodam fratre nostro viro utique deuoto et a mundanis abstracto. ad quem cum visendi gratia frater suus germanus qui diu eum non viderat longo itinere properasset. et usque ad portam conuentus in quo idem frater conuentualiter stetit venisset. misso portario fratrem suum accersiri fecit. Qui cum venisset inuenit fratrem suum stare foris ante portam que erat clausa. Non est enim mos in illa patria seculares intromittere ignotos. sed persone stantes foris negocia sua agunt per portarium. sed cum qualitas negocij hoc requirit aperitur eis porta. Iste ergo bonus frater germanum suum foris stantem inueniens portam non aperuit. sed per fenestrulam allocutus est eum dicens. Care frater unde venis? Quo dicente se longe venisse ad videndum eum. ait iste. Ecce frater uides me uale. et det nobis deus in eterna felicitate nos videre. Et hys dictis fenestrulam recludens ad orationem redyt suam. Ille autem flens abcessit. Quod factum fratris rusticitati forsitan quis ascribet. qui eius sanctam simplicitatem sedulam non nouisset. Quibus eciam exemplis propter occupationes negociorum temporalium actum anachoriticum non esse deserendum extreme tamen necessitatis articulo semper saluo.

Quod anachorite possunt exire solitudinem propter opera contemplatiue vite. c undecimum

Quod propter opera contemplatiue vite licitum et aliquando omnino expediens sit exire solitudinem exemplo saluatoris nostri probatur. qui ante quam predicare inciperet ductus est in desertum. et inde exiens exorsus est predicare. Qui eciam postmodum sepissime solitudinem montis petyt pernoctans ibidem solus in oratione. ut dicit luce sexto. Quo exemplo instruimur hanc esse vitam perfectissimam nunc in solitudine soli deo in contemplatione vacare et nunc exire. et per contemplationem hausta ad lucra animarum reportanda alys eructare. Huius eciam exemplum habemus in beato patre nostro augustino. qui licet episcopus esset nonnumquam tamen pro sui recollectione ad fratres suos in heremo

declinauit. et inde postea per cleri et ipsi instructore et gubernatore ad episcopatum reduxit. et iterum in apto oportuno tempore ad fratres se recessit. ut ipse refert in sermone ad presbiteros yponenses qui incipit In omnibus operibus vestris. Ad eiusdem quoque spiritualis exercitii finem idem pater augustinus fratres sedi monasterii sui quod in orto constituerat ordinauit. ut videlicet in monasterio orationi lectioni et sancte meditationi vacarent. et que deus eis ibi intelligenda monstraret. ea ipsi aliis eructando predicarent. Sane huius modum prime institutionis ordinis attendens sacrosancta romana ecclesia. fratres heremitolas sancti augustini ad ciuitates direxit. ut infra apparebit. Sic enim vicissitudo predicti vite vestri exercitii continuari poterit nunc in ordine ut frater quilibet deuotus in cella sua ducat vitam heremiticam. Et quod deus ibi sibi orandi uel legenti aut meditanti seu etiam contemplanti dignabitur elargiri hoc ipse operando et docendo exemplo scilicet pariter et verbo studeat aliis impertiri. ut sit sicut lapis angularis utrumque amplectens. qui et si reprobetur in mundo. in capite angulari seruetur. Sic enim fecit beatissimus pater noster augustinus qui debet esse omnis actionis nostre exemplar et regula. qui quando ad fratres in heremum non transiuit in monasterio episcopii residens in congregatione quidem vixit et mundo euangelizauit. nec tamen mundo se implicauit. sed in studio solitarie vixit meditans in lege domini die ac nocte ut patet x li. confessionum ca. ii. Patrem huius sanctissimum fratres ymitari negligunt qui orare et in cellis suis sedere fastidiunt. sed tota die ociosi per claustrum vel etiam per terram inaniter discurrere diligunt. Quales nec contemplatiue nec etiam actiue vite opera exercere satagunt. Quos idem pater noster in quodam sermone amonet dicens. O frater qui in heremo habitas fuge ociositatem. quia in seruis dei nichil peius reperitur. Quid ociose agere poteris nisi opera carnis. Numquam quis ciuis celorum erit si ociositatem amauerit. Hanc fugere cupiens sanctus monachorum pater anthonius clamauit ad dominum in heremo et dixit. O samaritane domine deus meus. O animarum et corporum vere custos suscita in me gratiam tuam. infunde seruo tuo misericordiam tuam ut in heremo collocatus in tuo conspectu ociosus non maneam. Et audiuit anthonius. Anthoni cupis deo placere ora. et dum orare non poteris manibus labora. Sp aliquid facito. Fac quod in te est. Age quod potes. et non deficiet tibi auxilium de sancto. De hoc plenius infra parte secunda capitulo xxxviii

Quomodo et cum quibus circumstanciis fratrum ordinis sancti augustini liceat exire monasterium. xii

Quia vero suppositum est ordinem sancti augustini fore de genere cenobitarum quorum

est cōionem corpalis cohabita
tiōis retine. Quoniā sicut pi
scis sine aqua sic monachus
cenobita sine monastio. vel a
nachorita sine cella caret vita.
ut legit in decretis xvi q i pla
cuit. ¶ Nō irrationabiliter du
bitari potest an et quō et q̄liter
frater hui⁹ sacre religiōis ext̄
monasteriū stare possit absq̄ p̄
uaricatiōe sue regularis īstitutiōis.
¶ Sciendū ergo q̄ ad hāc cōio
nē cōseruandā non necessario
exigit ut fratres semp in cenobi
o in vnū habitent corpaliter.
quī etiā interdū pro utili cau
sa possint aliq̄ exire. Quod sic
patet. Cū enī vita cenobitica
inceperit sub sanctis aplis vt
dictū est. apostoli aūt et alij
discipuli qui ipsorū collegio ī
iherosolimis adiuncti erant.
nō semp cohabitauerāt simul.
ymo sicut legim⁹ in actibus
aplorū ipsi dispgebātur per to
tū mūdū ad predicandū ver
bū dei. et tamen eorū cōio nō
fuit dissipata ut patebit. Sic
in pposito si aliqui frēs rite ex
eant de monasterio. nō tamē
per hoc censētur recedē a cōiōe.
¶ Ad hoc aūt q̄ fratres aliq̄
rite possint exire monasteriū
quinq̄ requirūtur. ¶ Primū ē
ut sp anim⁹ ad collegiū retine
atur. Licet enī sancti apli di
uiderētur per mūdū. eorū tū
collegiū semp remāsit inte
grū. pro q̄nto sp aīo cohabita
bāt. Ad instar eius qđ in iure
ciuili dicit. q̄ ciuilis possessio
solo aīo retinetur. etiā si quis
corpaliter pedū positione sepa
retur a loco. Ipsi enī apostoli
in sua diuisione nō ab vno ſ
in vnū diuisi fuerūt. vt p orbē
diuisos in vnū colligerēt. ut in
catur in sequētia. Sili modo
si nūc fratres aliq̄ ex causa le
gitiā exeant pro tpe monastm.
hoc nō repugnabit huic sancte
cōioni. dūmodo sp se aīo teneāt
ad collegiū. Si quis aūt aīo
non redeūdi exiret pculdubio
apostata foret. etiā si alia q̄tuor
que sequūtur salua essent. Vn
btūs augustin⁹ in decreto ob
seruātie regularis statuit. ut
si qn incursio repētina ab hē
ticis aut hostilitas supuenit.
ut īpossibile sit fratribus in v
nū manere. sed necesse sit eos
fugā petē. postmodū cū deo sa
uēte euaserit. mox ubi ppositū
esse cognouerit velut filij ad
patrē festinare debebūt. nec ul
lo modo poterūt separi. quos
diuina caritas sociauit. Si quis
aūt contiuiati aīo id obseruāe
contēpserit capiat et subiciat
monasterij discipline. Ecce quō
scđm institutionē beati augus
tini aīm⁹ fratrū semp debet
esse ad collegiū. etiā tpe perse
cutiōis. ¶ Secūdū est ut causa
legitiā ptendat. Non enī ex
quacūq̄ leui causa religiosus
debet exire monasteriū. sed aut
pro negotio cōuentus cōi agē
do. ut cū frater mittit ad certos
terminos seu p questa vel alia
cōi utilitate dom⁹. aut pro frui

animarũ pcurando sicut cũ va
dit aliq̃s ad predicandũ. uel con
fessiones audiendũ. hoc sp̃ atten
to q̃ in intẽtione nostra fructus
sp̃ualis p̃ponatur utilitati tpali.
cũ nostra religio fũdata sit sup
opibus contẽplatiue vite potius
q̃m actiue. Cũ ergo fr̃ termiñar9
mittitur pro questa. p̃maria sua
intẽtio et mittẽtis esse debet ut
p̃dicando verbũ dei et cõfessiones
audiẽdo alias exẽplarit̃ cõuersã
do fructũ aĩarũ proficiat. Conse
q̃nter vero et accessorie ut pro
cõuentu elẽosinas congreget fide
liter ut oportet. dignus est enĩ
op̃arius mercede sua. Sic etenĩ
saluator noster nos fac̃e docuit
dicens. Primũ inquit q̃rite reg
nũ dei et hec oĩa adiciẽtur vobis.
Adiciẽtur igr̃ tp̃ accessorie. nõ pñ
cipaliter attendẽda. Unde btũs
augustinus in libro de ope mõ
chorũ sic ait. Recte dñs dixerat.
non potestis deo seruire et mã
mone. Qui enĩ ꝓpter hoc euã
gelũ predicat. ut habeat unde
mãducet et unde vestiat̃ simul
se putat et deo seruir̃e quia euã
gelũ predicat. et mãmone. q̃a
ꝓpter ista necessaria p̃dicat. q̃d
dñs dicit fieri nõ posse. Ac per
hoc ille qui ꝓpter illa euange
liũ predicat nõ deo sed mãmo
ne seruir̃e conuĩcitur. etiã si de
illo ad aliorũ profectũ quõmõ
ip̃e nescit utitur. Quod aũt
hec nec̃ria accessorie q̃ri possint
ostendit statĩ subdens q̃d ait
dñs. Nolite solliciti esse aĩe vest
re quid mãducetis neq3 corpi

quid induamĩ. non ut ista nõ
ꝓcurent que nec̃itatis sũt unde
honeste poterũt sed ut ista nõ in
tueãtur nec ꝓpter ista faciant
quicq̃ in euangelij p̃conio fac̃e
iubẽtur. Hec aug̃. Pro p̃sonali
aũt cõmodo aut utilitate p̃ua
ta ut sic quicq̃m exire conuentũ
nõ laudo. nisi q̃ntũ in negociũ
id refert ad cõmuñe bonũ. Cũ
enĩ in hac sacra p̃fessione quilib3
nostrũ seip̃m abnegauit ac per
hoc nec rem aliquã. nec actũ
nec opus aliq̃d. ĩmo nec velle si
bi quisq̃m vendicar̃e habeat. p̃
fecto exeũdi monasteriũ causã
legitimã non p̃tendit. qui ne
gociũ pro quo vadit ad cõem
utilitatem monasterij aut or
dis non extendit. Terciũ q̃d
exigit̃ est ut sup̃ioris licẽcia
habeatur. Tantã denique vim
licẽcia prelati optinẽre reputat̃
ut aliquis absens resid̃e repu
tatur in cella quasi presens.
Ad instar eius q̃d dicitur cõti
nuatio ieiunij fictione canoni
ca. de duobus diebus facit vnũ
cõiungendo videlicet eos. ut ex̃
de t̃pibus. or. c. l̃ras. Eodẽ modo
licencia sup̃ioris cõiungit fra
trẽ monasterio sicut menbrũ
corp̃ori coadunat̃ corpi quo debi
te subest suo capiti. Unñ sicut
mẽbra vniũtur in vno corpore
sub suo capite. ro xij multi sum9
vnũ corpus in xp̃o scilicet capi
te nr̃o. ita vnitas collegij cõser
uatur in debita coordinatiõe p̃
sonarũ sub p̃lato. Quãdo aũt
menbrũ aliq̃d abscisũ a sua co

ordinatõe fuerit. putridũ repu
tatur. Siliter frater absqȝ licẽtia
supioris cõuentũ exiens. abstasus
et apostata censetur. sicut in sta
tutis ordinis tenetur. ¶ Quar
tũ qđ exigitur est ut fratri exeũti
a suo plato socius adiungatur. Hoc
enĩ ipsũ q frati socius a plato
assignatur. saluat eũ ut nõ ext
collegiũ vel cõgregatione esse cẽ
tisetur. Cũ enĩ duo faciũt congre
gationẽ ut extra de elctione c. i.
Et tres censeãtur collegiũ ut ff
de ver sig l vocati⁹. Scđm hoc u
bicũqȝ frater existit cũ licẽtia supe
rioris met sedus ibi est in cõgre
gatiõe. Et ubi met tertius ibi ẽ
in collegio ꝓpter qđ beatus au
gustin⁹ nolens fratres suos um
qm sine collegio uel cõgregatiõe.
ꝑcipit in regula sua dicẽs. Nec
cant ad balnea siue quocũqȝ i
re nẽce fuerit. min⁹ qm duo vl
tres. Et ille qui habet aliquo
eũdi necessitatẽ. cũ quo vel cũ
quibus prior iusserit ire debebit.
Cui⁹ precepti ratio una patet
ex dictis. ne videlicet frater ali
qñ sine collegio uel sine cõgre
gatione ĩueniatur. Alia ratio
colligitur ex alio loco eiusdẽ re
gule ut uidelicet seipos ĩuicẽ
custodiãt. Unde sic ait. Cũ er
go estis in ecclia uel ubicũqȝ
femiẽ sint ĩuicem vestrã pu
dicitiã custodite. etc. Tercia ra
tio si qui forte tante pudicitie
sint et honestatis q nulli⁹ alte
rius custodia opus habeãt. uel
saltem sociũ pro teste sue hoẽs
tatis accipiant. Sic enĩ de bta

virgine ait scũs ambrosius q
ipsa quidẽ non indigebat custo
de sue castitatis. despõsata tñ
fuit ioseph ut ipse esset testis
sue pudicitie et honestatis.
¶ Quidã frater iuuenis et ad
huc quasi puerulus assotiatus
fuit cuidã fratri seniori viro q
dem honesto. Hy dũ venissent
ad domũ cuiusdã honorabilis
ꝑsbiteri. psbr intuẽs puerũ ele
gantis forme solaciãdo dixit ei.
Ad quid uenisti huc bone iuue
nis. Cui puer nõ pueriliter rẽs
pondit. Dñe ego ad hoc veni
huc. ut sim testis ꝓbitatis socii
mei. Quod responsũ ꝑsbro mul
tũ placuit. Et dixit ad seniorẽ.
Optiẽ dixit. quia si venissetis
sine socio. non haberemũ pro
uno bono viro. Hic videtur deficiẽ
quintũ membrũ.

Qualiter btũs augustin⁹ ad cõio
nem cenobitice congregationis ip
se tenuerit. C. xiij

Propter retinẽdam igi
tur istam sacrã cõionem
cenobitice cõgregationis suppositis
his que dicta sunt sup̃ ca
pitulo vi. btũs Augustin⁹ pater dum
factus esset presbiter et haberet
cure plebis intendẽ adhuc ta
mẽ a fratrũ suorũ cõione nole
bat recedẽ. Qua ꝓpter cognito eius
ꝓposito q scilicet sine fratrib⁹ suis
ꝓpositi nolebat viuẽ. sanctus va
lerius dedit ei ortũ ciuitati pro
pinquũ ad edificandũ monas
teriũ. ut et posset ibi scđm ꝓpo
situ suũ cũ fratribus suis viuẽ
et nichilomin⁹ cure plebis intẽdẽ.

Cũq3 etiã fr̃us fuisset epũs ali
quos de fratribus secũ habẽ cu
rauit in episcopio. vt sic vel nõ
viuet sine fratrũ collegio. Verũ
tñ illi fr̃es de hemo moleste du
cerẽt conuersari in publico. idẽ
pater tertiũ construxit monas
teriũ in episcopio. vt ibi saltẽ
cũ canonicis suis viuet in ce
nobio. Ecce quõ isti p̃ri sanctis
simo cõio cenobitica placuit.
quã in nullo vnq̃m statu dese
rere voluit sicut etiã sup̃ caplõ
vij⁹ claruit. Quãobrem ipse eci
am existens epũs. monachũ
se ꝯfiteri non erubuit. Vñ in
omelia seu sermone de ꝑsecuti
one xp̃ianorũ. qui ĩcipit. freq̃
ter diximꝰ fr̃es carissimi. dicit
sic. Ego hodie qui videoꝛ mona
chus. si rupero ꝯpositũ meum
xp̃m negaui. Et infra. Ego q̃
dem sũ monachus qui desij es
se sclãris et factus monachus
Si voluero dimittẽ vitã mõ
chi et sequi secularẽ. non habe
bit me dñs quasi secularẽ. s3
quasi ꝑuaricatorẽ. Itẽ in ser
mone de eo q̃d scriptũ est. btũs
qui post aurũ non abijt ipẽ
se appellat monachũ. Itẽ in
libro suo quẽ speculũ manu
ale appellat. ipẽ antiquos pa
tres mõchos spẽaliter vocat
suos patres sic dicẽs. Concede
dñe michi fragilissimo beatorũ
monachorũ patrũ meorũ imi
tari vestigia. Exẽplar huiꝰ glo
riosi p̃ris imitatus est venera
bilis pater guilhelmꝰ de cre
mona sacre pagine doctoꝛ fa
mosus olĩ prioꝛ gñalis eiusdẽ
ordinis qui cũ per ãnos circa
sedecĩ gubernaculũ ordinis l
laudabiliter tenuisset. et post
modũ diuina prouidẽcia dñi
clemẽtis pape sexti ꝓuisione
epũs nouariẽsis ecclesie fr̃us
esset. nolẽs ꝓpter episcopatũ
fratrũ suorũ cõionem deserẽ
aliquos fr̃es eiusdẽ ordinis
secũ in domo ep̃ali semꝑ habe
bat. quib3 de victu et vestitu
copiose ꝓuidebat. Cũ quibus
ipse in capella ep̃ali diuinũ
officiũ diurnũ pariter et noc
turnũ sicut ãtea in ordine
cõsueuerat dñi nocte cõsurgẽs
ad matutinũ deuote cũ nota
ꝑsoluebat. Et licet põtificali
prefulgẽt honore. nõ minus
tñ humiliter et affectuose se ad oẽs
fratres sui ordĩs tenuit q̃ prius.
Nã preter fr̃es predictos cotidia
nos suos cõmensales singulos
fratres forenses aduentãtes in
mensa sua esse volebat. Precepe
rat enĩ priori loci vt nullũ fra
trẽ hospitẽ in cõuentu comedẽ
ꝑmitteret. s3 ad eũ omẽs et sin
gulos destinaret. Studẽtibus
nichiloꝰ pauperib3 et alijs egẽ
tibus fr̃ibus. multas pias sub
uẽctiones faciebat. Ad locũ quo
q3 scĩ augustini in papia. no
tabilia subsidia ĩpendebat. et
ad capl̃a generalia ubi per se
venirẽ non potuit. ꝑntiam su
ã realem largiter exhibebat.
Ostendẽs per hec et alia mul
timoda pietatis opa sincerita
tẽ sui zeli quẽ semꝑ ad matrẽ

suā sanctā religionē habuerāt
extra cui⁹ cōionem etiā existēs
pontifex noluit remanere.

De dispersione fratrū post mortem sancti augustini. et vnione ordinis. C. xxiij

Cum aūt omps deus beatū augustinū de valle hui⁹ miserie ad celestis regni gloriā euocasset crebrescēte wandalorū hostili īsultu et successu tpis īualescē te eorū perfidia monasterijs et ecclesijs in affrica gētilitatis ri tu ꝯphanatis. cōcrematis et de uastatis. psonis quoqꝫ eorū exi liatis et fugatis. ut habetur in cronicis. tūc etiā fratres illi q̄ in cenobijs sub btō augustino nutritore deguerāt. hinc inde dispsi sūt. Quorū quidā deue nere in tuscia. quia forte btūs augustin⁹ in trāsitu suo de me diolano in affricā aliquos in de assūpserat. et si ex illis forte illo tpe nō aliquis supfuisset. eorū tamē posteri p eos edocti poterāt de tuscia boni aliquid audiuisse. videlicet quō ibi es sent frēs aliqui eiusdē ꝯpositi p augustinū etiā instructi et filia. Dicqꝫ illuc venientes nō nulli eorū in cellis solitarie. a lij in cenobijs hēmiticis se rece perūt. seruiētes dn̄o sicut eisqꝫ dn̄s inspirauit. Et sic illa sac ta cōio per beatū augustinū īstituta. et per eū ut dictū est semp seruata. non oīno dirup ta fuit et abolita sed in aliqui bus bonis pr̄ibꝫ extitit conser uata. donec nouissimis tpibꝫ illā dispersionē deus dignat est cōgregare. sicut olī disper siones israhelis cōgregauit.

Deniqꝫ ab illa dispsione mul ti fluxerāt āni usqꝫ ad tpa in nocētij pape tercij qui fuit pri mus papa quē circa ordinem istū aliquid spēale legi fecisse. Quāquā verisile sit q ante eum plēs romani pōtifices ipsū or dinē fuerint congruis fauoribꝫ psecuti. licet ꝓpter tpis āntiqui tatē et fratrū sanctā simplici tatē nichil a nobis scriptū de hoc īueniatur. Nā antiq̄tus sā patres de p̄uilegijs et gratijs s scriptis se nimie occupabāt. sed simplitē fauore sedis aplice et platorū eis sufficē arbitrati sūt. Unde et fertur de btō frācisco q ipse sup gratia quā fratres mi nores predicāt esse in asisio p̄ uilegiū scriptū a papa petere nō curauit. contētus de oraculo viue vocis. Sic estimo fuisse de patribus nr̄is antiquis qui ad huc in maiori simplicitate vi uebāt q̄m sc̄us franciscus. cū ipsi in heremo habitaret. Qua liter aūt fratres nr̄i in illo in teruallo tanti tpis. scilicet a dis persione sua de affrica usqꝫ ad tpa predicti pape īnocentij v vixerūt. quid ve egerint in scp to autentico nō inueni. vn̄ de hoc aliqꝫ scribere nō curaui. Sed hoc vnū certū est q illa sancta ꝯpago sancti augusti non oīno extincta fuit. sed i aliquibus bonis fratribus

in quadam sancta simplicitate
viventibus perduravit usque ad an-
num domini M cc et xii. quando celebra-
tum fuit consilium lateranense sub
prefato domino innocentio papa tertio.
Et quod ordo consilium illud latera-
nense precesserit exprimitur in tex-
tu decretalis extra de reg. religio-
num libro vi. In quo consilio or-
dines predicatorum et minorum
qui tunc recenter surrexerant in
favorem quidem ecclesie recepti sunt
sed nondum confirmati. quia idem
innocentius ad eorum confirmati-
onem durus fuit. In eodem etiam
consilio quia ibi de ordinibus
singulis tractabatur. ordo here-
mitarum sancti augustini regis-
tratus annotatus fuit. absque tamen
solempnitate confirmationis ut hoc
habetur ex registro pontificum
romanorum. Hic ergo innocentius
papa tertius fuit primus sum-
mus pontifex a quo ordo aliquod
privilegium habuit scriptum quantum
ego potui indagare. Confir-
mavit namque locum nostrum sancti
anthonii in ardignieta qui est
in provincia senensi. Cuius pri-
vilegii formam vidi. Post hunc
honorius papa tertius qui or-
dines predicatorum et minorum
confirmavit. etiam loca aliqua
nostri ordinis sub protectione sedis
apostolice suscepit. Postmodum in-
nocentius papa quartus vir
utique magne scientie et indus-
trie qui sedit anno domini M° cc° xl°
considerans ordines predicatorum
et minorum notabiliter crescere
et fructus salubres in ecclesia
dei proferre. fratres vero heremitas sancti
augustini sibi solis per bonam
vitam prodesse. cepit velle agere
qualiter et ipsi sicut predicato-
res et minores fructum salutarem
in dei ecclesia producere possent.
Erant autem tunc temporis in diver-
sis mundi regionibus et precipu-
e in partibus tuscie diversi alii
heremite sub diversis titulis
diversimode viventes. quos
omnes idem innocentius heremitis
sancti augustini coniunxit. re-
ducens eos ad unum ovile sub
uno pastore scilicet priore genera-
li. mandans ut omnes sub una
regula scilicet sancti augustini.
uno modo profitendi. uno habi-
tu. uno titulo. uno officio. et e-
isdem constitutionibus uti debe-
rent. Muniens quod eos pluribus pri-
vilegiis et gratiis quorum omni-
um exemplaria et nonnulla
originalia sub bulla ego vidi.
Et ut ordo eo efficatius surge-
ret ad incrementum. dedit eis u-
num cardinalem provisorem ordi-
nis et protectorem. Intendens eis
exinde de statu uberiore paterna-
liter providere. sed preventus morte
ea que proposuit non perfecit. Unde
beatus augustinus volens dispersio-
nem sue religionis congregari. suc-
cedenti ei in sede apostolica scilicet do-
mino alexandro pape quarto in
visione apparuit. grandis quidem
capite. sed membris exilis. Ex qua
visione velut divino oraculo pa-
pa commonitus unionem per pre-
decessorem suum dominum innocentium
inchoatam consummavit. Ipse namque

q̄ fratres ōnes heremitas diu̇
sorū ordinū. quorū quidā sācti
guilhelmi. alij frēs iohānis bo
ni. alij de fabali. alij de brictinis
censebātur. alij quoq̄ apud ho
mīes ambiguis nūcupacōibꝫ
vacillabāt. Necnō et fratres de
penitēcia ihesu xpi qui saccite
vocabātur. Hos inq̄m ōnes in
vnū redegit. et ordini heremi
tarū sancti augustini cū per
sonis et locis effectualit̄ incorpa
uit ac vniuit dispensās cū eis
sup̄ diuˢsarū professionū et ob
seruanciarū ligamīe. quibus
ānea in p̄dictis et alijs ordini
bus obstricti q̄uolibet teneba
tur. Mandās quoq̄ ac p̄ censu
rā ecclasticā eos cōpellendos
decernēs. quatinꝰ vniꝰ sub p̄o
ris generalis obediēcia sc̄dm re
gulam sācti augustī omēs v
nanimiter debeant militare.
Et ut in hac sacra ↄ̄ione nul
la deformitas appareret idē ro
manꝰ pontifex declarauit eis ha
bitū officiū et titulū p̄ut īfra
suis locis disseret̄ que oīa ex
āntiquis p̄uilegijs ordīs appa
rēt luculēter. De habitu or
dinis. C xv
Quali aūt habitu be
atus augustinꝰ cū su
is fratribus usus fuit ↄseq̄n
ter perscrutandū est. Et quidē
nullū determinatū habitū
heremitarū anachoritarū pa
mitus fuisse legimꝰ. sed eorū
quilibet vtebatur veste qualē
habē poterat. Nam de sācto p
paulo p̄mo heremita legimus
q̄ habuit tunicā de palme folijs
contextā in modū sportarū et
quoddā collobiū. De beato vero
anthonio legitur q̄ vestimēto in
teriꝰ cilicino desup̄ melote ex
pellicio vtebat̄. De sancto autē
hylarione legitur q̄ sacco tm̄ me
bra coopertus erat et pelliciū ha
bēs quod sibi beatus āthonius
p̄ficiscenti dederat saguq̄ rusticū.
sed sepultū eum fuisse legimꝰ in
cucullla tunica et pallio. De mo
nachis eciā egipti legitur q̄ me
lotis vtebātur. Est aūt melota se
cundū papiā vestis monachalis
de pelle aīalis quod melo vel tax
us dicitur valde hyspida. et est
vestis pendēs a collo precīcta us
q̄ ad lūbos. Sed aliqn̄ accipitur
pro pelle caprina sicut in vitas
patrū legitur parte p̄ma de sā
cto mucio q̄ ipse quēdā discipu
lū suū induit habitū mona
chalē scilicet leuitoniā et cucul
lam ac melotē que est caprina
pellis ut ibi dicitur. Sed parte
tercia vitaspatrū dicitur q̄ pa
tres et frēs illi in heremo vte
bātur cucullis et humeralibus
ac zonis quibus cingebātur.
De beato eciā io hānē baptis
ta et siliter de helya legitur q̄
erant vestiti pellibus camelo
rū et succincti zona pellicia.
De beato augustino fertur q̄
baptizatus indutus fuit a bt̄o
ābrosio cucullla nigra desup̄ zo
na cincta. licet alij dicūt eum
talem habitū sūpsisse a beato
simpliciano qd̄ non variat p̄
positū. Potuit enī sumere ha

bitū a beato simpliciano quo sciat
~~[struck]~~ se indui a btō ambrosio ꝓp
ter autoritatē pontificalē. max
ime quia sanctus ambrosius di
ligebat sanctū simplicianū ut
patrem suū sicut dicitur viii
confessionū. Verisile est eos u
trosq; in eodē facto concurrisse.
quare nō refert siue ab isto si
ue ab illo dicatur fuisse indut⁹
Q aūt augustin⁹ habitu nig
ri zona pellicea uestitus fue
rit. ꝙ ipse īmediate post sus
ceptū baptisma talem habitū
autorizante btō ambrosio as
sumpserit. et ꝙ eodē habitu frēs
sui in heremo usi fuerint appa
ret expresse in sermone suo de fi
lio prodigo. et in sermone de ce
na dnī. Item in sermone ad pṡ
biteros ypponēses de quibus in
fra in fine hui⁹ capli dicet᷑. Et
hic quidē habitus congrue con
ueniebat frībus quod declaratur
ex duobus. Primo ex eo ꝙ iste ha
bitus magis conformis est ha
bitui pr̄m et fratrū illorū in hē
mo de quibz dicitur in vitaspa
trū ꝙ habitus eorū erat cucul
la et zona pellicea. id est corrigi
a ac humerale. per qđ accipi po
test scapulare eo ꝙ tegat hume
ros siue scapulas. et scđm hoc
habitus ordinis p ōnia confor
matur habitui illorū patrū
et hoc in substātialibus. licet
forte in forma et figura possit
esse diūsitas aliqualis ex more
moderni tpis. Per melotes vero
quibus etiam sancti patres ute
bātur ut dictū est accipē possu

mus tunicas pelliceas et si non
de illa materia. Nam de illa
matia de qua melotes fiebant.
puta de pellibus camelorū vel
taxorū uestimenti usus nō sus
tinet in ytalia nec in affrica
ubi illa aīalia rara sūt. Pelli
cea tamē caprina vel ouina ac
de aliquibus cōibus animali
bus ibi in usu habetur. Quib⁹
etiā antiquitus non solū mo
nachi. sed et regulares canōici
ymo et ōnes clerici sub veste re
ligionis clericorū. qua adhuc
utuntur in diuinis officiis. sup
pelliceū dicta est. eo ꝙ sup pel
licea olī induebātur. Et adhuc
ille pelliceorū ritus in pluri
bus ecclesiis regularibz perse
uerat. Et verisile est beatum
augustinū et suos fratres et
etiam clericos regulares tunc
tpis huiusmodi pelliceorū u
sū habuisse. sub veste tn̄ supi
ore religionis ac clericalis ho
nestatis. Quia vero post tran
situ beati augustini fratres h
hinc inde fuerant dispersi ut
dictū est in caplo precedēti. ex
tunc successit difformitas tā
in habitu ꝙ in dīno officio et
ceteris obseruātiis. usq; ad tē
pus recollectionis seu unionis
memorate. Et quoniā tunc in
ter illos frēs simplices dubita
bat quis esset verus habitus
eorū. hinc est ꝙ sedes apostolica
aspiciēs ad p̄mariam originē
ordinis. habitū supiorem eis de
terminauit. ymo verius dudū
per sanctū augustinū determi

natū declauit. statuendo videlicet
q̄ eorūdem fratrū ordinis scilicet
h̄emitarū sancti augustini habi
tus exterior esset cucullā nigra
et nullꝰ alterius coloris cū lon
gis et ꝓtensis manicis. desup
corrigia ampla cincta. habitu
superiore remanēte scdm ordīa
tionē ordinis auctoritate nic
holdinus ad hoc sedis apostoli
ce accedente ut patebit infra
pte scdā capl̄o xiiij. Nam pro
humeralibus seu collobijs vtū
tur scapularibꝫ. et pro tunicis
pelliceis scdm conformitatem
tpis et terrarū. usu pellicear
nichilōꝰ pro tpe frigoris rēa
nente. Nec enī pro varietate
tpm et terrarū liceat et expe
diat in accidētalibus habitū
conformarē patet. Quia ut
dicit iohānes cassianꝰ in īsti
tutis patrū primo libro loqn̄s
de habitu monachorū. Tenē
da sūt inquit a nobis illa tā
tūmodo que vel locorū situs
vel prouincie vsus admittit.
Nam neqꝫ caligis neqꝫ collo
bijs seu vna tunica esse contē
tos hyemis pmittit asperitas.
et pcuissi cuculli velamen
vel melotis derisū potius q̄
edificationē videntibꝫ cōpara
bit. Ex alio enī fonte ostendi
tur habitus iste cōgrue fra
tribus conuenire h̄emitis. si ad
uertamꝰ eius significationē.
Significat enī iste habitus per
fectū mūdi contēptum et mor
tificationem hōis exterioris. qd̄ sin
gulariter cōuenit heremitis.

Color enī niger absqꝫ mixtione
alterius coloris designat pfectū
mūdi cōtemptū. omnis ornatus
et decoris huiꝰ mūdi. Ad quod re
presentandū cū aliquis de no
uo induitur hoc habitu cantatur
responsoriū regnū mūdi et o
nem ornatū seculi contēpsi.
Vel etiā scdm anselmū in lib
de silitudinibus. nigredo habi
tus designat. q̄ monachus qn̄
tumcūqꝫ perfectus. debet se re
putare vilē peccatorē. Corrigi
a vero q̄ datur loco zone pelli
cee qua helyas et iohānes erant
succincti. que est de corio mor
tuorū aīaliū scdm iohānem cas
sianū ubi sup̄. significat mor
tificationē oīm motuū besti
aliū et illorū precipue mēbro
rū in quibus luxurie semīa
ria cōtinētur. Unde est illud e
uangeliū sint lūbi vestri pre
cincti. In cuiꝰ figurā in leuiti
co p̄cipit femoralia sacerdotū
zona esse cōstringenda. ad desig
nandū ut ait origenes. q̄ pars
illa corporis apud huiusmodi vi
ros iam debet esse mortua. vt
nec lenitas nec aliud quidqm̄
in lūbis eorū credatur. sed sola
castitas et pudicicia. ut apte
dicatur cuilibet induto hoc ha
bitu illud iob v°. Bestie terre
pacifice erūt tibi. Ubi p bestī
as terre ītelligūtur bestiales
motus et affectus brutales.
q̄bus hoīes terreni disturbāt.
a q̄bus ōnibus isti sectatores
ordinis sancti augustini debēt
esse pacificati. Unde ibidē in iob

subditur. Et scies q̄ parē habeat
tabernaculū tuū. Unde anselm⁹
ubi supra. Monachi officiū de
bet esse leonē superbie ursū lux
urie aprū crudelitatis. lupū ra
pacitatis. taurū feritatis. vul
pē astutie. hircū īmūdicie. gru
em sōpnolentie. equū et mu
lū luxurie. azinū pigritie. oīa
q̄ bestialia vitia occidē. et tūc
parē in scipso habebit. Sed añ
q̄m homo sic se deuincat ut talē
patem habeat. opus est ei mag
no certamīe. Non enī habitus
facit hoīnem sanctū. sed vita ɔ
formis habitui. Unde lūborum
accinctio et ābitus pellis mor
tue menbra nō mortificāt. sed
corꝑ mortificationē designāt.
Itaq̄ ut ait iohānes cassian⁹
ubi supra. oportet monachū
ut militē xpi in procinctu bel
li semꝑ positū. accinctū lum
bis iugiter incedē. Et exempli
ficat de helya et iohāne petro
et paulo. Non enī frustra dic
tū fuit petro ab angelo pre
cingē. Paulo etiā ꝯpria zona
ligato a ꝓpheta agabo dictū est
esē. Hy ergo p̄cincti esse solebāt.
Aliā etiā significationē cinctē
dat idē iohānes cassian⁹. ut videl3
monach⁹ semꝑ sit expeditus et
ꝓmptus ad opera monasterij ꝑ
agendā. Figura vero cuculli que
ꝯtensis manicis in modū crucis
expanditur sc̄dm anselmū idē
significat iugē memoriā pas
sionis dn̄ice. Et q̄ oportet mō
chū eius ꝯcupiscentijs esse cru
cifixū. ut dicit cū apostolo xpo

ꝯfixus ~~fine~~ cruci. Amplius aūt
habitus amplitudinē signifi
cat caritatis. Longitudo vero q̄
ꝯtenditur a capite usq̄ ad pe
des sc̄dm eundem anselmū de
signat lōganimitatē et ꝑseue
rantiā boni ꝓpositi. q̄ debet pro
tendi a pn̄cipio sue ꝯuersio
nis usq̄ ad finē vite sue. Capu
ciū autē quo caput cooperitur
est apertū ad faciē. sed per dorsū
descendēs quasi figuram clipei
ꝯtendens significat caritatē q̄
caput aīe id est mentē coope
rit et eam ꝑseruat a frigore p
peccatorū. et a caumate tēpta
tionū. Hec debet esse superi⁹
lata ꝑfecta dei dilc̄ione. sed in
feri⁹ stricta et arta. stricto terre
norū usu et fruitione. Q̄ aūt
ad modū clipei figurat desig
nat q̄ caritas istos viros pro
tegit ꝯtra iacula tēptationū
īimica. In dorso vero defertur
ad modū fugientiū. ad desig
nandū q̄ bellū nostrū contra
incētiua carnis magis ꝯsistit
in fugiendo occasiōes insultuū
q̄ in reluctādo. q̄ tutior est vic
toria cū fuga q̄m se talibus offer
re etiā cū ꝓposito resistendi. Un
de hoc plen⁹ infra parte sc̄da
habes capitulo xxx° cautela deci
ma. Scapularia autē l' superhume
ralia seu etiā collobia que oīa
in ꝓposito idem īportant. Est e
nī collobiū genus vestis sine
manicis quo utebātur āntiqui
ut dicit papias. Designāt for
tem tolerantiā passionū. qua
si semꝑ crucem sup humeros

nos portare ostendam⁹ ad debel
landū vicia. In cui⁹ etiā signū
reges in humeris vnguntur.
Portitores etiā grauiū onerū
humeris aliquod supportacu
lū supponūt ad onera leuius
supportanda. Predicta aūt tri
a habitū monachalē integū
tia simul ponūtur cū suis i
significationibꝫ in vitaspatrū
ubi supra. Dicebāt enī senes
quia cucullū quo vtim̄ sig
nū est īnocencie. superhumera
le vero quo humeros et ceruı
cem alligam⁹. signū est crucis.
zona autē qua cingim̄ sig
nū est fortitudīs. Et possunt
hee significatiōnes cōcordari
cū premissis. Caritas enī ꝑ
seruat hoīnem a lapsu. per
hoc cōseruat īnocenciā et o
perit multitudinē peccatorū
vt dicit iacobi v° et sic restitu
it īnocenciā. Fortitudo etiam
que ꝑ zonā significat̄ neces
saria est militi xpi ad reluc
tandū vicijs. et ad mortificā
dū motus bestiales. De super
humerali patet concordācia i
applicationis ex iam dictis.
Et quia sine ꝑdictis tribus sig
nificationibꝫ nūq̄m debet se q̄
libet religiosus īuenire in huı⁹
signū debet eadē tria religiōs
īsignia iugiter in suo corpe por
tare. etiā q̄ndo dormit. videlicet
cucullū humerale et cingulū
Per cucullū ad ꝑsens sicut in
terpretātur constitutiōes ordīs
accipit̄ cappa vel scapulare ꝟ
saltem capuciū paruū. Nō

suptum videt̄ a patribꝫ egip
ti. qui vt dicit iohānes cassia⁹
cucullis paruis q̄ tantū ca
pita tegebāt diebus ac noctibꝫ
vtebātur ad designandā īno
cenciā puulorū. Pro humerā
libus vero sine collobijs de noc
te vtim̄ tunicis īferioribus.
qualē tunicā constitutiōes
appellāt uestem breuiorē. q̄m
semꝑ sub alia portare iubem̄.
Nec etiā religiosus nec dormi
ens debet esse sine cingulo ꝑu
tet sup̄ ꝑ iohānem cassianū
Et si cōstitutiōes nostre id nō
exprimāt. tamē hoc suppont
cū cingulus de sba habitus
ordinis nrī fore dinoscitur.
Ad hoc facit q̄d legitur et no
tatur xxiiij. d. Sanctimonialis. et
xx. q. i. vidua. Vnde etiā in re
gula btī pachomij ab ange
lo delata contiñebat q̄ fratres
noctibus debeāt esse ꝑcincti
lūbis. Idē in regula sancti bn̄
dicti. Patet ergo qualiter habi
tus iste per ōnia cōuenit fr̄i
bus heremitis. Corona vero
capillorū q̄ tonsura sedm̄ eū
dem āñselmū. monachū sacer
dotē et regē esse demonstrat.
Sacerdotes nāq̄ mitra tege
bāt caput. ad cui⁹ silitudinē
hunc capilli tondūtur. Vnde
monachus sacerdotis et regis
gerit officiū. Officiū aūt sa
cerdotis in lege erat diuersa
pecora mactare. sic et mona
chus debet carnē suā mactā
re a bestialibus vicijs vt su
pra dictū est. Regis āt offici

um aptum est. regnum regere. hos
tes inde expellere ne iusto iuris
tus iniuriam faciat prouidere. ma
los deprimere. bonos exaltare. Hoc
ergo officium debet esse monachi
ut sic mentis regnum regat. cor
poris et anime omnia vicia expel
lat. ne malus appetitus bono
resistat. sed ut bonus malum semper
sibi subiciat. ut sic frater nich
il habeat extius in habitu. quod
non conueniat intius professioni.
Hec anselmus ubi supra. Premis
sas significationes ordinis here
mitarum quantum ad colorem. cinc
turam figuram tonsuram et quedam
alia expresse ponit augustinus
in sermone de filio prodigo ad
fratres suos in heremo. qui inci
pit. Pax vobis fratres carissimi.
ubi ait. Pensate fratres quid ves
tis nigra. quid zona pellicea.
quid corona capitis persuadeat.
Nigra enim vestis que vilis est
mundi contemptum nobis de
nuntiat. et memoriam mortis.
Zona pellicea lumborum refre
nationem declarat. Capilli ra
si de vertice superfluitatem crim
ium id est cogitationum terres
trium designant ablatam de mente.
Sic enim sanctus pater ambro
sius quando me regenerauit in
xpo michi petenti respondit. Co
gitate ergo fratres quam reprehensi
bile est si sub tali habitu super
bia lateat vel luxuria. Summe
ergo necessaria est nobis in here
mo demorantibus ipsa humilitas
que designatur per vestem. castitas
que designatur per lumborum precinc
tionem. obedientia que intelligitur
per subiectionem. Portamus etiam
bacillos per quos intelligitur dis
ciplina sub qua semper parati es
se debemus. Hec ibi. Item in sermo
ne de cena domini ad eosdem fratres
qui sic incipit. Audiuimus fratres
carissimi quod cum dominus intinxisset
panem dixit sic. Nos qui videmur
gerere in corporis nostri habitu
figuram crucis et nomen religi
onis habemus. nigram etiam ves
tem humilitatis portamus. zonis
enim pelliceis precincti apparemus.
caueamus ne similes simus sepulchris
dealbatis. que foris pulchra et
dealbata apparent. sed intus
sunt plena ossibus mortuorum
occultis. Et subdit. Nobis dei
quod fratres qui nomen et habi
tum sancte religionis portamus
vita mala periculosior conditur
quam in seculo demorantibus. Hec
ibi. Item in sermone ad presbite
ros ypponenses qui incipit. In
omnibus operibus vestris de eisdem
fratribus suis in heremo loquens
dicit sic. O utinam tales essetis
sicut ipsi sunt. Vos pellibus cu
niculorum et variorum ornati es
tis. et ipsi omnino colore nigerri
mo asperrimoque induti sunt.
Vos balteis militum mundo appa
rere desideratis. et ipsi zonis in
melotarum renibus succincti more
helye et iohannis decorati sunt.
Ad idem habes infra parte quarta
capitulo primo. Sic enim. Sed aduer
tendum quod hoc quod dicit augustinus
de baculis conforme est anti
quitati. Unde etiam olim per

gregorium papam nonum statutum fuerat quod fratres baculos quoque palmorum in manibus portare deberent. Sed hoc postmodum per alexandrum quartum tamquam abusivum presenti tempore extitit revocatum. Per viam autem fratres adhuc portare possunt baculos sicut libet. De habitu etiam et de vestibus fratrum plura habes infra parte quarta capitulo penultimo.

De introitu fratrum ad civitates. C. xvi

Ut autem fratres huius sacre religionis sic congregati sic uniti in ecclesia dei ad instar fratrum predicatorum et minorum ordinum fructum possent facere sicut et ipsi olim ante suam dispersionem tempore beati augustini fecerant in affrica. predicando videlicet populo et confessiones audiendo. ut patet in quodam sermone sancti augustini qui incipit. Vt bene nostis fratres. Ordinavit pontifex prefatus summus dominus alexander papa quartus quatenus ipsi fratres fratres ad civitates se deberent transferre. et in eis loca recipere. ac verbo doctrine vel predicationis et exemplo sancte conversationis. ac actu audiendi confessiones in populo dei fructificare. Ad quod quia nonnulli eorum fratrum erant difficiles malentes in heremo more solitario. solitarie deo vacare quam inter homines mundanos periculo mundani contagii se exponere. Idem dominus papa intendens et illorum devotioni satisfacere. et nichilominus per fratres eiusdem ordinis fructum salubrem in populo producere. sic ordinavit. ut prioribus locis heremiticis retentis. quicumque eorum devotionem haberent heremiticam vitam ducere possent secundum dispositionem suorum superiorum in locis talibus collocari. Qui vero ex eis ad f fructificandum in populo essent pronei. illi deberent in civitatibus habitare. et populo predicare. ac confessiones fidelium eis confiteri volentium audire. et sic fructum salutiferum in dei ecclesia germinare. Et in hoc statu idem summus pontifex ordinem confirmavit et exemit. suscipiendo personas et loca ordinis sub protectione sedis apostolice. Muniens eos nichilominus multis privilegiis et gratiis tali statui opportunis. Confirmavit quoque eis protectorem dominum richardum tituli sancti angeli dyaconem cardinalem per predecessorem suum innocentium primitus constitutum. Predicta autem ordinis exemptio postmodum per dominum bonifacium papam octavum ampliata est. et deinde per dominum clementem papam sextum uberius impinguata. Dane quod fratres de heremis ad civitates directi sunt. non parvi preconii locum habeat. Non enim per hoc a statu sue primarie perfectionis degenerasse putandi sunt. sed pocius maioris perfectionis statum acquisisse utpote

qui nūc non solū sibi ipsis viuūt
sed etiā ecclie dei proficiūt put
etiā liquet sup̄ in ipso xi°. Quor
etiā perfectio in hoc attendit
q̄ ex ordinatione et disposicio
ne romane ecclie eis conuenit
exercere opa prelatorū que sūt
purgāre illuiāre et perficere.
¶ Prefatus aūt status ordis
pro q̄nto videlicet ad modū
lapidis āgularis utrumq3 com
plectit conformis est quodā
mō illi modo viuendi quo olī
viuebāt fratres qui habita
bant in h̄emo de centū cellis
in romanis ptibus. ubi ad
huc manere dicitur monaste
riū ex antiq̄oribus que sūt in
ytalia. ubi ut fertr̄ erat duplex
viuendi modus. et fuit usq3
ad tpa gregorii pape quarti.
Nam plures ibi habitabāt si
mul in vno loco scilicet mōste
rio. Alii vero habitabāt per cel
las suas distinctas circuiqua
q3. et cōueniebāt certis dieb3
ad cōem locum ad celebrādū
et ad sumendū sacramēta. et
sic redeūtes ad cellas porta
bant secū sal et panē. Et quia
d̄e in loco cōi non stabāt cō
muniter nisi hoīes probati ī
aliis monasteriis qui illuc
ibāt. ut se cōsuequēter trās
ferrēt ad solitariā vitā.

De titulo ordinis. c. xvii

Titulus autē quē ro
mana ecclia huic or
dini dedicauit approp
auit auctorizauit et cōfirmauit
ē hic. Ordo frm h̄emitarū sancti
augustini. Huic titulū beatus
augustinus per semetipm eis
p̄mitus īposuit appellādo vi
delicet eos fratres suos in here
mo. vt in sermone suo ad p̄sbite
ros yppone̅ses. qui īcipit. In oī
bus opibus carissimi. et hoc ad
distinctionē fratrū suorū in e
piscopio. Inde vocitur nūc fra
tres h̄emite sancti augustini.
De cuius tituli congruētia est sci
endū. q̄ iste titulus ita approp
atus sit isti ordini q̄ nulli alte
ri ordini cōuenit. Plures nāq3
aliorū ordinū religiosi scribūt
se ordinis scī augustini. puta
ōnes habētes regulā suā vi
delicet regulares canonici. pre
mōstratenses. victorini. norber
tini. p̄dicatores. serui sancte
marie. et plures alii a quibus
secernit hoc qd̄ in titulo isto di
cit heremitarū. Rursus plures
possūt esse adhuc religiosi h̄e
mitice viuētes. qui se scribūt
h̄emitas. sed illud qd̄ ponitur
in titulo sācti augustini disti
guit nos ab illis. Sic enī olī
ōnes illi ordines sup̄dicti qui
nūc huic sūt vniti. se vocabāt
et scribebant scilicet h̄emitas.
sed fratres huius ordinis soli a
appellabātur ordinis sācti au
gustini ad quos alii sūt vniti.
Fuerūt enī et sūt de illa feli
ci ppagine sacre īstitutionis
sancti augustini. quare ipsi
merito retinēt prerogatiuā
tituli pre oībus aliis suā re
gulā habētibus qd̄ demon
strat ius cōe. Si enī diligent

aduertim⁹ signãter inuenim⁹
quod in iure cõi in nullius
ordĩs titulo ponit̃ augustin⁹.
Quod sit inductiue uideri po
test. Nam ubicũq; in iure cõi
fit mẽcio canonicorũ regula
riũ uel fratrũ predicatorũ. uł
quorũlibet aliorũ regulã sãc
ti augustini sectanciũ in nul
lius eorũ titulo ponit̃ augus
tin⁹. De canonicis quidẽ regu
laribus. habet̃ xix q iij. Man
dam⁹ extra de postulãdo ex p
te de etate et qualitate ordĩs
intellexim⁹ de prebendis et d
digni auaricie cũ sĩlib. De frĩb;
p̃dicatoribus habet̃ extra. de.
cle. cũ in veteri de exces. prel.
Nimis praua. De reli libro vi°
In quib; õnibus et sĩlibus lo
cis iuris ita p̃dicti vocatur ca
nonici regulares et fratres pre
dicatores sãcti augustini. nõ
sic plane de aliquo istorũ ordi
nũ scribit̃. sed ubicũq; in iure
fit mẽcio de isto ordine semp
exp̃mitur titulus sãcti augus
tini. ut ext̃. de cle. quorũdã. et
de religio. do. religionũ. li. vi°
Ubi iste ordo simplicit̃ ordo hẽ
mitarũ sancti augustini scri
bit̃. que appositio tituli istius
p̃tis de nullo aliorũ ordinũ re
perit̃. Et est aduertendũ q̃ in h°
titulo li ordinis nõ debet ĩme
diate poni nec referri ad hoc
quod sequit̃ sancti augustini.
sed poni et referri debet ad li hẽ
mitarũ. Nam hoc q̃d dicitur
ordinis sãcti augustini bene
cõuenit etiã aliis ꝓpter regulã

suã quã habent. sed hoc quod
dicitur ordo hẽmitarũ sancti
augustini nulli alteri cõuenit.
Ex quo patet q̃ incõgrue et ab
usiue scribũt sic. fr̃. N. fratrum
hẽmitarũ sancti augusti. Pa
tet etiã ex p̃missis q̃ntũ oberr
rent fratres illi qui de illa per
ticula tituli que est hẽmitarũ
vẽcundãtur. scribẽtes se simplr̃
ordinis sãcti augustini et sub
ducẽtes heremitarũ. Et vidi
parisius nõnullos fratres qui
informauerũt bidellũ q̃ in p
nũciationib; suis per scolas
supp̃mere deberet illud nomẽ
heremitarũ. Et reuera tales
vẽcundãtur de generosa radi
ce sue ꝓpaginis. que utiq; nõ
est nomen alicui⁹ dedecoris.
ymo est magni p̃cony et hõris.
Digne etiã et congrue ordo is
te gaudẽ debet de titulo sãcti
augustini. tũ ratiõe regula
ris instructionis. q̃a per tradi
tionẽ sue regule ab ip̃omet
spẽaliter est dotatus. tum ra
tiõe sue p̃mordialis ĩstitutio
nis. cũ ordo sit ab ipso primor
dialiter ꝓpagatus. tũ ratione
aplĩce adaptationis. quia iste
titulus est ordini a sede aplĩca
peculialiter adaptatus et con
firmatus. tũ etiã ratiõe corpa
lis possessionis. q̃a possessione sa
cratissimi corpis sui ordo est singu
larit̃ p̃rogatus. et hec q̃tuor nł
li alteri competũt ordĩ. quare nõ
ĩmerito remanet huic ordĩ prero
gatiua tituli. Prima tria patet
ex p̃missis. sequit̃ de q̃rto.

De reunione capitis ad membra in donatione corporis sancti Aug(ustini) et loci in Papia

Quoniam autem c. xviij
non satis esset unita fo-
re membra inter se nisi
etiam esset suo capiti counita. hoc
attendens novissimis temporibus sedes
apostolica. membra sacra huius religi-
onis inter se primitus disiuncta ut
visum est univit. et postea nichil-
ominus ipsa membra suo sacratissimo
capiti etiam corporaliter reunivit.
Cum enim olim invalescente Wanda-
lorum perfidia civitate Yppponen-
si capta et devastata. sacra loca
et precipue locus ille in quo beatus
Augustinus tunc sexaginta duobus
annis degenerat. ritu ydolatrie pro-
phanaretur. et ducenti viginti in
Sardiniam de Affrica exularentur.
sacerdotes quoque et religiosi dis-
pergerentur. arte et ingenio fideli-
um divino assistente presidio actum est.
ut corpus gloriosi doctoris simul
cum episcopis in Sardiniam transfer-
retur. fratribus suis iam dispersis.
Sed cum idem corpus venerandissi-
mum ibi per annos ducentos xxiij quie-
visset. Sardinia quoque a Sarrace-
nis depopulata fuisset. corpus
illud sanctissimum industria et
devotione incliti regis Luitbran-
di inde levatum et in Papiam trans-
latum est. Ubi cum per multos an-
nos fere sexcentos requievisset. tan-
dem membra. id est fratres ordinis
nostri suo capiti reunita sunt. Que
quidem eximio filio fratre tenente gub-
ernaculum ordinis in officio generali venera-
bili patre fratre Guilhelmo de Cremona sacre
theologie eximio professore cuius
etiam superius commemoravi. Idem
pater sicut erat vir prudens et
providus ac fidelissimus zelator sui
ordinis. in primo anno sui officii di-
vino instinctu pulsatus intra se
cogitare cepit si quo modo esset
possibile ut corpus sancti patris
Augustini tanto tempore a suis
filiis elongatum ordini donaretur
vel potius redonaretur. Sed cum
hoc multis visum fuisset inopina-
bile immo prorsus impossibile ip-
se tamen divino oraculo confortatus
ad sedem apostolicam negotium fide-
liter instauravit. Cumque nul-
la possibilitas admitteret ut pre-
ce vel precio vel etiam sedis aposto-
lice potestatis plenitudine corpus
illud sanctissimum de illo loco in
quo est quovis modo transferretur
sapienti usus consilio supplicati-
onem suam taliter formare ce-
pit. ut non videretur petere corpus
beati Augustini de illo loco trans-
ferri et ordini donari. sed petiit
ordinem suo patri ac capiti in
eodem quo quiescit loco copulari.
Cum autem hoc negocium in con-
sistorio coram sanctissimo patre
domino Iohanne papa xxij et toto
collegio suorum cardinalium sollemp-
niter propositum esset. istis existenti-
bus in tractatu negocii eiusdem
declaratum est ibidem qualiter or-
do iste ab olim a beato Augusti-
no originem sumpserit. et quomodo
isti fratres ipsius patris veri sint
filii. Inter has collaciones dominus
papa illius nutu tactus qui
spirat ubi vult. tanto favore

est affc̄us vt iam nō iudex sed
aduocatus et pronus negocij
videtur. Diuersis itaqȝ tracta
tibus sup̄ eodē negocio inter
dn̄m papam et cardinales
habitis. tandē graciose con
clusū est. Sicqȝ idem sūmus
pontifex in publico consisto
rio de fratrū suorū consilio or
dinauit et statuit vt fratres
ordis heremitarū sancti au
gustini iuxta ecclesiam monas
terij sancti petri in celo aureo
papie vbi sacrū corpus glor
iosissimi doctoris augustini est
solēpniter tumulatū. claustrū
et officinas oportunas pro eo
dem conuentu construere et inha
bitare debeant. Ita qȝ eadem
ecclesia vtriusqȝ ordinis tā regu
lariū qm̄ heremitarū fratri
bȝ sit cōis ad diuina officia ī ea
peragenda sup̄ quibus ordinacōe
et statuto idem dn̄s papa dc̄o
ordini priuilegiū valde gra
ciosū et solēpne. In quo inter
cetera sic scribit. Dignū inq̄
arbitrami et congruū ut ubi
tanti doctoris et presulis corp⁹
tumulatū quiescere dicitur. ibi
ultra id quod sibi honoris et
laudis ab vniūsali exhibetur
ecclesia. singulari quadā reue
rēcia a vobis fratribȝ vr̄i ordis
qui sub eiusdē patris regula
degitis ac sancta obseruacōe
militatis. quiqȝ diuinis insti
tutis laudibȝ vacatis. oracioi
intenditis. exhortationi in
sudatis. studio et aīmarū sa
luti conpensius inuigilatis spe

cialiter honoretur. Quaten⁹
inibi membra suo capiti. filij
patri. magro discipuli. duci
milites coherētes deo et ipso
sancto auctoritate filij apli
ca prordialius iubiletis. ubi
et preceptoris vr̄i et patris
ducis et capitis augustini re
nouatis reliqas fore sepultur
het ibi. Deniqȝ hac donacōe
a sede aplica expedita. restabat
difficultas de nanciscēda pos
sessione. ut donatio suū sortire
tur effectū. Et quidē licet in pri
cipio haut modica resistēcia
fuerit. demū tamē opitulacōe
illustrissimi dn̄i iohānis re
gis bohemie tūc in papia co
mitantis. fratres possessionē pa
cificā sūt adepti. Nec mirum
si tam in donacōe impetrāda
grandis admodū difficultas
fuerit. cū hoc factū preter solī
tū cursū iuris et racōis prout
sic p̄ma facie videtur impos
sibile. Et nullaten⁹ fuisset pos
sibile nisi ille sic fieri disposu
isset. qui ~~oīa~~ sua incomuta
bili sapīa disponit ōnia forti
ter et suauiter. Quiqȝ illā na
turalē inclinacōnē rebus ī
didit. ut ad suū de facili rece
dant originem. Quod et si a
pud hoīes plerūqȝ sit diffici
le ei tamē totū est facile. Un
de cū iste gloriosissim⁹ pater
augustinus viuens īclinaci
onem ad istos filios suos in
quocūqȝ statu existeret ut vi
sū est semp̄ habuerit singula
re. et fratres ad ipsū sicut ad

tantū patrē affectū ab olim
sempꝛ gesserint filialē. hoc idē
possibilitatis spem ut ita dudū
insperatū prebuit. ut aliqn̄ ad
sue corporalis cōiōnis originem
rediret pater et filij. demū celes
tiū ciuiū cōione ipso patre du
ce largiente dn̄o pariter com
mansuri. Potuit etiā ad facili
tandū idem negotiū aliquali
ter suffragari hoc q̄d iura fa
uent spoliatis. fratres aūt se
olī possedisse corpus illud oī
veneratōe noiandū sed paga
nica ꝑsecutiōe se eiectos et fu
gatos fuisse causabātur. Spo
liatū aūt ante oīa restituen
dū omnia iura clamāt. Et q̄
q̄m singula que facta sūt cir
ca idem negotiū ꝓpter antiq̄
tatem tp̄is forsitan plene pro
babilia non fuerit. aliquā ta
men presūptione verisilem ī
duxerit. Quapropt̄ sedes a
postolica nō sine ratiōe mo
ueri poterat ad assensū. Por
ro ista diu affectata reunio ā
teq̄m facta esset. cuidā frī noi
nato in ordine per visū reue
lata fuit hoc modo. Vide
batur enī ei q̄ ipse cū aliis
fratribus et melioribus ꝑsōis
ordinis esset in ecclia quadā
nō nostri ordīs. in qua erat
quoddā sepulchrū eleuatum
uni⁹ magni epī sicut ex figa
ymaginis desupꝛ sculpte ostē
debatur. Quod quidē sepul
chrū minꝰ decenter a ꝑsonis
illius ecclie tenebatur. Nam
pulpita et cādelabra āntiqua
tū pulueribus irreuerenter supꝛ
iactata apparebāt. Itaqꝫ fratri
bus in ecclia existētibus et sepul
chrū aspiciētibus. ecce ymago
episcopi visa est se eleuare. et il
las scorias supꝛ se iactatas indig
nāter recutere. Et sic surgēs episco
pus de tumulo pōtificaliter indu
tus iuit stāre ante altare. et in
cipiens fratres ad se cātare cepit.
venite uēite venite filij audite
me timorem dn̄i docebo vos. Et
cātauit hec verba in nota gra
dualis sicut epī in intronizaciōi
bus cātare solent. Quo expleto se
dit. et fratres ōnes ante se per or
dinē sedē iussit. et tūc dulcem
exhortationē velut pater suis
filijs fecit. Ex quo iste frater in
tellexit in spiritu illū fore btm
augustinū. Volens enī idem an
tistes frībus amorem ostendere
singularē habebat quidē in ꝯ
manu sua vitrū mundū cū
potu valde claro et pulchro. bi
bit ipse ꝓmo et postea per ordi
nē de manu singulis ꝓpinauit.
Intonās valde dulciter et can
tās illud. Aqua sapiētie saluta
ris potauit eos dn̄s. Et cū per
uenisset epus ad fratrē istum.
bibit et ipse. fuitqꝫ potus nobi
lis et dulcis. insitatū saporem
habēs. quasi claretū antiquū.
ex quo potu frater iste totus ex
hilaratus fuit. Et cū bibissent
ōnes. episcopus bn̄dixit eis. et
sic ad sepulchrū redire cepit.
Quod videtes fratres vnanimi
ter fleuerūt dolētes de patris
recessu. Ipse aūt consolans eos

paterne aut eis. Nolite flere fi
lii. ecce enim vobiscum ero usque ad
consummationem seculi. Hoc dicto
frater iste evigilavit. et invenit
os suum linguam et palatum de po
tu illo valde dulcoratum. Unde
repletus stupore et gaudio. gra
tias egit deo sperans illam visi
onem non esse ociosam. sed alicuius
boni pro ordine presagam. sicut
non multo post claruit in ef
fectu. Nam infra duos men
ses vel circa venerunt littere certe
de curia romana nunciantes
nova. quomodo corpus beatissi
mi patris augustini esset ordini re
donatum per omnia benedictus deus.

Qualiter sacrosancta mater eccle
sia fuerit institutrix et auctrix is
tius ordinis. C. xix

Congregemus in unum
ea que a sancta roma
na ecclesia circa istum or
dinem gesta sunt. et inveniemus
eam esse veram et immediatam hu
ius ordinis institutricem. Et hec preroga
tiva est singularis prerogativa
ordinis huius que de nullo ali
o ordine reperitur. Videamus er
go primo quomodo beatus augus
tinus olim circa fratres suos in here
mo patres nostros egerit. Ipse de
inde eos undique per heremos di
visos in unum congregavit. et
cum eis vixit. ut patet supra capitulo
vii. Item modum vivendi et re
gulam eis tradidit. ut infra par
te secunda capitulo xiiii. Item habitum
eis contulit. ut supra capitulo xv. Item
titulum imposuit eis. ut supra ca
pitulo xvii. Item officium divinum eis

tribuit. ut infra parte secunda capitulo
xv. Item ad officium predicationis
et confessionis eos deputavit.
ut supra capitulo xvi. Hec omnia qui
dem concernunt constitutionem or
dinis. Et quis unquam constitutor
um aliorum ordinum plura in sui
institutione ordinis peregit. Sed
in uno solo beatus augustinus mi
nus fecit. quod videlicet confirma
tionem sui ordinis a sede apostolica
non impetravit contentus aucto
ritate ordinaria in dyocesi sua.
Nec mirum. Non enim illo adhuc
tempore usus inoleverat sedem aposto
licam circa talia occupari. quia
nulla adhuc fuit prohibitio vel
restrictio de ordinibus instituendis.
sed quilibet libere deo serviunt. si
cut libuit. Presertim cum ante tempora
sancti augustini nullus adhuc
ordo regularis fuerit ab ecclesia
solempniter approbatus. De hoc
infra parte tertia capitulo iii. Unde
sanctus paulus primus heremita.
sanctus anthonius secundus. hylari
on et ceteri patres de quibus in
vitas patrum et collationibus patrum
scribitur serviebant deo sicut eis
deus inspiravit. et eorum quilibet
suis discipulis modum vivendi de
dit. nullus tamen eorum regulam ali
quam approbatam per sedem apostoli
cam edidit. Sic et augustinus mi
nime de cautelis moderni temporis
cogitavit. Novissimus autem
temporibus quando placitum fuit de
fratrum sancti augustini disper
sione congregare. de qua supra
capitulo xiiii. Dum peteret ordinis
confirmatio ad instar aliorum ordi

nū qui cū cautelis moderni tpis
surrexerāt. nec ꝓpter diuturnitatē
tā longeui tpis de pmissis insti
tutionē ordinis cōcernentibus
per beatū augustinū circa suū
ordinē actitatis vsquequaqz sedi a
postolice clarū esset. sed videre
t in obliuionē ex lapsu tot ge
nerationū et tpm trāsiuisse.
licet verisilia apparent. Igitur
sancta mater ecclia premissa oīa
per beatū augustinū circa or
dinē gesta quasi de nouo auc
toritate aplica per semetipsā in
mediate iterate egit istituit et
auctorizauit. Ipsa enī sacrosc̄a
ecclesia fr̄es dispersos in vnū
congregauit. quod fuit in ordis
vnione. de quo sup̄ caplo xiiiᵒ
Itē regulā eis tradidit et mo
dū profitēdi determināuit. et cō
stitutiōes autenticauit. ut patz
ibidē et infra pte scda caplo
xiiiiᵒ. Itē habitum fr̄ibus speci
ficauit. ut sup̄ caplo xvᵒ. Itē ti
tulū eis iposuit. ut sup̄ caᵒ xvii
Itē officiū diuinū eis assigna
uit. ut sup̄ caᵒ xiiii. et īfra pte
scda caᵒ xvᵒ. Itē ad pdicationis
et cōfessionis officia eos deputa
uit. ut sup̄ caᵒ xvi. Pretēa ult̄
premissa omia eadem mater
ecclia ut euidēter facto ostēderet
huc ordinē sic per ipsā institu
tū esse verū ordinē sancti au
gustini. et fratres ipius ordinis
esse filios veros et mēbra vera
eiusdē patris ipos ei sicut vero
suo p̄ri ac capiti coadaptauit et
reuniuit ut sup̄ caᵒ xviii. Et in
hiis ōnibus eadē mater ecclia

ordinē ipsū confirmauit stabili
uit et solidauit. Eos qz fratres in
spēales suos filios adoptauit. et
a cuiuscumqz alterius potestate et
iurisdictiōe exemit pesus et libe
rauit. ut sup̄ caᵒ xvi. Quid ultra
hec quis alius citra romanā ec
cliam ordis cuiuslibz institutor
facē posset. ymo quis vel ista pos
set? Nemo plane. Ipa enī sacro
sc̄a romana ecclia sola est a qua
gratie ros aspgitur. ymber celo
tinꝰ fūditur. Omnibus spūaliter
viuentibus vita influit. sicut mē
bra a capite. radius a luce. ramo
ab arbore. et riuo a fonte. et que
in actibus suis dirigitur a spiritu
sc̄o. tamquā sponsa xp̄i pudica et
īcorrupta que adulterari nō po
test. prout hec probatur verbis
gloriosi martiris et doctoris sancti
cipriani et episcopi. que legūtur
xxiiii q i loquitur dn̄s. Ex ergo ip
sa sancta mater ecclia istū ordinē
per semetipsā quasi a fūdamē
to instituit. magis autenticū
estimo quam si qz quicumqz homo sanc
tus hoc fecisset. cū nulli dubiū
esse liceat ipsā sanctā matrē
eccliam regi a spū sancto. et quod
quid ab ea istituit vel statuit
ex istinctu spūs sancti gestum
aut editū esse nullatenus dubi
tatur. ut ꝓbatur xxv q i viola
tores et q ii. Igit et li di. Si quis
dyaconꝰ et c si ille et xix d. Sic
ōnes. Hec igit sancta cōio huiꝰ
religionis potest ēē illa ciuitas
id est ciuiū vnio de qua dicitur
in psalmo. Gloriosa dicta sūt de
te ciuitas dei. Gloriosa inquam d

bn̄s d

dicta sūt de ꝓpagatione tua qm̄
olim habuisti de patre scilicet
augustino b̄to. gloriosissima
vero dicta sūt de institutiōe tu
a quā habes a matre scilicet
sancta vniūsali ecclia.

Qm̄ graue sit fratri ab hac
sancta ꝯ̄uersione recedere. c. xx

Quam graue autē sit re
ligioso ab hac sancta
ꝯu̅ersione retrocedē appa
ret ex multis argumētis ma
ledictionibus quas tales īcidunt
de iure cōi preter eas que ꝯsti
tuta ordinis spēaliter talibus
infliguntur. ¶ Prima q̄a peccata
tū eorū grauius est qm̄ aliorū.
Nā minus malū est viam
dn̄i non agnoscere. qm̄ post ag
nitā retroire. ut extra de apos
tatis. quidā. ¶ Secūda q̄a excōi
catus est tā canonice si habi
tū dimiserit. qm̄ ab ordine si
habitū retinuerit. ¶ Tercia q2
infamis est saltē infamia ca
nonica. ut vi q i illi qui. ¶ Quar
ta quia inabilis est ad ecclias
ticā officia et honores. ¶ Quin
ta q̄a inhabilis est ad regnū
celorū optinendū. Iuxta illud
in euāgelio. Nemo mittēs ma
nū ad aratrū et respiciēs retro
aptus est ad regnū celorum.
¶ Frater quidā de nobili pro
genie scd̄m seculū presumēs
de potētia amicorū. spreta obe
dientia ordinis. assūpto alio
fratre non min⁹ insipiēte. exi
uit conuentū suū sine obedi
ētia in habitu. per regionem
illam temere diuagādo. Cumq;
in capitulo prouinciali multi fr̄es
ut fieri solet congregati fuissent.
intrauerūt et isti locū capituli
vallati potētia seculari. ne quis
vel saltē dure ꝓsumeret eis lo
qui. Et intrātes ꝯtinuacter dif
finitoriū verba presūptuosa
plurima euomuerūt. Et cū pa
tres ibi p̄ntes eos ad obedien
ciam et humilitatem exhortarent.
illi tamqm̄ equi indomiti abs
freno magis ꝯtumaciter recalcitra
re minime timuerūt. Et sic in
rebellione illa recedētes. dāpna
et scandala plurima ordini īcule
runt. Post hec autē nondū an
no lapso ambulātibus illis ꝑ
campos. subito in illū fratrē
nobilem venit spūs compunc
tionis grādis et cōmocionis
tāte. q̄ quasi cōtremiscēre cepe
runt ōnia viscera eius. Quod
cernēs socius suus ait. Quid
mali habes? At ille cū ingen
ti gemitu dixit. Qm̄ diu nos
miseri sic vadim⁹ errabundi?
Veni mecū si vis. Ego iam
ista hora ibo ad q̄rendā graciā
ordinis. Cū tū respōdisset se
nullo mō velle ire ad carcerē.
quē sciret pro certo nō posse e
uadere si rediret. iste ait. Ego i
carcerē et in mortē ire paratus
sū. tantūmodo ut aīam meā
saluem. Quod audiēs ille re
lecto habitu ordīs discessit ab
ipso. Iste aūt retento habitu
ordinis in corpe. et alio indu
to ne videretur solus in habitu
religiōis incedē. per iter longū
et laboriosū prouincialem suū

quesiuit et tandē inuenit. Cūq3
peruēisset ad p̄ntiam meā qui
tūc illo licet imeritus fungebar
officio. cecidit in faciem ante pe
des meos. Ego aūt p̄mitus eū
nō agnoscens. qa mutatus v
ultu et habitu erat. dixi ei. Q̄s
nā es tu et quid petis. At ille
Ego sū inquit p̄ior ille quē
scitis. Peto misericordiam dei et v
r̄am. Cui ego. Et quā misericordi
am tibi facere potero qui tā
enormiter cōtra matrē tuam
sanctā religionē seuiendo offē
disti. At ille. Illā tantū peto
misericordiam vt locū penitencie ad
emendandū peccata mea non
michi denegetis. Tūc impaui si
bi ut surgeret. querēs ubi esset
socius suus et habitus. At ille
eleuās vestem qua desup erat
indutus. ecce inq̄ habitus or
dinis quē nūqm dimisi. Soci9
aūt meus mecū venire nolu
it. narrās quō ipse nutu diui
no in via cōpunctus fuit. et
qualiter socius eius ab ipso re
cesserit. Tūc dixi ad eū. Scias
te meruisse carcerē. nec de hoc
aliq̄ gr̄ia ap^d me poteris inueni
re. Ad quod ille. Si inq̄ carcerē
expauescerē. huc ad vos nō acces
sissem. Ego vero pbare volēs an
pseuerare vellet pulsans. iussi eū
ad locū sequestratū duci ad ex
pectandū responsū. In crastino
vero ipsū perseuerantē inueni
ens. ipenso sibi absolucionis bene
ficio. destinaui eū ad vnū cōuē
tū bene distantē. tradēs sibi li
terā meam aptam. In qua mā

daui p̄ora ut istū fratrē mox ut
ad ipsū perueniret carceri mā
cipare debet. Quā lrām ipse gr̄a
tanter accipiēs et ad cōuentum
sibi assignatū letanter proficis
cens. sponte carcerē est ingres
sus. Cui9 penā patientissime sus
tinuit usq3 ad finē periodi p
ordinē prestitute. Ecce frater is
te licet in principio recessus sui
a sacra cōione ordinis cū socio
et in habitu ordinis recesserit. a
cōione tamen ordinis co ipso
recessit. quo sine supioris licen
cia et aīo auerso abcessit. Nec
ad palliacionē apostasie sue s
suffragabat sibi delacio habit9
quem nūqm dimisisse se asse
ruit. quia habitus nō facit n
monachū sed pfessio et obser
uācia regularis ut ex̄ de regu
laribz. Et si forte habitus tuicie
ē eū a sentētia canonis. non
tamen a sentētia ordis vel h
hōis cum dicitur. Hoc vnū
autē memoriale factū est de
isto fratre. qr ipse tam subito
tamq3 mirabiliter cōpunctus ab
errore suo fuit cōuersus. Et q
deposita quasi lupina rabie. si
cut ouis seipm optulit ad mac
tandū.

Que statuta regule et constituci
onū ordinis ad hanc cōionem
primā reducantur C xxi

Ad hanc cōionem re
ducitur ōnia statuta
ordis sequētia de hijs
que recipiuntur ad hanc eandē
cōionem et modo recepcionis
et instructiōis eorūdem. Sicut

etiā est illud qd̄ ponitur in de
creto obseruātie regularis. Itē
qm̄ quis statuat esse in mōste
rio. probet ꝓpositū fratrū atq̄
exemplū. et ipse ꝓbetur in ō
ni conuersatione ab illo qui
prior est et ceteris consentientibꝫ
Item illud quod dicit in ser
mone de margaritis regulāis
institutionis. Si quis autē de
seculo ad nr̄am congregacionē ve
nire desiderat. primo precipio ut
ꝓbetur an volūtas ex deo sit.
Non enī debet esse violenta nec
coacta. nō mobilis sed sempit
na. virilis constans. et omni
spū caritatis plena atq̄ per
fecta. Cūr enī ei ꝓponat̄ quō
abneget ꝓpriam volūtatem.
Item illud quod p̄mittitur ī
regula. primū ꝓpter quod in
vnū estis cōgregati. vt vnai
mes habitetis in domo. Item
ea que ponūtur in cōstitutioī
bus caplo xvi et xvii et xviii. Itē
ōnia statuta que loquūtur de
non exeūdo cōuentū. vel de mo
do exeūdi et incedendi extra locū
sicut est illud in regula. quan
do proceditis simul ambulate. cū
veneritis quo itis simul state. In
incessu statu habitu et in ōnibꝫ
motibus vr̄is nichil fiat quod
cuiusqm̄ offendat aspectū. sed
qd̄ vestrā deceat sanctitatem. Il
lud. Nec eant ad balnea. siue q
quocūq̄ necesse fuīt. minꝰ qm̄
duo vel tres. Et ille qui habet
aliquo eūdi necessitatē cum q̄
vel cū quibus ꝓpositus iusseīt
ire debet. Item illud in alia re
gula. Si opera monasterij mit
tātur fratres vendē sollicite ca
ueāt ne quid faciāt cont̄ precep
tū. et si aliquid emāt ad necessi
tatē monastij sollicite et fideli
ut serui dei agant. Item illud ī
constitutionibus caplo xix et xx.
Itē omīa statuta loquētia de
apostatis et de recedētibus ab or
dine sicut est illud in decreto ob
seruātie regularis. Sed si conti
gerit et aliquis ex qualibet cau
sa necessitatis a monastio fue
rit abstractus. ne vel mente co
cipiat secū aliquid ferre de his
ōnibus que in monastio fue
rīt. siue ea que aliūn tulerat. si
ue ea que cū fratribꝫ acquisierat.
Et infra. Quicūq̄ prouocatus
ab aliquo de monastio voluīt
abscedē. aut redarguat ꝓuocan
tē. aut indicet ꝓposito. Et illud
idē quod infra subditur. Si in
cursio repētina ab hereticis aut
hostilitatis superuenīt cū caplo
xlvi. Item illa statuta que loqū
t̄ de incorrigibilibus de fratrū
societate proiciendis. sicut est il
lud. in emendatoria vindicta. quia
si ferre recusauīt etiā si ipse nō
abcesserit de vr̄a societate proici
atur. Non enī hoc fit crudeliter
sed misericorditer. ne contagione
pestifera plurimos perdat. Et de e
odem in constitutionibꝫ capitu
lo quīquagesimo.

Explicit pars prima

Incipiūt capitula secūde par
tis

Quomodo debeat esse fribus cor unu et aia in deo. Caplm primu
De obedientia. ii
De virtute et efficatia fructus vere et sancte obedientie. iii
De benivolentia platoru erga subditos. iiii
De caritate mutua frm. v
De discordia qm pniciosa sit iter fratres. vi
De humilitate. vii
De patientia. viii
De supbia spuali qua viri religiosi sive in congregacioe sive in solitudine viventes pniciosissime ipugnantur. ix
De correptioe fratna. x
De caritate erga fres infirmos exercenda. xi
De patientia et gratiaru actione infirmoru. xii
De pparatioe fratru ad mortem. xiii
De regula sancti augustini qualiter fribus nostri ordis sit collata et de constitucionibus ordinis. xiiii
De officio divino et modo cantandi atqz psallendi. xv
De attentione in officio divino et aliis oronibus adhibenda. et qualiter dyabolus mentes orantiu nitit distrahere. xvi
Qualiter qs ad oratione se debeat pparare. xvii
De pparatioe specialiter ad missam et ad sacram comonem. xviii
De orationis instantia et ex exaudibilitate xix
De qd ad exaudibilitate orationis nre multu valet intervencio unius sancti. xx
De quada oratioe sancti augustini perutili. xxi
Item alia oratio eiusdem
De divina lectione seu studio sacre scripture xxii
De spirituali scia et qualiter acquiratur. xxiii
De opere manuu. xxiiii
An aliqui religiosi eximantur ab ope manuu. xxv
De opibus fribus sancti augustini accomodis. xxvi
De ociositate fugienda. xxvii
De castitate et pudicitia fratru. xxviii
De utilitate colluctationis carnis et spus. xxix
De cautelis seu remediis pro custodia castitatis. xxx
De consumatioe vere et pfecte castitatis. xxxi
Que statuta regule et constitutionu ordinis ad hanc sanctam comonem reducuntur. xxxii

Expliciut capla scde partis

Incipit pars secunda

Quomodo debeat esse fratribus cor unu et aima una in deo. C i

Sicut dicit glosa sup illud actuu quarto multitudis credenciu erat cor unu et aia una. Qui ita inquit vivunt ut sint omia

cordia in domino. cenobite vocantur.
Que vita tanto felicior est quanto sta
tum seculi futuri imitatur ubi o
mnia erunt concordia. quia deus est om
nia in omnibus. Et quia ibi sum
ma est pax et securitas. civitas
in qua typus huius vite precessit
iherusalem. id est visio pacis dic
ta est. Hec ibi. Ex quo apparet
quod concordia cenobitica de qua nos
principaliter agimus. non tam
consistit in corporali cohabitacione
quam in spirituali unione. que est
secunda concordia supra memorata in
principio. que notatur in eo quod
dicitur in auctoritate ibi preli
bata. Erat cor unum et anima
una in deo. cui conforme est quod
dicit beatus augustinus in re
gula. Et sit vobis cor unum et
anima una in deo. Et hec secunda
concordia scilicet spiritualis unionis.
recte sequitur ad primam que fuit
concordia localis cohabitationis.
nec prima valet sine secunda. O
portet enim si in unum sumus con
gregati corporaliter. ut simul
habitemus spiritualiter. Non enim pro
dest si nos contineat una domus
et separat diversa voluntas.
Plus enim deus attendit unitatem
animi quam loci. ut dicit hugo
in expositione regule. Et ipse
pater noster augustinus in sermone
de filio prodigo ad fratres suos in
heremo sic ait. Cogitate fratres
ad quid venimus. ecce in solitudine
sumus. elongati sumus a seculo. et
longo tempore mansimus in solitudi
ne. ut secundum apostolicam for
mam remoti vivere valeamus.

Locus enim non facit sanctos. sed
bona operatio locum sanctificabit
et nos. Peccavit enim angelus
in celo. peccavit adam in paradiso
et tamen illo nullus sanctior erat
Si enim loca habitatorem tueri
possent. nec angelus nec homo
a dignitate sua corruisset. Hec au
gustinus. Unde etiam subditur in
collationibus patrum collatione ab
batis ioseph illud quod in psal
mo scribitur. Ecce quam bonum et quam
iocundum habitare fratres in u
num non debet intelligi localiter
sed mentaliter. Nichil enim pro
dest si moribus ac proposito dissiden
tes habitacione iungamur. quia
apud deum solum coniungit morum
cohabitatio. non autem unita
mansio locorum. Qualiter autem cor
diversimode accipiatur hec duo cor
et anima. an forte pro eodem stent ve
lut sinonima perscrutandum est.
Et quidem super illo verbo mathei
xxii diligens dominum deum tuum ex
toto corde tuo et ex tota anima tua
diversi doctores cor et animam
diversimode diversificavit. licet
gregorius dicat ibi esse per o
mnia inculcacione verborum
Sed quoniam in presenti nego
cio intentionem beati augusti
per cor unum intelligit unanimi
tas voluntatis. per animam uni
uniformitas vite seu una for
ma vivendi. secundum quod pater augus
tinus innuit sermo expresse dicat
in sermone quodam de pace
ubi de hac materia loquens
sic ait. O quam bonum o quam
iocundum o quam divi

nu͂ est habitare fratres in unu͂. ut unu͂ sit cor. sit una volu͂tas. una o͂im a͂ima. et una forma vivendi. Hec ille. Ad idem facit auctoritas augustini sup psalmo posita infra eade͂ parte ca͂pto xi. Et hic est rectus ordo vivendi. ut sit volu͂tas una. deinde concors vita. ut dicit hugo. Ex au͂t convenienter per cor volu͂tas accipiat patet. Nam cor corpale est principiu͂ o͂im motuu͂ spiritualiu͂. Unde primi regu͂ xiii samuel loque͂s de david ait. Quesivit sibi d͂ns viru͂ sc͂dm cor suu͂. id est scd͂m volunta͂te suam. Et sapie͂tia increata sic ait prov͂b xxiii. Fili da michi cor tuu͂. id est volu͂tatem tua͂. Hec aute͂ unanimitas volu͂tatu͂ est valde necessaria in cenobitica congregatione viventibus. quia ut dicit hugo in expositione regule. si ego volo face͂ volunta͂te mea͂. et iste suam. et ille suam. fiu͂t divisiones. oriu͂tur lites. iracundie et rixe que su͂t opera carnis. que non decet viros religiosos. quia per ingressu͂ religionis spoliaveru͂t se p͂pria volu͂tate imitu͂tes illu͂ qui ait. no͂ veni face͂ volu͂tatem meam. Tu͂c ergo est nobis cor unu͂ in deo q͂n͂do quisq͂ nostru͂ non suam sed alterius studet face͂ voluntate͂ in bono p͂pter deu͂ vel scd͂m conformitate͂ volu͂tatis dei. Unde generat obedie͂tia. crescit caritas. hu͂ilitas atq͂ iusticia et cetere virtutes. sicut su͂t pax. co͂cordia. corrept

cio fraterna. pacie͂a. et de quibz per ordinem dissereť. Ex vero p anima͂ vita co͂venienter intelligatur patet. Est enī a͂ima qua p͂mo vivim͂ scd͂m ph͂m. Illi ergo dicu͂tur habere a͂iam unam. quoru͂ vita est una. id ē una vivendi forma. Et hanc unionem a͂ie dilectio conglutinat. Unde de ionatha legit̄ secu͂di regu͂ xviii. q͂ a͂ima sua co͂glutinata erat a͂ie david. Et augustin͂ de quoda͂ amico dicit q͂rto confessionu͂. dimidiu͂ a͂ime mee. Siquide͂ deu͂ diligim͂ ex tota a͂ima n͂ra. et proximu͂ nostru͂ sicut nos. profecto a͂ima uni͂ ita conglutinat a͂ime alterius. ut quasi ab una a͂ia fluat in nos una vita. id ē una vivendi forma. Ubi vero in aliqua congregacio͂e ego volo ducere unam vita͂. iste alia͂. et ille aliam. ibi divise su͂t anime. diversi mores et cerimonie. divise vite et diversi modi vivendi. Tales et si congregati su͂t in una domo secu͂du͂ prima͂ co͂ionem. non tame͂ sunt unius moris in domo. quod p͂tinet ad secu͂dam co͂ionem. Non illis est a͂ia una. sed quot supposita tot a͂ime. quot capita tot sente͂tie. quot ho͂ies tot mores quot a͂ie tot vite. quot vite tot vivendi forme. Non hec iam vita apostolica sed confusio babilonica. non augustini regula sed abusio a normula. non ordo sed horror. Unde beatus au

gustin⁹ in quodā sermone de
marginitis regularis institu
cionis pⁱcipue hortatur fr̄es
ad vnionem sp̄ualis vniōnis
dicens. Fr̄es dilectissimi commo
rantibꝫ vobis in heremo in
nomiē dei nr̄i. placeat sc̄dm
apostolicam vitā vnū senti
re et cōiter viuere. In hac
autē vita pmaneām⁹ et nos
ipsos in ipsa deo auxiliante
fortiter teneam⁹. Hec ibi.

De obediencia. c. ii

Prima igit virtus que
sc̄dm hugonē ex vnio
ne cordis generatur,
est obediēcia. Que bn̄ dicitur p
ma quia dicit augustin⁹ in q̄
dam sermone. nichil sic deo
placet in religioso quēadmodū
obediēcia. Nā vna obediēcia pl⁹
valet q̄m om̄es virtutes. Hāc
idē pater nobis primā preci
pit in regula ubi dicit. Prepo
sito tanq̄m patri obediatur. mlt
tomagis presbitero qui oīm vestrū
curam gerit. Ubi noīe pre
positi intelligit prelatū vel
rectorem imediatū sub alio su
periore p̄lato monastio prestī
tutū. prout ipsemet exponit
in quodā sermone ubi dicit
sic. Q̄muis om̄es qui presūt
p̄positi recte dicātur. usus ta
mē optinuit eos vocari p̄posi
tos. qui quamdā prioratus cu
rā sub aliis p̄latis gerūt. Et
isti apud nos vocātur p̄ores.
Ex hoc congruēter accipit ab
eo qd̄ dicit augustin⁹ ibi prioratus
curam. Illi enī qui p̄oratus
curam gerūt recte p̄ores vocan
tur. Item in decreto obseruāciē
regularis ipse appellat prela
tum imediatū priorem loq̄ns
de nouiciis. Probet inquit in
oīni conuersatione sua ab illo q̄
prior est. Nomiē vero presbiteri
intelligit sacerdotē illū cui ci
ra curam eorū generaliter i
cumbit. Et talis in p̄mitiā insti
tutiōe ordinis fuit ep̄us. Unde
etiā olim episcopi dicebātur
p̄sbiteri vt. xcv. di. oli. et. c. se.
Unde patet q̄ ordo iste p̄mitus
institutus fuit sub ordinario re
gimiē episcopi. qui sub se ha
buit p̄ponere fratribus vnū pri
orē claustralē qui exinde dicēba
tur p̄positus adiectiē quia aliis
erat p̄positus. Qui quidē prior
etiā potuit esse laicus. Nec mi
rū si tūc tēporis laicus potuit
esse prior. cū et abbates illo tpr̄e
potuerāt esse laici ut. xciii. di.
a subdiacono. et xvi. q. i. gn̄a
liter. Immo etiā hodie potest
esse abbas quis irregularis in
minoribus ordinibus. qui etiā
nō posset ad ordines superiores
pmoueri. vt extra de qualitate
et etate ordinū in dnō. Vel e
tiā augustin⁹ potuit p̄ponere
eis vnū de sacerdotibus eius
dem collegii canonice electū.
quod est magis verisile. et illi
cōmittere de cura q̄ntū sibi
placuit. quia tam sacerdotes
q̄m laicos habebat in monas
terio. et tūc p̄positus habebat
curā de minoribus. sed presbiter
de maioribus. Ex enī habu

erit aliquos sacerdotes patet.
quia habuit euodiũ. nebridiũ
pontianũ et alipiũ. quorũ a
liqui postea epi facti sũt. De
laicis etiã patet. quia multi
eorũ quos congregauerat per
nemora sancti simpliciam erat.
quos etiã docuit quõ deberent
dic̃e pater nr̃. ut patet in ser
mone de orõne. et hoc statu
ordĩs primitiuo. Hodie vero
cũ ordo sit a iurisdictiõe epis
coporũ exemptus in locũ p̃s
biteri succedũt priores proui
ciales. et maxime ipse prior
generalis qui oĩm nostrũ cu
ram gerit. In cõgregatione
vero canonicorũ regulariũ vt
premõstratensiũ ubi est abbas
ipse intelligit nomĩe presbi
teri. Si vero non est abbas.
hic episcopus noĩe presbiteri
designatur. Igitur obedire p̃po
sitis et p̃sbiteris nr̃is iubem̃
a sancto p̃re et p̃ceptore nr̃o
augustino. vñ et obedientiã
profitem̃. Qa ei non confidi
mus nobisipsis ut presumam̃
nos scire quid dñs velit a no
bis. ideo cõmisim⁹ nos supio
ri nostro. vt ipse nos regat. et
dedim⁹ sibi manũ nostrã in
professione. ut ipse nos ducat
in viam dei. Vñ non licet nos
q̃modo viuere pro velle _ de
nostro. sed quo ductor nr̃
nos ire iubet illic statim ire
debem⁹. et quod ipse ꝓhibet
debem⁹ cauere. Nos enĩ dedim⁹
nos ei ꝓpter deũ et ꝓpter reg
nũ celorũ. et iã non sum⁹

nostri. sed eius cui nos vendi
dim⁹. et ideo nichil licet nobis
agẽ de nobis sine eius volũ
tate. ipse enĩ dñs est nostre
volũtatis. Et quia cõtrectacio
rei aliene ĩuito dño furtũ est
fur aũt non accipiat celo. caue
at sibi frater ne quid ĩvelit
cõtra velle etiã preter velle
supioris. Nec estimet quis le
ue preceptũ p̃positi vel presbi
teri tamq̃m ab homĩe factũ
ac per hoc non necessario obe
diendũ. Dicitur enĩ in regu
la sancti benedicti ꝙ obedien
cia que maioribus debetur
deo debetur. Sup quo dicit be
atus bernardus in libro de
dispensatiõe et p̃cepto. Quid
quid vice dei a maiore preci
pitur. haut secus accipiendũ
q̃m si deus p̃cipiat. Quid eĩ
interest vtrũ per se an per ali
os mĩstros siue hoĩes siue an
gelos hoĩbus ĩnotescat suũ be
neplacitũ. Nec dicat quis ꝙ
loquit̃ de hijs que tradidit
scriptura vel racio manifestat
q̃a de hijs non est p̃ceptor ex
pectãdus nec ꝓhibitor au
scultãdus. sed quod ita latẽs
vel obscurũ esse cognoscatur.
vel dubiũ sit an deus sic vel
aliter forte velit dũmodo hoĩ
non sit certũ displicere. In ta
libus obediendũ est superiori
ac si a deo precipiatur. Hec b̃
nard⁹. Sic ergo in õni acci
one sua sit dispositus frater
quilibet ut supiori suo vera
citer dicat illud verbũ quod

ipse filius dei factus obediens
vsqz ad mortē dicebat patri.
Pater inquit nō sicut ego vo
lo. sed sicut tu. Non sic dicūt
nec sic faciūt qui malūt ha
bere plator qui faciūt eorū
volūtates. qm̄ econtrario dicē
tes saltē in corde suo. Pater nō
sicut tu. sed sicut ego. Tales
sunt siles illi ceco cui dn̄s dix
it. Quid vis ut faciā tibi. ma
th̄ viij. Sup quo verbo ait ber
nardus in sermone. ꝙ tales sᷓ
multi a quibꝫ oportet vt supi
or querat quid velint quid fa
ciat eis qm̄ econtrario. Vnde ī
vitaspatrū narratur de quo
dā qui venit ad quēdam ab
batē dicens. Vellē habere ab
batē iuxta velle meū et mo
rari cū eo. Cui respondit ab
bas. Tuc tu queris abbatē nō
vt sequaris eius volūtatem. sed
vt sequat̄ tuam volūtatē. Quō
ille audiens ait. Ignosce michi
quia gloriabar estimās me be
dicē bene cū nichil timerem
Audiui a quodā fratre va
lente et multū religioso habu
isse filiū confessionis qui dice
bat se a quodā spiritu raptū
et ductū ante locū ubi crucī
ātur dāpnati. Et cū videret
īter alios vnā personā plus
ceteris horribilissīe cruciari. ī
terrogauit iste a ductore suo
quid ille psona peccasset ꝙ
tā seuissime tormentaretur. Cui
ille dixit. Interroga ab eo met et
respōdebit tibi. Et cū ille que
siuisset ab ea q̄re et qualiter

in huīc locū tormētorū cruciatū
venisset. respondit illa. Ego fui
mulier pulcherrima de mūdo et
multis fui occasio multorum
malorū. preter pctā que etiam
corpe ꝯprio nephādissime ꝑpetra
ui. Querēte aūt isto quō ad
hoc perducta esset. vt ita abu
tēretur pulchritudīe que fuit do
nū dei. Illa respondit. Ex deli
cia et nimia condescēcione cor
dis mei hoc habui que nimis
dimisit michi volūtatem meā.
Sic timendū est ꝙ accidat ali
quibus fr̄ibus qui volūt ha
bē prelatos qui sequātur vo
lūtates eorū. Sed sciendū est
sicut ait anselm⁹ in libro de
similitudinibus. tres sūt scdm ip
sū gradus scilicet obediēcia et
inobediēcia que sūt contraria
vel extrema et licēcia que est
īt eas quasi media. que quidē
multos decipit prout ait ibidē
ponens exemplū de ancilla
que est mediū inter dn̄am et
latronem. Hec enī ancilla est
sub dn̄a sua nō contrariat̄ ei
sicut latrona et p hoc tenet
mediū inter illas. In multis
tn̄ decipit dn̄am. Procurat e
nī exire fingendo causas mul
tiplices. et nisi optineat licē
ciam intermittit opus. ꝑtendit ꝙ
sit infirma. tristatur. occul
te detrahit et sic de aliis
vt ibi. Sic licēcia quādoqz me
diātibus ꝓcurata vel extorta et si
nō contrariatur obediēcie sicut ī
obediēcia vel rebellio. sepe ta
mē molesta est et detrahit obē

obediencie sicut et deficit ab eius
merito atque fructu. Immo plerumque
nichil valet ut xxxiii q ut n. Et
certum de eler quorundam libro vi.
Quidam frater solitus sepe dis-
currere ad civitatem restrictus est
a priore suo ita quod non nisi in
casu necessitatis deberet exire con-
ventum. Sed iste tot causas ne-
cessitatis finxit. nunc pretendendo
se visitum ad infirmum. nunc ire
ad emendum pergamenum. nunc
ad candelas. nunc hec nunc illa
que videbatur necessaria et pro-
ficua. sed sub clamide talis licen-
cie ivit. Accidit frater quodam die
transiens per locum ubi erat homo
arreptus a demone qui graviter
torquebatur. rogatus ab incolis
loci ut accederet et per coniuraci-
ones et oraciones suas demonem
expelleret. non valens resistere pe-
tentibus venit ad illum. Et cum
legisset inicium sancti evangelii
secundum iohannem et alia que
sibi legenda videbatur subiunx-
it. Precipio tibi in virtute sancte
obediencie ut exeas vasculum istud.
Cui demon de corpore obsesso
respondit. Quid tu michi ha-
bes precipere in virtute sancte
obediencie: qui numquam verus o-
bediens fuisti. Quod ille audiens
verecundatus et confusus abces-
sit. Et si frater iste fuisset vere
obediens superioribus suis. cer-
te iam demonium illud obedisset
sibi. sicut demones et insensibi-
les creature obedierunt fratribus
illis de quibus infra in primo
capitulo enarratur. Caveat ergo
sibi frater quilibet si merito obe-
diencie fraudari noluerit ne de-
trahat prelatis suis. nec libenter
audiat detrahentes eis. quia deus
specialiter hoc vicium punit. ut
patet in cham qui verenda pa-
tris sui nudavit. et in hoc in
maledictionem sibi irremediabi-
lem atque fuit. Credat et pro cer-
to habeat frater quod deus inspi-
raverat prelato suo quicquid ei
iusserit. et quod totum sit ad salu-
tem anime sue sicut docuit beatus
iheronimus rusticum monachum.
Prepositum inquit monasterii
timeas ut dominum. diligas ut pa-
trem. Putes tibi salutare quic-
quid ille preceperit. Nec de ma-
ioris sentencia iudices. cui of-
ficii est implere et obedire que
iussa sunt dicente moyse
Audi israhel et tace
Hec iheronimus. Sic fecit qui-
dam bonus iuvenis frater. quem
cum prior suus multis iussioni-
bus vexasset et ille omnia ius-
sa infatigabiliter adimpleret
interrogavit eum prior an non
de tot et tam variis iussioni-
bus fatigaretur. At ille hilariter
respondit. Pater si non fatigat
vos preparare. nec me fatigabit
parere. non

De virtute et efficacia fructu que vere et sancte obediencie

Quante e C iii

Quante virtutis et effica-
cie sit sancta obediencia in
religiosis. patet ex multis exem-
plis antiquorum. Legitur enim in
vitis patrum de quodam fratre
valde voluntario et prompto ex

ad obedienciā. quem cū abbas
su⁹ mitteret ad afferendū fimū
boū in quodā loco ubi erat v
na leena. et iste dicet. Pater a
multis audiui quia in illo lo
co mala bestia leena est. Tūc
dixit ei abbas quasi iocularī
ter. Si venerit sup te tene et al
ädduc ligam eā et ädhuc eam tecū.
Cum aūt frater venisset ad lo
cū statī egressa leena irruit su
p eū. Ille aūt cōprehendēs eā
tenere voluit. Illa vero se excu
tiens de manibus eius aufu
git. Seqbatur aūt eam dicēs.
quoniā abbas meus p̄cepit
michi vt alligē et perductā te
ad eū. Et statī stetit et tenens
eā reuertebat̄ ad monasteriū
Quod cū ille vidēt admiratus
est valde gratias agens
deo. Volens autē hu
miliare discipulū ne extollēt
se in cogitacōibus suis ait ei.
Sicut tu insensatus es. ita et
ā insensatā bestiam adduxisti.
Solue ergo et dimitte eā. vt
pergat ad locū suū. Item
ibidē de quodā alio fratre q̄
cū abbas suus misisset per obe
dienciā ad hauriendū aquā
lōgius oblitus est tollē funem.
Cumq̄ puenisset ad puteū co
tristatus est valde nesciens q̄
ageret. Tūc prosternēs se in o
racōe cū lacrimis dixit. Dn̄e
miserē mei ꝓpter seruū tuum
qui me misit. Et exurgēs ex
clamauit dicēs. O putee pute
e. misit me abbas meus vt h̄
hauriā aquam ex te. Et statī
aqua sursū ascendit usq̄ ad os
putei. Et cū lagenam suā impl
set frater abcessit glorificans de
ū et aqua putei reuersa est in lo
cū suū. Item de quodā fratre
quē volens abbas su⁹ exercitare
ne q̄n ociosus esset p̄cepit ei ri
gare virgā aridam qui per duo
miliaria ꝓpriis humeris aquā
portauit. Que virga ex virtute
obediēcie tercio āno floruit et
fructū protulit. qui vocatus
fuit fructus obediēcie. Quā
arbustulā sanctus seuerus in
suo dialogo dicit se vidisse. I
tē de quodā alio fratre quem
cū abbas su⁹ misisset per obe
dienciā ad vicū pro negocio su
o. ille autē timeret illuc ire ne
forte per aspectū alicui⁹ femi
scandalizaretur. dixit ei abbas.
Orabo deū ut protegeret te ab o
ni tēptacione. Cū autē venis
set ad vicū pulsauit ad domū
ubi negociū referre habebat.
Et cū in domo nō esset nisi v
na iuuēcula. illa aperiens osti
ū inuitauit fratrē vt itraret
donec pater adueniet. Isto non
acquiescēte. illa traxit eū et
preualuit. Iste videns quia ad
peccatū trahetur ingemuit et
clamauit ad deū dicens. Dn̄e
ꝓpter oracionē eius q̄ me misit
salua me ex hac hora. Et cū hoc
dixisset subito īuentus est ad
flumen iuxta monasteriū suū
et reu̇sus est frater sine macula
ad patrē. Itē de beato paulo
vocato simplice discipulo beati
āthonij. cui⁹ obedienciā sanct⁹

anthoni' probare volēs iussit eū stare an̄ fores cellule sue et orāe donec ipse egredetur. Quod ipse fecit per diem et noctē stans immobilis in loco orans. ¶ Alia vice cū idem in congregatione fratrū aliquid absurde quereret. sanctus anthoni' blando nutu cū silere et abire iubet. Et ille abscedens ad cellulā suam per multos dies silenciū tenuit. donec sanctus anthoni' preciperet sibi loqui. et cui sanctus anthoni' illud verbū inadvertēter dixerat. Huic ad probandā perfectā obedienciā precepit que nec cō n̄ causa poscerent sic hauriē aquā ex puteo tota die et in terrā fundē. sportellas contextas resoluē. et denuo vestimēta resuere et iterū facere. et pluribus talibus exercitiis eū probabat. sed ipse in nullo prorsus contradicēs pmptissimo affectu et pio peragebat ōnia. et ita per hec ōnia in brevi ad tantā perfectionē venit vt maiora miracula faceret qm̄ ipse sanctus anthoni'. ita q̄ ꝓpter perfectissimā obediētiam suā etiam ipse deū quodāmodo sibi obedire cogit. Quadā enī die cū quidā demoniacus adductus fuisset ad eū nec celer curationis eius sequeretur effectus. quasi infantiū more dedignatus ait ad dēm. Vere nō manducabo hodie si eū non curaveris. Et statī curatus est. ¶ Itē de alio fratre qui merito obediētie hoiem mortuū in via iacētem suscitavit. ¶ Item severus in suo dialogo narrat de obediē-

tia cuiusdam qui pmisit ōnem obedientiā abbati et q̄ in ignē ire non recusaret si abbas imperaret. Cui cū causa pbandi eū abbas iussit intrare clibanū ille nō distulit. et flāma cessit ei sicut tribus pueris hebreis. ¶ Item iohānes cassian' in institutis patrū refert de abbate mucio q̄ ipse ad preceptū patris monasterij ꝓpriū filiū suū periculū ad flumen proicē non dubitavit. et fecisset nisi puer ex industria quodāmodo de alueo ereptus fuisset. in quo eū opus abrahe fecisse revelatū fuit seniori. ¶ Itē in collationibus patrū de fratre nobili cui dixit senex vt decem sportas p plateas humeris deferret ad vendendū et ut diutius in hoc officio teneretur non simul vni sed singillatī venderet quod ille devotus ipleuit. ¶ Item est exemplū de beato mauro discipulo beati benedicti qui vocatus a btō benedicto cucurrit super aquā nec sciuit aquā. quod sanctus benedictus non suis meritis sed obediētie discipuli sui iputavit. vt scđo dyalogorū capitulo vii' ait gregorius. ¶ Itē modernis tēporibus de quodā fratre nrō cui' obedientiam prior suus probare volens cū esset magna pluuia iussit eū stare sub stillicidio canalis donec eū revocaret. quod ille obediēter fecit. ¶ Itē de quodā fratre canapario qui cū extraheret vinū de vegete vocatus a priore suo mox iuit

ad eū dimissa āphora ante ve
getem et retecto ducillo in ma
nu. quod cū prior cerneret suspi
catus effusionē vini et intrās
in cellariū invenit foramen
quidē vegetis apertū sed vinū
stetisse. sed nō effluxisse. cū ta
mē in vegete satis esset de vino.
De quo prior valde miratus as
scripsit hoc miraculū obedien
cie pmpte fratris. ¶ Itē de be
ato frē nicolao de tolētino fer
tur. q cū semel ꝯfuit eēt īfirmat
ita ut fratres de vita eius du
bitarēt. vocatus medicus ius
sit eū carnes comedē. quod ip
se recusavit donec prior qui e
rat in hoc loco sibi p̄cepit. Tūc
āgustiatus vir sanctus vocato
priore loci dixit ei. generali oī
no est obediendū. hoc est enī qd
promisi. hoc est quod salvatori
meo suæq sanctissīe genitrici et
btō augustino primo optuli
et usq ad mortē servare cupi
vi. Cū ergo prior et infirmari
us carnes sibi offerret comedē
das. ipse oīno obedire volēs ac
cepta parva ꝑticula semel tā
tū gustavit de carnibus dicēs.
Ecce obedivi. nolite me āplius
de vicio gule molestare. quia
melioris medici adhesi consilio
Et ex tūc celeriter est sanatus.
Quod certe nō esui cancelle car
nis. sed celestis medici medicamī
et merito obediētie asscribebat.
¶ Item fertur de eodē q cū qua
dā vice in infirmitate sua una
perdix assata ad manducan
dū sibi fuisset apposita. et ipse
de ea comedē recusasset. preceptū
fuit sibi a priore per obedienciā
ut manū poneret ad manducan
dū. At ille volens obedire īgemu
it. et elevatis oculis in celū fac
to crucis signo manū ad perdi
cē posuit. et ecce perdix revivis
cens protin⁹ avolavit. ¶ Itē de
fratre alio valde pmpto ad sin
gulas obediēcias superiorū suo
rū qui cū esset ꝑparatus ad dicē
dū missam. rane que multe e
rant in loco illo tantū vociferā
bātur q per eas frēs in devocio
ne sua non parū impediebātur.
Dixit ergo prior isti quasi iocula
riter. Vade dic illic bestijs q ser
vent silenciū. At frater iste vadēs
ad lacū fluvialem ubi rane erāt
et facto signo crucis dixit hec v
ba. In nomie dnī nostri ihesu
xpī precipio vobis ut taceatis.
Et ex tūc non est auditus cla
mor huiusmodi ranarū in loco
illo. ¶ Item de alio fratre in oni
obediencia bene et diu exercitato
qui quedam hoīem a pluribus
demonibus obsessū liberavit co
ram universo populo in ecclia ꝓp
ter hoc congregato. Cū enī lec
tis sanctis evangelijs et alijs o
racōnibus factis precepet eis per
sanctā obedienciā dnī nostri ihe
su xpī ut exirent corpus illud et
nūqm alicui homī nocerent. de
mones cōtremiscentes ad fratris
obediētis obedienciā. cū magno
strepitu exierūt et fetorem in
tolerabilē post se reliquerunt.
Ꝓpter quod populus fratrē il
lū multū venerari cepit. sed ip

se inanē gloriam fugiēs de ter
ra illa recessit. ¶ Colligamus er
go ex hys ōnibus exemplis quā
ta sit virtus obedientie que lee
nā ferocissimā domauit. aquā
putei sursū ascendē fecit. virgā
aridā fructificauit. fratrē subito
de loco ad locū transuexit et a for
nicatione pseruauit. ipsū deū ad
expulsionem demonis cōpulit.
mortuū suscitauit. flāmam ignis
cedere coegit. affectū naturālem
patris ad filiū ligauit et pue
rū a dimersione preseruauit. su
perbiā in nobili humiliauit. fra
trē sup aquas ambulare fecit. p
bitidium supportauit. vinū ne
effluerct cōseruauit. fratrē de in
firmitate sanauit. pardicē assa
tā reuiuiscē fecit. ranis silentium
imposuit. demones de obsessis cor
poribus expulit. Item lāpadem
fractā reintegrauit. et saxum ī
mensū de loco trāstulit. ut narra
t ipso proximo p gregoriū. Ecce
quāta est virtus obedientie que
naturis rerū sic multipliciter
imperauit. Nec mirū quia ipsa
scd̄m augustinū etiam ipsum
factorē creaturarū filiū dei de
celo ad terrā posuit. quē etiam
in cruce clauibus affixit. Et ut
dicit bernardus. In tantū ipse
filius dei dilexit obedientiā ut
prius daret vitam q̄m perderet
obedientiā. De hac sancta obedi
entia legitur in vitaspatrū q
quidā sanctus pater vidit qua
tuor ordines in celo. Primus erat
infirmorū hoīm gratias deo a
gentiū. Secundus hospitalitatē

sectanciū et instāter eis ministrā
tiū. Tercius in solitudine cōuer
santiū. Quartus eorū qui ad
obedientiā spūalibus patribus
se subiciūt pter deū. Et iste q̄r
tus ordo torque aurea vtebat.
et maiorē q̄m alij gloriam ha
bebat. Et dixit hic pater ei qui
hoc sibi ostendebat. Quo iste or
do qui parius est maiorē q̄m a
lij habet gloriā. At ille respon
dit. Quia qui hospitalitatem
sectātur. scd̄m ppriam volunta
tem idipsū faciūt. similiter qui
in heremo se religant arbitrio
suo de seculo recesserūt. Hic au
tē ordo qui se ad obedientiā de
dit ōnes voluntates suas abici
ens pendit ad deū et ad iussio
nē patris spūalis. ppterea ma
iorem alijs habet gloriā. Qua
pter inquit iste pater o fili bo
na est obedientia que pter deū
fit. Intendite igit̄ filij virtutis
huius obedientie aliquod expar no
te vestigiū. quia obedientia salus
est oīm fideliū. genitrix virtu
tū. celos virtute aperiens. hoīes
de terra eleuans. cohabitatrix ā
gelorū. cibus oīm sanctorum.
Ex hac enī ablactati sūt et p
hanc ad perfectionē peruene
rūt. Cū ergo tante virtutis sit
sancta obedientia penset frater
q̄ntū delinquat qui hoc quod
sibi in virtute sc̄e obedientie
precipitur facere negligit et con
tēpnit. Talis est peior demone
qui obedienti homī obedit.
Unde frater iohānes de virbio
vltra centū annorū senex qui

tititer lxx annos in ordine irre
prehẽsibiliter vixerat cũ ageret
in extremis ĩterrogatus a frat
bus me presente quod eis ver
bũ salutis pro testamẽto relin
queret. respondit obedientiam.

De beniuolẽtia prelatorũ erga subditos. C iiij

Sicut autẽ subditus
voluntatẽ suã prelatorũ
volũtati subicit per obe
dienciã. ita vicevérsa p̃latus
debet condescendẽ subditis per
beniuolentiã. Unde beatus au
gustinꝰ cũ dixisset in regula.
honore corã vobis p̃latus sit vo
bis. statĩ subdidit. Timore corã
deo substratus sit pedibus vr̃is.
Et iterũ. Ipse qui vobis p̃est
non se existimet potestate do
minante. sed caritate seruiente feli
tem. Officiũ enĩ prelacionis ĩ
ordine non est officiũ potesta
tis. sed caritatis. nõ honoris sed
oneris. non dn̄ij sed seruiciȷ. Ex
emplũ in ipso vero pastore qui
non venit ministrari sed minis
trare. Ego inquit in medio ves
trũ sum sicut qui ministrat.
Sic et ap̃lus paulus. Cũ esse
inquit liber in õnibus õim me
seruũ feci. Huiusmodi autem
prelatorũ seruitus duplex est.
scilicet corp̃alis et spiritualis.
Corporalem quidẽ seruitutem
interdũ et in casu expedit sub
ditis ĩpendere. sed non semper.
Unde et dn̄s noster semel legit̃
lauisse pedes discipulorũ suorũ.
In t̃pe illo videlicet qñ volebat
ab ipsis separi. et relinquẽ eis
exemplũ humilitatis pro ult̃io
valete. Item b̃tus martinus le
gitur interdũ calciamẽta fa
mulo extraxisse. nõ ꝙ semper
et in õnibus seruiuit nisi se
cundũ p̃paratione animi. Sic
et magister h̃ericus de vrimari
a de quo infra cõmemorabitur
socio seu fratri seruienti sibi re
seruire consueuit in cingendo
cappã et in aliquibus huilibꝫ
exhibicionibus ipse tamẽ statũ
suũ tenuit magistralẽ. Sic er
go in talibus seruicijs corp̃ali
bus plerũqꝫ conuenit p̃latis
subditis condescendẽ siue pro ex
plo. siue pro necessitatis vel uti
litatis articulo. Non tamẽ exp
dit se nimiũ seruiles vel hũi
les in talibus suis subditis ex
hibẽ. ne apud eos quos oportet
esse subditos dũ nimiũ seruat
humilitas frangat regendi aut
toritas. vt ait idẽ preceptor ite
in regula. Sp̃ualis vero seru
tus prelati attenditur tam in ac
tu interiori qm̃ in actu exteriori.
Interiori quidẽ quia licet ipse
alijs sit p̃positus in honore de
bet tamẽ alios sibi p̃ponere in
corde. Unde dicit hugo in exposi
tione regule. Quãto plus p̃la
tus honorat̃ exterius. tanto opor
tet ut deũ timeat atqꝫ semetip̃s
despiciens eos a quibus honor
impẽditur sibi in cogitatiõe p̃
ponat. Et ex hoc generat̃ in eo
beniuolẽcia per quã volunta
tẽ subditorũ in se translatã nõ
ad suũ honorẽ vel cõmodiũ co
uertit. sed ipsam ad bonũ ipso

rū subditorū refundit. quatinus
sicut subditi sibiipsis bene vellēt
si velle eis adesset. sic p̄latus eis
bene velit et inde dicta est bēnivo
lentia. Est enī de prelato sicut de
tutore alicui⁹ minoris. qui per se
ipsū non habet āministratiōez
bonorū suorū sed per tutorē. Hic
tutor si bona pupilli bene et fide
liter conseruat laudatur. si vere ad
vsus suos ea distrahit legibus re
us tenetur. Sic in ꝓposito de pre
lato qui habet voluntatē subdi
ti in potestate sua quasi sub tu
tela vt dictū est. In actu etiā ex
teriori attēditur seruitus p̄lati
quia quidq̄ bene agit in offici
o. totū ē i seruitiū eorū pro qui
bus fit. Siue enī corripiat inq̄
etos. siue ~~enī~~ consoletur pusilla
nimes. siue suscipiat infirmos
siue per patientiā supportet neg
ligētes. siue disciplinet delinquē
tes. siue liget peccātes. siue sol
uat penitentes. Oīa inquā hec
et si honorē annexū habeāt. ta
mē sūt opera spūalis seruitu
tis. et quantū ad hoc p̄lati sūt
serui subditorū. Vnde et sūmus
prelatus ecclie se seruū seruorū
appellat. iuxta illud. Seruie
rant tibi roma prius dn̄i dn̄o
rū. Seruorū serui nūc tibi sūt
dn̄i. Tales aūt actus seruitutis
procedūt ex actu beniuolentie
que crispere solet interdū cum
quadā pia mā̄suetudine et le
nitate. qn̄q̄ vero cū quadā au
stera asperitate. et vtrūq̄ ex eo
dē fonte beniuolētie. procedit in
bonis prelatis. et boni subditi

ita vnū sicut aliud equanimit̄
amplectūtur. De mansuetu
dine et lenitate pij prelati exem
plū in beato martino turonen
si epō. de quo legitur q̄ magne
et mire beniuolētie fuit erga sb̄
ditos suos. non solū circa bonos
et bene agētes sed etiā circa delin
quētes. quia oēs volentes peni
tere et cauē delictū. compassiōis
et misericordie sinu recipiebat.
Nam cū et diabolus sanctum
martinū reprehēderet q̄ semel
lapsos ad penitentiā reciperet.
eidē respondit. Si tuipse o mi
serabilis ab hoīm infestatione
desistēs. et te factorū tuorū peni
teret. ego tibi in dn̄o confisus cri
sti misericordiā pollicerer. Itē exēplū
de fratre clemēte de marchia ānco
nitana olī priore generali or
dinis qui nomē clementis a re
sūpsit. quia fuit vir mire clemē
tie et pietatis ac magne sancti
tatis. tam deo carus q̄m homi
bus. totus graciosus. per quem
deus multa miracula ostendit
in vita sua. et demū in morte
sua in p̄ntia curie et oīm dn̄o
rū cardinaliū tempore dn̄i ni
colai pape quarti magnis mi
raculis claruit. et in vrbe veteri
vbi discessit ꝓpter miraculorum
pluralitatē et magnitudinē p
plures ebdomadas de mādato e
iusdē pape inhumatus stetit. as
serentis nō esse dignū q̄ corpus
tāte sanctitatis terra obrui debet.
Tanta etiā multitudo ꝑpli ad
videndū corpus illud ex singu
lari deuotiōe concurrati. . . .

bat. q̄ ꝓpter nimiā pressurā po
pulorū oportebat ciuitatem ur
bis veteris plures domos effrin͡ge
re et vicū comunē ad locū ten
dentē ampliare. ut sic ꝑplo libe
rior accessus preberetur. De eius
corpore tpe calidissimo nulla hor
renda exalatio. sed potius odor
suauissim⁹ flagrabat. ut testa
batur venerabilis pater domi
n⁹ benedictus cardinalis qui fu
erat filius sue ɔfessionis et ex
speciali deuotione illud corpus
benedictū plures visitauit. Q̄
etiā postea factus est papa bo
nifatius octau⁹. ¶ De austerita
te vero duri et asperi prelati p
plura sūt exempla in vitis pꝛm
Quomō isti sancti patres disci
pulos suos exercitauerūt īpo
nendo eis onera grauia p̄cepto
rū. etiā de quibus nulla vtili
tas aut ratio appebat. sicut be
atus āthoni⁹ multa talia one
ra legit beato paulo simplici
īposuisse ad probādū eius obe
dienciā et perseuerantiā. ut h
habes sup̄ capitulo proximo. Item
iohānes cassian⁹ in libro collaci
onū exemplificat de quodā qui
ad p̄ceptū senis rigauit lignū
aridū portando aquā per du
o miliaria. a quo quesiuit se
nex si miserat radices. qui res
pondit se nescire. Et euulsit se
nex lignū quod rigauerat ille
per annū et proiecit. ¶ Simi
liter de alio qui ad imperiū se
nis proiecit lenticulā olei per fe
nestrā que sola in heremo erat
nō considerās precepti ineptitu
dinē. ¶ Simile exemplū in fra
tre iuuene portante oua in ca
nistro et debente trāsilire fossa
tū. et cū quereret a sene qualiter
posset transilirē cū ouis. dixit se
nex quasi iocula͡riter. Proice p̄
mo canistrū cū ouis deinde se
quere tu. Quod mox iuuenis
fecit. non ɔsiderans ineptitudi
nē verbi. ¶ Similiter exemplifi
cat idē iohānes cassian⁹ de ali
o fratre qui ad imperiū senis
saxū euoluere toto nisu impē
debat quod multe turbe hoīm
mouerē non possent. ¶ Itē gre
gorius in libro dialogorum scri
bit de quodā patre cuiusdam
mōsterij asperrimo sub quo bea
tus nōnosus in monasterio de
gebat. qui mores illius asperri
mi pris mira semꝑ equanimita
te tollerabat. Semꝑ inter fratrē
cū mansuetudīe conu̇̄satus ē
ut crebro pris iracundiā ex hu
militate mitigaret. Unde ad tā
tam perfectionē puenit q̄ mul
ta miracula dn̄s per eū fecit.
Quadā namq̄ die dū lampa
des vitreas in oratorio lauaret
vna ex eis de manibꝫ eius cec
dit que in m̄ultas partes fracta
est. Qui vehementissimū pris
feruorē timens. fragmēta lam
padis ōnia collegit et añ al
tare posuit. seq̄ cū magno ge
mitu deo in orationem dedit.
Cūq̄ ab orōe caput leuasset
sanā lampadē reppererit. Hic
etiā saxū magnū quod quin
q̄ginta iuga boū de loco moue
non possent sua oratiōe transtu

lit. vt ibidē gregori⁹ dicit. Ecce q̄
tus profectus est bonis subditis as
peros et austeros habē prelatos.
Et huiusmodi asperitas etiam ī
iuriosa ex beniuolēcia processit p̄
latorū. ideo bona consciēcia hec
fecerūt. Nec de talibus iniuriosis
castigacionibus oportuit eos petē
veniam a subditis. cū ad bonū e
orū fierent. nec zelo iniurie et irā
coris. sed zelo amoris et beniuolē
cie facerent. Et hoc est quod dicit
btūs augustin⁹ in regula. Si
eciā ipsi sentitis modū vos ex
cessisse non a vobis exigitur vt
veniā postuletis. Et infra. Sed
tamē petenda est venia ab oīm
dn̄o. qui nouit eos quos pl⁹ iust
to forte corripitis quāta beniuo
lencia diligatis. ¶ Fuit quidam
prior in ordine vt a senioribꝫ me
is accepi. a puericia castus reli
giosus et deuotus. sed valde rigo
rosus in regimine. et sub ipso vi
guit maxima disciplinā. Nam
regularis obseruācia et diuinū
officiū optime fiebat. et delinq̄n
tes strenue corrigebat. Erat au
tē inter conuentuales suos q̄dā
frater in beatū iohānem bap
tistā singularem deuocionem
habēs qui ꝓpter rigorem p̄oris
procurauit mitti ad aliū conuē
tū. ¶ Cui apparēs sanctus iohēs
baptista in visione dixit ei. No
li recedē a priore tuo. quia vti
le et salubre est tibi sub ipso ēe
vsqꝫ ad mortē. Et sic idē frater
sub illius māsit prioris regimi
ne volūtarie vsqꝫ ad mortem et
tandē deuote obijt in die nati

uitatis sancti iohānis baptiste.
Prior aūt diu infirmatus di
em claudēs extremū. magnā
gloriā et multa p̄mia percepit
a dn̄o sicut reuelatū fuit cui
dā sancte sorori. ¶ Ad idem est
insigne exemplū de duobus ve
nerandis viris hui⁹ sacre religi
onis scilicet frē augustīo de ācōa
no p̄ore generali. et fratre iaco
bo de viterbio sacre theologie ꝓfesso
re. Idem enī frater augustin⁹ erat
vir magne sc̄itatis et mire au
steritatis et rigoris in disciplina
ordinis et maximi zeli pro iusti
cia ordinis et honoris. et añ ge
nāle officiū fuerat penitenciarius
dn̄i pape famosus in vtroqꝫ iurē
commendatus. Frater vero iacobus e
rat vir magne sc̄ie et fame. sicut
eius scripta testātur. ¶ Qui ꝓpt̄ vite et
sc̄ie suemerita certatī et concorditer
fuit electus pro archiepō in du
abus ecclijs scilicet neapolitana
et beneuētana. Hic cū in cap̄lo
generali neapoli celebrato rogat⁹
esset vt predictū patrē generalē
p̄orem informare vellet de inocē
cia cuiusdā boni et valētis fra
tris apud eū sinistre delati et ip
se ex pietate hoc fecisset. ipse pa
ter generalis ex zelo vehemēti cō
uocato toto cap̄lo genāli non de
ferens reuerēcie tāte persone. dix
it hec verba. Frēs carissimi dolē
ter vobis denūcio q̄ fratres quidā
per ordinē enutriti et in statu ho
noris positi. sic rependūt sue ma
tri religioni q̄ fratres defectuosos et
viciosos excusare et defendē nitū
tur. Ad que verba p̄latus venā

bilis mgr̃ frater iacobꝫ considerãs
quod predm̃ obiurgatio nõ pro
cedẽt nisi ex corde beniuolo. zelo
feruido tm̃ patris surrexit corã
õnibus frībus et hũiliter respon
dit ista verba. Pater ꝓtestor co
rã deo et vobis si quid in ista n
materia locutus sũ. hoc feci ex si
cero aĩmo et pura ĩtentiõe pro
bono ordĩs. Tamẽ si vobis videt̃
ꝙ in hoc offenderĩ dico meã cul
pam deo et vobis et patus sũ me
emendarẽ. Ad quod responsũ tan
te hũilitatis et reuerẽtie a tãto vi
ro õnes frẽs fuerũt stupefcĩ et me
dullitꝰ emendati. et aĩmꝰ predicti
pr̃is generalis totalit̃ conquieuit. Et
ecce cũ quãta auctoritate pr̃es nos
tri olĩ personas q̃ntũcũqꝫ magnas
ex zelo ordinis corripuerũt. et cũ
q̃nta hũilitate et paciẽtia huius
modi obiurgatiões etiã minꝰ iuste
irrogatas sustinuerũt ꝑmaxime
ꝑsone ordinis et columpne ecclie
mox futurẽ. Nam eodẽ anno idẽ
mgr̃ in archiepm̃ ut ꝓdicitur
est electus et in neopolitana me
tropoli cõfirmatus. C Cauere
tamẽ debent ꝓlati ne sua ĩdis
creta asperitate fratres in despe
ratione ducant. Exemplũ de a
abbate appolline de quo legit̃
in collationibꝫ patrũ. ꝙ cũ ipse
occurrisset cuidã fratri iuniori
qui pre ardore cõcupiscentie mo
nasterio relicto voluit redire ad
seculũ. cognouit aũt pater ex
deiectiõe sui vultus et anxũstan
cijs dolorẽ et afflictionẽ mentis
Et cũ ab eo causã tante tristia
e requisisset respõdit se carnis s

stimulis purgeri. Et cũ cuidam se
ni medendi grã reuelasset. ille
nõ verbis amarissimus eũ incre
pauit. asserens eũ miserabilem
et nõie monachi indignũ. qui
potuit tali vicio titillari. Ex qui
bus v̓bis inquit tãta sũ desperã
tione deiectus. ꝙ volo ad seculũ
redire et vxorem ducẽ. Quẽ sãc
tus appollo blanda consolatiõe
demulcẽs seipsũ asseruit eisdem
incentiṽs sepius agitari. et ideo
non debẽ tali desperatione frangi
sed de grã et misericordia dei con
fidẽ. qui nunq̃m delinquit presu
mentes de se. rogauis ipsũ ꝙ solũ
per vnũ diem reuerteretur ad cel
lã. et si ibi misericordiam dei non se
tiret ꝙ tũc faceret quidq̃ sibi dñs
inspiraret. Tũc senex cũ lacrimis
dñm exorauit vt impugnatiões
iuuenis in illũ senem conuerteret
ut sic doceretur cõpati infirmita
tibus aliorũ. Completa oratiõe ui
dit ethiopem nigrũ contra illũ
senem ignea iacula dirigentẽ.
Quibus cũ fuisset protinꝰ sau
ciatus. egressus de cella velut
amens huc illucqꝫ discurrit. et
ad seculũ redire cõcepit. Tunc
sctũs appollo dixit ei. Reuertẽ ad
cellã et scias te a diabolo hact̃
nꝰ despectũ. quia vnũ eius iacu
lũ in te directũ in tanta senectu
te nõ potuisti sufferre. Quo dñs
idcirco te passus est sauciari. vt
disceres cõpati infirmitatibus
aliorũ. Qui iuuenẽ illũ infes
tatiõe diabolica laborantẽ non
tm̃ nulla cõsolatiõe fouisti. sed
q̃ntũ in te fuit iuniq̃ manibꝫ

tradidisti. Disce ergo tuis exemplis aliorum infirmitatibus compati, et exemplo salvatoris arundinem vento agitatam non conterere, sed potius blandis exhortationibus confovere. Et exinde ad preces senis Appollius et ille qui pertulit et medetur tam illum iuvenem quam ipsum senem protinus a temptatione diaboli liberavit. Novi et ego quosdam prelatos in religione qui su[illegible]a asperitate indiscreta bonas personas que columpne ordinis in sua provincia esse poterant deiecerunt, quos suis consolationibus potuissent confovisse. Novi et alios prelatos in ordine qui nonnullos prope desperationem positos suis blandis exhortationibus et mansuetis manuductionibus ad tranquillitatem cum reduxerunt ac per hoc eos mediante dei gratia in honore et bona vita conservaverunt.

De caritate mutua fratrum. C v

Quia vero in congregatione spiritualis unionis non solum debent bene esse ordinati subditi ad prelatos per obedientiam et prelati ad subditos per benivolentiam, sed etiam requiritur ut fratres omnes sint bene ordinati inter se per mutue caritatis colligantiam, ideo ipse preceptor noster in principio regule sue nobis dilectionem commendat dicens: Ante omnia fratres carissimi diligatur deus, deinde proximus, quia ista precepta sunt nobis principaliter data. Videndum igitur qualis sit illa caritas vel dilectio qua fratres unita esse debeat. Hanc autem idem preceptor noster determinat in regula dicens: Non autem carnalis, sed spiritualis inter vos debet esse dilectio. Est autem carnalis dilectio illa que est secundum affectum cognationis et carnis, qua videlicet vel contribules vel coniuges aut fratres vel consanguinei naturali dilectione connectuntur. Hec autem dilectio non reprobatur inter homines mundanos et de seculi intercupit. Prohibetur autem inter personas spirituales, quia renunciantes mundo carnalibus affectibus debent esse exuti. Spiritualis autem dilectio est que glutino caritatis connectitur, quam sola gignit similitudo virtutum, ut dicit Iohannes Cassianus in collationibus prima collatione abbatis Ioseph. Hec est inquit vera dilectio que geminata animorum perfectione et virtutum paritate concrescit. Cuius semel initum foedus nec desideriorum diversitas nec ulla disrumpet contrarietas voluntatum. Et idcirco in hiis tantum potest indisrupta dilectio permanere in quibus unum propositum, una voluntas, idem velle et idem nolle consistit. Et hec est vera et sancta et perfecta amicitia que debet esse inter fratres, quorum est idem velle et nolle in deo. Hanc autem dilectionem tamquam speciali signaculo gregem ovium suarum Christus voluit cognosci dicens: In hoc cognoscent omnes quod mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem. Hec ille. Qua autem intentione fratres se invicem diligere debent, Augustinus aperit in regula infra dicens: Omnes ergo unanimiter et concorditer vivite et honorate

non

in vobis deum invenite. cuius templum facti estis. Ecce quo quilibet debet cogitare deum habitare in fratre alio. et sic deum in fratre diligere et honorare. Unde in vitaspatrum legitur quod sanctus appollonius fratribus precipiebat attentius ut advenientes fratres quasi dominum susciperent adventum. Nam et adorari advenientes fratres propterea inquit traditio habet. ut certum sit in adventu eorum adventum domini nostri ihesu christi haberi qui dicit. Hospes fui et suscepistis me. Et ex hoc sumpta est illa laudabilis observancia ut fratres recipiantur cum genuflectione et manuum deosculacione. ¶ Est autem advertendum quod secundum doctrinam abbatis ioseph in collacionibus patrum ad conservationem dilectionis et pacis inter fratres septem requiruntur. ¶ Primum est contemptus substantie mundialis. nam ex rebus vilissimis solent lites insurgere. Unde per contemptum rerum temporalium amputantur (lites) cum indignum arbitratur quis vilissimam supellectilem preferre preciosissime fratris dilectioni. Exemplum in vitaspatrum de duobus senibus pariter sedentibus in una cella et numquam inter se vel qualemcumque parvam contentionem habuerant. Dixit ergo unus ad alterum. Faciamus et nos vel unam litem sicut alii homines. Dicente autem altero se nescire quomodo lis fieret. dicit ille. Ecce pono laterem istum in medio et dico quod meus est. et tu dic quia non est tuus sed meus est. et ex hoc fit contentio et rixa. Et cum posuisset laterem ad medium dicente uno meus est. et alter respondit et ego spero cum quod non sit meus. Et illo iterum dicente non est tuus sed meus. iste respondit et si est tuus tolle illum. Quo dicto non invenerunt quemadmodum litigarent. Sed non oportet modernis temporibus sic fingere causas litium. Diabolus enim et proprie voluntates hominum causas adinveniunt sufficientes. ¶ Secundum [illegible] dum est mortificatio proprie voluntatis. ideo antiqui patres maxime precavebant a propria voluntate. Unde legitur in vitaspatrum de quodam sancto patre qui cum artaretur ab aliis extra horam comedere. comedit. Et post hoc dixerunt ei fratres. Contristatus es aliquid abba. quia extra consuetam horam hodie comedisti. Qui respondit. Tunc est michi tribulatio quando propriam fecero voluntatem. Unde dicebat poemen. Voluntatem tuam numquam adimpleas. sed magis humilia temetipsum ut facias voluntatem proximi. Item alius senex dixit. quod non pugnant demones nobiscum quamdiu facimus nostras proprias voluntates. quia ipse voluntates demonum facte sunt. Propterea enim voluntas est murus eneus inter deum et hominem. quam si homo relinquerit poterit dicere. transgrediar murum. Sed dices que est voluntas propria. Ad hoc respondet bernardus in sermone de lepra naaman. Voluntatem dico propriam que non est communis cum deo et hominibus. sed tantum nostra. quando aliquid volumus non ad honorem dei. non ad utilitatem fratrum. sed propter nosmet

ipsos faciunt. non intendētes pla
cere deo et prodesse fr̄ibus. sed sa
tisfacere motibz proprijs aīorū. Huic
cōtraria recta fronte est caritas
que deus est. Hec enī aduersus
eā inimicicias est exercēs et guer
ram crudelissimā. Quid enim o
dit deus et punit. nisi propriā vo
luntatem. Cesset volūtas propria
et infernus non est. Hec bernardus.
Tercium est non herē temere suo
iudicio. sed semp velit magis pr
imi iudicio. q̄m suis diffinicōibz
obedire. Quartū q̄ ōnia etiā
que vtilia estimat sciat esse post
ponenda bono caritatis et pa
cis. Quomō enī seminariū disse
nonis potest insurgē inter eos
quorū quilibet cedit volūtati
et iudicio suo etiā in hijs que
vtilia estimat. et prefert volūta
tē et iudiciū alterius. Quintū
vt credat nec iustis nec iniustis
causis penitus irascendū. Sex
tū est si frater cōtra se etiā sine
causa conceperit aliquā tristiciā.
illā eodem modo curare studeat
quō propriam. sciens sibi equalit
periculosū fratris tristiciā ac si
met cōtra aliū irasceretur. nisi e
ā quantū in se est de fr̄ib corde
depulerit. Septimū est q̄ ōni
die credat se de hoc mūdo migra
turū. et hec cogitacio cōprimit
ōnes motus viciorū et passio
nū. Vnde btūs bernardus in spe
culo suo docet. quādo de aliquo
vicio tēptaris cogita intra te q̄
si esses iā moriturus velles ne hoc
facere. Exemplū multe frater
ne caritatis habemus in beato ni

colao de tolentino qui fuit vir to
tius pietatis ad fratres et ad pri
mos. Tāta enī caritate fulgebat
vt mori lucrū putaret. ne dum
pro xp̄o sed et pro proximo. Quid
q̄d uictus et vestitus erat fr̄ibz
modicū reputabat. cū tamen
ipse modicis esset contentus. Ipse
paupes diligebat quos verbo
et facto fouebat. vestimēta eis ac
quirebat et alios. hospites fr̄es diligen
ter recipiebat ut angelos dei.
Mestis erat leticia. afflictis con
solacio. diuisis pax. laborātibus
refrigeriū. paupibus subsidium.
captiuis et infirmis remedium
singulare. Peccatoribz ita cōpaci
ebatur vt ipse pro multis cōfitenti
bus sibi oraret. ieiunaret. missas
celebraret. et orōnes funderet corā
dn̄o. vt a peccatorū tenebris absol
uerentur. Huius virtutis grā non
querebat que sua sūt. sed que ihū
cristi. Denique sua verba quia a
corde plena caritate procedebāt nil
ociositatis. nil supfluitatis. aut
scurrulositatis sapiebāt. sed ōnia
edificatoria honestateque plena
erāt. Simile est exemplū de fra
tre hermodo de gotha cū quo ab
infācia creuit miseracio ad pri
mos. Qui cū adhuc esset in sclo
iuuenis scolaris quidquid victua
liū in domo parentum subripere po
tuit paupibus erogabat. Erat
enī filius diuitis et honesti ci
uis. Deprehēsus aliquā fuit por
tare sup dorsū suū cophinū ple
nū ollis cōpaciens paupi por
titori. Factus frater. micas et
cortices panis solutus erat de li

tenaa colligē et pauperibus por
tare. Hic in vitando colloquia ī
utilia. loquēdo proficua. in mi
serationibz ad paupes. in castiga
tiōe corpis. in exercitio bone acti
onis. in deuotiōe oratōis. in dul
cedine contēplationis. in obser
uatiōe regularis disciplinationis.
in zelo fraterne dilcōnis inter ō
nes sui tpis in illa pūīa singu
lariter effulsit. Signa quoqz que
per eū deus post mortē operatus
est ipsius. in terra sctitatem. et ī
celo adeptā felicitatē attestātur.
¶ Item exemplū de fratre thoā de
arimino canapario et laico qui
tāte miserationis fuit ad paupes
vt quidqd in canapa habuit de
pane et alijs rebus preter necessi
tatē fratrū. ymo plerūqz de ne
cessario victu frm subripiebat et
pauperibus erogabat. Quadā
nāqz vice capl'o prouīciali in cō
uentu arimineñ constituto. dū
prouiatores capli ꝑ fratrū mlt
titudiē de panibus bonā proui
dentiā fecissent. iste frater vidēs
tantā copiam panū cōpassiōe
ad paupes motus. magnā par
tem panū distraxit. Cū autē ꝓ
uiatores viderent panes deficere
de quibz adhuc plurībus diebus
fres refecturos estimauerūt. īdig
natiōe moti cōtra canaparium
interrogant quo tātus panū nu
merus deuenerit. Ipse vero siplicita
te columbina nesciens excusationis
diffugiū. sed fiduciā habens in
dn̄o. inducias sibi dari petijt. vel
let enī de cūctis deo ꝯpetēo reddē
rationē. Quo facto ipse diuitens
ad locū orationis sue cū lacrimis
orauit dn̄m vt cū in tali angus
tia positū misericorditer adiuua
ret. Oratiōe cōpleta rediens ad
canapiā. inuenit tam nuosam
panū multitudinē et maiorem
qm̄ prius habuāt. et tante certe
tie ac si pōdie panes de furno por
tati fuissent. Quos cernēs vir di
letus effitur laudans dn̄m qui
nō derelinquit confidētes in se. vo
cat ergo puicatores et assignat
eis panes in superfluenti nume
ro et valore. Qui obstupefcti cog
noscētes miraculū dederūt gl'az
deo. Hic frater multis miraculis
post mortē clarruit que in con
uētu arimineñ cōscripta haben
tur. ¶ Item exemplū in btō augus
tino de iterano. qui cū deposito
generalatus officio oīe habitaret
in heremitario sancti leonardi vo
lens latere mūdo vt mente con
uersaretur in celo. Non potuit ta
mē lumē latere quī manifesta
ret. sed venerūt vndiqz ad eū nō
solū fratres ordinis ꝓ spūali ex
hortatione ab eo capescēda. sed
et multi seculares homiēs famā
sctitatis eius audiētes a lōginq̄
veniebāt ad eū. quos ipse verbo
vite et sctitatis exemplo reficie
bat. Nec erat aliquis tā desola
tus et afflictus qui nō recederet
ab eo cōsolatus et qui deū non
venerāretur. Nam et quidā nobi
lis vir dn̄s ꝑpositus de salibenis
cū ex morte mēs tam afflictus
esset vt tedēt eū etiā viuere. ami
corū suorū consilio ad eū acces
sit et audiens dulces exhorta

nones sancti viri amplius qm credi
possit admirãs ait. Ego nollẽ tã
matrẽ meã vive. et tantã conso
latione ab isto viro scõ nũnc re
cepissem. Erat etiã quidã fra
ter iuvenis in reatina civitate n
noĩe iohãnes simplex humilis et
semp iocũdus. in cibo et potu et
aliis ad cõem conversatione spec
tantibz irreprehẽsibiliter socialis.
sed in abscondito erat multũ spe
cialis. Hic multe dilcõnis et man
suetudinis fuit ad õnes fratres. nec vm
qm auditũ est verbũ de ore suo. nec
visũ aliquod factũ quod a sancta di
lectione discreparet. Omĩbz obsequi
osus fuit pcipue ĩfirmis et hos
pitibus. quorũ pedes lavit. vesti
menta excussit et sua eis accõmo
davit. et õnem caritatẽ quã po
tuit hilariter eis ĩpendit. Sacer
dotibus insup õnibus indifferen
ter qbuscũqz potuit ad missã cũ
sũma diligentia libentissĩe mi
nistravit. Hic frater solitus erat in
gredi ortũ conventus et dũ exiret
visus est sepius lacrimas fudisse.
Et interrogatus quadã vice cur
fleret. respõdit. quia video herbas
arbores et arbusta. volucres et trã
situs fructibz obedire deo. et hoĩes
quibz pro obediencia pmissa est vi
ta eterna trãsgredi precepta cre
atoris sui. hec gemo et defleo. Hu
ic frĩ felicis memorie p aliquot
dies ante obitũ suũ philomena
veniẽs singulis diebz ante fenes
trã suã dulciter cãtabat. De q
mirãtibz fratribz et interrogantibz
quid nã hoc esset. respõdit sub
ridendo quasi ioculariter sponsã

suã esse cantantẽ cũ ad paradi
sũ. Quadã autẽ die ministrante
ipso ad missã vidit sup altare lu
cem celicã. et eadẽ die repente ĩfirmi-
tate magis devotẽ spm reddidit. cũ q
fecit illũ. Et infra eundem annũ
deus per ipm sanctũ frem fecit
circiter centũ quinquaginta signa
gloriosa vt audivi a fribus illius
conventus cũ olim in reatino essẽ a
pud sepulchrũ eiusdẽ sancti fra
tris psonaliter constitutus.

De discordia qm pniciosa sit inter fratres. C. vi

Sicut in congregatione religiosorũ
nichil est salubrius cari
tate qua fratrũ corda univtur p
unione voluntatũ. sic nichil per
niciosius discordia qua corda q
disiunguntur p diversitatem volu
ntatũ. Sub nomine autẽ discordie
nũc psens cõprehendo õnia vicia
que ad ipsã quomodolibet concur
rere solent. sive p modũ matris
sive p modũ filiarũ vel comitu
sicut sũt ire rixe lites odiũ in
vidia rancor indignacio conten
ciões murmurationes detractiões
partialitates. Que õnia btũs
augustinus in regula phibet sb
nomine litis dicens. lites aut nl
las habeatis aut qm celerrime
finiatis. Tangit autẽ ibi tria
mala perniciosa que ex lite et dis
cordia generantur. Primũ est
quia aĩam homicidã facit. et q
tũ ad hoc ibi augustinus addit
Ne ira crescat in odiũ et trabẽ
faciat de festuca. et aĩmam fa
ciat homicidã. Sic enĩ legitis. Q
odit frem suũ homicida est. Cũ

cum lites non sint sine ira. ira autem
nisi cito deponatur crescit in odium
odium vero generat homicidium etiam
secundum illud iam allegatum. Et scri
bitur iohannis iii. Qui odit fratrem
suum homicida est. saltem spiritualiter
Quia primo animam suam occidit
fratrem odiendo. deinde animam fratris
occidit in quantum eum provocat ad
odium et discordiam ac rixas. Ex qui
bus etiam plerumque sequitur homici
dium corporale ipsius passive primo
odientis et provocantis. et sic ipse ho
micida est suiipsius occasionaliter
et provocative. ¶ Secundum est quia
a orationes nostras inexaudibiles
facit. et quantum ad hoc subdit au
gustinus. Si autem se leserint invicem
sibi debita relaxare debebunt propter
ter orationes vestras. quas utique quanto
crebriores habetis. tanto saniores
habere debetis propter orationes inquit
vestras. Nisi enim fratres sibi invicem
relaxent offensas orationes eorum non
sunt eis salubres sed nocive. Quia
a ut dicit hugo in expositione re
gule super eodem passu. cotidie dici
mus deo in oratione dimitte no
bis debita nostra et cetera. Ipsa oratione nostra
inculpamur et deum adversus nos
ad iracundiam concitamus. et ipsi
super nos inducimus maledictio
nem potius quam benedictionem
sicque fit ut oratio que debebat
nobis esse saluberis fit nocia. et
peccatum nostra que debuimus minu
ere coram deo augemus. Item ex alio
loco docemur quod frater tenens ran
corem contra fratrem et non dimit
tens ei offensam non potest nec quo
quam debet orare. Scribitur enim

mathei v. Si offers munus tuum an
te altare et ibi recordatus eris
Quod verbum pertractans iohannes
cassianus in collationibus patrum
dicit. Quando aliquis vel in se vel
in alio rancorem sustinebit quia
considerat sibi non esse orandum.
si se contra alium. vel alius contra
ipsum aliquid tristicie vel rancoris ha
bere perspexit. Eadem enim necessi
tate tenemur sedare iram fratris
qua precipimur non irasci. In tan
tum enim vult deus nos fratris nostri
lenire tristiciam. ut quando dicit frater
noster adversum nos aliquid habu
erit. nec munera nostra suscipiat. id
est nec orationes nostras sibi permittit
offerri. donec de eius animo tristici
am sive iuste. sive iniuste conceptam
tam celeri satisfactione tollamus.
Non enim dominus dicit. si habuerit
veram querelam adversum te. sed si
recordatus fueris quod habet aliquid
adversum te. id est quantumcumque levis sit
et vile quo frater in te sit excitata
commocio. scias te offerre precum
tuarum munera non debere. nisi pri
us ortam tristiciam ex quacumque causa
de corde fratris tui depuleris. Sed
quia humane fragilitatis est inter
dum motu iracundie tangi. ideo sol
lerter addit augustinus dicens. autem
quam celerrime finiatis. iuxta illud
ephesios iiii. Sol non occidat super
iracundiam vestram. ¶ Exemplum in vi
tis patrum de patre agathone qui so
lebat dicere. Nunquam dormivi litem
habens cum aliquo. nec permisi ali
quem litem habentem mecum dormire
quantum ad virtutem meam pertinu
it. nisi prius in pace cum illo rever

terer. ¶ Idem exemplu experime
taliter agnoui de quodam vena
bili viro in ordine scilicet magistro
prospero de regio sacre theologie
pfessore. cui9 constudens fui olim
bononie. Ipse eni hanc virtute ha
buit si aliqn verbu duru dixit
alicui fri quantumcuqz paruu. ip
se sp antequam dormiret misit p
fratre illo et petiuit sibi humilit
indulgeri. Qua etia humilitate
michi indigno sepe exhibuit.
¶ Terciu est q ad disciplinam
monasticam nos inhabiles et ydo
neos reddit. Et quantum ad hoc
subinfert augustin9. Qui aute
nunquam vult pete veniam. aut
no ex aio petit. Vnde dicit non sine
causa. frustra e in monastio ta
lis. quia nec placet deo in sacrifi
ciis vel oronibz. nec profici valz
bonis opibus. ymo talis ita inuti
lis est in monastio ut vulgari
ter dicit. sicut hircus in orto. Qz
enim hircus in orto fact solet nisi
dissipare. et ideo expelle eu debet
dns orti. si vult ortu suu frutti
feru conseruare. Sic talis ad con
cordia inflexibilis non ydoneus.
ymo mortu9 nociu9 est in monaste
rio. quare tamquam pestifer est eiciē
dus. ¶ Quartu potest addi. qa
discordia res quantumcuqz mag
nas et multas dilapidat et d
dispdit. Vnde iheronim9 in ome
lia sup illud luce xi omne regnu
contra se diuisu desolabit. Quo
mo inquit concordia parue res
crescunt. sic discordia res maxie
dilabuntur. ¶ Exempla patentia ha
bem9 ad oculu. Videm9 eni mona

steria quam plura magne opulentie
que per discordias et ptialitates
psonaru inhabitantiu ad ino
pia sunt deducta. Videm9 et ali
a monasteria paupima et super
paupertatem fundata. que ppter
fraternā concordiā in bono. sp
in melius profecerunt notabili in
cremento. ¶ Quintu supaddi po
test quia discordia incursionibz
hostiu nos patere facit. Vnde sup
illud canticoru. terribilis ut castro
ru acies ordinata. dicit gregorius
Castroru acies tunc hostibz terribil
ostenditur. quando ita costipata et conde
sata fuerit. ut a nullo loco inter
rupta videatur. econtra tu fuerit di
uisa. Et crisostom9 sup iohanem o
melia lxxvij ostendes quomodo con
cordia fortificat hoiem contra hos
tes. Si inquit vnanimes fuerint du
o vel dece. no adhuc vn9 est qui v
nus. sed decies multiplicatus vnus
quisqz eoru fit. et inuenies in decem
vnu. et in vno dece. Et si inimicum
habuerint. qui vnu inuadit. ut de
cem inuadens ita capitur. Si vero fu
erint amici mille vel duo milia re
ctis. Hec crisostom9. ¶ Erat quida
baccalarius in theologia scolaris pa
risius qui fuit pleban9 vni9 mag
ne prochialis eccle in picardia
et fuit valde infestus fribus ordi
nu mendicanciu. Hic quandocuqz fi
ebant deposiciones magistroru cora
dno cancellario sup baccalariis lice
ciandis. ipse impediebatur per depo
siciones magistroru religionis me
dicanciu. et sic multis anis pari
sius sine expedicione cu tedio et ve
recundia sua stetit. Demu aduenit

se magistro habaldo qui fuit potēs
in vniūsitate qui et postea factꝰ
est cardinalis. Hic ordinauit con
cordiā inter religiosos et cū. et fe
cit promittē cū ꝙ deinceps in pro
uincia sua et ubiqꝫ locorū debēt fra
tres ꝓmouere. et sic trāsiuit in ex
peditiōe cū alijs bacalarijs. Cū
qꝫ iste habēt uesꝑas suas sub eo
dē magistro habaldo. et ipse mgr̄
vt moris est deberet cōmendare ba
calariū suū. burdaue cōmenda
uit eū de senio. et ꝙ ita diu stetis
set parisius expectās pre alijs ba
calarijs. causā subiūgens. quia
habuerat multos et validos im
pugnatores. et adiecit. Ego consu
lo cuilibet ꝙ nō ponat se ad bagā
tū religiosis mendicātibus. qui
a qui offendit vnū eorū facit si
bi mille vel decies mille aduer
sarios. nec poterit quis venire ad
angulū aliquē mūdi quī inue
niat ibi aduersarios plures. Ecce
inquit bacallarꝰ noster peccatū
quo in picardia peccauit hoc pa
risius multo tēpe luit.

De humilitate. Ca. vij

Quia vero concordia et caritas
conseruari nō possūt absqꝫ
humilitate. dicente bt̄o augustino in
sermone ad frēs heremitas vbi sup
bia fuit ibi discordia dn̄atur. ideo
idē subscriptor nr̄ in regula super
biā resecandā precipit dicēs. Nec
erigant ceruicē ꝛc̄. Et iterū. Nec
extollātur si cōi vite de suis facul
tatibꝫ aliquid contulerūt ꝛc̄. Mise
rū enī est et miserabile valde ꝙ q̄
in ingressu religionis ōnia reliqͥt
etiā seipsū de huiusmodi contēptu
extollat. Unde dicit hugo. Sicut il
la anima est bt̄a que sua ꝓpter deū
pauperibus diuidit ut humilietur: ita
illa est misera que inde extollitur.
Infelix profecto est qui per iter vir
tutū tendit ad viciū. et vnde premi
ū debuit habēre inde tormentū in
currit. Et talis reuera sine causa
est in monasterio. Absurdū est enī i
scola humilitatis discere superbire.
Si superbis angelis non fuit utile
celū. constat quod superbis hoībus
nō fuit vtile monasteriū. Et si fac
tus sit locus. sanctus sit habitus.
si sancta opera uideantur. totū ex vi
cio superbie inutile habetur. Quo
contra humilibus utilia sūt monas
teria. ipi enī sūt docibiles dei sic
scriptū est. Docebit mites vias su
as. Boni enī religiosi sūt studen
tes. et discipuli in scola humilita
tis sub mgr̄o humilitatis. xp̄o legē
te lectionem de humilitate. et ad eā
hortāte. Hanc lectionem audiant
frēs humiliter. intelligāt veraciter.
retineant memoriter. et impleant ef
ficaciter. Que aūt sit hec lectio. au
diamꝰ illud math. xi°. Discite a
me. quia mitis sum et humilis cor
de. Lectio breuis et multū sentencio
sa precepta amplectitur. sicut ostēdit
augustinꝰ in epl̄a ad dioscorū epl̄a
cxviij. Non est inquit alia via ad
capescendā et optinendā veritatē
quā scilicet humilitas. Et quociens
interrogares dicerē ꝙ hec est via sci
licet humilitas. Non quod nō sūt alia
precepta. sed nisi humilitas ōnia que
cūqꝫ fecerimꝰ bn̄ et precesserit et co
mitata fuit et cōsecuta et ꝓposita
quā intueamur et apposita cui inhe

reamꝰ. et iposita qua repmami uā
de aliquo nobis bono facto gauden
tibus totū extorquet de manu sup
bia. Et sequit. Sicut rethor quidā
nobilissimꝰ introgatus quid pri
mū debet seruari in eloquētie p̄
ceptis. respondisse dicit' pronūcia
cionē id est eloquenciā. Et cū scdo
quereretur. idem respondit. Et cum
tercio idem respondisse fertur. Sic
quotiens introgares me de p̄cep
tis de xp̄iane religionis. nil aliud
respondē liberet nisi hūilitatem
dicit augustinꝰ. Deniqꝫ si exempla
de hūilitate querimꝰ. primū exē
plū habemꝰ in ipso hūilitatis ꝛ
magistro xp̄o qui sicut bonꝰ et le
galis mgr̄ non tam verbo eam
docuit q̄ exemplo et ope. Vn̄ ait.
Discite a me. nō solū verbo s̄ et
facto. Ipse enī cum esset dn̄s oī
um semetipm̄ hūiliauit usqꝫ ad
mortē exprobrabilissimā et ad
ipam docendā descendit de celis.
ut ait augustinꝰ sup iohānem o
melia scda. Crucifixus est inquit
cristus vt hūilitatem doceret. Et
itm̄ omelia xv. Vt oīm morbor
causa curaretur descendit filius
dei et hūilis factus est. Et sequit
Pudet te imitari hūilem deū.
De magna etiam hūilitate sco
rū patrū multa sūt exempla ī
vitis prm̄. Refert iohānes cassi
anꝰ in collatioībus patrū de ab
bate pinufio. qui cū esset presbi
ter in magno cenobio in egipto
quia honorabilis erat ibi. vide
hūilitatē non posse exercē. fugit
assūpta veste secülari ad cenobiū
quod sciuit esse districtius. vbi

multis diebus cū lacrimis pre
foribus excubauit. et ad oīm fra
trū genua p̄uolutus. tandē ut
susciperetur optinuit. Vbi cuidam
frī adolescenti ad excolendū or
tū est adiunctus. et humeris suis
ad pascinandū stercus gerebat.
Et non solū illa que sibi essent
impata cū maxima hūilitate
ipleuit. verū etiam quedā opa
vilia que p̄pter sui horrorē a cete
ris vitabatur nocturno silencio
pficeret. ita ut diluculo omēs il
lius opis ignoraret auctorem. et
hoc continuauit per triennīū.
Postmodū p̄ q̄sdā frēs supueniente
agnitus et p̄ditus. flens recessit
dicens q̄ inuidia diaboli hūilita
te illa fuisset fraudatus. Et ite
scda uice fugit ad ptes palestīe
ubi nec nomen fuisset suū audi
tū. Ad idem est exemplū de be
ato frē augustino de ciccano. qui
cū esset de nobili genē ortus et
utriusqꝫ iuris famosus p̄fessor et
nichilōīꝰ in curia dn̄i manfri
di regis valde potens et ōnibus
carus. deo disponēte incidit in
egritudinē validā. Cūqꝫ timeret
se moriturū petiuit a deo spaciū
penitencie. p̄mittens se religio
nē ingressurū statim cū esset li
beratus. Restitutus ergo pristine
sanitati diuīa vocacōe ordinē
fratrū heremitarū scī augusti
in īsula sicilie īgressus. voluit
vir dei in ipo sue conuersionis pri
mordio hūilitatis iacē fūdamē
tū: habitū scē religionis assumēs
occultauit sue sciencie claritatē.
generis nobilitatē. et prioris sta

Factus est vilis mūdo. vt a pud deū exalta ret.

tis sublimitatē. ne quis ex aliquo [illegible]
dictorū eū considerans venerare
t. et ne ex hoc in cor eius aliqua
supbia irrepe posset. Factus est er
go inter frēs stultus vt a deo instru
eret. factus est paup vt diuitijs
celestibus ditaretur. Conuersabat
enī inter fratres tāquā vilior et
despectior. sciens se tanto maioris
meriti esse apud deū. quāto pro a
more eius magis despectus esset
in mūdo et inter hoīes. Iactātie
aūt verbū prioris status nūquā
ex ore eius audiebat. Questus et
hūiliora seruitia dom⁹ et quecūque
viliora incognit⁹ manens. deuoti
one et hūilitate nimia adimpleuit.
In ipā vero sua hūilitate gau
dēs. plorabat q tm distulerat su
am conuersionē ad deū. Liquefie
bat aīa eius amore supne patē.
pro cui⁹ amore ōnia presentia
pro nichilo reputabat. Si quod
verbū causa aliquā fraterne cor
reptionis laberetur ex eius ore. qđ
aliquā ex zelo boni et detestacione
mali. fraterna caritate solutus erat
fate. statī seipm condēpnans. ad
pedes fratris pstratus veniā pos
tulabat. Postqm aūt vir dei in
insula sicilie aliquāto tpe fuisset
cū fratribus in magna hūilita
te conuersatus. contigit quosdam
frēs de senis ex obedientia ordinis
ad conuentū eiusdem insule veni
re. a quibus cū interrogasset vir
dei de locis senensibus prouincie. et
didisset q ibidē essent loca here
mitica ab hoīm habitatione se
mota et ad vacandū deo pluri
mū apta. Optenta ergo licenti
a a supiore suo ad senensē proui
ciam venit pauptis et vilib; pā
nis indutus. et fratrib; illius ₚ
uīcie penitus ignotus. Positus
in quodā heremitorio sancte bar
bare qđ non lōge distabat a mō
sterio sancte flore ubi soli deo vacabat
tātaque dulcedie deuotionis cor e⁹
affluebat ut plerūque videtur be
atorū agminibus īteresse. et beate
quietis premiū pregustare. Qui
a vero nō agnoscebat qualis et
quātus esset īponebātur ei hu
lia officia dom⁹. que ipe cum hu
militate et alacritate libēs adi
plebat. Faciebat questas. purga
bat domū. parapsides et alia dom
vtensilia abluebat. Fratres autē
considerātes eius sanctā conuersa
tionē ac verborū edificationem
que nonnūquā quasi cū quadā
simplicitate ex ore eius prodibat
libent cū audiebat. Erat autē
ibi tūc prior frater quidā de senis
vocatus frater bon⁹ vir satis vene
rabilis et prudēs qui considerās e⁹
bonitatē et consilia saluberrima
eū multū diligebat. delectabatur
qz de eius hūilitate. morū grauitate.
et eloquiorū suorū suauita
te. Cū ergo idem frater bon⁹ a co
uentu sancte barbare ad locū sā
ti anthonij per obedientiā ordi
nis transferretur. ipsū fratrē au
gustinū secū adduxit. quem etiā se
quenti anno factus prior rosie se
cū retinuit. In quo loco seru⁹ dei
ōnibus ignotus diuinā disposi
tōe factus est cognitus hac occa
sione. Cū enī fratres conuent
rosie quādā haberent in curia

questionē. in qua iam frēs sustinu
erent et de hoc nimiū tristarē
tur. cū ex hoc quamdā possessi
onē perdent de qua conuentus
multū sustētabatur. voluit de⁹
lucernā que diu sub modio erāt
sup candelabrū religiōis ponere.
ut lucēt ōnibus qui tūc in ea erāt.
Videns ergo vir sanctus frēm an
mos turbatos et cognoscēs fra
tribus magnā iniuriā fieri. p
curatorē adijt petens sibi licen
tiā occulte dari ad scribendū ne
cessaria. Procurator vēo derid
bat eū ignorās qꝫ sciret scribē
vel legē. Ipso tamē pseuerāte in
petendo porrexit ei calamū car
tam et atramentū. Qui secedēs
ad partē scripsit verba pauca
licet sententia multa. quā scrip
turā reddidit pcuratori aduer
sario exhibendā. Quod et factū
est. Cū autē aduersarius. scilicet
dn̄s iacobus de pagliaresis hāc
scripturā legēt. verborū breuita
tē et sententie virtutē pregnantē
considerās ait. Dyabolus vel ā
gelus vel dn̄s matheus de itā
no cū quo ego fui studens bono
nie qui mortu⁹ est in conflictu
dn̄i manfredi regis hanc scrip
turā condidit. Ipse quippe ante
ingressū ordinis matheus voca
bat. sed in īgressu accepit nomē
augustin⁹. Et audiens a pcura
tore qꝫ quidā frater rusticus et i
gnar⁹ eam scripsit. ait. Non in
quit est ita. Et statī accessit ad
locū fratrū in senis interrogauit
quis esset hm̄ōi frater et cui⁹ pa
trie et qualit̄ accessit huc. Et
ex responsionibꝫ cognitis suis cō
dictionibꝫ suspicatus est ēē illum
qui erat. Et statī cospiam pgēs
et īueniens quē mortuū estiā
bat admirans eius hūilitatem
ruit in āplexus eius et oscula
lacrimas contine non valēs. Cū
qꝫ rogaret eū vir dei ne eū pden
do patem suā perturbaret. ipse
nullaten⁹ acquiescens ad frēs a
it. Fratres habetis thesaurū oc
cultū. Hic est enī melior homo
mūdi. Teneatis ergo eū ut decet.
sed et questio vr̄a terminata est p
vobis. Ceperūt ergo eū fratres h
honorarē et sibi reuerentiam exhibē.
Sed vir dei vera hūilitate funda
tus et hoīes et ōnem reuerentiā
respuēs priora opa seruilia non
dimittens. oīno sicut pꝰus mane
bat. ¶ Nec inter hūilitatis exēpla
de eodē viro scō pretermittendū
est. qꝫ cū dn̄s nicolaus papa qrit⁹
petiuisset a priore generali scilicet
fratre clemēte supra mēorato v
nū frēm sufficientē et ydoneū p
confessorē seu penitēciario in curia
psentari. et idē pater gn̄alis fratrē
augustinū ignarū quid intenderet
coram sūmo pōtifice cū cardina
libus in cōsistorio existētibus ad
duxerit. videtes eū cardinales de
spectū habitu in facie austerū et
rigidū. generali dixerūt. Ex q̄ sil
ua adduxistis eū. Ductus igit
augustin⁹ ad pedes sūmi ponti
ficis cū papa īponeret ei manus
auctoritatē suam sibi cōmittens
ita acriter plorarē cepit vt papa
et cardinales mirarentur. Incēat e
nī ei appetitus ad heremū redeū

di ut soli deo prout solitus fuerat
vacaret. Summus autem pontifex et do
mini cardinales cum cognovissent
eius humilitatem. vite sanctitatem. et sa
pientie ipsius claritatem. pro eo venera
batur affectu. Et cum quandoque eos iustitie
e zelo fretus non solum obsecrando. sed
etiam increpando argueret patienter
sic audiebant. deum in suo famulo
venerantes. Tanti enim zeli et salu
berrimi consilii fuit. ut putaretur
e celo sonuisse verba. que sepe ab
ore suo prodibant. Nunquam autem vir
dei sic cogeretur manere corpore in cu
ria summi pontificis. animo tamen semper
in heremo morabatur. Cum autem in
eadem curia mansisset penitentiarius
domini pape ferme annis viginti
duobus. et capitulum generale ordinis
mediolani celebraretur. isdem vene
rabilis pater in eodem capitulo licet ab
sens ab omnibus de capitulo in gene
ralem concorditer est electus. Quam
electionem ipse acceptare quamvis pluri
mum renuit. donec per summum pon
tificem ad acceptandum compulsus
fuit. Prefuit ergo ordini cum mul
ta caritate et humilitate. zelo iusti
tie fulcitus. utpote humilis in exhor
tando. severus in corripiendo. omnibus
benignus sed sibi austerus. Et quo
niam gravissimum erat ei solitam
sui cordis dulcedinem devotionis de
linquere et cure aliorum intendere. post
quam duos annos in regimine ordinis
expleverat. festinavit sarcinam regi
minis deponere et ad heremitorium redi
re. Nam cum ex more ordinis capi
tulum generale de triennio in trienni
um celebrare consueverit. ipse tamen capi
tulum in neapoli celebrandum per u
num annum anticipavit. In quo capi
tulo votis omnium electorum sua resig
natione acceptare nolentium. sed ip
sum potius pro patre et pastore concor
diter tenere postulantium usque ad quar
tum diem inflexibiliter restitit. et nul
latenus acquievit. Demum cum nec per
supplicationem totius capituli nec per
preces regis qui eodem capitulo personali
ter affuit posset aliqualiter inflecti
ad generalatus officium subeundum
tunc fratres sui coacti eligere successo
rem. In eodem capitulo idem rex devotus
karolus pater regis roberti cum or
dinis quam istius sancti viri devoti
one affectus caput beati luce evange
liste ordini donavit. Deposito ita
que regiminis onere idem pater licet per
dompnum papam bonifacium octavum
vocatus esset ad curiam. ipse tamen
ex proposito declinavit eius presentiam
Sed statim omnibus omissis ad deside
ratam solitudinem rediit. et in quodam
heremitorio quod in honore sancti leonar
di conditum fuerat cum paucis sibi
adiunctis fratribus se recepit. requies
cens ibi usque ad umbram divine con
templationis De patientia capitulum octavum

Sed quia testis humi
litatis est patientia dicen
te augustino in epistola ad
probam. perfacile est vestem habere con
temptam. inclinato capite incedere. vel
lum super oculos dimittere. sed verum hu
milem patientia ostendit iniurie. Un
de etiam ait iohannes cassianus. Nec pa
tientia vera absque profunda cordis
humilitate nec acquiritur nec tenetur.
Et vera humilitas patientia comproba
batur. Iuncto exemplis humilitatis
sunt exempla patiencie coniungenda

subuenienda. ¶ Refert btūs gregori
us in p̄mo libro dyalogorū de hu
militate et patientia cuiusdam
dicti cōstancij. Cū enī quidā sa
piens audiēs famā eius venisset
vt eū videret. et aspiciēs eū per
sonā contēptibilē. ait. Ergo grā
dem hoīem credidi iste nichil ha
bet de hoīe. Quod ille audiens ā
dit ei gratias dicēs. Tu solus es
qui in me oculos aptos habuis
ti. Quante ergo humilitatis fuit ait
gregorius qui despicientē se am
plius amauit. Qualis enī quis
sit apud se latcat. contumelia illa
ta probat. ¶ De mira etiā paciā
sanctorū patrū plura exempla sc̃
buntur in uitaspatrum. Inter alia n̄
ratur ibi de quodā abbate. a quo
cū esset quesitū quomō acquisiuit
hanc virtutē vt cū emergeret tribu
latio in monastio non loquebatur
respondit. quādo intraui dixi ā
mo meo. Tu et azin⁹ vnū estote.
Sicut ergo ille vapulat et non lo
quitur iniuriam patitur et non respō
det. sic et tu fac prout ait ps̄. Vt
iumentū factus sū apud te. ¶ Itē
de fratre quodā iuuene qui expul
sus de domo per senē exibat et se
debat foris humiliter expectans. Et a
periēs senex ianuā et inueniens eū
per omia cōnimis patientē egit
penitētiam apud eū dicēs. Tu p̄r
meus es qm̄ humilitas et patiētia
tua vicit pusillanimitatem meā.
āmodo tu senex eris et pr̄. et ego
iuuenis et discipulus. quoniā ope
re tuo supasti senectutē meā. ¶ Item
philosophi aliqn̄ volebant probare
monachos. et transeunte vno. dice
bāt ei. Tu monache male senex ve
ni huc. Ille vero cursim venit. Et ce
perūt ei alapas dare. At ille con
uertit et aliā maxillā. Tunc philo
sophi surrexerūt et adorauerūt eū
dicentes. Ecce vere monachus. Et
fecerūt eū sedere in medio sui. Et
īterrogauerūt eū dicentes. Quid
plus facitis nobis in solitudīe is
ta. Ieiunatis. et nos ieiunam⁹.
Castigatis corpa. et nos castigā
mus. Sed et quidq̄ facitis. nos e
tiā facim⁹. Quid ergo plus facitis
sedētes in h̄emo. Respōdit eis senex
In grā dei speram⁹ nos et men
tē nostrā custodim⁹. Et illi dixerūt
Nos hoc custodire nō possum⁹. et e
dificati dimiserūt eū. ¶ Vile exem
plū quodāmō humilitatis et paciē
vidi de frē iohāne de lana viro v
tiqz pbate religionis qui fuit bacca
lari⁹ in sacra theologia. legerat ei
sententias parisius et fuit actu pri
or meus bononie quādo accidit qd̄
narro. Quidā nobilis gnē sed ig
nobilis moribus vel scelere ītrans
cōuentū bononie cū suis cōplicib⁹
et vidit p̄orem ābulantē in clau
stro. quiddā ab eo exigebat qd̄ con
uentui nō expediebat. Cūqz prior
sibi hoc denegaret. ille stomacha
tus priori alapā dedit ad maxil
lā ita fortē q̄ cecidit ante pedes
eius. Ille vero tā pedibus qm̄ ma
nibus eū conculcare cepit. sed fra
tres accurrētes cōpescuerūt eū. Pri
or vero eleuans se stabat sup genu
a sua exhibēs illi alterā maxillā
dicēs. Dn̄e percutite qntū vobis
placuit. Quod videns ille stupuit
et recessit. Quā scelerosā iniuriā

p̉or ipse ita paciēter sustinuit q̄
de hoc nūq̄m aliquod verbū que
rulosū ab eo auditū fuit. Alias
tamē ordo illā iniuriā reuocauit
ad aīm et emendā de ea exegit
condecētem. ¶ Aliud etiā paciētie
exemplū in eodē felicis memo
rie viro accidit me p̄ n̄te. Cū enī
idē prior in capl̉o suo quosdam
de eorū negligentijs corripuisset.
surgens vn⁹ quosdā in quacati
uos articulos cōtra ipm priorē
recitauit dicens ipm excōicatum
et irregularē. nec eū haberi debē
pro p̉ore. At ipse q̄muis defensio
nes legitīas de iure ordis habuis
set sicut agn⁹ coram tondēte se
obmutuit et nō aperuit os suū.
sed pro pace sua et aliorū a con
uētu recedens obiurgatiōi cessit
et ad locū sancti bacholi secedēs
ibidē in humilitatis spū stetit ordi
bus et studio vacās. et iudiciū
p̉oris gnālis expectās. Ubi ego ip
sū cū socijs meis pro sui cōsola
tione et reuerētia aliquociēs visi
taui et nullū vmq̄m īpacientie
verbū ab eo audiui. Demū et si
non īmediate tamē non multo
post idē pater eidē conuētui pre
fectus est iterū in priorē cū ma
iori honore suo. Cui multis an
nis laudabiliter et utiliter p̄fu
it et p̄fuit vt effcūs demōstrauit.
¶ Est et terciū de eodē viro non
mīoris tolerancie et humilitatis
exemplū. Quia cū ipse baccalari⁹
in sacra theologia fuit per ōnia
sufficiēs et valens adueniēte tpe
sue p̄n̄tacionis ex humilitate et ze
lo quē habuit ad conuentū cui
prefuit et cū vtriq; suā absentiam
non mediocriter dispendiosā per
spexit spōte dignitati ~~et~~ magiste
rij renūciauit. contētus in statu
humiliori deo et ordini vtiliter de
seruīe magis q̄m in sublimiori
statu supcilio honoris efferri. Ip
se enī tpe sui regimīs cōuentū
illū in āpliacione arearū et in
edificatione domorū notabiliter
emendauit. et non solū murorū
constructiōe. sed et morū cōposi
tione ac disciplīe manutēcione
virtus quoq; cōueniētis āminis
tratione cōuentū laudabiliter
gubnauit. Hic vir tā preclare fa
me et tam sincē fidei et tam sācte
cōuersationis fuit. vt nōnulli se
cularium hoīm fidem suā nomīe
eius astruerēt iurātes per fratrē
iohēm de lana. Qui tandē bonis
opibus plen⁹ in bona senectute
in bononia migrauit bona dn̄i
in terra viuenciū visur⁹. ¶ Fuit
et alius magne reuerēcie vir et
sanctitatis eiusdē ordinis frater
symon de tuderto lcōe et olī prior
prouīcialis et localis in pluribus
locis. Hic a q̄busdā emulis suis
grauiter delatus fuit apud p̉orem
gnālem in capl̉o me p̄n̄te. licet ip
se absens fuit. ꝓpter quas delatio
nes taliter q̄liter deductas mul
ta incōmoda grauia. ꝓpcia ca
lūpniosa ꝑpessus fuit. Sed ipse sa
ciens q̄a scriptū est in paciētia v
ra possidebitis aīas vrās. cūcta
sibi īputata et illata grauamīa
ꝓpter eū qui pro nobis conticuit
et errores passus est a suis calūp
niatoribꝫ sustinuit paciēter. Qui

tinde pro predicatõe bononiã mis
sus sicut graciosus erat in sermõe
populũ dei et verbo doctrine copi
ose instruxit. et exẽplo vite salubri
ter illustrauit. Hic suũ obitũ ante
in publica pdicatiõe predixit. et
sic felici exitu vitam terminauit. q
etiã nonnullis miraculis chorusca
uit. ¶ Ex pdictis liquet exẽplis q
liter hũilitas et paciẽcia caritatẽ
et concordiã corroborãt inter fra
tres. Nam si pfatus frater symõ
de tuderto se ad defensionẽ viriliť
posuisset. talis homo qualis ipse
fuit totã suã puĩciã ymo mag
nã ptem ordis cõmouisset et vaĩ
a disturbia suscitasset. Si etiã frať
iohẽs de lana voluisset suis obiur
gatoribz obstitisse ut potuisset nõ
dubiũ quĩ adhesione multorum
fratrũ conuẽtus et study habuis
set et sic diuisio et pcialitas for
san in conuẽtu suborta fuisset in
delebilis. Sed ipsi sicut viri sãcti
maluerũt hũiliter et paciẽť i se
iuriã sustĩnẽ q disturbia pter se
concitari. Multorũ enĩ discordie
vni9 paciẽcia precauetur. sicut e
cõtra multorũ concordia vni9 inter
dũ pusillãimitate disrũpitur. vt
dicit iohẽs cassian9. Sed subdit idẽ
nim9 Multi existimãt se habẽ hu
militatẽ verã et nõ habẽt nisi vm
brã. Vñ iohẽs cassian9 in collacõ
nibz pũm narrat q cũ quidã fra
ter iuuenis venisset ad abbatẽ sera
pionẽ sũmam sui abiectionẽ ha
bitu et vbis pretendẽs. hortabatur
eũ senex vt scđm morẽ orationẽ
faceret. Ille aũt dicens se pctorem
et ipso monachi habitu idignũ
nõ acquiescebat. Voluit etiã eius
pedes lauarẽ. sed ipse tãtis se fla
gitiis inuolutũ se asseruit. vt nec
vsũ quidẽ huiu9 cõis aeris capere
mereretur. Fecit aũt ipsũ comedere.
Cũq comedisset cepit senex in ca
ritate cũ monẽ dicens. Fili cum
sis iuuenis et robust9 nõ expedit
tibi sicut vagũ et ociosũ istabili
leuitate discurrẽ. sed si vis pficere
pmane in cella tua et attende ť
ipsi et opi manuũ tuarũ. Ille aũť
hoc audiens ita exacerbat9 est vt
et vultũ mutaret. Dicit ergo ei se
nex. O fili usq modo dicebas pec
cator sũ et accusabas teipm tam
q indign9 sis etiã viuẽ. Et quia
te cõmonui ita ne exacerbari de
buisti. Si autẽ vis vẽ hũilis esse
que tibi ab alio inferũtur disce por
tarẽ viriliter et noli ociosa verba
effundẽ. Hec aũt frater audiẽs pe
nitenciã gessit corã sene et mul
tũ emendatus discessit. ¶ Idem ex
emplũ in vitaspm. ¶ Aliud exem
plũ ad idẽ de quodã fratre mo
derni tpis qui cũ in pñcia pluri
ũ verbis multũ se hũiliaret dicẽs
se esse pccorem et hoiem vilem et
indignũ et cetera huiusmõi. alter
frater respõdit. Tu dicis verum.
Tũc ille indignat9 quia sic sibi t
respõdisset verbis duris eũ inuasit.
Iste aũt dixit. Quid voluisti qđ
ego dicẽm. Nũquid debui tibi di
cere. tu mẽtiris. Absit vt sic irre
uẽnter tibi loquar. Nũc aũt qui
a dixi tibi verũ te dicẽ. cur inde t
baris. Unde abbas serapion qui
sup q vera hũilitas est corde reti
nenda. que non de affcũ corporis

atqz verborũ. sed de intima mẽtis
humiliatione descendit. Que tunc
demũ euidẽtissimis patiẽtie sue
fulgebit indicijs cũ quis nõ ipse de
se crimina ab alijs non credenda
iactauerit. sed ab alijs sibimet arrogã
ter ingesta contẽpserit. et irroga
tas sibi ĩiurias mansueta cordis
stabilitate tollerauit. ¶ Est autẽ
sciendũ qđ vere humilitatis et paci
encie multi sũt gradus scilicet vi
ginti vnus in quibus se exercere de
bent boni religiosi. Quorũ primos
duodecĩ assignat btũs benedict⁹
in regula sua. sequẽtes septem as
signat anselm⁹ in libro de similitu
dinibus. vltĩ duo ponũtur ĩ glo
sa sup illud marci iij sic nos de
cet implẽ õnem iusticiã. ¶ Prim⁹
gradus est. corde et corpe semper
humilitatem ostendẽ. defixis in ter
rã aspectibus. ¶ Sedus pauca v
ba et racionabilia loqui non clamosa
voce. ¶ Tercius vt nõ sit facilis ad
risũ. ¶ Quartus taciturnitas usqz ad
interrogationẽ. ¶ Quintus tenẽ qđ
habet cõis monasterij regula.
¶ Sextus credẽ et pronũciare se õ
nibz viliorẽ. ¶ Septim⁹ se ad õnia
indignũ et ĩutilem cõfiteri et cre
dere. ¶ Octau⁹ confessio peccatorũ.
¶ Non⁹ pro obediẽcia in duris et
asperis paciẽciam ãplecti. ¶ Deci⁹
ũ omĩ obediẽcia se subdẽ maiori.
¶ Vndecim⁹ volũtatem ppriam nõ
delectabiliter adiplere. ¶ Tredecim⁹
cognoscẽ se contẽptibilẽ esse. ¶ Duo
decim⁹ deũ timẽ et memorem esse õni
ũ que precepit. ¶ Quartusdec⁹ dolẽ
se contẽptibilẽ esse. ¶ Quĩtusdecim⁹
confiteri se contẽptibilem eẽ. ¶ Sex

tusdecim⁹ hoc alijs psuadere. ¶ De
cim⁹ septim⁹ pati hoc dici. ¶ Deci
octau⁹ contẽptibiliter tractari. ¶ De
ci⁹ non⁹ hoc amare. ¶ Vicesimus
subdẽ se equali. ¶ Vicesim⁹ prim⁹
nec pferre se minori. in quo ĩplet
õnis iusticia. De supbia spũali qua
viri religiosi siue in cõgregacõe siue
in solitudine viuentes pniciosissiẽ
impugnãtur. Caplm Nonũ.

Sunt aũt fratres in congre
gacione viuẽtes sepe supbia
ĩpugnãtur et nisi scuto hu
militatis sint muniti lites et discor
die plurime suscitãtur. quia ut pdictũ
est auctẽ augustini ubi supbia fu
erit ibi discordia dñabitur. et ppt hui⁹
modi discordias plerũqz nõnullis
apostotare contigit. Sic etiã in so
litudĩe degentes supbia spũali tẽp
tantur. et si vera cordis humilitate ar
mati non existant hostis subitoq̃
virtutũ collegiũ dissipat et non
nũqũ a salutari pposito viros sãc
tos tradẽ facit. Istud enĩ viciũ sup
bie spũalis ita subtiliter impugnat
qđ etiã ab oculis pspicacissimis p
uideri et caueri vix potest. Vnde
cũ putatur extinctũ tũc sua mor
te cõtra ipsm suũ victorem vali
dius cõualescit. vt dicit iohãnes
cassian⁹ in collacõibus patrũ. Et
hoc est quod dicit preceptor nr̃ in re
gula. Alia quippe quecũqz iniqtas
in malis opibus exercetur vt fiant
supbia vero etiã bonis opibz ĩsidiatr
vt pereant. Insidiatr inquit qa sup
induit pellẽ virtutis sicut ostẽdit
sctẽ augustin⁹ sup canonicã ioh
nis omelia viij sic dicẽs. Videte fra
tres q̃nta opa et q̃m similia et q̃si

paria caritati facit sup̄bia. Pascit
esurientem caritas. pascit et sup̄bia.
vestit nudū caritas. vestit et sup
bia. ieiunat caritas. ieiunat et su
perbia. Siliter orat caritas. orat
et sup̄bia. Omīa opera bona q̄
vult face caritas. facit et agit su
p̄bia. Caritas vt laudet deus. su
p̄bia vt ipsa laudetur. Unde idē
pater fr̄es suos in yemo maxiē
docuit fuge superbiā in sermone
quodā qui icipit. nichil sit deo p̄
placet fr̄es karissimi q̄admodū
ob̄ia. Et ibi subdēs dicit sic. Dein
ista de fr̄ibus loquor qui solent se
dere longius a monastīs non eis
debet nasci sup̄bia de exēplo. In ce
nobio vixisti placuit tibi vt mane
res in decimo miliario nō debes si
naṁ sanctorū fratrū contēpne.
Non te ideo cristiēs viliorē si ad fra
tres venis. Et subdit. O vos q̄ ma
netis in deserto. cuilibz vestrū dico
Aut melior es fr̄ibus qui sūt in ce
bio. aut peiores. Si melior es. veni
vt eis vite exemplū prebeas. Si
aūt deterior es. veni et discas que
nescis. Sup̄bia vocat̄ q̄n aliquis
dicit se in secreto sedē. et fr̄es non
dignat̄ vidē et uisitaē. Quādo er
go seniores qui regūt aīas sanc
torū. aliquos viderint vt iuuenes
ad deserta. et ad cenobiū non veni
re et sup̄bi esse. vadāt et adducāt
eos vt non noceāt sed vt tollat̄
eis superbia. Hec augusti⁹. Exem
plū in vitis prm̄ circa p̄ncipiū
de quodā monacho qui fuit vir
mire abstinētie. in oronibus die ac
noctuq̄ p̄sistens. cūctisq̄ aīe virtu
tibz florens. Sed hic letis successibz

elatus quasi in p̄fectibus suis con
fidē cepit. et nō deo totū sed sibimet
ipsi q̄ proferebat deputaē. Quē dya
bolus in specie decoris mulieris ac
cedens pnoctans q̄ apud eū. aīm
ipsius viri in affcm̄ sui illecebro
so amore deflexit. At ubi obscenos
iam conabat̄ inire cōplexus. ille
ululatū teterrimū dire vocis emit
tens vmbra ut erat tenuis p̄ ma
n⁹ amplectētis elabit̄. ipsūq̄ feti
dissima irrisione deseruit. Tunc
multitudo demonū in aere cū ca
chino exclamauit. O inquiūt mō
che qui te usq̄ ad celū tollebas q̄
modo dimersus es ad infernū. Cū
ille velut amens effcūs. decepcōis
sue pudorē non ferens. regressus ē
ad seculū preda demonū effectus
Itē de alio monacho ibidē in om
spūali cōuersatione p̄fecto. ita q̄ ca
ā celesti cibo pascebat̄ in deserto.
Qui q̄a glābatur de meritis suis ita
desidia tepere cepit. tātoq̄ incēdio
libidinis iflāmatus est ut rapet̄
redire ad sclm̄. Cūq̄ exiens cellam
suā vagaretur p̄ heremū. hospita
tus in cellula quorūdā frm̄ et ro
gatus sermonē facere de effugiē
dis laqueis dyaboli in ip̄o sermōē
suo cōpunctus rediēs ad cellā suā
penitēciam egit. sed celestis mēse
beneficiū non recupeāuit. Erat
quidā frater nr̄i tp̄is magne au
steritatis et singulaitatis vir qui
p̄tendēs maiore velle p̄fectione ua
care de licētia sui p̄oris cellā seq̄s
tratā a consorcio frm̄ habuit. in q̄
residēs aliquot āñis deo seruiēs so
litarie vixit. vn̄ ab hoībus venera
ri cepit quasi sanctus. In cui⁹ corde

tantā sator malorū superbia sciā
uit. q ipe fratres alios despiciens
se solū magnū aliqd estimauit
in tantū q ipe dixit et scripsit se
a deo vocatū et electū et dilcm̄ di
et ad premiū beate virgīs. multa
qz talia arrogātie verba de scipo
scribens. Quē libellū manu sua
de scipso scribēs. ipm̄ q taliter ma
nu sua scriptū ego post morte ei9
vidi. Hic frater nō tam glorificū
vite sue exitū habuit sicut frater
Iohēs bon9. Nec mirū cū in vita su
a nō fuit sibi silis. Et forte licet mlˀ
ta bona opa fecerit. tamē ppter
superbiā suā deo grata nō fuerūt
Quia ut dicit gregoriꝰ in pmo li
bro dyalogorū. multa videtur bo
na sed non sūt bona quia aīo bo
no nō fiūt. Nam finis opis pbat
si mūda intēcio in opatione nō
fuit. Antiquꝰ quippe hostis maxi
me solitariis insidiaē nō cessat.
vt eorū bona opa supbie toxico
inficiat et extīguat. De hoc habes
sup pte pma caplo iiii in fine et
caplo v. Poter qd btūs augustiꝰ
frēs suos in hēmo hortat in quo
dā sermōe sic dicēs. Fratres mei nō
decet seruos dei in hēmo cōstitutos
supbos esse. Cauete ergo et vigilā
ter attendite ne supbia inflemini
de bonis cōmissis. scientes q supbia
de āgelis bonis demones fecit. O
frēs mei cauete ne orātes vel cogi
tātes ageretis dicatis in ore vel cor
de cū pharisco. Grās ago tibi dn̄e
qa non sū sicut ceteri hoīes. Hec
solitariā vitā ducētes dyabolo isti
gāte sepe cogitāt sepe hoc dicē attēp
tant ab inimico seruorū dei. Potius

eū volo vos hēmū exire q̄m talia
dicē vel cogitare. Sed dū temptami
hoc asserite et de vobisipis cogitate
mox clamate mox ululate et dicite
Ego sū vermis et nō homo. obpro
briū hoīm et abiectio plebis. Et
cū publicano dicite q̄buscūqz vir
tutib; ornati. deus ppicius esto m
peccatori. Hec aug9. Vel forte spe
randū est q misericors deus opē
psati frīs quedā accepta habuit.
sed supbiam sue singularitatis p
iglorīosā morte piare voluit. Sed
huiꝰ rei iudiciū illi iudici cui in
dicia abissus mlta sūt cōmittimꝰ
Exemplū ad hoc familiare habes
īfra pte eadē caplo xiiii. Est aūt
aduertendū q hoc vnū documētū
ex pmisso clarimꝰ exemplo. q in cō
gregatiōe cenobitica singularitas
detestabilis est et vix sine supbi
a spūali esse potest. De hoc plenꝰ
habes infra pte qrta caplo xii.

De correpcione fraterna. ca. x

Hoc caritatis eciā officiū cor
repcio frīna ptinet que fieri
debet cū dilcōne hoīm et
odio viciorū. De qua pceptor nr̄
in regula ita scribit. Et si hāc de
qua loquor oculi petulanciā in a
liquo vrm̄ aduerteritis statim ā
monete ne cepta pgrediātur. sed
de pximo corrigātur. Si aūt post
āmonicionē vel alio quocūqz die
iterū idipm̄ eū facē videritis iā
velut vulneratū sanandū pro
dat quicūqz hoc potuit inuenire
Prius est tamē alti vel tercio de
mōstrandū vt duorū vel trium
testiū ore possit conuici et cōpe
tenti seueritate coherceri. Nec vos

indicetis esse maliuolos quando
hoc indicatis. Magis quippe ino
centes nō estis. si frēs vros quos
indicādo corrigē potestis. tacendo
perirē pmittitis. Si enī frater tu9
uulnꝰ habet in corpe quod velit
occultari cū timet secari. nōne cru
deliter abs te siletur et misericordi
ter indicetur. Quāto ergo potius
debes manifestare. ne deterius pu
trescat in corde. Sed antequā alijs
demonstretur p quos conuincēdus
est si negauit prius ꝑposito debet
ostendi si āmonitus neglexerit cor
rigi ne forte possit secreti9 correc
tus non īnotescere ceteris. Si autē
negauerit. tunc neganti adhibendi
sūt alij. etiā coram ōnibus vt pos
sit nō ab vno teste argui. sed a du
obus vel tribus conuinci. Conuict9
vero scdm ꝑpositi vel etiam pⁱsbi
teri ad cui9 dispensationē ptinet
arbitriū debet emēdatoriā subire
vindictam. Quā si ferre recusaue
rit etiā si ipse nō abscesserit de vrā
societate piciatur. Non enī hoc fit
crudeliter sed misericorditer ne con
tagione pestifera plurimos perdat.
Et hoc quod dixi de oculo nō figē
do. etiā in ceteris īueniendis īdicā
dis vindicādis ꝓhibendis conuin
cendisq; peccatis diligēter et fideliter
obseruetur cū dilectione hoim et odi
o viciorū. Ecce qm̄ plane et clare
pr̄ nr̄ nobis exprimit formā correp
tionis frāne que p ōnia concordat
cū forma euāgelica et etiā aplica.
Dicitur enī in euāgelio. Si peccauerit
in te frater tu9 vade et corripe eū
inter te et ipsū solū. Si te audierit.
lucrat9 es frēm tuū. Si autē te nō
audierit adhibe tibi duos vel tres
vt in ore duorū vel triū stet ōme
verbū. Aplus vero ait. Si homo fuerit
preoccupatus in aliquo delicto vos
qui spūales estis instruite huiusmo
di in spū lenitatis. Igitur in correp
tione frāna est isto ordiē ꝓcedēdum.
Primo āmonēdus est frater inter te
et ipm̄ in caritate secrete. et si se cor
rexit bn̄. Sin autē refecātur ꝑposito
id est plato īmediate ad quē perti
net correctio. etiā sibi soli. nō ꝯpalan
do crimē fr̄is vlti9. vt si forte adhuc
fr̄ velit se emendare apud platū suf
ficiat. Hec est enī intētio bt̄i augusti
q̄ qn̄tū possibile est delictū fr̄is ma
neat occultū. dūmō velit se emen
dare ꝓpter qd̄ dicit vt forte possit se
creti9 correctus non īnotescere ceteris. V
bi quidā libri ne forte et male q̄a
intētio augustini est vt nō innotes
cat ceteris in casu quādo frater se volu
emēdare. et q̄ tunc secreci9 corrigatur.
Unde legitur in vitaspatrum q̄ fr̄ quidā
īterrogauit abbatē pastorē dicēs.
Si video inq̄ culpā fr̄is mei bo
nū ne est celare eā. Dixit senex.
Qua hora tegim9 pctm̄ fr̄is nr̄i. e
tiā de9 teget et nr̄m. et qua hora p
diderim9 culpā frēm. pdit de9 et nos
trā similiter. Deinde in tercio gradu de
mōstrādū si se emēdare nō curauit
tunc est alteri vel tercio demōstrādū p
quos possit conuinci. Et ex tunc denū
ciet et pdat in publicū. id est p
clamet in capl'o et cōpetēti seueri
tate cohercea scdm arbitriū pla
lati ut dicit aug9. Cū dolore eī ab
scidēda sūt vulnera q̄ leuiter sanari
nō possūt. Caueāt ergo fr̄es ne
hoc ordie pretermisso quicq̄ deferat

vel denūtient cōtra formā euange
lij et regule nostre. ¶ Est aūt adū
tendū q̄ scd'm iura triplex est de
nūtiatio videlicet euāgelica. ca
nonica et regularis. ¶ Euāgelica
est de qua dicit' math. xviij. si pecca
uerit in te fr̄ tuus vt sup. Et req
ritur in hac denūtiatiōe duplex
monitio ut ibi patet. De hac ha
bet' ij q. i. Si peccauerit. ¶ Canonica
est que fit de crimine publico. De
hac habet' ext' de accu. qualiter
et q̄n̄ de symō. licet heli. Et est dif
ferētia īter euāgelicam denūtia
tionē et canonicā. q̄a euāgelica
req̄rit duplicē monitionē. canoni
ca v'o triplicē. et ista fit ad penā
illa ad penitentiā. ¶ Regularis de
nūtiatio est q̄ fit scd'm formā cuius
libet ordis. qualis est hec de qua
loquim' hic de regula bt̄i augustī.
Et differt hec forma denūtiatōis
regularis que est scd'm regulā sc̄i
augustī ab euāgelica q̄a in illa
req̄ritur scilicet duplex monitio
vt dictū est. In hac aūt regulari
debet interuenire triplex āmonitio
anteq̄ fiat denūtiatio publica ī
capl'o ut dcm̄ est. Differt aūt re
gularis a canonica. q̄a illa fit
ad penā. ista ad penitēciā et pe
nā. Et hoc est q̄d subdit augusti'
debet emendatoriā subire vindic
tā. Et seq̄tur. Quā si ferre recusa
uit. etiā si ipē nō abscesserit de ves
tra societate ꝓiciatur. Quod nō
est sic intelligendū q̄si fr̄ imme
diate sit eiciendus de ordīe. sed gra
datī ꝓcedendū erit. Nā tribus mo
dis aliq̄s ꝓicitur de societate fra
trū. ¶ Primo cū frater ꝓicit' ad pe
nā grauioris culpe. quia fr̄ excludit'
a consortio frm̄. Prohibitū enī est
ne quis se debeat coniungere illi
n' ei loq. ut xlix capl'o constitutio
nū. ¶ Secūdus est cū q's incarceratur
talis enī ꝓicit' de societate frm̄ et
retrudit' in tenebras exteriores. ¶ Ter
cius est cū q's sicut ouis morbida
eicit' de ordīe. Sed ad istū tertium
modū nō leuiter est ꝓcedēdū nisi
tūc demū cū fr̄ est incorrigibilis i
tā q' de e' emēdatiōe desperat'. ¶ Legit'
in vitis prm̄ q' cū q̄dā fr̄ offēdisset
in cōgregatiōe. interrogat' est quidā
anachorita q̄d de eo faciendū esset.
At ille dixit. Expellite eū. Expulsus
vero frat' misit se in caretū plan
gens et dolens. Quod cū nūciatū
fuiss' abbati pastori misit pro eo.
Qui cū venisset ad pastorē osculat'
est eū congaudens ei. et rogabat eū
vt cibū sumeret. Misit aūt pastor ad
illū anachoritā rogās ut ad se ve
niret. Quo veniēte. dixit ei abbas pas
tor. Duo hoīes erāt in loco et ambo
habebāt mortuos. reliq't aūt vnus
mortuū suū et abijt plorare mor
tuū alti'. Audiēs aūt anachorita
cōpūctus est in sermōe e' et q̄d fecerat
recordat' est et dixit. Pastor est sur
sū in celo. ego aūt deorsū in terra.
Sūt aūt nonnulli ut dicit hugo q̄
aliorū redarguūt culpā nō tam
vt eos corrige velīt. q̄m ut odiū q̄d
in corde gestāt exercere possint. Fieri
ergo debet correctio fraterna nō ex ira
vel rācore. sed pocius cū dulcedine et
caritate. Et si aliq̄n culpa corrigēte
sonet in voce austeritas. semp tn̄
maneat in mēte lenitas. Unde a
postol' cū dixerat. vos qui spūales

ectis insecuite hm̄oi in spū lenita
tis. subiūxit. Considerās teipm̄ ne
et tu tēpteris. Unde btūs augustin⁹
in sermōe de iusticia ad frēs here
mitas sic ait. Ad nos frēs pertīet
mūdos esse et scōs. et si tūc frēm
nrm̄ peccāe videm⁹. rephendēe eū
cū oni sollicitudīe debem⁹ ne p
negligenciā nrām pereat. Ca
ritas eñ non rancore. sed ze
lo iusticie gladiū correctionis
euaginaē debet. Hec ille ibi. ¶ In ui
tis prm̄ legit' q quidā anachorita
audiēs quemdā fratrē deliquisse ī
terrogāte ipsius abbate quid illi
faceret dedit consiliū ut eū expelleret
de cenobio. Cū ergo ille expulsus
fuisset statī temptatio venit super
illū anachoritā. Et cū ploraret in
conspcū dnī et diceret peccaui mise
rere mei deus. venit ad eū vox dicēs.
Ideo tibi hec tēptatio venit. q̄a frēm
tuū in tpe tēptationis deseruisti.
Non frustra btūs augustin⁹ vult
frēm si fieri potest secret⁹ corrigi.
Sciēs quia nōnulli ex publicatiōe
delicti non emendātur. sed pleruq3
in deterius ruūt. ¶ Exemplū in vitis
prm̄ de quodā fratre cui culpa ac
ciderat in cenobio et dū culpa sua
manifestaretur et ab ōnibz increpa
retur profug⁹ est ad abbatē antho
niū et ī secuti sūt eū frēs volētes q3
eū reducē repetiū culpas & expro
braē. Ille vō fecisse culpā se dene
gabat. Inuētus est aūt ibi abbas pas
nucius qui talē retulit auditā
in cōgregatiōe frm̄ parabolā Vi
di inq̄t in ripa fluminis hoīem usq3
ad genua dimersū in limo. Venie
tes aūt quidā ut eū porrecta ma
nu extraherēt usq3 ad collū dimise
rūt. Tūc btūs anthoni⁹ de btō paf
nucio dixit. Ecce homo qui potest ex
veritate aīas saluare. Quo dcō frēs
illi⁹ sermōe compuncti agentes peni
tenciā cū qui discesserat reuocaue
rūt. Sicut aūt hm̄odi fraťna cor
reptio in caritate facienda est ex pte
corripientis. sic etiā ex pte correpti ē
in caritate sustinēda. Cōtra qd faci
ūt nonnulli qui dū cōtinue leniť
et caritatiue āmonent. ipsi tñ molest
te ferentes indignātur et cōmouent.
¶ Exemplū de iuuene frē illo sup ca
de pte capl'o viii. ¶ Itē exemplū de q
dā alio frē michi noto qui illā ha
buit cōsuetudinē q quocieq3 eū pro
aliq̄ negligencia sua cōtinue cari
tatiue āmoneret. sp aliq̄ ex cōtrario
culpā in monitore retundebat vnde
tūq3 causa cōflaret. At si dicebat ¶ fra
ter ego dico tibi istā culpā in caritate
Respōdit. et ego tibi in eadē caritate
dico illud. Sed reuera talis correptio
nō tam ex caritatis affctū q̄m ex vin
dicte fomite pcedē videbatur. et si fra
ter sic grauiter accepit monitionē se
cretā. qualit' accipet pclamatiōe in
capl'o corā conuentu publicā. Sane
olim in capl'o frēs passim se mutuo
de suis culpis pclamauerūt scdm f
formā constitutionū. et sic pclamati
in caritate. hoc hūiliter susceperūt
exēplo āntiquorū prm̄ qui etiam fal
sa eis īcriminata hūiliter sustinue
rūt et se peccatores fore dicētes tpm̄ ta
ultro penitenciā portauerūt. Sicut
de scā marina legit' que se pro mō
cho gerebat. et cū impugnaretur de ī
pregnatiōe cuiusdā puelle. rn̄dit se
peccasse et eiecta est de mōsterio at

ac multā penā et penitētiā susti
tinuit. ¶ Item in collacōnib; pātm le
git' de bt̄o pasnucio q quidam fr̄
pestifer die dn̄ico cū btūs pasnuci'
esset in ecc̄ia cellā eius ingress' co
dicē suū ibi latēter abscōdit et p'
bt̄o ysodoro corā omnibus querelam
detulit. asserēs se suū codicē pdidis
se. Et cū cūcti mirarētur de tāti sce
leris nouitate. ille qui q̄relā detule
rat hoc iudiciū ptulit ut cūctis ī
ecc̄ia detētis. celle cūctorū scrutarēt.
Quo f̄co codex in cella pasnucij ē
īuent'. Quē cū īuentū corā omnib;
ptulisset. pasnuci' licet se in cōsciā
īmunē agnosceret ad satisf̄cōnē et
pēitentiā se hūiliter optulit. Cūq;
de ecc̄ia rediēs pfusis in orōe lacri
mis cū sūma hūilitate se corā oīb;
psternēs de illo facinore veniā pos
tularet. et die dn̄ico a corōne se sub
trahēt. se q; in limiē psternet p ve
nia postulāda. ille patrator facio
ris a dyabolo arreptus cūctas frau
dis sue insidias patefecit. De cari
tate erga fratres īfirmos exercenda

Exigit fratnā ¶ Undecimū
caritas ut fortiores ībecilli
tatē portent infirmorū. vn̄
ipē pr̄ et p̄ceptor nr̄ singularit' p
uidet frīb; īfirmis. ōndens q cari
tatiuē tractari debeāt. Ait enī in re
gula sua. Qui īfirmi sūt ꝛc̄. Et p'.
Sane q̄dmodū egrotātes ꝛc̄. Itē p'.
Egrotantiū cura siue ꝛc̄. Et attēde q
totiēs replicat de īfirmis ōndens si
bi cordi esse ut debita sollicitudo er
ca eos habeāt sciens q̄a illi deseruit
in eis qui dn̄icus est. Infirm' fui
et visitastis me. Fecit vir scūs q̄d do
cuit. ¶ Legit' in vitaspātm q quidā

frater interrogauit quedam senē dicēs
Si frēs duo sūt ex quib; vn' quies
cit in cella sua ptrahēs ieiuniū
sex dierū et m̄ltos sibi labores īpo
nens. alter vero īfirmātibus deser
uit. cui' opus magis acceptū est
deo. Respondit ei senex. Si frater
ille q̄ sex dies ieiuniū ptrahit ap
pendit se p nares nō po[illegible]test
esse equalis illi qui infirma[illegible]tib;
deseruit. Et si bene aduertim[illegible] ser
uire īfirmis est officiū angelicum.
Angelorū enī est seruire xp̄o. et in
firm' frater repn̄tat xp̄m. ¶ Unde
etiā in vitaspatrū legit' q deus mi
sit angelū ad ministrandū seni īfir
mo. q̄a non habuit qui ministraret
ei. Ministrauit aūt ei septē diebus p'
quos cū frēs superuenirent ad visitan
dū eū. angelus recessit. Et cū iste d
dixisset frīb; que ei acciderat per
angelū. mox dormiuit in pace. ¶ Itē
ibidem legit' de alio scilicet iohāne
minore qui duodecī ānis seruiuit
cuidā seni. et tn̄ senex cū vidisset
eū laborātem nūq̄m illi sermonē
placitū locut' est. Quādo aūt iā
moriturus erat corā iam residentibus
senibus locū tenuit man' eius et
dixit. San' sis. Et tradidit eū se
nibus dicens. Hic āgelus est non
homo. qui tot ānis mich̄i īfirmā
ti seruiuit. nec tamē sermonē blā
dū a me vmq̄m audiuit. ¶ Item
est exemplū de mg̃ro hērico de vi
maria qui ōni die finita missa
sua et orōnibus quas p' missam
deo psoluē solitus erat expletis.
infirmos si qui erāt in loco visi
tabat. quos dulci colloquio cōfor
tabat. Et sicut in iudicijs medic

Lauachyr(?) crā roz pi ī Et itm

optimā industriā habuit nō dedig
bat̄. eorū pulsus tange. vrinas ī
spicē et alia signa pnostitationis
sollert̄ exquirē. Et pter vbales cō
solatiōes nōnūqm̄ medicos adiu
uans etiā realia remedia de rebus
sibi ad usū concessis eis caritatiue
mīstrauit. Tantaqȝ deni pietatis
hūanitatē ad īfirmos habuit ut
sepe cibū vel potū quē īfirm⁹ p
horrebat ipē prior quasi tredeciam
faciēs corā eo sumeret quod mīstra
bat. Quadā etiā die cū quidā fr̄
de lepra habetur suspcūs. ac p hoc
frēs omēs horrescētes nemo cū eo
bibē vel comedere vellet. iste dei fa
mulus frēm illū examians. cū eū
īmunē a tali īfectiōe cōpperisset. ut
frēm ymaginatiōi satisfaceret eūdem
frēm apud se in mēsa locauit et
secū de scutella sua comedē et de uas
culo suo bibē fecit. ut vel sic min⁹
abhoīabilis fr̄ibus redderetur. ¶ Ite
exemplū de frē nycolao de toletino
qui et ipse īfirmis multū cōpassi
u⁹ erat et frequēter eos visitabat. et
qcquid eis appetibile habē poterat
eis pcurabat et dabat. ymo tāta
pietate afficiebat qd cū ipse ex pla
gis et vberibus multiplicibȝ sibi a dia
bolo inflictis sine bacillo ābulare
nō posset īfirmorū visitatiōes nulla
ten⁹ omittebat. quos diuinis eloqis
et pijs alloqis confortabat. ymo e
tiā plures infirmos ex pietate p
ipsis orans sanauit. ¶ Erat vir qui
dā de toletino noīe bernd⁹ de apu
lia. qui vlt̄ mare abscedēs vxorem
suā noīe margaretā grauidā di
misit. q̄ añ viri sui reditū filiū pe
perit sanū et pulchrū qui nō lōge
p⁹ mortu⁹ fuit. De cui⁹ morte mat̄
tantū dolorē habuit qd īcidit ī ta
lē morbū qd deīceps redeūte viro
cū plurīes fieret grauida. sp fetū ab
ortiuū pferret. Cogitās aūt illa
qd frustra ḡfundabat cū sp aborti
uū pareret gemēs et dolēs uehemēti
tristitia affligebatur. Quod vir scs ni
colaus pcipiēs eiqȝ cōpatiēs orōnē
p ea pluribus diebȝ fudit et postea
dixit ad illā. Confide filia in dn̄o
nec ult̄ lamēteris. quia in breui nas
cet̄ tibi filia habēs aīam a factore
meo creatā. De cui⁹ pietate cōfidēs
tibi dicē audeo qd ex hac hora filiū
vel filiā nūqm̄ paries que aīam nō
habeat neqȝ vitam. Et sicut vir dei
dixerat sic euenit. Peperit enī filiam
viuā et deīceps sp peperit filios
aīatos. ¶ Eiusdē mulieris quedā
filia fuit puula noīe becha tuē
factionē sub mento ad modū ouī
anseris habēs. que cū nullo me
dicorū consilio curari posset. pfecti
cū tam mr̄ qm̄ filia īcisionē val
de abhorrerent. mater mestitudīe
replet̄. et filia dolore ḡfussio tor
quetur. Quod vir dei in spū cognoscēs
misit iubēs ut puella sibi appor
taretur. Baiulat mater puellam
ipāmqȝ offerēs viro sc̄o ait. Pr̄ scio
et credo qd p te liberāda sit filia
mea. Qui ait. Tace nec de me tā
ta dicē psumas. Rogo deū suāqȝ
mrem scīssimā et btm̄ augusti
nū ut tuā filiā pristīe sanitati
restituat. Factoqȝ signo scē crucis
sup puella et tacto morbo ait.
Vade. dn̄s me⁹ ihūs xpūs det tibi cō
solationē quā desideras. Illa vō
recedēs et isti⁹ virtutē considerās

mox ut fuit domi filiũ suũ respi
ciẽs. nullũ dicti morbi et timefa
onis potuit inuenire uestigiũ. ¶ Ei
dem mulieri quoq; natus fuit fi
lius cui9 labia et nõ alia mẽbra
moui uidebãtur. Et cũ baptizaret
aiam nequaq̃ ꝓpendẽ potue
runt. Plorat ergo mr. heu ingens
misera q̃a filiũ genui c9 aia est
dãpnata. Cogit' ꝑr scũs uisitarẽ
dolentẽ. ut q̃ uideat in nocte de
filij aia ad mris consolationẽ re
curriet. Erã inq̃ in lcõ meo dor
miẽs et ecce filij tui aia in maĩ
bus meis deponitur. circũ circa at
demones terribiles astiterũt trac
tãtes ĩter se dicẽtes quia huius
moi aĩa nr̃a est. nõ dũ enĩ bap
tismũ pfc̃e suscepit cũ decessit. E
go aũt q̃muis fragilẽ me cognos
cẽm ꝓ aĩa manibz meis cõmẽdata
deo supplicaui ut angelũ salutis
ab alto dimitteret in defensorẽ et ꝓ
tectorẽ aĩe percutiẽs. Cui9 immẽse
pietati placuit ãgelũ dirigẽ fora
orẽ qui demonibz illis eiectis de ma
nibz meis suscepit aĩam celestibus
sedibus collocandã. Consolarẽ ergo
cõsolarẽ et de dei iudicijs nõ turbeis
melius est enĩ q̃ filiũ genueris celo
altissĩo q̃m huic ĩfirmo mũdo. Et
quecũq; deo volẽte de dei grãtijs ĩ me
misero cõspexisti nulli dũ vixero i
audeas dicẽ ullomõ. Sane sicut i
iste vir scũs in vita sua cõpassiuus
fuit ĩfirmis. plẽs eorũ ab ĩfirmita
tib9 curãdo. ita cõpassionẽ ostẽdit e
andẽ post mortẽ suã multo plẽs cu
rãs post mortuu9 q̃m viu9. Sepedm̃
enĩ mulier toneñs v̄tute sanitatis vici
dei experta cũ alias ipi9 nõ posset ha

bere reliquias corpe scõ iacente in feretro
manus eius atq; pedes deuote lauit. Ca
ius lotiõis aquã in vitro mũdo colli
gens reuerẽter reposuit que multis ĩ
firmis causa extitit sanitatis. De qua
aqua et hoc miraculosũ fuit q̃ per
xxviij ãnos seruata nullã vmq̃m pu
trefactionẽ admisit. sed clarissima sp
et ĩcorruptibilis ꝑmansit. ¶ In mon
te rotũdo vir q̃dam vadẽs per viã oc
currẽtibz sibi ĩimicis suis. nec valẽs
manus eorũ euadẽ petiuit amore dei
sancti q; nicolay vocari sibi sacerdotem
cõfessorẽ anteq̃m eũ interficerent. Qui
illi sibi denegãtes occiderũt eũ recom
mendãte se deo et btõ nycolao. Eo i
mortuo acceperũt corpus et preicerũt
eũ in lacũ callidũ vbi erat aqua bul
liens cõtinuo scaturiẽs e terra. In qua
eiectiõe corpus dedit se ad fundũ et
remansit ibi octo diebus. Octauo di
e veniẽs btũs nicola9 in habitu su
o extraxit eũ de lacu. A quo ipse ca
liens ducẽte eũ beato nicolao venit
ad castrũ prefatũ de nocte clamãs
sibi apiri portã. qua apta venit i
tro in domũ suã vxore sua et filijs
pre gaudio flentibz et eũ recipiẽtibz
Qui posuit se ad lectũ et postulato
sacerdote cõfitebat' et comunicabat' cor
pore dnĩ. et ĩunctiõe facta fecit tes
tamẽtũ. et sic valedicẽs vxori et fi
lijs ac amicis exspirauit hora cer
ta dicto ꝑius q̃ño btũs nicola9 sus
citasset eũ et custodisset et duxisset
ad locũ suũ. Quo facto posito in fe
retro fuerũt ossa candida sicut nix
que reseruata dicũtur pro miraclo
vsq; in hodiernũ diem. ¶ Quidam
fuit de tolentino nõie magister tho
mas cui natus fuit filius scemorni

net sic cito obstetrices habe potuerāt
aquā p puero baptizādo quī prius
spm exalaret. Aīa autē exalata qd
horrendū est in natura. remāsit idis
tincta mēbris ad modū cuiusdā mas
se que p manꝰ deducta diūsas suē
ret formas. Clamat ergo pr̄ clamāt
et aua et vota sua offerūt bto nico
lao ut a deo ipetraret ne sic horrē
dam et mōstruosā rē ipm et vxo
rē genuisse dicetur. et q illa aīa nō
dāpnaretur. sed ut illa aīa reuni
ta corpi membra distīcta reciperet.
Mirū in modū prīcibus sīa aīa red
dit. monstruoso corpi et tota men
bra distīcta pulchre sue naturali
reddit mīrā. Multa alia mīracula
de eodē sancto audiui. sed qa distīc
te recolo in gnīe quedā rememoror
scdm q dicit plures qm viginti mor
tuos suscitasse. Itē de quodā qui
seipm suspendit quē btus nicolaꝰ
in vita cōseruauit. Itē de muli
ere que in vita sua cōsueuit sibi
dare elēosinā cuiꝰ archa frumēti
aucta est. Itē de quodā qui prius
sit vxorē ita q subula fregit sibi
maxillā in qtuor ptes que p btm
nicolaū sanata fuit. Multa et ī
nūabilia mīracla deus p eūdē virū
opatus est que vix sufficet lingua
dicē vel calamꝰ exarare et opatur
deꝰ hodierna die. De quorū aliqbꝫ
est tractatꝰ specialis in fine libri.

De paciēcia et gratiarū actione ī firmorū c xij

Quem admodū autē fr̄ibus egro tātibꝫ est cū omī caritate mīstrandū et necessariis subueniē dū. ita ab ipis īfirmis. īpensū eis pp̄ter deū seruiciū est gratāter cū
grarū actione et paciā suscipiēdū.
Caue eciā debēt infirmi ne sua sr̄
fluitate aut īpaciā sibi in caritate
seruiētes cōtristet. Et cū vires pst̄i
nas reparauerit redeant ad feliciorē
cōsuetudinē suā eciā ut dicit in
regula. Itaqꝫ mēores esse debēt ī
firmi qm corpso filij dei esse cōpro
bātur. quo disciplīe dei flagellis cas
tigātur. Quia scriptū est pūb iij
et ad heb xij. Fili mi noli negligē
disciplinā dei neqꝫ fatigeris cū ab
eo argūis. quē enī diligit deus cas
tigat flagellat autē oēm filiū quē
recipit. In disciplīā pseuerate. tā
qm filijs offert se vobis deꝰ. Quis ei
est filiusꝰ. quē non corripit pr̄. Qd
si extra disciplinā estis. ergo adulte
ri et nō filij estis. Et hoc valde idē
pulchre psuadet pater nr̄ augustiꝰ
sup psalmū xxxi ptractās illud ver
bū. glamī oēs recti corde. Illi inquit nō
sūt rcī corde qui in hac vita sequū
tr̄ volūtatē dei. Volūtas dei aliqn̄do
est ut sanꝰ sis aliquādo ut egrotes.
Si qn̄do sanꝰ es dulcis est tibi volū
tas dei. et qn̄do egrotes amara est ti
bi volūtas dei. nō rcō corde es. Qua
re. Quia nō vis volūtatē tuā di
rigē ad volūtatē dei. sed dei vis cur
uarē ad tuā. Illa recta est. sed tu es
curuꝰ. Volūtas tua corrigēda est ad
illā. non illa curuāda est ad te et
rectū habebis cor. Ne dixeris in aīo
tuo vē non curat deꝰ res hūanas.
Nec dicas hec michi dyabolꝰ fecit.
Prorsꝰ ad deū refert flagellū tuū.
qa nec dyabolus aliqꝫ tibi facit ni
sille pmittat qui desup habet pta
tem aut ad penā aut ad disciplinā
Ad penā impij. ad disciplinā filij

Ne te sine flagello futurū sperabis ꝗ-
dem ne forte cogites exheredari. Fla
gellat enī oēm filiū quē recipit.
Vnde etiā ipse vnicus filius fuit
sine pctō nō tamē fuit sine flagel
lo. Vide quō ipse volūtatē suam
direxit scdm volūtatē pris. Tristꝰ
est inquit aīa mea usqꝫ ad mortē
Et iterū. Pater si fieri potest trā
seat a me calix iste. Ecce ostēdit h
hūanam volūtatem. sed vide rectū
cor. Verūptn̄ non sicut ego volo s
sicut tu vis pater. Hoc ergo fac ī
hijs que tibi accidūt. Bene est ti
bi in scdo benedicat deus. q̄a conso
lat. Male tibi est bn̄dicat deus q
emendat et pbat. et eius rcō corde
dices. Benedicā dn̄m in ōni tpe
sempꝰ laus eius in ore meo. Et si ve
nerit dies ille vltimꝰ gaudeat. si
subrepit hūane cuiꝰdā volūtatis ac
fragilitatis dirigat in deū ut sis
in eis q̄bus dicit. Gloriamū omēs
rcti corde. Hec augustinꝰ et silia di
cit sup psalmos xxxv et lxiii De
hoc etiā loq̄tur valde pulchre au
gustinꝰ sup canonicā iohānis ome
lia sexta et habes ītra caplō xix in
fine. Exemplū de btō gregorio q̄
dicit de seipso in plogo moraliū.
Multa quippe iā annorū curicula de
voluūtur qꝫ crebris uiscerū dolori
bꝫ crucior. horis momētis qꝫ ōnibꝫ
fracta stomachi v̊tute lassesco. lenis
quidē sed tn̄ cōtinuis febribꝫ anhelo
Interq̄ hec dū sollicitus penso quia
scriptā teste ōnis filiꝰ qui recipit̄
flagellat. quo malis pn̄tibus du
rius deprimor. eo de eterna certiꝰ pre
sūptione respiro. Quāta etiam
sit v̊tus patiē īfirmorū declaratur

nō

in collacoībus prīm collacōe abba
tis theodori dictis sit. Infirmitas
carnis īterdū q̄m sit cōmoda laza
ri illiꝰ paupis ulcerosi btitudo demō
strat. cuiꝰ tamē nulla alia v̊tutū
merita scriptā cōmemorat qui p
hoc solo qꝫ egestatē et īfirmitatem
corpis paciētissīe tolerauit. sinus
abrahe btīssimā sortem pmeruit
Vn̄ in vitas prīm dixit quidā senex
Si te ōcupauit infirmitas cor
pis noli pusillaīmis fieri. q̄a si te
dn̄s deus vult debilē corpe fieri. q̄s
es qui moleste suscipias. Nōne p
te ipē cogitat de ōnibꝫ. Nūq̄ sine
ipō viuis. Ergo fer et roga eū ut
donet tibi q̄ expediunt. hoc est q̄d vo
volūtas ipsius est facias. Exēplū
de sca petronilla que cū volūtate
sci petri pris sui febribus labo
bat. dicēte ad eū tito cū omēs a
te sanētur īfirmi cur petronillā
iacē pmittis. Respōdit petrꝰ q̄a
sic expedit ei. et hoc ppter nimiā
eius pulchritudinē. Vnde dicebat
sca sincletica. Si īfirmitas nobꝭ
supuenit non cōtristemꝰ. q̄a ad
destruenda corpis desideria nobis
pficit. Sicut enī ex forti medica
mēto recedit egritudo. ita ex tribu
lacōe corpis recedūt vicia. Et hec
est magna virtus quādo in īfirmi
tatibꝫ fiūt paciā et grācī actio.
Si amittimꝰ oculos nō feram g
uiter. q̄a extollētie īstrumentū ami
simꝰ. sed magis gaudeamꝰ q̄a inti
oribꝫ oclis gloriā dn̄i speculamꝰ.
Si surdi facti sumꝰ nō tristemꝰ. q̄a
auditū vanū amisimꝰ. Etiā si co
rā corpꝰ nr̄m īfirmat̄ gaudeamꝰ
q̄a iteriori hōi nr̄o sanitas crescit

Duo etiã exẽpla ad idẽ habes in
fra eadẽ pte caplo xxxiiij scilicet de
didimo abbate. ¶ Dixit etiã quidã
senex. Sũma religio est. vt in ĩfir
mitate q̃s deo grãs agat. Sicut eñ
magno et forti medicamiẽ egritu
do corpis curatur sic egritudiẽ cor
pis vicia recũdũtur. Si ferrũ es e
ruginẽ p ignẽ tribulacõis amittis
Si aurũ es splẽdidior et pu
rior efficieris. Quapropter scĩ pa
tres desideãbãt sp ẽẽ in ĩfirmi
tate ad ipsorũ castigacionẽ.
Vñ legit̃ de bt̃o palemone
sozio bt̃i pachomij q̧ cũ doloribꝫ sple
nis ɔ̃tinuit̃ affligerẽt et rogarẽt a frĩ
bus ut ei paterẽt aliq̃ remediũ ĩpẽ
di rñdit. Si martires xp̃i alij p frust
ra lacerati. alij cesi capite. nõnulli etiã
ĩ ignibꝫ sũt cremati et tamẽ usq̃
in finẽ fortit̃ p fide tolerarũt. cur
ego patiẽ premia puis cedens do
loribꝫ ĩpacienter abiciã. et desiderio
vite p̃ntis afflictões momẽtaneas
sanit̃ expauescã. ¶ Itẽ narrat̃ in
vitaspr̃m de quodã frẽ q̃ noluit
recedere pultes sibi oblatas in ĩfirmi
tate dicẽs triginta ãnos ut ãplius
purgarẽt. ¶ Item de alio q̃ frequẽter e
grotabat. cõtigit aũt uno ãno cũ
nõ egrotarẽ. qui affligebat̃ et plora
bat dicẽs. Dereliquit me de᷑ et nõ
visitauit me. ¶ Ad idẽ legit̃ de bt̃o
ãbrosio. q̧ cũ quadã vice hospitat᷒
fuisset apud q̃dam hoĩem locuple
tẽ. req̃siuit eũ de statu suo. Cui ille
rñdit. Stat᷒ me᷒ sp felix fuit et glo
sus. Ecce eñ diuicias habũdo ĩfinitas
copiosã filior et nepotũ turbã pos
sideo. seruos q̃ pl'es habeo. et oĩa ad
vota sp habui. nec vnq̃ aduersũ
michi accidit. nichil q̃d cõtristrãret eue
nit. Quod audiẽs ãbrosius vehemẽt̃
obstupuit. et hijs qui secũ erãt in
comitatu dixit. Surgite et hĩc q̃ntoci᷒
fugiam᷒ q̃a dñs nõ est in loco isto.
Cũ ergo fugerẽt et aliq̃ntulũ p̃cessis
sent subito se t̃ra aperuit et hoĩem
illũ cũ vniũsis que ad illũ ptine
bant absorbuit. Quod cernẽs ambro
si᷒ dixit. Ecce frẽs q̃m misericordit̃
deus pcit cũ hic adũsa tribuit. et
q̃m seuere irascit̃ cũ sp prospa lar
git̃. Deniq̃ ĩfirmi pacientes et grãs
deo agẽtes sũt multũ honorabiles
apud deũ. ¶ Exemplũ in vitaspr̃m
de illo qui vidit q̃tuor ordines ĩ ce
lo quorũ prim᷒ fuit ĩfirmorũ ĩ̃
req̃re sup̃ eadẽ pte caplo iij. Agãt
ergo ĩfirmi grãs deo de filiali casti
gacõe ĩ nĩ oĩ paciã portẽt diuĩ disci
na et flagellacionẽ pr̃is cõmen
dãtes se totalit̃ volũtati diuine. qui
nouit q̃d nobis vtilius est. an ab
hac vita decedẽ. an p ulteriori peni
tẽcia vl' mito cõualescẽ. Sic fecit
bt̃us nicolaus de colẽtino q̃ quadã
vice egrotãs ɔ̃tinuit̃ ita q̧ de vita
sua desꝑabatur. ipẽ vero recõmẽda
uit se deo ac bt̃e marie virgĩ et bt̃o
augustino. quo fc̃o suaui sopno arri
pit̃. Et ecce bt̃a virgo cũ bt̃o augus
tino ĩeffabili aspcũ ei apparuit. In
quã vir scĩs ĩtendẽs et admirans
ait. Que es inq̃ dñã que ad me
qui sũ puluis et cinis tã mirabilit̃
aduenisti. At illa dixit. Ego sũ sal
uatoris tui mr̃ ṽgo maria. quã cre
bri᷒ cũ augustino que iuxta me cõ
spicis in tuũ auxiliũ inuocasti. Ecce
iã venim᷒ ut recupande sanitatis cõsiliũ
... [illegible] digito ṽsus nõ

platcā ait. Mitte illuc ad aliquā
dn̄am et panis rec̄s in noīe filij
mei pro te petat̄ quē cū recepis a
qua īinctū comedes. et tūc sanitatis
bn̄ficio poteris. Euigilās vir sc̄us
suū excitat seruitorem visioneq̄
narrans ad ostensū sibi locū p pane
in noīe ihu xpi petēdo misit. Ad q̄
dā igit̄ dn̄a seruitor panē recente
letāter recipiēs. ībibit cū aqua. et
sc̄o viro optulit comedendū. Qui sig
no crucis p̄misso panis modica sup
ra p̄ticula absq̄ intermedia mora sa
nitatis recepto bn̄ficio successit. O
virgo s̄cissima in hac medicina rec
consignauisti seruitori tuo. Nulla ei ci
baria ita libenter gustauit. sicut il
la q̄ p tui filij et tui amore fuerūt
mendicata. Ite est exēplū ī mḡro
henrico de vrimaria sacre pagine p
fessore. Cū eū benignissim̄ dn̄s vel
let seruo suo dare requiē p̄ labore.
p̄us p biennīū et āplius grauib; eū
renū et vesice dolorib; calculi quoq;
et stranguirie castigatoib; p̄ne cas
tigauit. ac p̄ hoc eū sicut filiū di
ligē demōstrauit. In q̄bus ōnib;
passioībus et dolorib; sp deo gr̄as e
git. dicēs se nullate̾ de dīna deme
cia dubitare. q̄n illā castigacionē
in expiacionē delictorū suorū ei ī
miserit. si forte ex petulācia hūane
lubricitatis circa illas ptes corpis
vmq̄ illicite delectatus fuisset. q̄d
nō plene adhuc p peītenciā dilu
isset. Inter h̄moi aūt passiōes suas
nūq̄ a studio et lc̄one sacre scripte
et ab orōib; consuetis se relaxauit. s;
pamplius addidit ult̄ posse. Nec eti
am a cōsilijs et sollicitudib; p ordie
se abstraxit q̄i diu aliq̄ potuit. De
mū tū pro maiore expurgacione re
liquiarū pc̄torū suorū dignaret̄ dn̄s
flagellū suū exacuē p duos menses
et āplius an̄ mortē suā p̄cussus fuit
palisi in linguā ita ut loq̄ nō pos
set nisi īpfecte vt vix vel nūme ī
telligi posset. Cūq; in illa īfirmita
te prouincialis su⁹ eū visitaret et ce
suphabūdanti eū ad paciam hor
taret̄ īter cetera dicēs ei. mḡr v̄os
in eloq̄ncia excessistis ōnes hoī
nes hui⁹ p̄uīc. et vix esse potu
it quī ex hoc aura vane gl̄e
īterdū cordi v̄ro subrepserit.
Quare sperandū est q̄ ad h̄mo
di fumū an̄ finē vite v̄re expiandū
hāc passionē et p̄uacionē officij li
gue dīna clemēcia vobis ordīauit
ut cū largiēte dn̄o aīa v̄ra carne
exuta fu̾it. dei mis̄c̄dia suffragāte
nichil ulti⁹ manet ad purgandū.
Hec audiēs vir dei sicut erat bene
corporis cōnis et oīum sensuū suorū
usq; ad exitū aīe sue. tot⁹ in lacri
mas resolut⁹ signis et verbis quib;
potuit īnuē nitebat̄ sic ee in corde
suo sicut p̄uincialis fuat plocutus.
In tota aūt egritudīe sua tāte pa
ciencie tāteq; deuocōis extitit. vt qui
cūq; eū ex caritate visitaret edifi
cati ab eo recederet. Vn̄ mḡr quidā
de ordīe mīorū sermonē faciēs ī cle
quib; eius īter cetera cōmendacōis
verba sic dicebat. Et nos visitauī⁹
eū in lc̄o egritudīs et vidim⁹ eū si
cut vnū angelū dei. Rubebat ei
gene ei⁹ usq; ad exitū aīe sue prope
o dolore. ita ut rubor faciei fulgore
micātis indicaret. cū tamē longo lā
guore extenuat̄ fu̾it et exhaust⁹.
De p̄paracione fratrū ad mortē

Et q̄a viri .Ca. xiii
religiosi om̄i hora ad oc̄
rendū et aperiendū pul
santi dn̄o pati esse debeāt. maxīe
tn̄ in īfirmitate decūbentes cum
mortē ꝓpinquā aut morbo īvales
cēte aut deo reuelāte cognouerint.
debēt se sūma diligentia ꝑparāe.
et dn̄o īvitante occurrēe ad cōuiu
uiū cū eo ad regnū suū. Vn̄ dicit̄
luce xij. Btūs seru9 quē cū venerit
dn̄s īvenit vigilantē. Vbi gregoi9
in omelia. Venit dn̄s cū ad iudiciū
ꝑperat. Pulsat cū p egritudis mo
lestias vicinā esse mortē denūciat.
Cui cōfestī apim9 si hūc cū amore
suscipim9. Vn̄ etiā btūs augustin9
ad frēs h'emitas in sermōe de fletu
et peñitentia sic ait. O mōche si mor9
īminet dolere noli. ꝑpara te ut mor
tē timēe nō possis. ut p9 mortē viuē
incipias. qui an̄ mortē moriēdo vi
uebas. vel viuēdo moriebaīs. Exem
plū in ip̄o btō p̄re n̄ro augustīo q̄
cū decūberet et īttelligeret dissolutionē
sui corporis īminēe. septē psalmos pe
nitēciales quos sibi scribi fecerat ī
lectulo suo cōtra parietē habebat. e
osq3 legebat. et īter legendū vberrī
flebat. Incūbens assidue orōni et
deuotioni ac plorationi. et sic ad
extremā horā veniēs dormiuit in
pace. Fert̄ etiā de btō nicolao de
tolētino q' ip̄e p sex mēses an̄ eius
obitū om̄i nocte an̄ matutīalem
horā etiā corpalibz auribz cāticum
angelicū suauissimū audiuit. ex
quo delectabilit̄ ꝓuocat9 continue
dicebat. Cupio dissolui et esse cū
xp̄o. Ex hoc vir dei sue vite t̄mi
nū cognoscēs adesse suū obitū in

foribus esse leticiter ꝓnūciauit. Et cū
decūberet gr̄as egit deo et visitauerūt
eū multe ꝑsone in lc̄o iacentē. Et fc̄a
sūt p eū plura miracula in lc̄o egri
tudinis. sicut et btūs augustin9 in
firm9 infirmū legit̄ curasse. Cog
noscēs aūt horā sui trāsitus ꝓpinq̄
re. vocarie fecit priorē et frēs. quos
hūiliter allocut9 est hys v̄bis. Qm̄
uis nichil michi cōscius sim. tn̄ in
hoc me nō iustificatū cognosco. ideo
si quē lesi. cui īiuriat9 in aliquo fui
rogo ꝓpter deū peccatis meis delictis
vt et vr̄a debita vobis a deo dimit
tātur. Petiuit insup a p̄ore gr̄a
li absolutionē om̄ peccatorū suorū.
et sacramēta sc̄e m̄ris ecclie sibi
mīstrari. Solēpni igit̄ absolutiōe
accepta et circūstantibz hinc īde
fr̄ibus et fletibz et vna cū ipso o
rātibz cū ingēti lacrimarū effusi
one suscepit corp9 dn̄icū dicēs. Be
nedictūs qui venit in nōie dn̄i. p9
hec ait ad priorē. Crucē illā argē
teā de bonarū ꝑsonarū huius casta
elemosinis factam me laborāte ubi
lignū veridicū scīssime crucis me
vidēte īterpositū est q̄so an̄ mor
tē meā oculis istis mortalibz ostē
dite. ut in eius v̄tute velut baci
lo om̄ipotētissimi iordanē h9 secli
libēe transiēe possim vt ad padisi
fluuiū possim feliciter puenīe. Cui9
pie petitiōi p̄or āñuens crucē sc̄ā3
fecit cū reuerentia apportari. Quā
cū vidisset vir sc̄ūs ꝓuolut9 in lc̄o
cū lacrimarū inūdatione ait. Sal
ue crux p̄ciosa que mūdi preciū
portarie fuisti digna. Qui in te pe
pendit et passiōis estu roseo sagui
ne sudauit. latroni īplorāti mise

nicordia pepat. ipe me p te defēdat
ab hoste maligno ab hac hora. De
osculata igit cruce sāssima ut p̄u
reciauit seruitoribꝫ suo pcepit. Vi
de inq̄ ne meis auribꝫ ām̄odo de
sinas itonare. Disrupisti dn̄e vin
cula mea tibi sacrificabo hostiā lau
dis ut si m̄e hac debilitata ꝓpro
ore aliq̄ dic̄e non posse memo'ia
saltē dic̄e possem deo meo. Videtes
aūt fr̄es quia icolumus esset mō
tie modo ab eo recedūt modo redeūt
ad eū. Ipsis aūt recedētibꝫ vox gau
dy et risus audiebat. et cū esset vox
sua alia videbatꝫ nec mirū qui
a vox illa que deū laudaē cōsueue
rat p spem. nūc laudaē cepit vide
do p speciē. Unde cū quereret ab eo
q̄d est tibi gaudy et letitie p̄r. De
visione habita exhulatat' ait. Deus
et dn̄s me' ih'us xp'us affuit cum
m̄re sua n̄roqꝫ p̄re augustio. Ihs
dixit michi. Euge serue bone et fide
lis intra in gaudiū dn̄i tui. Pende
tes aūt fratres q̄ sū' istabat exit'
cōsuetas orōnes p cōmendatione
aīe psoluūt. Quibus expletis ipō
qꝫ dicēte. in man' tuas dn̄e cōmen
do sp̄m meū iūctis manibꝫ et ad ce
lū erectis. oculis qꝫ ad āte positam
crucē levatis. iocūdo et hilari vul
tu sp̄m suo reddidit creatori. Post
cui' transitū plurima miracla euide
tissia meritis eius fc̄a sūt. Mirifica
uit dn̄s scm̄ suū in vita sua. et ā
pli' post morte suā signa et ꝓdi
gia mltiplicauit. Item exemplū
in b'to augustio de ticano qui cū
ferme p decem ānos postq̄ regimē
ordis dimiserat in h'emitatio sc̄ti
leonardi stetisꝫ cū vellet eū dn̄s a
mūdi exilio euocaē. cepit ult' mo
dū consuetū sue ifirmitatis mo
lestias alias corpis sustinē. Qui uo
cē dei sic vocatus intelligēs p̄ribus
fr̄ibus indicauit rogans ut suo
obitui itecessent. Ex quo maifestū
est suā morte in sp̄u p̄cognouisse
Pueniēs aūt ad ip̄m vite sue cu
tū ita sana mēte et sensu p̄masit
ac si nullā alteratione in corpe ha
bet. Et cū adessent suo obitui mul
ti fr̄es et nōnulli nobiles de senis
patefiebat ex suo gestu ip̄m adet
nas epulas iuitatū ꝓperare. Siq̄
astātibꝫ fr̄ibus et orantibꝫ sp̄m de
o reddidit. Fuit aūt eius obit' qu
dā ꝓbate s̄ctitatis viro fr̄i petro de
camerata reuelat'. qui circa viginti
ānos in quodā h'emo ubi erāt nul
lorus ordinis relictus de licētia ...
dūs in magna austeritate et sancti
te vite p̄manserat. Qui etiā ad ip
sū scm̄ p̄rem fr̄em augustinū i sua
egritudie consolari miserūt duos
fr̄es ad dictū fr̄em petrū qui adq̄
tuordeū miliaria distabat rogātes
ut dignaret venie et visitaē tan
tū p̄rem. Qui cū appropinquasset
ad cella fr̄is petri. ipe egressus ob
obuiā ante q̄m eis suū ꝓpositū la
crimabili voce ait. Fr̄es nō est ne
cesse ut ego veniā. Pater eī noster
fr̄ augustin' migrauit et ego recom
mēdaui aīam suā deo meo. Reu
ertētes aūt qui missi fuerāt cogno
uerūt eade hora qua puenerāt et
illa ūba audierāt frēm augusti
nū sp̄m exalasse. Ex quo maifeste
patet q̄ idē fr̄ petr' in cella sua
tā longe corpaliter manēs. sp̄u p̄ns
fuerat. put patuit in effcū. Claruit

gaudy

aut iste venerabilis pater multis mi
raculis post mortem suam. Unde dominus
episcopus senarum venerandum corpus sui
non permisit in terra sepeliri. sed po
tius in quadam tumba decente reponi
ipsum fecit. et in ecclesia fratrum honorifi
ce collocari ubi etiam singulis annis
in die depositionis sue solempne festum
fit per totam civitatem civitatis ad laudem
dei. et ingentem memoriam viri sancti.
¶ Quidam iuvenis de massa cum la
boraret in quadam fovea. terra cecidit
super eum in tanta quantitate quod mortuus
fuit inde extractus. Soror autem sua
videns fratrem mortuum recommendavit
eum sancto augustino. vovens quod si eum a
morte resuscitaret veniret ad monu
mentum eius pedibus discalciatis et
unam ymaginem pulchram et magnam
sicut ipse erat faceret. Facta itaque oratione
iuvenis oculos aperuit et cibum sump
sit. Steterat autem mortuus per diem et
noctem. et precibus fratris augustini re
suscitatus fuit. ¶ Item quedam puella
cecidit in quadam foveam plenam aque
et suffocata fuit. Pater autem eius
et alii querentes eam per unam diem
minime invenerunt. sed altera die rein
ventam de fovea retrahentes. voverunt
eam beato augustino et resuscitata re
vixit. ¶ Item quidam de comitatu senensi
dormiebat in agro suo. cum serpens
intravit per os in corpus suum. Ille autem
veniens senas nec aliquem medicum i
veniens qui eum a serpente liberaret fe
cit votum beato augustino et coram mul
tis astantibus serpens ille per os pacien
tis exivit nec ille in aliquo lesus
fuit. ¶ Item quidam iuvenis de senis
passus fuerat magnam infirmitatem
in parte inferiori utpote quia ruptus

erat. In qua infirmitate cum stetisset per
magnum tempus votum fecit beato au
gustino. et sua oratione liberatus est.
Et quia votum quod fecerat minime adim
plevit infirmitas illa per modicum
tempus rediit. Cumque iterum per sex me
ses passus esset. iterum votum fecit et ad
implevit. et continuo liberatus fuit. ¶ Item
est exemplum de beato iohanne de itera
no. qui ante mortem suam aliquot diebus
philomenam ad fenestram celle conti
nue cantantem audivit. et per hoc eum
ad paradisum invitantem. De quo supra
eadem parte capitulo v. ¶ Item est exemplum
in magistro henrico de vrimaria qui
cum infirmaretur et tempus sue dissolu
tionis instaret fratribus in persona infir
mantis nec loqui potentis confessionem
generalem facientibus prior provincialis
qui affuit et dotatus tunc a sede apostoli
ca et a priore generali singularibus gra
tiis fuit absolutionem largam et benig
nam copiosam fecit. Quam vir dei cum mag
na devotione et lacrimarum multa ef
fusione intente accepit. Cum ad extre
mam horam venisset officio lingue utcum
que restituto. aliquamdiu oravit et inter
orandum hec verba distincte ita ut co
ram astantes ea optime intelligeret protu
lit. In manus tuas domine pater commendo
spiritum meum. In manus tuas fili dei com
mendo spiritum meum. et ex tunc integro as
pectu atque auditu coram positis fratribus
et orantibus et plenus dierum. velut
dormiens exalavit spiritum. Cumque corpus
eius ex more delatum esset ad ecclesiam
et multe persone ex devotione ad vi
dendum ac tangendum tam venerabile fu
nus confluerent. quedam femina religio
sa gravi dolore capitis cum continua
vertigine diu sauciata dum faciem

satu funeris manu sua tetigisset. ea
deq; manu ꝓpriam faciē cū deuocōe
delinisset subito oīs ille dolor sensibi
liter velut quodā suaui sudōe ꝑfun
dētur abscessit. ¶ Itē exemplū de frē
hermāno de hallis baccalario in sac̄
pagina viro vtiq; scē conūsacionis
et mūde vite. Qui cū fere ꝑ annū
longā egritudinē cū multa paciē
cia duxisset. et q̄ꝯ tumcūq; esset debi
lis ōni die horas canoīcas deuote
dixit et missā celebrauit q̄ꝯ diu de
lecto se mouē potuit et ex tūc ōni
die corā se celebrari fecit. Ergā vltiā
die sui trāsitus horas canoīcas dix
erat vsq; ad nonā et missā audie
rat. et tūc ꝓpinquāte hora nona
vocari fecit frēs dicēs q̄ hora sua
esset decedendi iubēs apportari libr
ꝑ legenda cōmendacōe aīe. Et cū
mitteretur ꝑ libro q̄a ad quedam ī
firmū delatus fuerat ad ciuitatem
et cū iste agonizās dixit. q̄re non
apportaretur liber. responsū fuit si
bi q̄ esset in ciuitate. Dixit iste vir
dei. Mittatꝰ ꝑ eo et exspectabimꝰ eū.
Cūq; demū delatus fuisset liber le
gerūt frēs cōmendacionē ipso cū
eis in ore legēte et respōdēte amē.
Finita cōmendacōe petyt sibi le
gi passionē dnī nrī ihū xpī. et lege
batꝰ corā eo passio sedm matheum
libro posito añ eū sup lectū. Ipse ve
ro ponēs manū suā sup eū ꝑnota
uit legenti q̄ndo pausaē deberet et
q̄ndo ultra legēe ut ītencione suā
posset deuocioribꝫ passibus melius
applicare et finita passione sedm
matheū legi fecit sedm marcū et
ꝑuento ad illū locū ubi dicitꝰ ihūs
emissa voce expirauit. ecīa iste vir
dei exspirauit. Et qui vidit testimo
niū ꝑhibuit. Fui enī seruitor suꝰ ī
tota īfirmitate sua. ¶ Itē est eciam
plū in frē iuuene egrotāte. qui cū
sentiret horā mortis īstare violēta
uit se surgēs de lcō. Et apphendens
cappā suam rogauit seruitorē suū
vt iuuaret eū induē. Ille existimās
eū delirare voluit reponē eū ad lec
tū. sed isto īstante indutꝰ est cappa
et corrigia cinctus. Querēte seruitoē
quo vis ire et q̄d intēdis. Respōdit
iste cito videbis. Et cū inter īduendū
iste īfirmꝰ cū magna ībecillitate st...
agonizās factus est manu tenens
se ad parietē aid. Dnē ihū xpē qui p̄
pēdisti in cruce ꝑ me misero ꝓpter
acerbissimā passionē tuā da michi
pecōri ut illud doloꝛissimū stare quo
iā sto sit ꝑ ōnibus pctīs meis. et sic
reposuit se ad lectū in habitu super
dorsū cōponēs pedes suos. et trahēs
capuciū añ oculos et collocās ma
nꝰ in modū crucis añ pectꝰ dicēs.
In manꝰ tuas dnē cōmendo spm̄ me
ū. post ꝑuam morulā expirauit.
O q̄m bonꝰ dns qui sibi in vita de
uote seruientibꝫ in morte cōfert eciā
tā deuotū. ¶ Itē de alio frē sacerdote
qui sentiēs sibi īminēe mortē ad mis
sā se ꝓparauit. et cū magna īualitu
dīe celebrauit. Finita missa ad lectū
se posuit. et eodē die spm̄ deo reddi
dit. Quia enī libēter iste frater ōi
die et cū magna deuocōe celebra
re cōsueuit. ideo deus sibi dedit vt
ultimū vale in missa ꝓpā acciperet.
¶ Itē de alio frē laico qui q̄si sanꝰ
videbatꝰ et iuit ꝑ conuentū querēdo
vnū frēm cōfessorē de licencia supi
oris sui. quē cū inuenisset occupatū

rogauit ut secū iret ad chorū et con
fessionē suā audiret et sacramēta
eccłie sibi conferret. Ille excusās se
p laborē quo occupabat᷑. etiā q̃a ist
ū delirare videbat᷑. Tandē p̄cibus
fr̄is victus secū iuit ad chorū et fc̃a
confessione pure sicut deus voluit
ita illi dedit petijt sibi ministrari
viuificū corpis dn̄i sacramētū. Et
frater sacerdos cū reuerēcia accepta
pixide cū corpe dn̄i istū frēm p̄ñi
bente añ altare dn̄i comitauit. Quo
fc̃o frater idē laicus mox posuit se
ad sedē corā altare et rogauit sacer
dotē ut eū statī inungeret sacramēto
unctionis extreme. Quod facere frat
sacerdos contradixit cū iste sanus videre
tur. Tandē cū tam importunis p̄cibz
iste qđ petebat optinuit. Vñ ipse
ibidē calcios suos extrahēs sacramē
ta unctionis cū deuocōe accepit. Dei
de calcios suos reinduēs. misit pro
barbitōsore et fecit sibi radi in ca
pite et barba dicēs se velle mūdū
et comptū venire añ deū. Surgēs
ergo de rasura ait. Modo volo ire ad
lectū et idē nūqm̄ viu⁹ exsurgere
Statimq; ut deposuit se ad lcm̄ cepit
grauissime egrotare et septīa die spm̄ ex
alauit. Hūc frēm a puero noui et
fuit multū castus et puto eū virgi
nē euolasse. Fuit eciā tante fidei qđ si
si habuisset horreū plenū auro et gem
mis securus sue custodie cōmendassem.
Zelū quoq; ad honestatē ordinis ha
buit satis feruidū. Fuit etiā pluribus
annis socius sacriste et cū sūma dili
gencia et mūdicia res sacristie tracta
uit et cōseruauit. Et preter alias virtutes
quibus deo cognitus. propter quas tñ mi
nistro eciam eū diuina clemēcia munera

uit. Quidā alius frater bon⁹ p̄dica
tor habens multos filios et filias con
fessionis hāc virtutē habuit qđ pau
perularū et deuotarū psonarū confes
siones libēter audiebat. Quo iacē
te in extremis quedā deuota mulier
vidit in excessu mētis qđ idē fr̄ erat
filius pdicionis vsq; dū spm̄ iā exa
lare debuit et tūc dn̄s misericors salua
uit ipsū. Cui⁹ aīa tūc egressa desce
dit in grauissimas incendij penas. Sed
ipā die mortis sue vidit lacrimas et
oracōnes deuotas deuotarū filiarū
suarū magnā partē incendij eius ex
tinxisse. Hora autē liberacionis eius
de fr̄ib; de purgatorio venit vox ad
eandē sororē dicens. Pera añ altare
scē katherine q̃a ibi hodie dedicata
o erit. In illo enī altari idē frater so
litus erat celebrare. Que iussa com
plens vidit frēm illū duci de purga
torio et venire sup idē altare et p̄ti
n⁹ multi filij et filie eius que ante
eū obierāt et ad patriā trāsierant
descēdebant de celo ad idē altare et
statī idē frater cū eis solēpniter as
cendit. Ex quo exēplo apparet qm̄
bonū et salubre sit pauperibus et de
spectis et deuotis benefacere et confessi
ones multorū audire propter deū. q̃a
taliū fletibz et p̄cibus iste fr̄ fuit ci
to de purgatorio liberat⁹. Predicta ex
ēpla preciosa in conspcū dn̄i sanctor
mortē ostendūt. Quia vt ait augus
tin⁹ in de disciplina xpiana. Nō potest
male mori qui bene vixerit. Sed propter
ista qđ subditur et vix bene moritur qui
male vixerit. subiciam⁹ alia exēpla
de male morientibus ad terrorē ma
lis. Legitur in vitaspm̄ de fr̄e quo
dā qui desiderauit videre aīam pcc̄o

ris et iusti. Et cũ sedet in cella sua i
gressus est lupus et tenẽs ore vestime
ta eius trahebat eũ foras. Surgẽs
q frater seqbatur eũ. Lupus duxit
eũ ad ciuitatẽ quãdam et dimittẽs
illũ recessit. Intrauit aũt fr̃ q̃dã
mõsteriũ foras ciuitatẽ in quo e
rat quidã habẽs nomẽ magni so
litarij. et erat idẽ solitari⁹ ifirm⁹ ex
spectãs horã mortis sue. Frater ergo
ille videbat multã preparacionẽ fi
eri cereorũ et lãpadarũ ppt solitariũ
illũ. qui tãte reputacionis habebat
quasi p ipm̃ dñs saluaret ciuita
tẽ. et eo moriẽte õnes peritura esset.
Facta aũt hora exitus ipsi⁹ vidit
frater ille tartareũ quẽdam ĩferni
deferentẽ tridentẽ igneũ. et audiuit
vocẽ sibi dicentẽ quasi a deo. Sicut
aĩa ista nõ me pmisit requiescere
vel vna hora in se. sic nec tu mise
reris ei⁹ euellẽs aĩam. Ponẽs ergo
tartare⁹ tridentẽ in corde solitarij
et mltas horas torquẽs eũ abstrxit
aĩam eius. Post hec igress⁹ fr̃ ille
ciuitatẽ inuenit hoĩem pegrinũ ia
centẽ in platea egrotũ nõ habẽtẽ
qui curã ei⁹ habet et mãsit cũ eo
illa die. Et cũ venisset hora exit⁹ sui
vidit fr̃ angelos michaelẽ et gab
elẽ descendẽtes et sedẽtes vnũ a dex
tris aliũ a sinistris ĩfirmi rogabãt
q aĩam vt egrederetur et nõ exibat
quasi nolẽs delinquẽ corp⁹ suum.
Dixit aũt gabriel ad michaelem.
Assume iã aĩam istã et eam⁹. Cui
michael rñdit. Iussi sum⁹ a dño
vt sine dolore exiret. ideoq nõ pos
su⁹ cũ violẽcia euellẽ eã. Exclama
uit ergo michael voce magna di
cẽs. Dñe quid vis de aĩa ista q̃a
nõ acquiescat nobis vt egrediat̃. Cũ
q descendisset õms aĩe in circuitu
illius aĩe cũ cãticis et ympnis venit
ei vox dicẽs. Ecce mitto dauid cũ ci
thara et oẽs psallẽtes ihrlm. vt
audiẽs psalmodiã ad vocẽ ipor
egrediat̃ aĩa eius. Sic in manibꝫ
michaelis assũpta est cũ gaudio
et leticia magna. ¶ Erat quidã fr̃
sacerdos iuuenis et leuis et ĩcõtinẽs
qui quadã die exiuerat cõuentũ cũ
pore suo ad cimiños. Infirmat⁹ aũt
fr̃ iste ad mortẽ nullo mõ voluit cõ
fiteri pori suo. Confitebat̃ aũt cui
clerico sclari et mortu⁹ est. Pos⁹ mor
tẽ ei⁹ apparuit idẽ fr̃ cuidã bono
et religioso frĩ dicẽs se dãpnatũ
eo q nõ vẽ penitẽs decessisset. Hoc
exẽplo discant frẽs cõfiteri pori suo
vel supioribus qui possũt eos absol
uẽ marie de casibꝫ pori in cõstitucio
nibꝫ sub excõicacionis sentẽcia reseruã
tis. q̃a absolucio que ab alijs cõfesso
ribꝫ de fcõ impendit̃ est irrita et ia
nis. ¶ Ad idẽ plura alia sũt exẽpla ĩ
fra pte ĩcia caplõ xiiij et xv. ¶ Fuit q
dã frater laycus iust⁹ et castus et ze
lator ordis vt apparebat. sed valde
supbus et appetẽs dñari in cõuentu
et in officio potẽs esse. Fuerat ei pro
curator libẽter et nõ poterat sustinẽ
aliq̃ priorẽ nisi ad voluntatẽ suã es
set. nec pcuratorẽ nisi seipm̃. et in
terdũ petiuit aut inde absolui a pro
curatore. et si optinuit. sic fecit ut cito
rediret. Sacerdotes et frẽs clericos et sa
nõ plus curabat q̃ cognacios. et sa
uit sic se exhibẽ prelatis zelotipũ
p ordiẽ et cõuentu q õia alia de
ipso tolerabãt. Iste in vltiã infir
mitate sua tribꝫ diebꝫ iacuit sine

loqla. Et tũ in nocte moreti quidam
frater senex deuotus vidit et audiuit
in sõpnis terribilia. et excitatus sus
piciat' est frem illũ esse mortuũ. et
accẽsa candela pre horrore qui ĩerat
ei nesciuit quid ageret. Sed cõuersus
ad deũ dixit. O dñe deus an ne viuit
frater iste? an est victus? Et audiuit
vocẽ dicentẽ sibi. Si vis iã respõdebi
tur tibi. At ipe expauescẽs dicebat. nõ
dñe timens q si horrẽdũ quid audi
uisset de illo a sensu defecisset. Nõ er
go vigilãs non potuit sustinẽ. susti
nuit dormiẽs. Nã ei dormiẽti postea
idẽ frater in sõpnis apparuit dicẽs
se dãpnatũ esse. Et isto querẽte an ei
possit in aliquo suffragari. ille respõ
dit nõ. Interogauit ergo iste frater
p quo dãpnationẽ meruisset. Fecit il
le sicut qui erubescit plene cõfiteri
cõfusionẽ suã attamẽ parũp tandit.
Per ista quibus priores et fres volebãt
michi bñ facere fecerũt michi male.
Et hoc dicto disparuit. Frater autẽ
vigilãs et resoluẽs verba illa et re
uoluẽs mente cõuersationẽ et vi
tã illius inuenit q ista respõsio per
õnia cõcordauit cũ vita quã ille
duxerãt in ordiẽ. qa in oĩbus dimit
tebat' sibi voluntas et ipse nullũ cu
rauit nec priorẽ nec lectorem nec sup
priorem nec aliqẽ aliũ. s; õnia in con
uentu disponebat ad libitũ suũ. et hoc
tolerabat in eo ꝓpter zelũ quẽ pretẽ
debat. Attẽdant ergo fres et nõ appe
tant dimitti sue ꝓprie voluntati
Quidã frater bon' et iust' quadã
die v̊bis duris turbauerãt vnũ fra
trẽ senẽ indebite. de quo viuẽs non
petebat ab eo veniã. Cũ aũt idem
frater esset mortu' apparuit illi di
cẽs. Ignosce michi supplico q olĩ te of
fendi. qa modo nosco q peccaui ĩ te.
et iniuriã feci tibi. et hoc modo in pcẽs
suo. Hoc exẽplo docẽtur fres sp ante
mortẽ veniã petẽ a singulis fribus
de offensis et si nõ recordãtur in spe
cie saltẽ faciant in gñe. Frater qui
dã sacerdos habuit talẽ visionẽ de
priore suo mortuo in solẽpni loco se
pulto. Vidit fres quasi de sepultura
eius redire ad chorũ. et in choro au
diuit vocẽ dicentẽ. Ydolũ desolati
onis positũ est in loco sãctuariy. Vẽ
ydolũ desolatiõis dicit' prelat' quilib;
solũ nomẽ habens sine opere correqui
sito. qui solũ preesse qrit nõ ꝓdesse. q
sibi largus alijs parcus. sibi et suis mol
lis et remissus: alijs auster' et grauis.
Et si forte casus absolutiõis de ipso
repiat': eo verius desolatiõis ydolũ
nũcupat'. Et qa talis ꝑsumit' fuis
se iste prior: vox illa nõ caruit misterio
Est aũt aduertendũ q nõ sp ex mo
do mortis ꝑsumendũ est de merito
mortis defuncti: qa nõnũqm sci viti
despicabilẽ: reprobi vero honorabilẽ
exitũ sortiãtur. Exemplũ in vitis
prm. Erat in hẽmo quidã solitarius
ĩfirm' cui quidã deuot' sclaris serui
ebat: et in ciuitate vicina erat qdam
diues ĩpius semp san'. Contigit ergo
vt moreretur ille diues: et deducebat
eũ tota ciuitas simul et epus cũ lam
padibz. Egress' aũt iste seruitor solita
rij scdm consuetudinẽ vt portaret
ei panes: vidit diuitẽ sic honorabi
liter deduci: et reũsus vidit qa soli
tariũ comederãt belua. Et cecidit ĩ
faciẽ suã in cõspcũ dñi dicẽs. Non
surgã hinc donec michi demõstret'
a deo: qa ille quidẽ ĩpius talẽ ap

paratum habuit in deductionem. Hic vero
servivit tibi die noctuque: et ista protulit.
Et ecce angelus domini veniens: dixit ei.
Ille impius habebat parvum bonum opus
in hoc seculo. recepit illud hic: ut illic
nullam requiem inveniat. Iste homo ad
solitarius quia homo erat ornatus ad
omnem virtutem. habebat vero ipse ut ho
mo modicum aliquid culpe. et recepit il
lud hic: ut ibi inveniatur purus coram
domino deo. Et ita consolatus hiis verbis.
abiit glorificans deum super iudiciis eius:
quia vera sunt. Ad idem valet exemplum.
quod habes supra eodem capitulo: sub predictis
exempla. ¶ Nec pretermittendum arbitror:
quod cum infirmi et decumbentes sui corpo
ris non existunt. indigent aliorum ami
niculo. non solum in servitio corporali: sed
magis in suffragio spirituali. Unde val
de sancte et provide in constitutionibus ordinis
capitulo xiii statutum est: quod prior et fratres
ipsum infirmum dulciter verbo et obsequi
o adiuvent et confortent. atque ab omni
bus orationis cotidiano suffragio sub
levent: et quod in hora egressionis anime eius
a corpore ad signum infirmarii vel sacris
te. sine mora omnes fratres conveniant
circa eum: et officium circa eum persolvant
debito modo. ¶ Ubi advertendum quod non
ab re patres sanxerunt: quod circa fratrem
decessurum omnes conveniant. Quia
cum illa hora frater dimicaturus est con
tra hostem tetrimum. opus habet ut mul
torum suffragio adiuvetur. Unde beatus pater
augustinus de itcano ante mortem suam
rogaverat omnes amicos specialiter si
bi devotos etiam seculares: ut suo obi
tui interessent. Nam et si hostis ille
crudelissimus nunquam nos impugnare
desistat. illa tamen hora precipue extre
mum virus sue maligne machinationis

solet effundere etiam circa viros sanctiores:
et conatur maxime fundamentum salutis
nostre evertere. impugnando eos videlicet
de fide christiana: quia hoc fundamen
to subverso totus homo in interitum vadit.
¶ Refert beatus cirillus in epistola ad
beatum augustinum de sancto eusebio disci
pulo sancti iheronimi: quod die quo mo
riturus erat idem eusebius. per duas ho
ras ante beate anime exitum venerabilis
eusebius tam terribiles cepit actus per
agere: quod circumstantes monachi pavore
perterriti velut amentes iacebant in ter
ra. Nam quandoque transversis oculis ma
nibus similiter iunctis facie terribili voce
dira quasi rudens clamabat: non
faciam non faciam. mentiris mentiris. Post
intra se rediens facie firmabat in ter
ra quantum poterat: clamabat. Adiuva
te me fratres ne peream. Quod monachi vi
dentes lacrimantes et trementes: cum in
terrogaverunt. Quid habes pater. Ad quos
ille. Non videtis demonum agmina
qui me debellare ceperunt. Et illi. Quid
te facturum volebant. cum dicebas non
faciam. Et ille. Conabantur namque ut con
vinci nominis blasphemus inveniar. Et
hoc non facere acclamabam. Tunc illi. Qua
re faciem tuam pater abscondebas in terra.
At ille. Ne eorum aspectum cernerem. quia
tam turpis et horribilis est: quod omnes pe
ne que in mundo sunt respectu eius nichil
sunt. Inter hec verba circumstantes priores recitan
tibus: sic ad extremam horam usque devenit.
Fratres autem qui astabant pavore et do
lore perterriti. velut mortui astabant
quid facerent nescientes. Gloriosus deus
in sanctis suis: mirabilis in maiestate
sua. benignus. et se timentibus misericor
s. nos suos non derelinquet in tempore ne
cessitatis. Ad extremam namque horam

venerabili eusebio puenieti gloriosus
ihêonim⁹ apparuit eū benigne cōfor
tans. cui⁹ aduētu oīs illa demonū
turba quasi īfinita eius tiore pter
rita ab eo velut fum⁹ euanuit: vt p̄ls
testabātur mōchi qui ꝑpriꝫs oclis
dispēsatiōe diuiā se vidisse hoc di
cūt. Sed hoc magis app̄bat: q̄a nō
oēs circūstantes audierūt has abeu
sebio voces. vn̄ venis p̄r. Quare tm̄
morat⁹ es. Queso tuū filiū nō dere
linquas. Cui subito cūctis audiētibꝫ
illa vox rn̄dit. Expecta fili ne formi
des: q̄a te nō deserā quē tantū dili
go. Qua finita voce: breui decursa
morula venābilis eusebius expira
uit. Ecce si tā scōs et magnos viros
demones in hora mortis sue tā a
croiter de fide īpugnāt. quid puta
m⁹ de puis et pusillis. Quia ergo
tā piculosus hostis illa hora hoiem
īpugnat de fide. ideo statutū est ap
aliquos religiosos q̄ statī ut audiūt
signū q̄ frater q̄s laboret in extremī
surgūt oēs dicētes singuli credo in
deū p̄. sic cōueniūt c̄ptiā⁹ ad xpi ad
iutoriū? eius certamē cū orōnibꝫ ad
iuuātes. Nup quodā frē lectore va
lēte viro in sciētia et in vita q̄ plī
mū michi dilcō agonizāte: cū frēs
cōplessent officiū ad hoc de more or
dinis designatū. frater iacebat īmo
bilis. ita vt dubitarem an aīa exa
lasset de corpe: et ecce subito vidim⁹
eū caput excutē ita fortiter et velo
cit q̄ oēs stupebam⁹. Ex quo ego co
lectures ipm̄ tūc fortes īpulsus de
monū sustinēe: iussi vt frēs itera⁹
orarēt dicēdo symbolū aplicū cū
intēcione scilicet credo in deū. et p⁹
morulā iterū excussit caput. et scō

īteruallo frībus in orōne p̄sistētibꝫ
tertio fecit motū illū: et sic in pace
obdormiuit. Erat aūt ille motus ca
pitis sicut solem⁹ significāe negati
uā cū quadā dedignatiōe quasi di
cēt: nō consētio non cōsentio nō nō
nō. Quicūq̄ ergo est amicus alic⁹
viuētis: in extrema neccītate sua
assistat morieti. Ad hoc faciūt exem
pla sup̄ p̄te p̄ma capl̄o v. De regu
la scī augustini q̄liter frībus nrī
ordinis sit collata. et de constitu
cionibꝫ ordinis Ca. xiiij.

Decursis hijs que ad vnionē
cordis seu vnanimitatē vo
luntatis exigūtur: attēdam⁹
ad ea que ad vnionē aīe seu vnifor
mitatē vite spectāe dinoscūtur. q̄
nō solū debet nobis esse cor vnū: s̄
etiā aīa vna vt supius est deductū.
Ad hoc aūt q̄ frēs in cōgregatione
vniformē vitā habeāt. p̄mo neces
se est: vt scdꝫ [illegible] vnā regulā direc
tiuā se regāt. Quapropter idē p̄r
et p̄ceptor nr̄ augustin⁹ postq̄ frēs
p̄ heremos hinc inde dispsos in vnū
locū congregauerāt: volēs etiā eos
ad vnū⁹ vite obseruanciā reducēe. q̄a
nō p̄dest si nos cōtinet vna dom⁹: ni
si vita et moribꝫ vniam. Primo
quidē ꝑpositū suū de vite aplice secta
tione corā omībꝫ aperuit: singulorū
q̄ ad id voluntates req̄siuit. At illi vt
pote vno īspirati spū oēs ad idē ꝑposi
tū cū sancto p̄re aspirātes. cōi diffini
cōe apud se decreuerūt vitā illā se ob
seruaturos cū dei adiutorio: quā ipse
p̄r augustin⁹ ducēt eis statuendā. Et
sic ipse p̄r vitā quam ipe prius apud
agros ꝑprios cū suis scdm̄ aplicam
traditionē seruaūe cepeāt: breui cōpen

pendio conscripta eis tradidit. Sicut
per tradicionem regule ipse primitus ordi
nem heremitarum instituit: circa siqui
dem heremite per diversa nemora singu
lariter et divisi alii sic alii sic vive
bant. Sed nunc per augustinum ad eandem
regule apostolice observanciam reducti:
sub tanto ac tali patre in unum vivere inci
perunt. De hoc idem pater in sermone
ad eosdem fratres qui incipit: ut nobis per
litteras declaravit fratres pater iheronimus sic ait. Per
veni in affricam pia matre defuncta:
et edificavi ut videtis monasterium:
in quo sumus in solitudine a gentibus
segregati. et placuit deo centenarium
numerum fratrum michi donare: illumi
nans corda nostra non solum sanctissimos
patres solitarios promittere. sed eciam in
hac solitudine more apostolorum omnia com
muniter possidere. Nos servare. et postea do
cere: et per me vobis preparere voluit.
Sic enim videtis quod ante me multi fue
runt patres: quos sequ[…] et promittitis de
bemus: non tamen si[…]tur ego alios
vivere docuerunt. Caput igitur et princi
pium omnium vestrum: me dicere non erubesco.
Hec ibi. Prefata autem regula sic in
cipit. Ante omnia fratres carissimi dili
gatur deus. In qua regula primo precep
tum divinum in quo pendet lex et prophete
commemorat. Deinde officium divinum
ordinat. Postea de opere manuum et
studio lectionum amonet. Postea
abdicacionem proprii. disciplinam men
se: et alia precepta regularia expli
cat. Finit vero hec regula sic. Et no
bis non parva leticia erit de vestra salu
te. Et quod istam regulam fratribus dederit
et non canonicis: patet ex eo. quia ipse
antequam esset episcopus canonicis legem
dare non potuit: quia subditi sui non

erant. Tum quia canonici in sua ecclesia
officium divinum ordinatum ante ha
buerant. Tum quia opus manuum et opera
monasterii vendere precipit ibi ponitur usque
quaque canonicis non congruebat. Qua
re enim ibi. A mane ad opera sua secede
ant. et cetera. Illa enim hora convenit cano
nicos intendere officio divino. Ex autem
hac regulam antequam esset episcopus fecit
ex eo patet: quia ipse fratribus presbiter vivere
cepit secundum regulam sub sanctis apostolis
constitutam. ut dicit possidius. Quod
non potest intelligi de regula nondum
formata. quasi sumeretur regula pro mo
do vivendi apostolorum absque tamen regula
formata. quia secundum illam regulam non
sic primo cepit vivere cum fratribus sicut pres
biter: quia prius per triennium apud agros
proprios secundum illam regulam vixerat.
Si ergo verificari debet quod fratribus pres
biter cepit vivere secundum regulam. opor
tet hoc intelligere de regula formata
et per eum facta: cum nemo ante eum post
apostolos talem fecit regulam secundum modum
apostolorum constitutam. Unde apparet quod
augustinus presbiter fratribus cepit vivere secundum
regulam: quam ipse ante episcopatum suum
ediderat. Licet eciam enim prius vixerat
secundum modum apostolorum: non tamen secundum
regulam. quia nondum erat facta. Ideo e
ciam dicit possidius et cantatur in anti
phona: quod factus presbiter monasterium cleri
corum mox instituit. non dicit monachorum
sed clericorum. Hoc eciam referri debet ad
secundum monasterium suum quod fecit in
orto: in quo ut plurimum locavit fratres
clericos. In primo autem monasterio quod e
rat in heremo: multi poterant esse la
ici. De hoc habes supra parte i ca vii et
infra ca. proximo. Nomine enim clericorum non
excluduntur monachi: quia monachus po

testi esse clericus xvi q i. Si clericatus
Et clerici regulā bti augustini ꝓfes
si: etiā dicūtur mōchi. xviij q ij Pec
nitiosā. Post hec cū augustin⁹ fcūs
esset epūs cū nepote fungēs auctori
tate ordinaria et dyocesana edidit re
gulā solempnē sūma discretiōe pre
cipuā: que nō solū fratribus ꝓfessis.
ymo etiā clericis cōiter ōnibus cōue
niet. Et hec regula sic incipit. Hec sūt
que vt obseruetis p̄cipim⁹. Finis. Et
in temptatione ne inducatis. Quā q̄
dem regulā speculū appellat ante fi
nē ipsi⁹ regule sic dicēs: vt aūt in
libello hoc tanq̄m in speculo possitis
īspicē. Et appellat speculū clericoꝝ.
ꝑ eo q̄ ipē augustin⁹ eā ab ōnibus
clericis seruandā statuerat: licet post
ea reuocarēt. Pterea qd̄ sciendū q̄ si
cut notat xij q i Nolo augustin⁹ fe
cerat tres cōstitutiōes sup ꝓprietate
clericorū. Prima fuit q̄ nō possūt
habē ꝓpria: sed illa male seruabat:
et q̄a plurimi erāt trāsgressores illi⁹
ideo reuocauit eā. Tercio. de cōsensu
clericorū suorū cōfirmauit primā
cōstitutionē. De p̄ma cōstitutiōe sua
loquit̄ in p̄mo sermone de cōi vita
clericoꝝ: qui incipit. Pter qd̄ volui.
vsq̄ ibi. Certe ego sū qui statuerā.
Et ibi loq̄tur de scd̄a cōstitutiōe reuo
catoria. Primo vt xij q i. Certa. De
tercio loquit̄ in scd̄o sermone de
cōi vita clericorū: qui incipit Carita
tem vr̄e. ecce dico audistis. Qui ha
bē voluīt ꝓpriū: vbi mēcio fit de ōibꝫ
tribꝫ cōstitutiōibꝫ. De p̄ma cū dicit
Ecce dico audistis ꝛc. De scd̄a ibi. Dixe
rā eī et scio me dixisse. De tercia ibi.
Ita mō q̄a placuit illis ꝛc. Et omnes
has tres cōplēt̄ grācian⁹ sub eodē ca

pl̄o Nolo. Vbi hos duos sermōes qui
de cōi vita clericorū intitulātur: ca
pit p vno. In quo etiā cōtextu ille ser
mo ꝓpter qd̄ volui p̄cedit istū. Carita
ti tamē vr̄e. Alibi tamē dicit eū esse
sermonē scd̄ū sicut xij q ij. Si q̄s
irascit̄. Et scd̄m hec: regula scī au
gustini restringit illos dūtaxat clericos
qui eā assumē consenserūt. Nec etiā
augustin⁹ potuit statutū generale
facē sup ōnes clericos vniu̇saliter
per mūdū: s̄ solū sē suos clericos sue
diocesis: nisi auctoritate sedis apli
ce extensū fuisset ad ōnes. Nūnuꝫ
gracian⁹ teneat xij q i. Cū ergo etc
sequi q̄ clerici ꝑbendati vel illi q̄
ab īfancia sacre milicie traditi sūt:
nullo modo possint habē ꝓpria:
nisi forte retinēdo sua: a sūptibꝫ
ecclie abstineāt. De hoc latius in
scda pte tria cā⁰ ij. Itaq̄ scd̄m pre
missa dici potest: q̄ btūs augusti
n⁹ fecerit vnā regulā ad frēs nō īcluden
do canonicos: aliā ad canonicos
nō cōcludēdo frēs: licet quidā dixe
rūt ipm̄ pter has duas nichil⁹ominus
quādā terciā regulā scripsisse fra
trū cōi consensu in p̄mitiua eorū
īstitutione. que sic incipit. Cōi dif
finitione decreuim⁹ apud vos. Sed
huīc libellū nō esse augustini: sed
scī basilij certis īdicijs ēē ꝓbaui. Tū
quia stilū nō sapit augustini. Tū
q̄a illū libellū īueni trāslatū fo
re de greco in latinū: cū alio libro
eiusdē basilij dialogico ad frēs suos:
in quo optime īstruit vita mona
chalis. De p̄dictis aūt duabꝫ re
gulis augustini nulli ēē dubiū
debet esse eas augustini. De q̄bus
tū diceret aliquis eas nō esse duas

regulas distinctas. sed totū unū ab
eo q̇d dicitur: Ante ōnia fr̄es carissi
mi diligat̄ deus. usq̄ ibi. in teptati
onē ne inducat̄: et esse unā regulā
indistinctā. dixit illā regulā eande
tam fr̄ibus q̄m canonicis dedisse
et clericis indistincte. Quod dictū sa
tis cōuenienter sustineri posset: si nō
q̄tuor obstarent. ¶ Primū est q in il
la regula que incipit an̄ ōnia eadē
q̄si ōnia breuit̄ contexuntur. que i
ista que speculū dicitur explicantur:
et nō esse nisi inutilis replicatio eor
dē dictorū in uno opusculo q̇d de tā
to doctore nō est p̄sumendū. ¶ Secūdum
est. q̇a illa particula de psalmis speci
alibus et de opibus manuū non
cōuenit canonicis: ut dictū est. ¶ Ter
tiū. q̇a hugo in exposicōe regule sc̄i
augustini de illa pte. an̄ omīa ‑
nichil ōnino ponit. sed absolute re
gulā incipit: hec sūt que ut obser
uetis ꝯ. ¶ Quartū. q̇a in antecedēte
pte nusq̄m p̄ceptiue loq̇tur. hic aūt
quasi ex ordine p̄cipiendo loquit̄
hec sūt que ut ꝯ referēs se ad seq̄n
tia de p̄cedētibus nichil inueniēs: cū
tamē multa precedentiū eadē sint
in substācia cū hys que sequūtur.
Ex quibꝫ apparet euidēter nō esse u
nā regulā hanc et illā: sed esse du
as distinctas. Ad huiꝰ confirmatio
nē facit mḡr thomas ybernicus o
lim socius meus uicbie qui mora
bat̄ parisius. qui in cōpilatione
sua quā manipulū florū appellat:
inter alios libros augustini duas re
gulas distinctas computat et desig
nat. Sed quoniā regula ista ulti
ma que speculū appellat̄: ōnia il
la que fuerūt in p̄ma regula insti

tuta sufficiētius et luculētius cōplec
tūtur. Idcirco ea superueniēte tāquā
maiori luce ad illā se cū canonia
q̄ fr̄es tenuerūt. Fratres tamē i sig
nū sue p̄mene institutionis exordiū
p̄oris regule simł cū ista regula re
tinuerūt. Et inde est q in regula q̄
fr̄es utūtur hoc exordiū p̄mittitur.
Ante oīa fr̄es carissimi diligat̄ de
deinde p̄xim. quia ista p̄cepta sūt
p̄ncipaliter nobis data. Et mox a
lijs omissis quasi cōtinuatiē subin
fert: Hec ergo sūt que ut obseruetis
ꝯ. ¶ Nō aūt ipse p̄r augustinꝰ eandē
regulā que speculū dicit̄: nō solum
canonicis regularibꝫ sed etiā fr̄ibus
suis in h̄emo cōmorantibꝫ tradiderit.
plane patet ex sermone suo de tri
gīnbus monachorū: qui incipit. Vo
nobis p l̄ras. ubi cōmendās quosdā
ex eisdē fr̄ibus dicit sic. Non solū in
quit paupes esse uoluerūt: sed etiam
sup̄ id quod in speculo nr̄o edidimꝰ
facere uoluerūt. Ecce q fr̄es illi regu
lā que speculū dicit habuerūt et
seruauerūt: et nichilomin̄ ultra hoc
supererogauerūt. Hoc etiā patet ex
sermone suo de margaritis regula
ris institutōis quē fecit ad fr̄es in h̄e
mo. In quo sermone ipse augustinꝰ
ōnia substantialia et p̄cipua etiā
cerimonialia eiusdē regule breuiter
cōplectit̄: concludēs sermonē illum
cū principio regule dicēs. Hec igi
tur sūt que ut ꝯ. Ex hoc uidet̄ q ipse
regulā illam eis tradidit. et spe
cialit̄ ipsam eis approp̄auerit: ut
patet ex cōtextu eiusdē sermonis.
Que etiā regula p statu modern
no est ordini per sedē aplicam spe
cialiter applicata autorizata et

confirmata: ut habes supra parte prima capitulo xiiii et capitulo xix. De qua etiam regula habes infra parte tertia capitulo tertio. Porro ad huius regule commendationem dicere possumus: quod ipsa inter omnes alias regulas approbatas est universalior in multitudine professorum: planior in lenitudine contentorum: suavior in moderamine preceptorum. De eius universalitate patet: quia non solum eam tenent istius sacri ordinis professores et canonici regulares: quibus duobus ordinibus ipse augustinus eam dinoscitur tradidisse: sed etiam fratres predicatores. premonstratenses. et noberti ni: et quam plures alii religiosi. Et forte si qui istorum ordinum contendere velint de ipsius regule primatu: quis videlicet ipsam regulam prius vel principalius seu dignius susceperit: et maiorem prerogativam ex eo optinere contendat. Ego enim scrupulo semoto estimo: quod illi de ipsius regule primatu dignius glorientur: qui contenta in regula devotius et ferventius exequuntur. Et si optare possem: hoc mallem potius in isto sacro ordine inveniri: quam quod ipse pater augustinus regulam ipsam patribus nostris primo dedit. Non enim de primitate collationis: sed de precipuitate observationis est curandum. Sed est timendum: quod de plerisque de principalitate regule litigantibus accidat sicut de iudeis: qui gloriantur se primos et precipuos esse in collatione legis: sed de observatione minime curant. Immo ab ea multum deficiunt. Unde de talibus verificatur dictum cuiusdam senis: in vitas patrum dictis sic Prophete conscripserunt libros: patres autem nostri venerunt post eos: et operati sunt ea.

Et iterum. successores eorum commendaverunt eos memorie. Venit autem generatio que nunc est: et scripsit eos in cartis atque membranis. et posuit eos in fenestris otiosos. vel cistis otiosos. Hec ibi. Quod etiam ista regula sit planior et clarior in lenitudine contentorum patet: quia de nonnullis aliis constitutum ad contenta in eis apud sedem apostolicam varia dubia sunt exorta: et diverse declarationes postulate: ut patet extra de statu monachorum in nonnullis capitulis. Et de verborum significatione cap. exiit. libro vi et in clementinis. Exiui de paradiso et in extravaganti. Jo. xxii. Ad conditorem canonum ac pluribus similibus. Sed contenta huius sancte regule sunt tanta districtione digesta: quod de eis apud sedem apostolicam nulla adhuc tempore dubia sunt suborta. Quod etiam tertio sit suavior et levior in moderamine preceptorum patet. Nunquam enim fuit dubium apud quempiam: an in regula beati augustini contineatur aliquod preceptum ne dum impossibile ad servandum: sed nec supra modum difficile fragilitati humane: sicut quandoque de quibusdam regulis fuit dubium. Nec oportuit per aliquem umquam moderationem rigorem istius regule temperari: vel pie interpretari. Quinymo constitutiones ordinis rigorem ultra ipsam regulam addiderunt. De quibus sane constitutionibus hoc tenendum est: quod facte sunt per patres ipsius ordinis: de speciali mandato et auctoritate sedis apostolice: prout liquet ex privilegio domini innocentii pape quarti. Que quidem constitutiones ab olim per antiquos patres edite: postea tempore bone memorie fratris clementis prioris generalis de quo supra commemoravi parte

catē capl'o qrto fuerūt emēdate et
melius ordinate. Cū enī venerābi
lis pater generalis quodā tpe ad cō
uentū senensē accessisset: audiēs de
psona clara viri fr̄is augustini de ite
rano qui tūc tpis in heremitorio co
sic in magna humilitate degebat. sta
tū et cōdicionē sue psone qn̄tū po
tuit occultādo: nec tamē omīquaq;
latē potuit lucīna sub modio posita.
Vn̄ idē pr̄ gen̄alis eū accersitū i so
ciū suū assūpsit: et ducens eū secū
ad curiā romanā ipsm licet īuitū
fecit p̄sbiterū ordinari. Conuīsātes
eidē duo p̄clarissimi p̄res simul con
stitucioēs ordinis diligēti studio re
uiderūt: easq; sicut zelatoēs feruētis
simi religionis hui' ordinātius edi
derūt. distinguētes eas p capl'a et
rubricas: et addētes nichil oi' aliq
et nōnulla detrahētes put satis re
ligioni et bono statui ordis cōgruē
videbātur. Quas etiā cōstitucoēs
p tria gn̄alia capl'a eidē venerābiles
viri examīari fecerūt. Nā in capl'o
in vrbe veteri āno dn̄i M cc lxm°
celebrato: p̄mit' in luce pducte et pub
licate fuerūt. Postea in capl'o florē
si ad sequēs trienniū celebrato: fue
rūt p ordinē accepte et cōprobate
Sed demū ad aliud trienniū in ca
pl'o ratisponēsi vbi īterfuit venerā
bilis doctor egidius de roma. aliq̄bz
addicioībz et variacoībus fr̄is. fue
rūt ratificate et cōfirmate. Et inde
est q cōstitucoēs florētine aliq̄tulū
discrepāt a cōstitucioībz ratisponen
sibz. Que cōstitucoēs ratisponēsis p'
modū exhibite et p̄ntate fuerūt
dn̄o clemēti pape v p venerābilem
p̄rem mgr̄m alexandrū de alpidia

p̄orem generalē. et ab ipo sūmo pon
tifice fuerūt collaudate nō tn̄ con
firmate: qd̄ pro bono ordis est omīs
sū. Non enī ordini expediret cōsti
tucoēs nr̄as p sedē aplicam cōfir
mari: q̄a nōnūq̄ ex causa expedit qd̄
p varietate tpis aliq̄ īmutetur: qd̄
fieri nō posset si essent p sedem a
plicam cōfirmate. Statuta eī p
ipsā sedē aplicam ex certa sciētia
cōfirmata. nequaq̄ infrīgi possūt:
nisi de mādato et volūtate sūmi
pōtificis speali. vt ex̄ de cōfirmaci
one venerabilis et de aptis. Cū ac
cessissent. Et ca' cū ay ferrariis. et in
cū si. Quare multū expediēs esse
p ordine dinoscit'. q statuta et ac
ta caplorū generaliū: qn̄ opus
fuit ita dn̄o pape exhibeant'. vt
p ipsm approbētur et collaudētur:
nō aūt cōfirmētur. Vn̄ cū ego oli
legacioē fungēs p̄oris generalis
et totius capl'i gn̄alis mediolan̄
celebrati electionē et acta eiusdē
capl'i sanctissimo in xp̄o p̄ri et dn̄o
clemēti pape vi° p̄ntassem: et ipe
ea me p̄nte plegisset. īterrogassetq;
me de cōdicioībz electi et de aliis q̄bi
dā actis: p quibz agēdis ipē ad ca
p̄lm direxerat suas sub bulla lr̄as
speales. Et ego pro ut ab ordie ha
bui in mādatis ad singula r̄ndisse.
ipē dn̄s papa subiūxit hec verba.
Persona elc̄a nobis placet et acta
laudam'. nō dixit cōfirmam'. qd̄
ego valde signāter adiūi: et libent'
audiui. Nam eciā etiā cōstitucoēs
ordis nos obligāt ex earū trāsgres
sione nō ad culpā sed tm̄ ad penā:
nisi pp̄ter p̄ceptū vel cōtemptū: vt
in p̄hemio earūdē constitucionū

lunde ƈtinet᷑: qđ valde est pro con
sueẗys frm: ac etiã ꝓ magna pace
et ordinis vnitate. De ipã vero regu
la sci̅ augustini an õnia et singula
in ea contenta obligẽt ꝓfessores suos
ad culpã᷑: vel qđ idẽ est: an õnia ƈ
tenta in eadẽ cadãt sub p̃cepto. ꝓfsan
cdũ est. Dicit aũt quidã solẽpnis
doctor ꝙ sic. ꝓpter verbũ p̃cipim⁹ in
p̃ncipio regule positũ: hec sũt que
vt seruetis p̃cipim⁹. Et puto ꝙ iste
doctor dicat verũ: q̃ntũ ad illos ꝓ
fessores qui regulã sci̅ augustini ꝓ
fitẽtur. Q̃mius eni̅ multa eorũ q̃
in regula ƈtinẽtur de sui natuã sit
ƈsilia diuiã vel aplica: corp̃o tñ ꝙ
votũ cadit sup ea iã hinc erũt p̃cep
ta. vel vim p̃cepti habẽcia᷑: etiã si p̃
cipim⁹ verbũ ibi nõ poneṫ: sed mo
nem⁹ vel ƈsulim⁹ vel aliud qđcũq̧.
Sed puto ꝙ nulli religiosi habeãt
illã formã ꝓfitendi. Ideo dicũt alij:
ꝙ illi qui ꝓfitẽtur sub hac forma᷑: fa
cio ꝓfessionẽ et ꝓmitto tibi p̃lato et
successoribꝫ tuis obedienciã scđm re
gulã sci̅ augustini vsq̧ ad mortẽ:
hij inq̃ ad nullã eorũ que sũt in re
gula obligãtur ex p̃cepto. nisi scđm
ꝙ p̃latus indicet vel iponet eis. Vñ
si p̃latus dicat huic: p̃cipio tibi hoc
vel illud de contẽtis in regula᷑. illa
erũt sibi p̃cepta et nõ alia: q̃ntũcũq̧
legislator vtat᷑ verbo p̃cepti. Sic eñ
iste ꝓmisit obedienciã᷑: nõ ꝙ obediet
regule. sed p̃lato scđm regulã: ita ꝙ
scđm istã viã ea que sũt in regula
nõ ap̃hendũt istũ subditũ nisi me
diãte p̃lato. Sed hanc formã ꝓfitẽ
di nõ habet ordo nr̃. Verũ quidẽ di
cũt predcĩ: ꝙ totũ pond⁹ questionĩs
versat᷑ circa formã ꝓfessionis. Forma

aũt ꝓfitendi ꝓut nobis ƈstitutũ est ab
ãtiquis p̃ribus ordĩs est hec. Ego fr̃
facio ꝓfessionẽ et ꝓmitto obedienciã
deo et btẽ marie virgini et tibi pri
ori generali ordĩs fratrũ hẽmita
rũ sci̅ augustini et successoribꝫ tuis:
viuẽ sine ꝓprio et in castitate scđm
regulã sci̅ augustini vsq̧ ad mor
tem. Isti itaq̧ ꝓfessores ꝓfitẽtur ex
plicite nõ solũ obedienciã᷑: s; õnia
tria illa substãcialia religiõis: et scđm
hoc estimo. ꝙ ista tria cadũt istis ꝓ
fessoribꝫ sub p̃cepto᷑. et ex voto expli
cito obligãtur ad ea: etiã si nũq̃m
interueniat p̃ceptũ p̃lati. De õnibꝫ
aũt alijs p̃ter hec tria sencio tñ il
lis de scđa opinione: ꝙ nõ veniũt
sub p̃cepto nisi mediãte p̃lato. Nõ
obstante verbo p̃cipim⁹ in p̃ncipio
regule᷑ qđ nõ semp accipitur ncc̃i
tatiue et potẽcialiter: sed ĩtẽdũ ac
cipit᷑ ꝑsuasiue et doctrinaliter᷑. sicut
dicũtur p̃cepta artiũ: vñ doctores
et mgr̃i scolastici dicũt᷑ p̃ceptores.
Quemadmodũ btũs iheronim⁹ di
cit se habuisse p̃ceptorẽ in g̃matica
donatũ. In rethorica victorinũ. In
theologia gregoriũ nazanzenũ. In
ebraica autẽ lingua dicit se p̃cepto
rẽ habuisse baraniã iudeũ ƈuer
sũ: vt ipẽ scribit ad pamachiũ et
ad occeanũ. Sic etiã btũs augustin⁹
est p̃ceptor nr̃ in disciplĩa regulari.
Vñ et in hoc ope frequẽter ipm̃ pre
ceptorẽ nrm̃ appellaui. Et obligãt᷑
isti ꝓfessores ad p̃dicta tria nõ solũ
absolute᷑: sed etiã scđm modificacio
nẽ regule: ita ꝙ frater teneat᷑ sub
p̃cepto et ex voto obedire p̃lato᷑. tã
scđm substãciã actus obediẽdi q̃m
scđm modũ obediẽdi descriptũ in re

gula: vt obedire ꝑposito. sed multo
magis p̄sb̄ro. et ad eorū arbitriū
de neglectis emēdatoriā subire iu
dīcium. ire cū quo ip̄e iusserit. et ha
be cū in honore et reuerēcia et si
milia: que ptinēt ad subiectionē
subditi. que modificāt obedienciā.
Silr̄ est de viuer̄e sine ꝓprio et castita
te: sicut de hiis suis locis differet.
¶ Ad cetā autē in ipsa regula cōtē
ta et si nō teneam̄ ex p̄cepto nec ex
voto explicito q̄ quid sit de forma p
fitendi. estimo q̄ teneam̄ saltē ex
statuto vel cōsilio vel monito p̄ris
nr̄i cui regule nos s̄biecim̄: ita tn̄
q̄ eorū trāsgressio nō inducit pec
catū mortale nisi forte ꝓpter contēp
tū: q̄ videlicet quis ex ꝓposito sta
tuēt apud se ptinaciter nolle illa
vel illa seruare: que cōtinētur in
regula sub qua se militare glīat.
Ad vltimū profecto filiū se nō esse
demōstrat: qui p̄ris monita ser
uar̄e recusat. Vn̄ quicūq̄ scīēter a
liq̄ cōtentorū in regula seruar̄e o
miserit. nō est dubiū peccatū et
reatū eū contrahe: de quo penitē
debet scdm̄ cōsiliū eiusdē p̄ris in
fine regule. Vbi inq̄ sibi quicūq̄
videat aliq̄ deesse: doleat de p̄terito.
caueat de futuro: orās vt sibi debitū
dimittatur. ¶ Est aūt signāter ad
u̇tendū. q̄ in forma ꝓfessionis p̄
missa ubi dicit: et ꝓmitto obediē
tiā deo et b̄te marie virgini. q̄dā
apponūt et b̄to augustīo credētes
benefacer̄e ex simplicitate et deuocōe
quadā incōsiderata ad scm̄ augus
tinū p̄rem nr̄m: et ex hoc plures
libri cōstitutionū moderno tp̄e sūt
correcti vel potius corrupti. Cum

nec in āntiquis cōstitucionibꝫ patrū
nostrorū nec in forma p̄ innocenciū
papā q̄rtū in quodā priuilegio or
dini p̄statū illa appositio habeat: q̄d
estimo mistio nō vacar̄e. Pmitt̄ ei
obedienciā b̄to augustino scdm̄ eius
regulā. quid est aliud q̄ ꝓmittere
seruar̄e eius regulā indeficiēter et ge
neraliter q̄ntū ad ōnia eius conten
ta. cū in tali materia indefinita eq̄
polleat vniu̇sali in iure. Non ei dō
vel b̄ta maria nec p̄latis p̄cipiūt
nobis ōnia seruar̄e et singula conten
ta regule: sicut facit b̄t̄us augustin
ita exordiēs. Hec sūt inq̄ q̄ ut ob. ꝑ.
Tuci' est ergo stare in āntiqua forma
patrū: q̄ īitante docer̄e nouitatem.
De officio diuino et modo cātandi
atq̄ psallendi. ¶ Quītūdecimū.
Primū et p̄cipuū in cōi in
ta qd̄ regula sacre religiōis
īstruit obseruandū: debet
esse cultus diuin'. Cultus aūt diui
n' q̄ntū ad p̄sens negociū: attēdit
in officio diuino et orōnibꝫ. Orōnes
aūt nr̄e quedā sūt cōes et publice
sicut sūt hore canonice. Quedā vō
p̄uate: puta quas q̄libet p̄ deuocōe
sua facit in p̄uato. Et de vtrisq̄ p̄
et p̄ceptor nr̄ in regula īstruit nos
dicēs. Orōnibus inquit īstate horis
et tp̄ibus cōstitutis: hoc q̄ntū ad o
racōes cōes. Et subdit. In oratorio ne
mo aliq̄ agat nisi ad qd̄ ē: hec de o
racōibꝫ p̄uatis. Et qd̄ postea subdit.
Et nolite cātare nisi qd̄ legistis esse
cātandū. hoc etiā intelligit de pub
lico officio qd̄ solēpniter fit cū cantu.
Nō vero sit aliud officiū diuinū cū
cantu vel sine cantu ad qd̄ fr̄es huiꝰ
ordinis tenētur: p̄scrutandū est.

Ad cui⁹ euidenciā est sciendū: q̄ tē
pore bti augustini nondū fuit ad
huc diuinū officiū ab ecclia ordia
tū vt nūc: sed agebat in ecclesijs
sicut cuilibȝ bonū uidebat p̄ captu
sue mētis. vt habet in institucionibȝ
patrū libro ij° capl'o ij°. Idcirco btūs
augusti⁹ frībus suis ordinauit ta
le officiū: q̄le in p̄ma sua regula
q̄ incipit. an̄ oīa. cōtinet. Et licet
circa idē temp⁹ ad rogatū theodo
sij īperatoris damasus papa isti
tuerit psalmos die noctuq3 ī ecclijs
decantandos: p̄ut eos btūs ieroni⁹
ad iunctū eiusdē damasi pape
distinxerat: cū glīa pr̄i in fine psal
mor̄u dicēdo. Hec tn̄ institucio nō
dū fuit p̄ mūdū p̄mulgata. Qua
re in illo p̄mitiuo statu ordīs fra
tres ad illud officiū bti augustini
ex regula tenebātur. Postmodū
vero officio ecclīastico p̄ btm̄ gre
goriū adhuc melius ordiāto: et frī
bus a sua dispsione succedēti tp̄e
vt sup̄ dictū est collās: sedes apli
ca officiū romane ecc̄ie frībus eius
dē ordinis agendū tradidit. Ac p̄
hoc a p̄oris officij p̄ btm̄ augustinū
p̄mitus descripti: obseruācia eos ex
emit. Alias enī si auctoritas apli
ca nō interuenisset: frēs adhuc ad il
lud officiū tenērentur. Sciendū etiā
q̄ postq̄ btūs augustin⁹ frīs fuit
ep̄us: et īstitucio damasi pape de
diuīs officijs p̄ eius successorē sici
ciū papā p̄mulgari cepisset: ī il
la nouitate q̄libet cātauit de suo
capite qd̄ voluit: etiā ea que nō
fuerūt ad cātandū sed ad legendū
scripta. Quā absurditatē btūs au
gustin⁹ a suis sectatoribȝ remouē

volēs: hanc clausulā adiecit in re
gula. Et nolite cātare: nisi qd̄ le
gistis esse cātandū. Qd̄ aūt nō ita
scriptū est vt cātetur: nō cātetur.
In modo aūt cantādi plus queat
frater placē deo: q̄ auditoribȝ. Qui
enī studet placē deo in cātando: q̄
to puri⁹ et simplici⁹ cātauerit: tan
to magis deo placebit. Plus eī atte
dit deus deuotionē et puritatē cor
dis: q̄m modulationē vocis. Sicut
quidā ait. Non vox sed votū: non
musica cordula sed cor. Nō clamor
sed amor: cātat in aure dei. Vnde
etiā ipse pr̄ et p̄ceptor nr̄ dixisse le
git x° confessionū. Cū michi inq̄
accidit vt me plus cātus q̄ res q̄
cātat delectat: penaliter me pc̄ca
re cōfiteor: et tūc mallē nō audire
cātantē. Vbi etiā recitat q̄ijo ipse
p̄us cū fuisset mediolani: statī p⁹
baptismū frequētauerat ecclias: et
intētus modulacioni ympnorū ⁊ me
lodie psalmorū reficiebat delc̄abi
liter: et flebat hylariter. ¶ Narrat
etiā ibidē augusti⁹ de athanasio
alexādrino ep̄o: q̄ tā modico flexu
vocis faciebat legi psalmos: vt lec
tor pnūcianti similior eēt q̄ cane
ti. ¶ Quidā frater solit⁹ erat freq̄n
ter cū magna deuocīōe cātare in
choro: et cū tanto zelo q̄ ad diuinū offi
ciū habuit: q̄ nūq̄ vt sibi videba
tur de cātu fatigari potuit. Cū āt
in quadā solēpnitate tantū cātas
set: q̄ quasi spiramē defuerit: q̄escēs
in lectulo sopno arripit: visūq3 est
ei q̄si oēm flatū quē cātando ad
honorē dei exspirauerat: de corde di
reinspiraret. Expgefactus ergo con
fortatus est. et totū recreatū se per

al
nō

sensit: et ex tūc adhuc maiore fer
uore ad laudē dei cātauit. Cant⁹
aūt clamosus et fractus qui nō
ad laudē dei sed ad vanā glām
fit deus parū reputat: et demon
approbat. ¶ Vn̄ refert cesari⁹ q̄ in
quadā festiuitate clericis q̄busdā
cātantib⁹. et voces tumultuosas ī
sublime extollētib⁹: vidit q̄dam
vir religiosus quedā demonē in
loco eminētiori celie saccū mag
nū in sinistra manu tenē. et dex
tēa cantorū voces in eūdē saccum
mittebat. Illis aūt expleto cantu
īter se gloriātib⁹: tanq̄m qui bene
et fortiter deū laudassent. Respō
dit ille qui viderat visionē. Bene
quidē cātastis: scilicet saccū plenū
cātastis. Mirātib⁹ illis et īterrogā
tib⁹ cur hoc diceret: exposuit eis vi
sionē. ¶ Itē refert idē q̄ in quodā
mōsterio cistercieñsis ordīs īchoato
psalmo mediocri voce. et in eadē
voce ipm̄ ꝑsequētib⁹ mōachis seni
orib⁹: quidā iuuenis satis arrogās
vocē vltra tres tonos exaltauit: et
licet seniores illi resistent. ipē tn̄ q̄
busdā ꝑtem suā adiuuātib⁹ ꝑua
luit: sicq̄ seniores ꝓpter scandalū
ei cesserūt. Mox ex ore illi⁹ demō
q̄si candēs ferrū exilire ad eos q̄
eū iuuerūt visus est. ¶ Cū aūt fr̄es
in choro ad diuinū officiū steterīt:
caueat sibi q̄lib⁹ ne sit piger ꝛ fas
tidiosus. sed cogitet corp⁹ et spm̄ sta
re reuēnter: et psallē deo alacriter
corā angelis qui ibi p̄ntes assistūt
et dicit cū p̄s. In cōspcū angloꝝ
psallā tibi. Risus et v̄ba inutilia
sc̄ penit⁹ detestet: vbi corā dn̄o ma
iestatis cū metu et reuerētia assistē

debet. Verba psalmodie distīcte et
īntegre ꝓnūciet: nō sincopādo aut ni
miū accelerādo. Vn̄ btūs bernard⁹
sup cātica sermone xlvii fr̄es suos
āmonet dicēs. Vos moneo dil̄missimi
pure ac strēnue laudib⁹ īteresse di
uinis. Strēnue q̄dem. vt sicut re
uērenter ita et alacriter dn̄o assista
tis: nō pigri. nō sōpnolenti. nō p̄
centes vocib⁹. nō p̄cīdētes verba
dimidia. nō integra trāsilietes. nō
fractis et remissis vocib⁹ muliebre
quiddā de nare sonātes: sed virili ut
dignū est et sonitu et affcū voces sa
spūs depromētes. ¶ Legit in īstitutis
p̄rm libro p̄mo ca. ix. q̄ cāta erat dis
ciplīa psallendi apud p̄res in egipto.
q̄ cōuenientib⁹ eis ad solēpnitates q̄s
synaxes vocāt in tā numerosa fratrū
multitudīe tantū erat silentiū: q̄
p̄ter eū qui psalmū cantabat nullū
hoīm adēe credēt. p̄cipue cū oro cō
cludebat: in qua nō sputū emitte
bat nec excreatio. nō tussis nō osci
tatio nō vox aliq̄ intersonabat: nisi
forte alicui ꝑ excessū mētis quiddā
subrepserit. ¶ Quidā frater habēs ī
cōsuetudīe cuesorie et negligēter di
cē horas. quadā nocte cū matuti
nū cū socio quasi cōcatīet pon⁹ q̄
legendo ꝓnūciaret: audiuit dyabo
lū in specie corui iuxta se crocitātē
et q̄si eū deridentē. Ex quo frater tīo
re correpte: ex tūc maiorē diligētiā
in dicēdo horas adhibuit. ¶ Itē fert
q̄ cū duo fr̄es quadā nocte sedēdo
in lectis suis sic quasi cubādo dice
rēt ꝑiter matutinas: affuit diabo
lus cū fetore īntolerabili dicēs. Ad
talē orōnem: tale debet̄ incensū.
¶ Fr̄es aūt qui psallē aut cātare

nesciunt sicut ydiote et illi̅cati: aut
nō possunt ut ifirmi et senes: p ho
ris suis dicunt p̄r nr̄. Sicut docet p̄r
nr̄ augustinus in sermone quodā de
orone ad fr̄es h'emitas. Ubi alloqns
h'modi fr̄es ydiotas: sic ait. O vos
fr̄es mei licet grossi sitis et subtilia
nō capiatis: nō tamē vos deteriores
reputo. sed cariores vos teneo ygna
ros humiles: q̄ sapiētes elatos. Dixi
mus enī p̄mo vobis: quō psallē et
orāe et manibȝ laborāe debeatis cōn
tinue fuit. Et si vobis tēpus supfuerit:
p̄r nr̄ dicē nō differatis. Et infra. O
rate ergo fr̄es dilc̄o p̄r nr̄: referen
tes grās bonorū oīm largitori. De
senibus vero et valitudinariis idē
p̄r in alio sermone q̄ sic īcipit. apl̄s
petrus fr̄es karissimi sic inq̄. Et si a
liqui sint ex vobis qui p ānos octo
ginta et āplius sūt sctissime in here
mo cōuersati. Et īfra. Ideo volum'
et in xp̄i noīe ordinam': ut et ipi
qui centū annorū sūt et āplius p̄r
nr̄e sedendo in lectulo dicāt: et dilige
ter eis sine murmure seruiat: ut et
ipi pro nobis īterce dāt in celis q̄
rū habitacio iā ibi est.

De attencione in officio diuino et
in aliis oronibȝ adhibēda. et q̄liter
dyabolus mētes orantiū nititur

Summope distrahē. C. xvi
Sa aūt conandū est dū psal
lim' vel oram': ut qd ore
p̄ferim': hoc etiā mēte meditem: si
cut ille qui dicit. Psallā spū psal
lā et mēte. Et hoc est qd dicit p̄cep
tor nr̄ in regula. Psalmis et ymp
nis cū oratis deū: hoc verset in cor
de qd p̄fert in voce. Un̄ hugo ī ex
posicōe regule. Sepe inq̄ oramus:

et alibi corde intēdim': nec ipsū qd
dicim' recolim'. Sed illā orōnē de'
nō exaudit: cui ipe qui orat nō at
tendit. Qd instinctu dyaboli sepe fi
eri solet. Sciēs enī utilitatē orādi:
et nobis īuidēs graciā impetrādi:
īmittit orātibȝ cogitacionū tumul
tus: ut mentē ab oronibȝ diuidat:
et fructū oronis tollat. Cōtra cui'
maliciā debem' habē mētis con
stanciā: ut q̄nto plus cogitacionū
turba nos īpugnat: tāto robusti'
nr̄a mens in sui stat' rectitudīe fixa
p̄maneat. Hec ille. Ad hoc idē hor
tat' btūs b'nard' sup cātica sermōe
xlvii dicēs. Puro psallē debetis:
nil aliud nisi qd psallitis cogitā
tes. Nec solas dico vitādas cogita
cōes vanas et ociosas: vitāde sūt
et ille: illa dūtaxat hora et illo lo
co: q̄s officiales fr̄es pro cōi neccitā
te q̄si necessario frequēter cōmitte cōpel
luntur. Sed nec illa q̄dē p̄fecto reci
pē tūc cōsulerī: que forte paulo ā
te in claustro sedētes in codicibȝ le
geratis: qualia et me nūc viua
voce disserētē: ex hoc auditorio sp̄s
scī recēcia reportatis. Salubria sūt:
sed nec illa salubriē īter psallēdū
reuoluitis. Spūs sāns enī illa hora
gratū nō recipit: q̄cq̄ aliud q̄ debes
neglc̄o eo qd debes optuleris. Hec il
le. Legit' in vitis patrū. q quodā tē
pore demon venit ad cellā bt̄i ma
charii in specie mōchi: et pulsās ad
ostiū dixit illi. Surge frater mi:
et eam' ad collacōm fr̄m. Vir autē
sc̄us intelligēs demonē esse: qui se
alloquerētur ait ad eū. O mēdax
et oīs veritatis īimic' quid tibi
est cōsorcii in cōgregacione sc̄orū:

nō

Cui ille cachinnando respondit. Nescis quod
sine me nulla agitur collecta monachorum.
Veni et videbis opera nostra. Surgens
ergo vir dei et abiens ad fratres congre
gatos vidit quasi puerulos ethio
pes discurrentes huc illuc et velut
volitando differri. et si cui duobus
digitis oculos tetigissent statim dor
mitabat. Si cui in os misissent di
gitum. oscitare eum fecerunt. apud ali
quos etiam in mulierum species vide
bantur. Apud quosdam edificabant
aut portabant aut alia quecumque a
gentes apparebant et sui cogitationes
versabant. Ab aliquantis tamen fratribus u
bi eorum eis agere cepissent velociter re
pulsi sunt. ita ut nec ante eos transire
auderent. Beatus autem macharius hac
visione completa singulos fratres dis
cutiebat et sic unumquemque delusum
in sua cogitatione invenit quadmo
dum per ostensorem fuerat revelatum. ¶ I
tem legitur in vitaspatrum de duobus
iuvenibus fratribus quorum opera beatus
macharius scire desiderans. venit
ad cellam eorum pernoctaturus cum eis.
Qui viso homine dei adoraverunt in
terram. et facta ex more oratione et sumpta
refectione tandem mattulam in uno
angulo celle pro beato machario collo
caverunt ipsi vero in alio angulo qui
everunt. Sed postquam arbitrati sunt
senem dormire surgentes sese in orationem
dederunt. extendentes manus ad celum.
Et facta est lux clara in cella quasi
media dies quam tamen illi non sense
runt. senex vidit autem eam. Intentus enim
senex quid illi facerent. vidit quasi
muscas demones venientes in ore
iunioris et in oculis residere volen
tes. sed angelus domini repellebat eos

et eiciebat. ad maiorem tamen nullo
modo accedere prevalebat. Et cogno
vit senex quod maior quidem iam esset
in timore dei perfectus. minorem vero ad
huc demones impugnarent. Mane vero
iam luce pretererit se isti in eodem statu
tu suo. Tunc macharius velut evigi
lans surrexit. Similiter et ipsi quasi de longo
sopno excitati surrexerunt. Et acce
dens senior frater ad senem dixit. Vis pa
ter duodecim psalmos cantamus. Cumque
psallerent de iunioris fratris per singu
los versus fax ignis ore egressa ascen
debat ad celum. Item et maior cum aperi
ret quoties ad psallendum labia
deducebat velut funiculus ignis de
ore eius suptendebat ad celum. Quem
videns beatus macharius glorificavit
deum et recommendans se orationibus eorum
letus abscessit. ¶ Denique non solum per
occultas inspirationes variarum cogi
tationum dyabolus nititur fratrem orationes
tollere. sed etiam plerumque per apertas et sen
sibiles molestias conatur orantes
impedire. ¶ Exemplum de beato nicolao de to
lentino qui sicut erat vir mire sancti
tatis ita erat in oratione assiduus. Cuius de
vote orationi dyabolus invidens non solum
per inspirationes sed etiam per dura verbera
et apparitiones terribiles ipsum moles
tabat. Unde cum quadam vice ante alta
re in oratione constitutus esset lampadem
accensam dyabolus non solum extinxit sed
etiam ad terram ipsam dirigens fregit.
Super oratorium autem tectum stans voces
diversarum ferarum formabat et vibraces
quasi revolvens tegimen subvertere conaba
tur. At vir sanctus illusionem esse agnos
cens orationi fortius insistebat. Et ecce per
ostium cum furia et timore hostis nequissi
mus intrans ad orantem arripiebatque ta

grauib; cū verberib; afflixit q̄ miltos
p dies vulnerū cicatrices in toto suo
corpe apparebāt. Quadā aūt die cū
sibi cōsueret tunicā. dyabol' unā de tu
nica pecia accepit. quā cū vir sc̄us
nō inuenieret q̄rit et rogauit. Inuenie
aūt nō valēs dicebat sc̄e de' sc̄e de'
et q̄s michi sic illusit. Vere q̄ dig
nū nō est noiari michi sic illusit.
Mox ad verbū viri sc̄i dyabolus
r̄ndit. Verū est et illusi et illudā
sed aliq̄d tecū agā ex quo te sic supa
re nō possū. Et ait vir sc̄us. Quis
es tu. Ego sū inq̄ belial tibi dat'
in stimulū sc̄itatis tue. Et ille. Sī
de' michi adiutor est nō timebo
q̄d faciat michi homo. De nocte ad
cōsuetā orōnem redire volēs cū o
ratoriū aptū nō esset q̄a horam
matutinalē sicut semp cōsueuit
vir sc̄us p̄uenerat. intrare volēs re
fectoriū ubi crucifixi ymago depic
ta erat. in limine ostij a belial diabo
lo tā fortit' ad terrā p̄sternit' ut in
eo vix aliq̄d remaneret. Confortat' se
tū in noīe crucifixi surgit de t̄ra
cū vellet ad orandū, p̄cede verberi
bus redit' et ad terrā iterū deicit'.
Tandē cogit' inde recede et ad unū
angulū loci que in eūdo inuenie
bat vehemēter allidit'. Deo aūt vo
lēte audit' est strepitus demonū ī
refectorio cū viro sc̄o p̄liancū. Ex
citatiq; fr̄es cōueniūt et btm̄ nicola
ū ad terrā p̄stratū īuenerūt. eū
gestātes q̄ stare nō potentē ad lectulū
paupculū deportauerūt. Ubi con
fortat' a xp̄o p̄tin' surrexit baculo
tamē se sustentās et cōsuetas orōes
p̄ficiens grāꝝ actiones reddidit
saluatori. Itaq; quia tot īfestaciōes

orātes sustinent hinc est q̄ iter ōnia
bona opa orāe est difficillimū. Un̄
legit' in uitaspm̄ q̄ īterrogauerūt
fr̄es abbatē agatonē dicētes. Pr̄ q̄
virtus in conuersacōe plus habet la
boris. Et dixit. Credite michi q̄a pu
to nō esse aliū laborē talē q̄ orare
deū. Dū enī voluit homo orāe deū
suū semp īimici demōes festināt ī
terrūpe orōnem eius sciētes q̄ ex nl'
la re tm̄ īpediūtur nisi p orōnē fu
sam ad deū. Siquidē ōem aliū labo
rē quē homo in cōuersacōe sua re
ligiosa posit' assūpserit q̄uis īstan
ter et tollerāter agat' habet tm̄ et pos
sidet aliquā requiē. Oratio autē
usq; ad ultimā exalacionē opus ha
bet magni certaminis. Hec ibi. Et ideo
est q̄ in p̄ncipio oīm horarū canoī
carū munietes nos signo crucis cō
tra īfestacōes dyaboli dicim'. Deus
in adiutoriū meū intēde. De cui' v̄
siculi efficacia in collacōib; patrū
collacōe ysaac abbatis dicit' q̄ hic
v̄siculus recipit oēs affc̄us quicūq;
possūt huāne nature īferri et ad
ōnes īcursus cōueniēter aptat'. Ha
bet enī cōtra oīa discrimina īminēcia
a ptectionē diue īuocacōnis. habet
eciā timoris et sollicitudīs p̄petuā
vigilāciā. habet cōsideracionē fragili
tatis p̄prie. habet exaudicōis fiduciā.
Hic v̄sicul' ōnib; īfestacionē demo
nū pacietib; īexpugnabilis mur'
est et clipeus munitissim' defendēs
nos cōtra oēm viciorū īpugnacionē.
In quacūq; enī tribulacōe uel neci
tate cōstitut' habet dicē de' in adiu
toriū meū intēde dn̄e ad adiuuan
dū me festina. et hec īuocacio a cūc
tis te vicijs expurgat et ad illas te

lestes theorias pducet atq; ad illū
ieffabilē ardorē orōnis pparantes
expimentū. Hec ibi. Sciendū aūt
sicut dicit btūs augustinus sup iohēm
omelia xxij. si q̄s parū intelligat
psalmū credat tn̄ aliq̄d boni ēē q̄d
decantat nō oīno sine fructū est. Idem
credo si q̄s bene itelligat et conet
intēdē sed ex fragilitate distractus
nō intēdit actualit ei q̄d cantat.
Exemplū in vitaspm̄ dixit abbas
poemē et multi alij sanctorū pm̄
sicut icantatores illi qui serpētes solēt
icantare sepe nō intelligūt vba q̄
ipsi loquūt. sed serpētes audiētes
itelligūt virtutē illorū vborū et
conquiescūt et obediūt eis. Ita et
nos faciamus qui⁹ nō valem⁹ in
telligere diuinarū scripturarū virtu
tes. tn̄ demones audiētes diui vbi v
tutē terrētur et effugati discedūt
a nobis nō sustinētes eloq̄a spūs
sc̄i que p seruos suos pphas et apos
tolos est locutus. Qualit' quis ad
orōnem se debeat pparare. C. xviij

Sicut dicit iohēs cassianus
in collationib; pm̄ collati
one abbatis ysaac q̄les i o
ratiōe volum⁹ iueniri tales nos
an̄ orōnis temp⁹ pparare debem⁹.
Ex precedenti enī statu mēs in sup
plicatiōe format. et ideo q̄cq̄d volu⁹
vt nobis orātib; nō subrepat ante
orōnem de nr̄o pectore debem⁹ euel
lere. Quidq̄d enī an̄ horā orōnis mē
nr̄a conceperit. nccīe est ut hoc nob
orātibus p recordationē oc[c]urr
at. Vn̄ etiā hugo in expositiōe re
gule. Multū inq̄t ad orōis puritatē
iuuat si in oī loco vel tp̄e ab illici
tis nos tēperem⁹ si sp ab ociosis ser
monib; auditū pcīter castigem⁹ et
linguā. si in lege dnī ambulare
et testimonia ei⁹ assuescam⁹ toto cor
de scrutari. Quecūq; eī sepi⁹ agē
vel loqui vel audire solem⁹. eadē
nccīe est sepius ad aīm q̄si ad so
litā pprīāq; recurrūt ad sedem.
Studeat ergo frē ut cogitationū
tumult⁹ valeat euitare. p̄usq̄ i
cipiat officiū cor ad deuotionē ex
citare. Ideo enī tā desides et tepidi
sum⁹ in dīno officio q̄a an̄ nō sa
tim⁹ deuotiōe excitati. et ita exim⁹
sicut itram⁹ frigidi et dissoluti.
Cū vero officiū incipit cogitatōib;
vagis iā reiectis mentē sursū ad
deū habeam⁹ itendentes hijs que
psallūtur. Alioqn si p̄mo cogita
tionib; aditū pbuerim⁹ postea
tumult⁹ earū vix euadē poterim⁹.
Antiqu⁹ enī hostis imissor taliū
cogitationū serpēs lubric⁹ ē. c⁹ si ca
put nō resistit̄ tot⁹ i intima cordis d
nō sentit̄ illabit̄ et vt fortis arm
t⁹ cōtīn⁹ custodire atriū suū. Ergo ̄ h⁹ mlēm
tz si frē mox vt a sōpno euigilet co
gitatōes abiciat q̄b; eū dyabolus
vellet occupare. et p̄micias cogita
tionū suarū et actionū offerat dn̄o
in orōe vel aliq̄ bona meditatiōe
cū corporis excitatiōe. videlicet genu
ū incuruatiōe manuū ptensiōe bra
chiorū in modū crucis expāsiōe
toci⁹ corporis pstratiōe. et silibus vt
docet in collatiōib; patrū collatiōe
xxi. Ex q̄bus affectus deuotiōis ex
citat. et spūs icalescit. et ex hoc frē
erit toto die deuotior et expedicior.
Exemplū de quodā deuoto frē q̄
consueuit iformare frēs iuuenes et
nouicios vt quociēs in lecto vigila
rēt de sōpno tociēs erectis manib;

in celu aliq orando laudaret deu
suu. Nec dubiu qui deuot dei fa
mulus ad hoc faceret in ope qd o
re doceb at. Sciendu aut q si
cut dicit ide iohes cassian in lib
collationu collatoe ix ut eo feruo
re et puritate qua debet emitti
possit oro hec nobis penit sunt
obseruada. Primo sollicitudo re
ru tpaliu est penit abscidenda.
Scdo ut nullo negocii cura pmo
nec mcoriam admittam. Tercio
ut detractioes vaniloqa et omes
scurrilitates silec aputem. Quarto
ire et tristicie ptubatio est eruen
da fundit'. Quinto ut fomitem
mcnalis cocupiscetie a corde nco
radicit' euellam. et ita qbuslibz
vitijs penit' abscisis iacienda sut
primu fudameta hulitatis pfu
de que turri illa precelsa celos pe
netrante feruore salutet et deuoti
one oronis valeat sustetare. De
inde supponeda est vtutu extruc
tio p qua mens ab omi euagatoe
lubrica possit cohibei. et ad cotem
platione dinam et excelsis theori
cos icipiat sblimari ac si sp dicat
sursu corda et quicuqz sic fuit spa
tus talis ad illa ptinget oronem
de qua dicebat scus anthoni no
nuqz huana sed celesti sentencia. No
est inqt pfecta oro in qua se mo
chus vel hopm qd orat no itel
ligit. Sic parata s fuit illa scis
sima mcona bta monica mater
augustini de q augusti scribit
in epla ad sorore sua scimoniale
vgine q ipa sepe in oroe tanta eb
rietate sci spus replebat q in ea se
se p tota die quiesces du esset rex
in accubitu sui cordis neqz vox ne
qz sensus in ea audiebat. Nec mi
ru qa illa pax q exsupeat omnem sen
su sepeliebat vidue sensus corpales
tantu q vix matrone et comitiue
nee ea pungentes excitare valerent.
In die aut epiani du hec xpi an
cilla mctue recepe xpi sacrameta
du esset in domo fere a terra p cu
bitu eleuata fuit clamado que q
etiam esse cosueuerat dicens. Volem
ad celu volem ad celu fideles. Cu
qu post iterrogaretur quid sibi ac
cideret no respodebat sed tato gaudi
o replebat q omes ad festu pduce
bat cantans cu pphta. Cor meu et ca
ro mea exultauerut in deu viuu.
Ite du quada die eade ancilla xpi
pcurrenta et uisitata a te dne bene
ficia tua q tu in carne huano ge
neri clemes exhibuisti cosideraret ta
ta q lacrimaru copia torrentu tue
cruentis expssam in passioe adue
nit q uestigia ei' p ecclam lacri
me desup pauimentu copiose de
fluetes ostendebat. Et qnto plus a de
fluentia lacrimaru hortabat desis
tere. tanto plus fluuius lacrimaru ore
bat. Hec aug. Ad cosiles excessus
theoricos rapta fuit eade mr sil
cu filio augustino vt scribit ipse
aug. ix libro cofessionu. Cu starent
simul icumbetes ad fenestra vn
ortus pspectabat remoti a turbis
vbi colloqbant soli valde dulciter
de vita etna scoru et ihiabat ore
cordis in supna flueta fontis vite
erigetes se ardenciore affectu in id ip
su et gradatim trascendetes cuncta cor
poralia attigerut rapti ictu cordis
regione vbertatis indeficietis fonte

vite et̃ne. Cui suspirãtes et ibidẽ re
ligatas p̃mitias sp̃us relinquẽtes
ad oris colloquiũ redierũt. Vilesce
bat q; eis mũdus iste ĩter v̑ba cũ
delectationib; suis. Hec ibi. Ad etiã ad
eosdẽ excessus sepius rapiebat idẽ
p̃r augusti⁹ ip̃e huĩliter cũ gratia
rũ actiõe cõfitet̃ deo sic inq̃ens x li
bro cõfessionũ. Aliq̃n intromittis
me in affc̃m multũ ĩusitatũ intror
sus ad nescio quã dulcedinẽ que si
pficiat̃ in me nescio q̃d erit qd̃ vita
ista nõ erit. Et ad istos theoricos exces
sus frequẽter trahi aspiras idẽ con
tẽplator augusti⁹ in libro de cõtẽpla
cõe dñi nr̃i ih̃u xp̄i sic ait. Tu es dñe
vita mea q̃ viuo. spes tui ĩhereo. gl̃a
quã adipisci desidero. tu michi cor te
ne. mentẽ rege. intellectũ dirige. a
morẽ erige. aĩm suspende. et in su
p̃na fluẽta os sitiẽtis te sp̃us trahe
Taceãt q̃so tumultus carnaliũ. cõti
ceścãt fantasie t̃rarũ et aquarũ ae
ris et poli. taceãt sõpnia et ymagiña
rie reuelacões oĩs lingua et oẽ sig
nũ et q̃q̃ cũseũdo fit sileat sibi et
ip̃a aĩa transeat se nõ cogitãdo se
sed te deus me⁹ q̃m tu es reuerã tota
spes mea et fiducia mea. Et ĩ libro
postulationũ vel meditationũ su
arũ dicit sic. Nichil michi tã dul
ce q̃̃ cũ dño meo eẽ. Michi aũt ad
h̃ere deo bonũ est. Da michi dñe co
nec hijs fragilib; assiso mẽbris ti
bi adherẽ sicut scriptũ est. Qui ad
h̃et deo vn⁹ sp̃us est. Prebe michi
cõtemplacõis p̃enas q̃bus ĩdutus
ad te volitẽ sursũ tene mentẽ me
ã ne ad yma corruat. Tene cor me
ũ p̃cor manu tua. q̃a sine te ad
altiora nõ rapit̃. Tene et rege sp̃m

meũ et sume illũ s̃cdm volũtatem
tuã ut te duce ascẽdat in illã re
gionẽ vbertatis ubi pascis is
rahel ĩeternũ pabulo veritatis
vt ibi vel rapida cogitacõe attingat
te sũmã sapientiã cũcta trãscẽden
tẽ et õnia gubernãtem. Sed voli
tãti ad te dñe aĩe multa obstrepũt
iussu tuo dñe cõticescãt michi oĩa
michi oĩa sileant ptranseãt oĩa
q̃ creata sũt. Trãscendat a se aĩma
mea et pueniat ad te atq; in te so
lo creatore oĩm oculos fidei figat
tibi ĩhiet. tibi intẽdat. te meditet̃.
te contẽplet̃. te añ oculos ponat.
te in corde reuoluat sũmũ et vcũ bõ
et gaudiũ sine fine mansurũ.
Hec ibi. Sic tractus et raptus fu
it idẽ augustin⁹ cũ quedã mulier
ad eũ sedentẽ in studio accessisset
et nullũ responsũ nec nutũ ha
bẽ posset. Cui postea in visiõe d
tũ est. Cũ ad augustinũ iuisti il
le de trinitatis gloria attẽtissime t
disputabat et ideo q̃ ibi fuis pre
tus nõ adũtit. sed modo secure ad
eũ redeas et eũ clementẽ inuenies
et cõsiliũ salubre repies. Sic cri
ã p õnia p̃parat̃ fuit ille eximie
s̃ctitatis vir btũs nicola⁹ de tolen
no. in cui⁹ deuote orõnis et theo
rice contẽplationis signũ quedã
stella p̃fulgida tũ ad locũ orõnis s
ireet ãtecessit. Cũ enĩ quadã noc
te vir dei diu in orõe p̃stitisset ĩ
cella sua aliq̃ntulũ obdormiuit
et ecce in sõpnis apparuit sid⁹ da
rissimũ q̃ntitate p̃maximũ mo
tu vero rectilineũ. situ nõ altũ cẽ
quasi p̃pe terrã ad staturã hoĩs
ĩcedens. Videbat̃ aũt q̃ huĩmodi

sidus nouissimū ex cl(a)ustro sci angli
ci ide sc̄us origine habet habuit in
q̄ū motu vero recto pgredies colentiū
ā ante altare post chorū oratoriū qđ
nūc erat versus claustrū ubi ipse cō
sueuerat frequentius celebrare de mane
et in die frequent' et iterū in nocte
psiste in orone stabilitatē habet et
terminū. Ad tm̄ rei spectaculū gen
tes diūsarū prouintiarū et linguarū
vt ei videbat' conuenerunt. Cūq; de
hoc signo mirifico nō tm̄ illa noc
te s(ed) et in pluribz aliis noctibz certificatus
esset. tū ammiratoē intra se itente
cogitare cepit qđ sibi hoc visū sig
nificationis iportaret. Et nō inueniens
quēdā fr̄m bone opinionis et lauda
bilis vite visū suū sub secreto ape
ruit. Qui quodā sermōe ꝓphetico
respondit dicēs. Pr̄ reuerende reuera h'
sidus p̄sagiū est s(an)c(t)itatis tue. nec ꝯ
mea mēs vertit in dubiū quī ubi
sidus expleuit suū motū ibidē lo
cabit' corp' tuū et ex multis mira
culis q̄ ibi fient ad percipiēda bene
ficia sanitatis gētes varie q̄ te nō
nouerūt vndiq; ꝯcurrabūt. At vir
sc̄us humilitate semp fultus ait. De
pone inq̄ frater de me talē opini
onē. qa semp xpi inutilis seruus
fui. Ipse deus michi exponat qa tu
nō intelligis visū meū. Ad paucos
aūt dies cū ipse more solito de die
intraret oratoriū quedā stella q̄si
motu ꝓgressiuo ibat an̄ eū usq;
ad altare p̄dictū. Et cū hoc coti
dianis diebz accideret intellexit in
spū q' h'et cotidiana stella illius
quā in nocte videat expssiua veri
tatis aliq' cōtineret. Cū igit' die a
lio oratoriū rursus intraret stella
vt p(ri)us antecedebat eū. At vir sc̄us
reuerentia et aliq̄li orone ante me(mor)a
tū altare fc̄a in longū perambu
lās oratoriū stellā vltra nō vide
bat. sed tm̄ ad altare ibat mox stella
sup eūdē locū apparebat. Et tm̄ p
plures ānos ante suū obitū ei ac
ciderit. ipse non suā sed dei gl(or)iam
tm̄ oī humilitate recognoscēs gr(ati)as
egit deo bonorū oīm largitori. Cū
q; tēpus sue migrationis istaret fr̄s
in oī caritate rogauit vt in illo
loco cū sepeliret et ide quoniq; ad
uenicte tpe nullat' remouerēt.
Conueniens q'ppe erat vt ubi sp̄us
viri dei tpe orōnis ad excess' theo
ricos stella teste sublimari ꝯsueue
rat ibi corp' in meritorū suorū in
gem memoriā remaneret. Ad eiusdē
rore aūt diuine pietatis manifes
tatione factū est ut post eius obitū
multis ānis semp in die transitus ꝯ
sui in q̄ gens īfinita ad suū vene
rabile corp' ꝓ sanitatis remedio ex
spectando ꝯfluebat et nō an̄ nec p'
ea stella ab hoībz percipe volentibus
rite sup suū tumulū q̄si nō mouer'
videbat' ut daret' itelligi q' b(ea)tus
nicola' nō solū in terris fulgeat
miraculis. sed et in celis p(ri)mis com
dat' eternis. ¶ Fuit etiā quidā alius
frater magne deuotōis ad deū et
sc̄os eius. Hic tā deuotus erat ad
festa xpi q' qđlibet ei' festū habe
bat sigillatī in carta deputū. et q̄
diu qđlibet festū durabat tm̄ diu
cartā illi' festi deputā quā in incho
atōe festi in pariete celle sue pēdi
derat pende dimisit an̄ illā se(d)edo
et deuote īspiciendo orabat gemebat
et plorabat. Tam deuot' etiā erat

ad festa bte virgis q qlibet eius
festu aliqbus diebus an suscipie
do dicebat mille ave maria. Ta
devotius ppue ad festu oim scoz
q ctra p una septiana ieiuniis
et castigacoibus se ad suscipien
du festu ipm pparabat porro di
es ad honore oim scoru festu devo
toe sedula pagebat. Tam devot
sup extitit in suis missis q mul
tu gravabat si minister vel alia p
sona staret ubi fuctie eu vide pot
rat. qa de oculis eius fluebat lacri
me quibz genas suas uberti irri
grabat qd hoibus celatu esse cu
piebat. Iste qa devot erat in scos
in die oim scoru migravit ad dnm
Qui post aliqs septianas appa
ruit cuida devoto fri in sopnis
pulcher et iocundus indicans se sco
ru collegiis feliciter sociatu. De
pparatione specialit ad missa et
Quantus ad sacra ocione xxiii
Q aut ad qualibz ocionem
se fr quilibz debeat sumo
studio pparare ne fructu ocionis
frustret. pmarie tn ad celebraci
one misse et susptione sacre eucha
ristie se debet qlibz congrua ppara
one dispone ut sacris misteriis
digne valeat ministrare. Que qde
pparacio debet ee in tribz. Primo
in horaru canonicaru psolucione
Debet ei sacerdos celebraturus dixis
se matutinas et prima cu devocoe
qua deus dederit cu pposito cetera
postea horis copetentibus psolven
di. ex de celebracoe misse c 1 2 c
dolentes. Scdo in oconu specialiu
plibacoe. et hoc est consiliu. ut vide
licet qlibet in affectu oconis sue

aliqs ocones ex consuetudie dicat
qa p eas mens ad devocione exci
tat et spus ad deu dirigit et velu
quie peccoru abstergitur. Tales
inqz ocones dixi esse consilii. Non ei
una lex convenienter eis de dici pos
set omibz qa qd uni est parum alii
est nimis scdm varias disposicoes
hoim. Unde legit in vita bti pa
chomii q cu angelus deferens sibi re
gula hoc constitutu referret ut di
urnis tpibus ocones duodeci et
nocturno duodeci. et pachomius
diceret nimis paucas esse illas oco
nes rndit angelus. Has constitu
qs possint infirmiores absqz labore
pficere. Ceteri qui pfectiores sut hac
lege no indiget. Apud se namqz i
ppriis constitutu cellulis oracoe noa
sinuit qui puritate mentis et diuina
contemplacoe pascuntur. Tercio in
peccoru pura confessione ut nullu
pcm in consciencia habeat qa sicut
dicit papa gelasius et ponit. i q i
sacrosca. Sacrosca inqz religio q
catholica continet disciplina tan
ta sibi vendicat reverencia ut ad
ea qlibet nisi pura consciencia non
audeat pvenire. Na quo ad divi
misterii consecracione celestis spus
invocatus adveniat. si sacerdos q eu
adee deprecat criminosis plenus acti
oibus reprobet. Un etia dicit btus
iheronimus sup malachia et habe
t xlix di sacerdos. Sacerdotes no
me dni despiciunt et contiu ad se
ptinet pane pollutu offerunt qui
ad altare indigne accedunt. Quo
aut sit indigne accede apperit glo
sa sup illud cor xi qcuqz manduca
verit pane vel biberit calice dni

idigne Indign⁹ inq̊ est q̃s qui nõ
deuota mẽte accedit et in volũta
te peccãdi manet. Et ille talis re
us est corpis et sanguis dñi. id ē
mortis xp̄i penas dabit. id est ac
si xp̄m occidẽit punietᷣ. Et q̊a ta
les etiã nõnũq̃m pena tpali pu
niũt a deo. ideo subdit idem apl's
Ideo iter vos multi ĩfirmi et ĩbe
cilles et dormiũt multi. Hec ei ma
la ex ĩdigna sũpcioẽ eueniũt vt
dicit glosa. ¶ Erat quidã fr̃ in q̃
dã puĩcia leuẽ vitã ducẽs. Qui
licet forte sepe horas canoĩcas nõ
dixerit nec aliq̃ ĩparatoria orõnũ
plibauerit nec cõscienciã p cõfessio
nẽ expurgauit. quasi tñ oĩ die ce
lebrauit missã plus forte ꝓpter hoĩ
nes q̃ ꝓpter deũ. Hic q̃dã die dum
staret ad altare missã celebrãret pñti
bus multis et horatoribʒ illi⁹ ciui
tatis viris. post cõsecratioñẽ et ele
uationẽ sacramẽti subito diuĩo nu
tu correpts⁹ tremẽs stupuit et q̃si ob
riguit. nesciẽs nec valẽs vlt̃ q̃cq̃m
dicẽ vel agẽ. sed stabat tot⁹ tremu
l⁹ attonit⁹ et stupidus. Qd aduẽtẽs
quidã vir prudẽs reuerẽter accessit
frẽm pquirẽs quid sibi obesset. At
ille ait. Cito vocet̃ michi talis noĩ
nando psonã meã qui erã in cõ
uẽtu utpote tũc in illa pte ordis
frigens vice pcoris genãlis. Vocat⁹
ergo adueni celeriter. Et cũ ille ĩcepe
ret velle cõfiteri ego cernẽs multi
tudinẽ astanciũ psonarũ et q̃lita
tẽ. et timẽs de scãdalo blãde cõforta
ui frẽm hijs vbis. Bone fili ne tĩe
as habẽs bonũ ꝓpositũ confidẽs de
dei miscdia et loq̃ris michi post
missã. nũc aũt secure pcedas et
pficias missã sup me et ego tibi as
sisto corã deo et angelis ei⁹. Et sic fr̃
accepta fiducia quodãmodo reuer
sus est ad se. et ostẽso michi loco li
bri canonis ubi dimiserat me si
bi tamq̃ in corpe debilitato et vi
bus destituto astãte missã pfecit.
Deinde veniẽs ad cellã meã nar
rauit michi q̃m ex pñcia sacrãme
ti corã se positi ĩcidit sibi subito ĩ
mẽoria pccõrũ suorũ ubi tã vehe
mẽs horror eũ inuasit q oĩa ossa
cõtremuerũt. et in illo horroẽ vi
sũ fuisset ei q̃si demones ipsũ mox
viuũ ad ĩfernũ deportarẽ debuis
sent. addẽs q illo timore et horroẽ
cõstitut⁹ libẽter fuisset cõfess⁹ et sic
misisset ꝑ me. Rogãs denuo q sa
luti aĩe sue puidere. Et tũc ego
audita cõfessioẽ sua dimisi eũ ta
liter ĩstructũ et emendatũ q de⁹
sit bñdict⁹. ¶ Eodẽ die quidã ali⁹
frater arrept⁹ spũ frenetico nescio
quali. iuit starẽ ãte mensã ĩ qua
comedi cũ alijs exclamãs et dicẽs
huñc versũ. Pro iniq̃tatẽ corripu
isti hoĩem et tabescẽre fecisti sicut a
raneã aĩam eius. Et hoc dicto. il
le nichil vltius dicẽs vertẽs se ꝓ
mox abcessit. Mirãtibʒ alijs quid
hoc esset ego in mẽte mea versũ
illũ ad casũ qui recẽter acciderat
applicaui. Neq ei iste fr̃ freneticus
ita cõpos racioĩs fuit q potuisset
de hoc casu si eũ sciuisset tã reale
cõcordanciã adduxisse. Stetit ei
in illa alienacoẽ sensus postea fe
re p tres mẽses. Vnde verisilẽ est
aliquẽ spm̃ illã auctoritatẽ p
os ei⁹ ꝓnũciasse. Non ei puto de tex
tu totius biblie ĩueniri auctori

tē ita ꝯpriā illi casui sicut est ista
Corripuerat enī de⁹ illū frēm m[l]
tū pie et pr̄ne faciendo tribesc̄e aī
mā eius pre stupore et horrore ut
p̄seruaret a dāpnatiōe eterna ꝛ
iuxta illud qd̄ aplu̾s post verba
sup̄dc̄a subiungit. Cū aūt inq̄ iu
dicam̄ subaudi sc̄dm glosā sub
hys tp̄alibꝫ penis a dn̄o corripim̄
vt nō cū hoc mūdo dāpnem̄. Ad
idē ꝯpositū facit īfra p̄te t̄ua ca
xv exemplū p̄mū. Illi v̄o sacer
dotes qui digne accedūt ad altar̄e
q̄les sūt qui in p̄missis tribꝫ se p̄
parar̄e satagūt. illi inq̄ tā sibi q̄
alijs salutis fructū afferūt. Nā e
orū mistio b̄ndc̄o ꝯplig et grā di
uiā dat et pc̄ta delent. ut vi q i
sacerdotes. i q i ipi Hic quoqꝫ cor
oblacōe a purgatorio liberāt. Ex
ēplū de b̄to nicolao de tolētino q̄
cū staret ꝯuentualit̄ in quodā he
mitario qd̄ valle manes dicit ꝯpe
ciuitatē pesaurensē ex magno de
uotiōis feruōe cotidie multū tē
pestīe missā sicut solit⁹ celebrare.
Cū aūt quadā vice fuisset script⁹
p ebdomadario ad missā ꝯuētu
alē nocte die dn̄ico eo in stratu su
o q̄escente. ecce aīa quedā voce ꝛ
magna et eiulatu miseabili vo
cat eū dicēs. Frater nicolae vir dei
respice in me. Qui in ipsā respici
ens et recognoscere satagēs sed nō va
lēs q̄s esset ꝯcit⁹ req̄siuit. Que r̄n
dit dicēs. Ego sū aīa fr̄is p̄egrini
de ansino. quē viuētem me seruū
tuū nosti. nūc aūt cruciō in hac
flāma in q̄ me de⁹ nō ad penā et
nā quā merui s; ad tp̄alē penā
de sua misc̄dia deputauit. Te ergo
hūiliter dep̄cor ut hodie digneris i
missā ꝓ mortuis celebrar̄e ut eripi
ar ab hys flāmis. Qui respondit
Iuuet te frater mi saluator meus
cui⁹ sanguine es redēptus. Ego aūt
q̄a ad ꝯuentualē missā celebran
dā sū deputat⁹ presertī hodie dn̄i
ca cui⁹ offitiū mutari nō decet mis
sā pro mortuis celebrar̄e nō possū
At illa ait. Veni venerāde p̄r. veni
et respice utrū te deceat acq̄escere
tāte miserie multitudini q̄ me
tāte miserie multitudini q̄ me
misit tuā misc̄diam ꝯpulsar̄e. Ip
sū igit̄ ad alterā p̄tem h̄emitarij
ducens quādā planicie iuxta pe
sauriū ei ostēdit ubi ēat ꝯmisca
sexus multarū etatū statuū ac e
tiā ordinū diu̾sorū īnūābilis mi
titudo. Miserēre inq̄ p̄r miserēre tur
be tā misere utile tuū auxiliū ex
pectāti. Nā si ꝓ nobis dignat̄⁹ fu
celebrar̄e maria p̄s ab hys atroci
sīs penis erueri. Euigilās ergo vi
sc̄us magna horū pietate motus
cū maria lacrimarū effusiōe cepit
ꝓ eis oībꝫ saluatorē oīm exorare.
Mane aūt an̄ p̄orem suū reuerent̄
ꝓstratus et eius casus iactanciā non
plene vt videat sed aliq̄liter cū o
portunitate oraculū reserauit sup
plicās vt ipm ꝓ mortuis illa ebdo
da p̄mittēt celebrare. Qui deuoti
eius p̄cibus annuens aliū substitu
it vice ei⁹. Ipse v̄o p totā ebdoma
dā ꝓ mortuis celebrās die ac noc
te ꝓ ostēsa sibi multitudīe cū p̄
cordialibꝫ lacrimis affc̄uosissie ex
rabat. Et ecce t̄nsacta ebdomada
illa eadē dictus fr̄ p̄egrin⁹ appar
uit. et de iā īpetrata misc̄dia grās
egit. asserēs se cū magna parte

pditte multitudinis a penis atrocissi
mis dei misericordia et ipius satisfactiõis
liberatos ee et ad celestẽ gliam co
uolasse. Liberasti inquit nos de affligẽ
tibz nos et odientes nos confudisti. Ot
effabilẽ virũ tuus sancte vite meri
tũ adhuc in iuuenili etate sua in
purgatorio iã cepit agnosci q nõ
solũ purgatoriũ suis spoliauit
meritis sed etiã de iferno videt quodã
mõ predã abstraxisse. ¶ Cũ enĩ i
de btũs nicolaus in ciuitate petha
nensi conuentualiter moraret de fris
sui germani domo recepit nũciũ
doloris et luctus referentẽ quõ i
de frater suus in castro apeciany ab i
iquis esset subito iterfectus. Qd au
diens vir scũs igemuit nouerat eĩ
cũ hoiem secularis vite fuisse. Unde
ex cõpassione lacrimas cõtinẽ non
valens. heu inquit vereor q miser dãp
natus sit. Igitur abstinẽtie grauiori
se subdẽs orauit deũ die ac nocte cele
brãs cotidie missã p defunctis p co
dies cõtinuos p aĩa fris sui rogãs
saluatorẽ suũ ihm xpm ut sibi d
dignaret ostendẽ si saluata an dãp
nata foret aĩa eius. Cũq trisacitũ qn
deni diebz strueret in ecclia attendẽs
lãpadẽ in reuerentiã corpis xpi in
altari cõuentus existentis audiuit
vocẽ clamãtis et dicẽtis. Frater mi
fr mi grãs ago deo meo et dño ihu
xpo qui tuas pces et lacrimosas o
rationes oculo sue pietatis attendẽs
tũ dãpnatus essem liberauit me. T
mẽs aũt vir scũs versutias dyaboli
qui se iterdũ transformat in ãgelũ lu
cis ut aĩas subtilius laqueis pctõr
inuoluat sine timore aliquo ait.
Ut q me tẽptas hostis maligne.

Frater meus mortuus est et dei est dãp
nare suũ et saluare. Et ille inquit
Frater nichil in me dubites. Vere
enĩ ego sũ gentilis fr tuus tuis pcibz
a xpo ihu meo de iferno ereptus. Cõ
fortare igitur et esto robustus in vitam
quã incepisti. Sic etenĩ grata deo
sũt opa tua q quicquid petieris ipetra
bis ab eo in vita pñti dũ vixeris
et in ista in q sũ gloriosus eris. Qd
si tibi videt extraneũ ad credendũ
q ille de iferno pcibz istius scĩ viri
fuit ereptus potest intelligi q ille
dãpnatus fuit nõ ad penã eternã
sed tpalem et q per ifernũ accipit
etiã locus purgatorij. Unde limbus
patrum dictus est ifernus cũ dicitur
xps ad iferna descẽdisse. Itẽ est ex
emplũ de pñiali q suis oronibz
frẽm a purgatorio liberauit. Qui
dã enĩ fr obijt qui post mortẽ appa
ruit pñiali suo q erat vigilãs
in oroibus suis. Rogauit aũt fr
pñiale dicẽs. Ora p me pr quia
a ãnis qndecĩ debeo esse in igne
purgatorij. At pñialis ut fidelis
pr die sequẽti tota deuotiõe i mis
sa sua orauit p aĩa illius fris. Et
nũ iterũ aliis quiescentibz ipse ut an
tea in eodẽ loco solus oraret apparu
it ante eũ idẽ fr gaudẽs dicebat
se suis oronibz liberatũ de purga
torio. Discãt frẽs etiã q ad salutem
suã sũt ad platos suos deferre. Si
enĩ fr iste in vita fuisset iobediẽs
et recalcitrans plato suo nõ fuisset
ei datũ ut ad suũ pñiale habu
isset recursũ. Discant etiã plati
vigilare in oronibz pro sibi cõmis
sis viuis et mortuis. Multũ enim
valent caritatiui plati apud deũ

p sibi cõmissis. Unde habet in de
cretis i q i ipi. q qnto plati maio
res sũt et digniores tãto facili in
necitatibus p quibus clamãt exau
diũt. Ite exẽplũ in mgro hẽrico
de vrimaria qui õi die nisi ieuita
bili necitate casu ipediret missã
celebrabat. et semp se ãte missã õi
deuotiõe qua potuit pparabat in
supdictis tribus. Nã horas suas ca
nonicas vt in pcedẽti caplo dictũ
est deuotissiẽ psoluebat. Oratões
speales multas ex cõsuetudĩe ad
deũ fundebat. et õi die ãnq celeb
ret cõfessori suo culpã suã puussi
me dicebat. etiã si nullo pcco in
speali sibi cõscius esset. Dicebat ei
vir prudẽs et deuot q in cõfessiõe
nõ solũ sordes pcc̃orũ lauãt sed
et vtutes augent et roborãtur
et sepe nõ habẽti graciã virtute
illi sacrosctissimi sacramẽti gr̃a
cõfert. Et quis est qui nõ õi die
habeat aliq ad cõfitendũ saltẽ
de officio miñ bene dicto. de amis
siõe tpis. de variis cogitacionibus
de verbis ociosis. de iudiciis et sus
picionibus falsis. de motibz iracũdi
e et vane leticie. de itẽperancia ci
bi et pot et ceteris silibus defectib
sine quibz hec vita vix ducit etiã
a pfectis. Confessorẽ aũt semp ele
git virũ maturũ de licẽcia prioris
generalis vel puincialis sui. Econt
nõnulli fr̃es icauti sũt qui cõfite
tur iunenibz et sociis suis q absq
auctoritate et licẽcia idifferẽt seruitio
absoluũt a q̃buslibz pccis nõ adu
tentes q huiusmodi absolucio
nulla est tñ scdm ius cõe q scdz
cõstitucioẽs ordinis caplo viii et
nichilomin absoluẽtes ab aliquo m
ũ casuũ specialit reseruato cũ ẽ
excõicatus ipo fcõ scdm cõstitucio
ões ibidẽ. Celebrãs ergo missam
iste pr dñ canonis sacra misteria
pageret qi totus in deuocõe ar
debat raptus ita ut sepe facies
eius velut seraphico rubore pfusa
videret. et ex deuocionis dulcedĩe
gene eius vberti lacrimarũ ybrib
irrigarẽtur. Un nõnulli missam
suã audiẽtes et deuocõis sue gẽ
tus et crupẽcia idicia cernẽtes
cõpũgebãt. Dicit a quodã ad
lescẽte adhuc mũdane lasciuie
isectatore audiui q ipe istã mi
sericordiã... sã istius venerabilis pris cõpunct
ad religionis ppositũ tñ subito
accensus fuit. q mox finita missa
eidẽ pri suũ ppositũ indicauit
qd et idẽ pr gaudẽter pmouit
et effectui mancipauit. In quo
dã mõsterio coloniẽsis diocesis
qd greuerode dicit ubi est qdã
ossiculũ scẽ katherine virginis qd
aliqñ liquores miraculose stillaẽ
cõsueuerat nũc lac nũc oleũ nũ
liquorẽ aliũ. sed iã p aliqd temp
desierat dona illa tñ miraculosa p
pinare. Quadã aũt die eodẽ vi
ro dei declinãte ad idẽ monaste
riũ dũ missã sup altare scẽ kat
rine in quo eedẽ relique recõdeba
tur celebraret sicut totus erat in
deuocõe btẽ katherine cõstitut
in canone maiore deuocõe pfu
debat. Et ecce sacrũ illud ossiculũ
visibiliter stillaẽ cepit et liquo
res mũficos largiflue ppinare.
In quo miraculo btã virgo ka
therina huic esse suũ deuotũ e

acceptissimū capellanū dignata
fuit euidenter demōstrare. ¶ Exēplū
etiā in b̄to augustino de iteruio
q̄ missā infallibiliť cotidie nisi i
firmitate detētus deuocōe feruida
celebrabat. nec postq̄ missā dixe
rat ad cōia ōba redibat. sed in cel
la se claudēs usq̄ ad horā terciā
in orōne manebat. ¶ Erat q̄dā
ali⁹ reuerēdus pr̄ lector et olī p
uincialis in ordine fr̄ ludolphus
de goslaria vir vtiq̄ magne pruden
cie et sc̄e cōuersacōis rigorosus i
regimine et deuot⁹ in orōne. sedu
lus quoq̄ in studio et sacra lcōe
ne ac sollicit⁹ in librorū p ordiē
cōparacōe. qd̄ effectiuē ostendit tā
in vita q̄ in morte. Hic sicut deuo
tus erat omi die q̄n potuit missā
celebrare cōsueuit. et cū quadam
vice in nocte natiuitatis dn̄ice mis
sam cū magna deuocōe celebraret
particulā hostie ad pax dn̄i vt mo
ris est calici īmitteret uidit de sub
labio calicis ab intra guttas cla
ras erūpere et ad sanguinē sac
menti defluere et se illi admiscere.
Quo viso idē frater uehemēter ob
stupuit et deliberās quid nā hoc
esset. recordat⁹ est q̄a scriptū est.
Qui biberit aquā quā ego dabo:
fiet in eo fons aque salientis ī ui
tā eternā. Et sic diuine gr̄e totum
attribuēs. processit in missa et sac
mentū cū sūma deuocōe et lacrima
rū effusione humiliť sūpsit et deo
gr̄as egit. Hoc frater ipse michi suo
familiarissimo postmodū secreta
collacōe reuelauit. ¶ Iste erat qui
dā valēs frater multis ānis prior
in ordie magne religiositatis vir
fr̄ olricus de brunswijck de quo p⁹
mortē suā cuidā fr̄i qui semp in
missis suis et orōnibȝ priuatis q̄n
tū deus dedit pro aīa dicti fr̄is ol
rici pluribȝ ānis cōtinuatis orare
cōsueuerat. talis visio in sōpnis i
mōstrata est. Videbať sibi q̄ ipse sta
ret in ecclia ad p̄dicandū. et frater
olricus staret corā eo in feretro mor
tuus. Cūq̄ finito sermone recom
mēdaret aīam hui⁹ defūcti et nes
ciret quid reuerēcie et honoris ip
se corpi illius quē in uita dilexe
rat īpenderet. uidit apud se mul
ta et varia īdumenta sacerdotalia
preciosa posita que singula sigillatī
apperiret sup corp⁹ defūcti ītendēs eū
plurimū honorare. Et cū in pparan
do huiusmodi indumēta sup eū
multū anxie laboraret. ecce quasi
de sursū p aera venit q̄dā membra
na pua aureis lr̄is īscripta que q̄
si detinebať in aere circa corp⁹ de
fūcti. Scripta hec erat. Surge aīa
in regem tuā. Et cū iste frater cui
ista visio facta est illa ūba legisset
magno gaudio exhilaratus euigila
uit spem habēs in diuina gracia a
nimā illius fr̄is fore assūptā in re
gem b̄torȝ. ¶ Quā utile vō sit cotidi
e missā celebrare uel cōicare patet
exēplo et doctrina sc̄i appollonij. De
quo legiť in uitas p̄rm q̄ monebat
mōchos suos ut si fieri posset coti
die cōicarent misterijs xp̄i ne forte
qui se longe facit ab hijs longe
fiet a deo. Qui aūt frequēcius hec
suscipit frequēcius videt ipm̄ sus
cipere saluatorē. q̄a et ipse saluator
ita dicit. Qui māducat meā car
nē et bibit meū sanguinē. i me

manet et ego in eo. Sed et ipa com
memoratio dnice passionis cu assidu
e fit a monachis plurimu utili
tatis eis confert ad exemplu patie
cie. Sed et comitatio datur pter hoc
ut studeat unusquisq ita parat⁹
semp inueniri ne indign⁹ habeat mis
teriis. Addebat aut q etia remissio
pccoru per hoc credentibus datur.
Hec ille. Unde etia dicit iohannes
cassian⁹ in collationib pmm collati
one theone abbatis q no ex eo de
bem⁹ nos a coione suspende qa no
pccores cognoscim⁹ sed ad ea ma
gis est pter medicina aie festina
du. ea tn humilitate mentis ut indig
nos nos tante gre iudicantes reme
dia pocius nris uulneribz expetam⁹
alioqn nec annuu saria quide est p
sumenda coio ut quida faciunt qui
ita dignitate sacramentoru celestiu
metiunt ut estiment ea nisi et scos
et immaculatos sua preparacione psici
anti. qui pfecto maiore arroganci
e psumptione qua sibi declarare uide
r incurrunt. qa uel tunc cu ea pcipiunt
dignos se earu preparacione diiudicant.
Multo aut iusti⁹ est ut cu cordis
humilitate illa sacramenta saltem sin
gulis diebz dnicis ob remediu nra
ru egritudinu psumam⁹ q ut ua
na psuasione cordis elati. vel p an
nu dignos eoru pticipacione nos ee
credam⁹? Hec ille. Un augustin⁹
de ūbis dni. Accipe cotidie qd coti
die tibi psit. Sic uiue ut cotidie
merearis accipe. Quida fr nre re
ligionis et deuocionis uidit aptis
oculis no dormiens sed plane uigi
lans demones in nigris cucullis
q tripudiantes de qbusda fribus

mortuis irrisorie cantica faciebant
dicentes. Fres illi pigri et minus
uoluntarij erant dicere missas usq
du magisterculus choru introibat.
Quo exemplo discant sacerdotes li
benter dicere missas no timore plato
ru sed dei amore ne gaudiu faci
ant demonibz. Caueant etia sibi
sacerdotes et fr quilibz ne inuesti
gando misteriu sacramenti curiosi
se uelit nimiu profundare sed simpli
ci oculo fidei intueat illud inuisibile
et incomprehensibile misteriu sub spe
cie uisibile occultatu. Noui quem
da frem qui du quada die staret
ad audiendu missa et uideret sacra
mentu eleuari incidit ei qda men
tis fluctuatio ex occursu subito quaru
da rationu naturaliu circa hoc sacra
mentu quas in quada disputacio
ne audierat uentilari. Accidit ergo i
sequenti proxima nocte du ide fr in suo
esset stratu ut talis uisio in sompnis
sibi appareret. Videbat naq sibi q es
set in quoda pomerio pulchro et a
meno ubi uidit qda hoiem mag
ne uenationis habente seru quoru
da uiror egregior honorabile comita
tu. et intellexit spu frater iste illu
esse xpm cu suis aplis. Quos cu
iste iterum a longe aspiceret. reputans se
indignu pprius accedere nichilominu
desiderans illa amabile facie dilu
cidius intueri. Sperabat quippe
se ex ea no modica gracia accepturu
se ex ea no modica gracia accepturu
ru. Cumq audius aspiceret a remo
tis datu est ei signu a xpo nutu
quasi facici aut man⁹ ut ad ipm
pprius accederet. Qd cu iste fecisset et
quasi retro aplos timibundus sta
ret. inclinauit se dns ihus xpus

ad terrã et leuauit quasi quoddã
modicũ fragmẽ granis ad mo
dũ grani et vocato isto frẽ iussit
eũ os suũ apire. Quo fc̃o ecce sub
ito in manu sua granũ illud u
mutatũ est in panẽ ad istar hos
tie corpis xp̄i qd̃ ministrauit fratri
isti. Et cũ frater illud in os suum
susp̄sisset. cõtinuo illud in ore suo
cõuersũ est in carnẽ ita ut quasi
sentiret os suũ totũ plenũ carne.
Et itellexit p hoc veritatẽ scissimi
corpis xp̄i in hoc benedicto sacra
mento. de quo iprouide et icaute
mentẽ suã p̄cedẽti die occupaue
rat sibi q̃si sim indigno declarari.
Ex quo iste imensa ãmiratione
captus et õnibz viribz suis totus
iflãmatus et in lacrimas resolutus
exclamauit. Dñs me' et de' meus
Qd̃ etiã in sõpnis adhuc psistens
pluries iterãuit ita ut expgefactus ad
huc eadẽ voce q̃si crebro repeteret ue
lut nesciẽs aliud dicẽ q̃ dñs me' et
de' me'. **De orõnis instãtia et eius
exaudibilitate. C xix**

O Portet aũt instãter orãe
Vñ p̄ceptor noster nõ sim
pliciter ait orate. sed inq̃
orõnibz istate. Non enĩ est ꝓpter hoc
desistendũ si obstrepenciũ cogitatio
nũ tumult' mentẽ ab orõne dist
hat. Aut si statĩ de' nõ exaudiat. s
est pseuerãter istandũ orãdo atq
pulsando quousq ip̄ortunas deside
riorũ carnaliũ suggestiões q̃ ncĩs
obstrepũt sensibus fortissima itenci
one supem' ac tam diu isistẽ quo
usq psistendo vincam'. Non enĩ oci
osis et tepidis p̄mittit regnũ dei. s
sicut scriptura dicit. regnũ celorũ vi
patit et violẽti diripiũt illud. Vñ
ait hugo in exposicioẽ regule. Amat
inq̃ deus istanciã et ip̄ortunitatẽ
in p̄ce. Si magna sũt p̄mia nõ de
bẽt esse desideria parua. Cũ magnitu
dine eñ p̄miorũ cõcordaẽ debet mag
nitudo desideriorũ. Et si ad p̄mas la
crimas dñs nõ exaudit. nec sic q̃de
a q̃rendo et pulsando est desistendũ
sed potius tanta pseuerandũ istã
cia tãto q obstinato clamore freq̃
tandus saluator donec ipleat oran
tis desideriũ. Exemplũ de chanane
a muliẽ que p̄cando dñm fixa pse
uerauit ac p hoc qd̃ petiuit optinu
it. Itẽ exemplũ in maria magda
lena q̃ q̃a ad monumentũ pseuerã
uit quẽ desiderauit inuenit. Itẽ ãna
cũ viro suo helchana vix multis di
ebus affligens se et orans deũ ut a
periret vuluã eius que tandẽ exau
dita fuit. Itẽ ioachim et ãna parẽ
tes btẽ marie virginis multis tp̄ibz
p̄ces et hostias dño optulerũt ut
plem habẽe merẽnt. sed nõ stati ex
auditi fuerũt. tandẽ tamẽ post steri
litatis obprobriũ sue peticiõis cõse
cuti sũt effectũ. Itẽ zacharias et eli
zabeth parentes sci iohis baptiste i
multis ãnis supplicauerũt dño p
prole. sed deus distulit eos exaudi
re. ut tandẽ uterũ sterilis et senis
posset mirabili' apire. Itẽ exẽplũ
ad idẽ in m̃re sancti augustini q̃
diu cũ multis lacrimis pro filii sui
cõuersione deũ exorauerat et licet
exaudicio diu fuerat dilata ad h'
utiq ut sua cõuersio mirabilior i
appareret tandẽ tñ deus ei plus q̃m
petierat dignat' est cõcedẽ. q̃a non
solũ ut fidelis xp̄ianus esset ei do

natū est sed etiā ut contēptor mūdi
et tantā lumē ecclie fiet ei diuinitus
collatū fuit. Sed omissis exēplis ve
teribꝫ ad moderna ꝑperem⁹ bti ni
colai de toletino ortū mirabilē re
censētes. Cū enī mr̄e ei⁹ amā noīe
cū viro suo cōpagiono in multis
diebꝫ etatis sue ꝓcessissent et ꝓle
nō haberēt ipā velut altā āna ve
teris testamēti templū vel eccliaꝫ
frequētans obsecrabat dn̄m ut ei
sobolē daret. Habebat autē hec fēi
na singularē deuotionē ad btm
nicolaū de vara. Quadā autē die
existēs in orōe flens largit votū
vouit dicēs. Dn̄e mi ihu xp̄e q
oīa potes respice ancillā tuā ocu
lo pietatis tue et āputa obprobri
ū sterilitatis mee et da michi ut
cōcipiā et pariā filiū seruū tuū
ad laudē et gloriā noīs tui. Sed
qa ꝑtes mee pue sūt in conspcu
maiestatis tue piū antistitē tuū
scm̄ nicolaū deꝑcor supplicat ut su
is orōnibꝫ a te deo oīpotēte hoc īpe
tret et ꝓmitto me vna cū viro me
o seruo tuo visitaturā tumulū su
ū in vara. Post hec autē cū vir et
vxor simlr̄ dormirēt in stratu ipis
dormiētibꝫ apparuit āgelus dicēs
Surgite surgite ad scm̄ nicolaū
de vara ꝓperate ibi dicet vob̄ q̄lis de
beat esse filius ex vobis et q̄ cito
nascitur⁹. Expgefcti ergo de tanta
visiōe totaliter mox de lecto surrexe
rūt grās dn̄o referentes. Qd̄ autē p
missū erat ab āgelo in dubiū nō
vertētes mox p⁹ recōmendationē
bonorū et possessionū suarū iter
ꝑegrinatōis ad scm̄ nicolaū arri
puit. Puenientes autē ad ecclesiam
btissimi nicolai de vara deuote et
sollicite xp̄o et bt̄o nicolao vota su
a cū grarū actione exsoluerunt.
Muneribꝫ autē oblatis q̄si lassati
ex ꝑegrinatōis laboē in pauimē
to ecclie ante altaē bt̄i nicolai co
sedētes obdormiēe ceperūt. Et ecce
scīssim⁹ nicolaus in habitu pōn
tificali eisdē in sōpnis apparuit di
cēs. Angelus qui dei vobis nūci
auit filiū ex vobis nasciturū in
dixit vt vos lassos ad meā ecclīaꝫ
īuenirē asserens et cōfirmās q̄
vobis nascet filius et vocabitur
nicola⁹ ut meo fugat noīe q̄ in
mūdo meo optētu est nascitur⁹.
Hic erit dn̄o deo seru⁹ acceptissim⁹.
Religiosā actā qꝫ vitā ducēs sac
dotioqꝫ fūget et acceptabile sacri
ficiū offeret deo pr̄i. vita eius te
rnabit alijs mirabilis signis
et ꝓdigijs fulgēs. Securi igit̄ de
vr̄e petitionis effcū ad ꝓpria red
te. Surgūt a sōpno deuotissimi
ꝑegrini. et īdignos se reputātes
de tāta apparitōe leti ad ꝓpria re
dierūt. Fitqꝫ vxor viri c̄uida et
demū parit filiū quē baptisati
nicolaū vocauerūt et in oī mo
rū disciplīa ipm̄ educauerūt. Fu
it etiā quidā sacerdos fr̄ magne de
uotiōis noīe hartmod⁹ fr̄ de gotha
qui adhuc iuuenis in sclō in freq
tatōe ecclie et in cōpassiōe ad pau
pes et afflictos videbat imitator
scī nicolai. In frequētatiōe nāqꝫ ec
clesie effulsit in eo caritas ad deū i
cōpassiōe ad p̄ximū. Pulsato nāqꝫ
signo ad matutinās p̄m⁹ venit ad ia
nuā ecclie. Sed postmodū ad ordi
nē veniēs sacerdos effcus tot⁹ fuit

fuit deo deuotus. Hic postq̄ deo diu
et in sc̄lo et in ordine seruierat uo
lens q̄a scriptū ē quodcūq̄ petieritis
patrem in nōie meo dabit vobis. cō
fisus est de ipsius pmittentis miseri
cordia petiuit ut sibi ostenderet filiū
suū xp̄m dn̄m nr̄m in cruce sicut
olī pependerat in illa. q̄d et sibi datū
est. Ex qua visiōe cor eius ita ango
ris uīculo transfixū est ut videret
aīam ipsius cōpassiuū doloris gla
dius ptransisse. Non multo p' celesti
desideriorū ardore flagrans peti
uit a dn̄o sibi ostendi illā gloriā
et letitiā in qua mr̄ vnigeniti fi
lii dei ad celū assūpta fuerat. de q̄
etiā exaudit' fuit. O virū īcessabi
lis deuotiōis quo petente uidit cru
cifixū in cruce sicut olī uiderat iohēs
euāgelista. Quo petente uidit fes
tū et iocūditatē ac assūptionem
virginis gloriose. Sicut amara et
dolorosa sibi fuerat pma visio sic
nulli dubiū quī dulcis et letabū
da ei fuerat scd'a visio. Vtraq̄ hec
visio ita excellens fuit q' aspiciens p
us sanct' factus fuit ex visiōe īfir
mus. q̄a mortale corp' tā excellentis
simas visiōes ferre nō potuit. In
firmat' itaq̄ dixit culpā suā pon
suo cōfitens se magnū ptm ppe
trasse in eo q' petierit sibi miseō
et īdigno talia ostendi. Et post p
paucos dies plen' bōis opib' spm
deo reddens signis euidētib' chorus
cauit. Inter q̄ vnū memorabile
fuit q' quedā magna psona lep'
īfecta voto emisso de suo sepulch'o
uisitādo in momēto curata fuit.
Ex q̄bus exēplis patet q' q̄cūq' de
uotis homo cū instantia petit a

deo finalit' optinet cū desiderato ef
fectu. si tamen est ad salutē. Nō so
lū aūt orōnis instātia attendit'
in hoc q' quis oret pseueret actu
īterpolato ut in exēplis positis scd
etiā requirit' ut q's oret īcessanter ī
actu uidelicet cōtinuato iuxta ill'
q̄d ait saluator luce xviii. Oportet
semp orare et nō deficere. Et ad tessa
lonicēs v' ait apl's. Sine int'
missione orate. Vn̄ de dn̄o nr̄o sal
uatore legim' q' sepe pnoctauit ī
orōne math' xiv et luce v. Est at
sciendū q' triplex est orō silicet ī
vocalis de qua ps. Voce mea ad
dn̄m clamaui. Et est mētalis de
qua ps. Desideriū pauperū exau
diuit dn̄s. Et est actualis siue
opis que fit bene opando. sicut
dicit glosa sup' lucā ubi sup' non
desiuit orare qui nō desiuit benefa
cere. Legit' in collatōib' patrum q' in
terrogat' abbas ysaac qualiter ī
pleri posset illud mandatū apli
sine īntermissiōe orate. rn̄dit. Cum
mens nostra fuit ab ōni passionū
ponde sublevata et illi sūmo bo
no ardentissimo desiderio cōiūcta.
tūc īplebim' illud apli sine īter
missione orate. Tūc enī de tereno
situ mens nr̄a quasi ad puritatē
angelicā subleuata. q̄cq̄d inde rece
perit. q̄cq̄d tractauit. q̄cq̄d egerit ī
sp sincerissima atq̄ purissima dicetur
orō. Hec ibi. Dicit in uitaspatrum
de abbate arsenio. q' uespe sabba
ti relinquebat solē post se et exte
debat man' suas ad celū orans
donec mane die dn̄ico illustraret
faciē eius. In collacionib' eciā
patrum dicit de scō anthonio q' cū

quadā nocte in orōnibȝ diu pdu
rasset et sol oriri cepisset ānthoni⁹
in feruore spūs exclamauit dicēs
Quid me īpedis sol? Ad hoc
enī iā oriris ut me ab huiꝰ veri
luminis claritate abstrahas. ¶ Itē
in uitaspatrū dicit de abbate besa
rione ꝙ discipuliꝰ eius ingrediēs
cellā illiꝰ inueīt eū stantē ad orō
nē manꝰ habentē extensas in ce
lū. Permāsit hoc faciēs iugiter
diebȝ q̄tuordecī. ¶ Itē legit̄ de iuli
ano apostata q̄ misit demonē
quēdam ut portaret ei responsū
de oriēte. Qui transiēs sup locū
ubi erat publius mōchus orās
nec poterat ultra trāsire s; cōsti
tit īmobilis illo cōtinuātē orōnē
p decē dies. Reuersus ille īpfec
to negocio ad iulianū retulit se
esse īpeditū a mōcho orāte. Tūc
iulianꝰ cōminatus est mōcho sed
in breui ille īterēptus est. ¶ Item
de iohāne hēmita qui stetit tri
bus ānis sup unā rupē conti
nue orās absq; oī cibo. nisi ꝙ
die dnīco cōicabat sacra eucaris
tia. ¶ Exemplū etiā de bto nico
lao de toletino qui orōni in tan
tū erat assiduꝰ ꝙ post cōpletori
ū usq; ad gallicantū et parū ā
te matutinū usq; mane et post
missā nisi cōfessionibȝ occupatꝰ
usq; ad terciā et pꝰ nonā nisi co
tidie obediētys ītentꝰ usq; ad ues
perā pter cōstitutas orōnes in
quibȝ cotidie primꝰ erat semp
orabat. Erat q; locus orōnis sue
nō solū oratoriū cōe sed etiā a
pud q̄dā altare ubi nūc iacet
tumulat̄. sed et cella in q̄ duos
cōstituerat lapides ad quorū unū
genua flectebat. ad alterū vero
brachia q̄n nimiū lassus erat
orōnis labore sustētabat ut si
brachia nō affligebātur lassitu
dine extēsionis. frigore tn̄ et duri
cie lapidis castigarētur. ¶ Exem
plū etiā est in mgr̄o henrico de
urimaria qui ita assiduꝰ erat in
orōne ꝙ pter natuales nāalitates
et cōsuetas horas q̄ndo nō studebat
aut nō occupationi aliarū utili
puta cōsiliorū aut negociorū or
dinis īsistebat semp orabat siue
in oratorio siue in cella siue in
claustro siue etiā in via. Nūq̄m
eū illud os bndictū a colloquiis
diuinis et oracōe cessabat. Quādo e
nī orabat ipē deo loq̄batur q̄n
studebat deꝰ sibi loq̄bat. Quādo cō
siliū aut doctrinā impēdebat ali
aliq̄ negocia disponebat ipē cū
deo et pter deū loq̄batur ita ut
ei accōmodari dicti possit illud
paulini in epla ad augustinū dicē.
Os tuū fistulā aque uiue. dicen
In solēpnys diuinorū nūq̄m ab
diebatur q̄ntūcūq; tractis et pro
lixe caneret. et q̄ntūcūq; potuit
semp psonalit̄ interesse conabat.
Omni mane ad primā pmꝰ fuit
in choro q̄diu p infirmitate potu
it. et ex tūc se ad missā deuote spa
cōe circauit. Tante deniq; deuo
ōis erat iste pr̄. ꝙ q̄ntūcūq; orabat
erecta ceruice eleuata facie oculis
lis ac manibȝ in celū infectus. to
tius corpis habitudīe suspiriis
et lacrimis deuocōis siue dulcedi
nē redolebat. Horas q̄ppe canoni
cas distincte ac morose cū plena

explecioē versuū et dearticulatioē
verborū pmebat ita ut plerūqȝ ma
gis tacie q̄m dice uel lege videtur
Vigilias et vespas mortuorū omī
die et aliqn bis uel ter in die pre
ter alias puatas horas legit. Nam
q̄ncūqȝ itus uel extra p viā hora si
bi vacauit semp officiū mortuorū
in ore accepit ita ut oēs socii sui fa
tigarētur ipe vero nūq̄ fatigabat
de oronibȝ. Vn̄ ut socios suos rele
uaret ubicūqȝ fratrē aliquē ociosū
vidit illū ad dicendū secū uigilias
aduocauit. Per uiā sedēs in curru
nūq̄m ab orone cessauit. Unde q̄
dā uice sicut habuit debiles den
tes cū de dolore dentiū conq̄reretur
audiēs hoc famul' su' dixit. Non
est mirū dn̄e si doletis dētes. īmo
mirū est q̄ habetis vnicū dentē in
capite q̄a os vr̄m nūq̄ clauditur
¶ Sciendū aūt q̄ si istātia oro
nis multū valeat ad ei' exaudi
bilitatē scd̄m pmissa. nō tamen
semp etiā sc̄i viri in eo q̄ petūt
exaudiūtur. īmo plerūqȝ mali
exaudiūtur in sua petitioē non
aūt boni. Sicut ostendit btūs au
gustin' in exēplis sup canonicā
iohīs omelia vi. Constat ei q̄ a
postol' paul' instāter orauit ut
auferret' ab eo stimul' ꝫ nō fuit ex
audit'. Dyabol' aūt in sua pe
titioē exaudit' fuit cū peciit sibi
dari ptātem in iob. Itē cū peciit
se mitti in porcos. Ecce q̄ demones
exauditi sūt et aplius nō exaudit'
ꝫ ut subdit aplius magis est ex
audit' q̄ dyabol'. Aplius ei exau
dit' est ad salutē et si nō ad volū
tatē. Dyabolus exaudit' est ad vo

lūtatē. sed ad dāpnationē. Nō er
go cōtristari debet bon' homo si in
eo q̄ petit nō exaudit' ad suā vo
lūtatē q̄a plerūqȝ noxiū esset si
bi. Et ponit augustin' exemplū
de medico a quo si petat īfirm' a
quā frigidā. si nouit obesse nō dat
si pdest statī dat. Disce ergo ait
augustin' orare et rogare deū. et
medico cōmittas q̄d ipse nouit fa
ciat. tu morbū confitearis ille me
dicamentū adhibeat. Tu tn̄ cari
tatē tene. nā secare ille volt. urere
uult. tu si clamas et nō exaudiris ī
ustione et tribulatioē. nouit ille
quousqȝ putredo est tu iā vis ut re
uocet man' et ille vulnis sinū at
tendit. sat quousqȝ pueniat non
te exaudit ad voluntatē. sed exau
dit ad salutē. Hec aug'. Qr ad ex
audibilitatē orationis nr̄e mul
tū valet intercessio ali' sancti.

AD hoc aūt C. xx.
q̄ oro nr̄a exaudibilior
reddat'. multū suffraga
t' intercessio aliqu' sc̄i iuxta illud
iob. Ad aliquē sanctor' cōuertere.
Sic fecit m̄r sc̄i nicolai de tolēti
no ut patet sup̄ pcio m. ¶ Refe
rā quasdā infelicitatis mee histo
rias. Cū quadā vice iter agens
cū socio in curru trāsire haberem'
quedā fluuiū rapidū qui boda
dicit' et ult' solitū suū tūc ripas
alvei sui excedente. venientibȝ no
bis ad mediū fluuij. ipet' fluīs
currū euertit et in ptes diuisit:
equis cū anteriori pte trāsmeātibȝ
et sic in flumīe fluctuātibȝ. Itaqȝ
uehiculū curr' quo sustentabam'
circuagitabat' fluctibȝ. et subiisi

onē sui ac p hor submissionē nostrā
minabat. Nos vero desup ad illud
nos tenēe conabam. Cumqȝ sic anxi
etate et timore pcussi aliquamdiu
laborassem⁹: socius meus q̄ fuit
valens lāor et michi in xpo singu
lariter dilectus: raptu fluminis in
latē meo subduct⁹ est pch dolor
et submsus. Ego vero uidēs me
in eodē periculo positū nec resta
re aliqd humani presidii refugiū:
ad sūm scōr mrem videlicet mi
sericordie toto corde cōfugi. votū
vouēs qd michi dns tūc inspira
uit et sic accepta fiducia pendēs
in aq̄ toto corpe usqȝ ad brachia.
manibȝ me tenui ad lignū uehi
culi: et sic cū cursu aq̄ descendi p
distanciā pl⁹ q̄ centū cānariū: do
nec tandē bta virgo quedā pis
catorē cū nauicula destinaret qui
me traxit ad lit⁹ iā totū stupidū:
balneatū ac īfrigidatū: ac de so
cii mei pdicōe nimiū desolatū
Sed deportat⁹ ad lōm p⁹ paulu
lū vires resūpsi: grās agens dō
et sue sctissime genitrici. Nō enī
quoquomō possibile fuiss me
tali modo tāto tpe et p tantā
distanciā in tāto fluminis īpetu
ad illud lignū me sustētasse: si
nō diuina michi defectio misericor
die affuiss. Qd etiā tam īopina
te piscator ille tāqȝ a deo michi
miss⁹ aduenit: nō parū mirabi
le attestat. ¶ Alia etiā vice dū
cū pueriali meo et duobȝ aliis
sociis transire deberē quedā flum
ē satis magnū qui multū diu
t qui etiā pl⁹ solito īundabat: cū
venissem⁹ ad mediū e⁹ ubi ma
ior erat aque īpetus nauicula con
tra renisū gubernātis ductu flumi
nis rapiebat sup quedā pontē u
bi erat īpetuosissim⁹ aque cursus.
quo passu sic trāsito erat nauicula
subito circūuoluebat et illisa sco
pula subuertebat et aquis illico re
plebat: pmo ipsa aquis totaliter
īmergebat ita ut minime videtur.
Qd uidēs pueritalis in arte nata
di confidēs de naui mox se precipita
et natare cepit: sed vestimētis ma
deficiens defecit. Ipse vero sicut vir cor
datus sup pedes se statuēs fundū
petiit et īuenit: stans in aqua usqȝ
ad collū contra īpetū fluminis: et se co
tinuauit tā diu donec quidam pisca
tor cū nauicula ipm eleuaret et e
duceret. Alter vero socior nrōr videns
periculū: extra nauē decidēs suis fere
bat uestib⁹ a naui ad iactū vni⁹ b
liste. Qui cū balneatis uestibus ce
sset mergi: casu vel poti⁹ puidentia di
uina allis⁹ est ad stipitē ad quē se te
nuit: donec p eundem piscatorē in
nauiculā assūpt⁹ fuit. Ego aut in
arte natatoria nō confidēs: sicut
lapis nesciui penit⁹ quid agerem
Si enī me ad aquā posuisse: ab
sortus fuissem. Si etiā in nauicu
la remāsissem: simul cū nauicula
in pfundū descendisse. Quid ergo
agerē ego miser ōni humano auxi
lio destitut⁹ ignorās: penit⁹ despera
ui. Sed nutu dei cogitare cepi quia
in ligno est nobis salus: et sic pele
gi ad nauiculā quocūqȝ ferret me
tenē inuocās auxiliū dei genitricis
marie: aue maria crebri⁹ repete
do. Et ecce qd dictu mirabile est na
uicula q̄ iam īmersa erat aquis us

que ad cingulum meum: stare cepit fixe
et immobilis contra duplicem motum
suum naturalem. Unum quia grauis e-
rat utpote aquis repleta. et deorsum
nimie descendebat: cum tamen sub e-
a staturam unius hominis habet fluuius
ad profundum prout a piscatoribus post-
modum intellexi. Alium quia cum lig-
num in aqua feratur naturaliter motu
aque: hec nauicula aquis sub et
supra ac undique cum impetu fluctibus
fixa mansit in loco suo non fluens cum
fluxu aque. Sic itaque me stante
in illa nauicula operta aquis ut
dixi usque ad cingulum et aue mari-
a continue replicante usque ad dimidi-
am fere horam: tandem piscator idem
qui prouincialem et alterum socium edux-
erat ad me cum sua nauicula ap-
plicuit: qui me cum uno socio qui
mecum in nostra naui manserat saluos
ad litus perduxit. Pro omnia benedic-
tus deus et benedicta sua beatissima
genitrix per quam salus mundi creden-
tibus apparuit. Est et secundum non
minus stupendum et si fas dicere est
miraculum: quod michi accidit agen-
ti in prouincialatus officio. Cum enim ut
moris est in prouincia nostra in curru
cum socio irem de conuentu ad conuentum:
contigit ut manus predonum inciderem
qui me equis et quibusdam aliis
rebus spoliantes famulum insuper meum
secum duxerunt captiuum. Conductis
ergo in uilla proxima equis aliis
et famulo qui nos cum curru ad ciui-
tatem propinquam que ad quatuor miliaria
teutonica distabat duceret: via in-
ruescente equisque lassescentibus noctis
tenebra iminebat. Coacti igitur al-
leuiare currum et equos: peditauimus

per semitam. curru per viam latiorem inc-
edente. Unde factum est ut a curru lon-
gius segregarer: aquis prohibentibus
et tenebris ne conuenire valerem.
Suspicantes nichilominus custodem illum
ex proposito de via recta declinasse:
cum plures res nobis necessarias in
curru reliquissemus que non poterant a
predonibus deportari. Misso itaque so-
cio meo ad auscultandum de curru
ubi esset me in loco assignato cum pre-
stolante: ipse errore vie ductus ad me
redire nequiuit. Tandem eo diutius ex-
pectato: ego pressi lumine interim agen-
tibus tenebris: et uisu cernentibus cor-
porale: dirigens me quantum potui ver-
sus ciuitatem ad quam tendebamus.
Cumque venissem ad quendam pontem per
quem transire oportuit audiui canes
magnos et feroces de quodam mole-
dino vicino maladria vicina latran-
tes: et ponte ex utroque latere quasi
vallantes timui propius accedere ne
forte a canibus lacerarer. Stans ergo
fixo gradu: perplexus non tamen ita do-
lens de amissione socii famulorum et
equorum certum quam de periculo corporis me-
i tenens me manibus tamen expositum:
tenebris prohibentibus fugam presertim cum
et luporum et latronum pericula ibidem
haberem verisimiliter formidare. Experi-
ebar verbum sapientis verum esse quod
ait. Ve soli: quia cum ceciderit non ha-
bet subleuantem. Sicque mestus nes-
ciens quo me diuerterem: prostraui me
in oratione beate marie virgini dei ge-
nitrici me cum voto simplici recom-
mendans. memorans nichilominus illius
doloris quem ipsa habuerat in filii
sui per triduum perdicione: et econtra in
gaudii quod acceperat in eius re-

bñda invencione. Obsecrans quatenus sic et
me desolatum consolari dignaretur
in recuperacione societatis mee perdite:
ut saluus conuenirem ad laudem filij
eius. Et ex tunc accepta fiducia sur
gens properaui ad pontem canibus
hinc inde obtractiuallantibus: et
muniens me signo crucis dicendo
illum versum psalmi. Erue a framea
deus animam meam et de manu canis
unicam meam per medium inter canes
tunc obmutescentes transiui securus.
Et sic perveniens ante burgum ciui
tatis pulsabam et clamabam ad por
tam: donec quidam bonus homo aduc
nit. Cui cum meam miseriam exposu
isse ille misericordia motus cum claues
porte habere non posset: adinuenit quo
dam ingenio per parietem ante mura
le transilium. Receptus ergo in domun
cula illius pauperculi viri letus quidem
de hospiciunculo: mestus autem de per
dicione totius familie mee et suppel
lectilis: perseueraui tota die illa in labo
ribus et anxietatibus positus nichil
cibi gustaveram neque potus. Sic ergo
me sedente quidam clamauit ante
portam: querens an aliqui religiosi ibi
intrassent. Quem cum interrogarem quis
ipse esset respondit se esse vectorem
meum conductum: et currum meum stare
ante aliam portam civitatis. Certificatus
ergo in parte valedicens hospiti cum
adiutorio suo parietem eundem transi
liui: et sequens vectorem ante aliam
portam properaui. Ubi mox socius
meus inopinate per aliam viam veniens
mecum conuenit. Tunc letior effectus:
iam solummodo de famulo ducto in
captivitatem merens fui. Et ecce nobis
apud currum sedentibus et colloquentibus:

famulus meus idem qui captivus fuerat
insperate prorsus superuenit nichil
sciens de nobis quod ibi essemus. Cuius
vocem cum audisse super modum ammi
rantes et gaudentes: interrogaui eum de
successibus suis. Qui retulit michi
quomodo illi captivatores sui cum diuer
sent per deuia ad longam viam: et qualiter
ipse demum manus eorum euasisset. Ego
audito stupore et gaudio repletus
laudaui deum in beatissima genitrice
sua: que me fecit reuenire talem so
cietatem meam perditam et tantam dispersio
ne disiunctam tam miro et stupendo
modo: ut una hora ad unam portam
et in media nocte omnes in unum conue
nirem. Vere benedicta in eternum
virgo que perditionis quondam filijs sui
dei et hominis nequaquam immemor: gau
dium quod in eius reinuencione habuerat
nobis miseris dignata est tam mi
sericorditer impertiri. Interea vero clamatores
vigiles civitatis: pre pavore et
tamen quod porte nobis aperiebantur.
Et sic iam pulsato signo ad matu
tinum intrauimus ad conuentum: et sump
to cibo modico deposuimus nos ad
lectos. Mane autem facto missi sunt
ad dominum illius terre: cuius auxilio
quos cum rebus ablatis recuperauimus
ad laudem eiusdem virginis gloriose.
¶ Et quidem in hiis tantis dei et sue
e dulcissime genitricis circa me be
neficijs nichil prorsus meritum meum
inuenio: sed tantummodo pietatem mei
conspicio quibus exigentibus tamquam pec
catos periculis plenos incidi: ut de
qui non vult mortem peccatoris sed ut
misericordia et sue dulcissime matris
peccatorum consolatricis numquam immen
sa pietas erga me miserum relu

tet. Ex quibus etiā liquet q̄ntū va
leat alicui9 sā interpellatio: cū ipsi
sc̄ti sua suffragia etiā ꝑtoribus
īpende mīme dedignetur. Modo eciā
besto cōfiteri et aliud delictū insi
pientie mee ob dei laude et sā petri
aplor principis cōmendatione.
Cū eni nup in ānoiubileo pstre
pete pestilētia p mūdū fr̄es passi
festinarēt curie romā. qd si ꝑmis
sū fuisset cōniectus nōnulli quasi
vacui a fr̄ibus remāsissent. Qd cer
nēs ego cui tūc cura frm ꝓuīcie
istre incūbebat ex officio. atteridēs
nichilo9 q discurs9 religiosoz re
phenduntur in iure restringi hui9
modi cursus frm q̄ntū potui. psua
dēs fr̄ibus vt loco pegrīationis co
mane in cōuentibz suis pegrinati
onē speciale facerēt in certis actibz
deuocōis quos eis īdixi ad reuen
ciā dei et bti petri pollicēs cū voto
q egomet eande spēalem pegrina
tione velle paragere ut uel sic meo
exēplo fr̄es magis retraherē a dis
cursu. motus nichilomi9 ad voue
dū metu pestilēcie actualit̄ seui
ētis. Verū ānno illo iubileo trāsacto
et pestilēcia diuinitus sedata. officii
q mei sarcina deposita. ego īfelix
velut pīncerna pharaonis q̄ succe
dētibus ꝓsperis oblit9 est īterptis
sui qd ꝓmiserā redde mīme cogi
taui. Erat aūt quidā deuot9 senex
frater qui rome fuiat in illa indul
gēcia iubilei. cui et ego cōfessione
meā generale nup fecerā. sed pre
dcā negligētia et omissiōe voti
mei fui mīme recordat9. Hic fra
ter cū quadā sāi nocte solus āte
mai9 altare in orōne se ꝓstrauis
set et speciale memoriā mei vt
michi postea retulit in eade orō
ne habuisset. quasi lassatus modi
co sōpno arripit. ita ut nec plene
dormiret nec plene uigilaret. Et
ecce apparuit ei btus petr9 aplus
quasi stās corā eo in effigie sicut
ymaginē ei9 rome viderat. habēs
in manu ei9 dextra claues duas
dicēs q ei formaliter hec vba. Dic
frī iordano q spōsione michi fac
tā mīme seruauit. Quibz verbo
dictis disparuit. et frater plene
euigilās de uisione pauorē aliq
habuit et stuporē. Qui etiā ut p
mū potuit mei habe copiā appa
ricionē sibi fcām michi fideliter i
dicauit. At ego in corde meipm re
uersās recordat9 sū sponsiōis q̄m
bto petro spospōderā me pegrina
tione illā speciale quā fr̄ibus ali
is īposuerā in memetipō facturū.
Quā ex tūc vt primū potui ite
pi et fauēte dno īpleui. Et bene
dictus sūs petr9 qui me dignatus
est de mea negligētia āmonere.
Quo exēplo āmonem9 q deo et sāc
tis eius voucam9 diligēter aduer
tē et hoc qd vouerim9 studiosissīe
adīplere. q̄m et si ipsi bonoz nr̄oz
nō egeant placita tn̄ sūt eis vota
nr̄a vtiq pro nr̄a salute. Nec
ꝑtereūdū silēcio puto insigne bn̄
ficiū dei meritis bti martini in
me expimētaliter cōprobatum
Cū eni olim in seruicio ordis trā
sire p ꝓuinciā frācie veniēs ad
episcopatū thuronēse incidi ī fe
bres. sed uisitato corpe sci marti
turonēsis ꝓcessi ut potui usq an
degauis et ibi īualescētibz febri

bus decubui. Cum quod necessario ha
bere proficere cursum ab ordine michi
iniunctum. nec mediocriter innuaret eo
silus. cogitare cepi quomodo in tiricini
o sancti martini hanc incideram infirmi
tatem. et quod de eo cantatur. O martine
dulcedo medicamentum et medice.
prostratus in oratione votum vovi beato
martino quod si me ab hac egritudine
liberaret aliquas missas in honore
sui legere et quod diu vivere contin-
gere sui memoriam facerem cum antiphona
et collecta. Et nichilominus ymaginem
suam in conventu meo depingi facerem
graciosam. Voto emisso advenit ho
ra paroxismi. Ego autem more soli
to sentiens accedentia preambula pas
sionis deposui me ad lectum. Et ecce
suavi sopno acceptus post paululum
evigilans toto corpore me alleviatum
sensi. et surrexi sanus proficiens cur
sum ministerii quod suscepi. ¶ Audiui a
quodam valente fratre nostro provinciali
tunc in provincia sua quod cum ipse quondam
vice per lumbardiam transiens vidisset
latrones se insequentes se non habens re
fugium aliud convertit se ad segetes.
erat enim circa tempus messis. Latrones autem
hoc videntes: ad locum ubi se abscon
derat devenerunt. Ipse autem dei geni
tricem pro protectione invocans: versum mon
stra te esse matrem devotissime mente recitavit.
Audierat enim idem frater quoddam mira
culum de beata virgine prout retulit quomodo
quidam puer submersus et mortuus
ante ymaginem beate virginis in quo
dam cenobio deportatur: et cantantibus
monachis ympnum. Ave maris stella
et puerorum ad illum versum. monstra te
esse matrem revixisset puer surrexit. Ad
efficaciam ergo verborum intencionem

suam referens iste frater: versum eundem in
corde et ore sepe repetiuit. Quere
bant autem eum diligenter latrones in
segetibus undique: et licet non nunquam ipsum in
loco ubi iacebat comprimarent. ipsum
tamen minime videbant. Et non inveni
entes domum vacui abcesserunt: et
sic frater manus eorum salvus evasit per
intercessionem virginis gloriose. De quadam
oratione sancti augustini capitulum. C

xxi

Quia vero invitatores cultores vberrimi patris augus
tini in spiritu possumus per
gratiam dei existere debemus. libet de oratio
nibus eiusdem patris aliqua perstringere
ex quibus simpliciores fratres discant men
tes suas ad devotionem recolligere. et
affectus suos ad deum in oratione excita
re. Et licet idem pater sepissime in diversis
scriptis suis multas orationes devotis
simas ut erat totus archanorum ce
lestium contemplator ediderit. sicut e
videntem in libro supplicacionum seu me
ditacionum suarum in quo xviii ora
ciones solempnissimas et devotissimas co
scripsit in quibus ipse velut totus in
divina dulcedine absorptus et celes
tis iherusalem contemplatione et desiderio
totus accensus mentis sue devotio
nem exuberanter deprimebat. Similiter hoc
apparet in libris soliloquiorum suorum.
In libro quoque suo de contemplatione
domini nostri ihesu christi et quod pluribus aliis
locis et maxime in libro confessionum
suarum. cuius pene singula verba sunt
ad dei amorem inflammancia ut potest
melle divine dulcedinis condita et
devotione suavissima plena. Precipu
e tamen orationem suam quam ponit in fi
ne sui libri. quem vel speculum vel ma
nuale appellari voluit ad propositum a

plecto. In quo quidē libro ut ait
possidius ōnia phibita pcepta
et documēta ad uite regulā ptinē
tia ex vtroqȝ testamēto sub cōpen
dio sūt excerpta et ipa orōne q̄li
bet qui attēte eā legerit quō obe
diēs deo ī obediensqȝ sit agnoscit
q̄ orō talis est. Oratio

Deus ineffabilis et incircūscrip
te nature institutor oīm
rerū pr̄ dn̄i nr̄i ihū xpi
qui eūdem filiū tuū dilectū de si
nu tuo misisti ad publicū nr̄m
suscipē nr̄am vitā vt nobis do
naret suā. esset qȝ pfc̄us deus ex
pr̄e. et pfectus homo ex mr̄e. tot
deus et totus homo. vn⁹ idemqȝ
xp̄us etern⁹ et tpalis. īmortalis
et mortalis. creator et creat⁹. for
tis et īfirm⁹. nutritor et nutrit⁹.
pastor et ouis. tpaliter mortuus
tamē in eternū viuēs. qui suis di
lectoribȝ vite municipiū pmittēs
dixit. Quōcūqȝ petieritis prem in
nōie meo dabit vobis. Obsecro i
taqȝ dn̄e et te nimis piū rogo ī
nōie eiusdē dil̄ci filij tui ut des
michi q̄ cū eodē filio tuo te in oīb⁹
benedicē et glorificare. Des mich
i p illū et cū illo pctor meor ve
niā. et mādatorū tuor custodiā.
Dilectionem tuā verā et fraternū
amorē. cōtra diabolū fortia hu
militatis arma. erga frēs veritatē
pfectū et caritatē. et ī extinguibilē
tpanciā cibi et potus atqȝ sōpni.
et totius libidīs et vani desiderij
cōtinenciā. auditū castū. simplicē
visū. puritatē cordis. mūdiciam
corpis. cogitationē mūdā. oris cor
disqȝ custodiam. vt nec cor intus

iniq̄tatem cōcipiat. nec lingua fo
ris pturiat. nec falsa loquat̄. nec
taceat vera. nec salutifera abscō
dat. nec mortifera pferat. Precor
etiā ut des michi assiduitatē orā
di. frequenciā legendi vt pcepta
tua īfatigabiliter legā. qd̄ rectū
est teneā. qd̄ deforme est cōponā.
qd̄ pulchrū extollā. qd̄ sanū con
seruē. qd̄ īfirmū corroborē. et oē
qd̄ tibi placet custodiā pseuerā
ter. Des insup michi despicē tpa
lia et totis virib⁹ eterna diligere.
vt mortuū michi deputē mun
dū et mūdo mortu⁹ tibi viuam.
nec gaudēs nec lugēs de tpalibȝ
existā. nec metuā aliqd̄ tpale n̄
diligā. nec blādis corrūpar. nec
aduersis cōtriciar. Rogo etiā scē
pr̄ tuā clemenciā in nōie ipsius
filij tui circūcide in me oīa vicia
cordis et corpis. et da michi aug
mentū pfectionē qȝ virtutū. Il
lumina sensū et aīam meā. vt il
lud a te petā qd̄ te delectat audi
re. Doce me quid cogitarē q̄d agē
q̄d loqui q̄d tacē debeā. Da pru
denciā fortitudinē iusticiā tpan
ciā. da discrecionē in oībus discer
nendi īter dextrū et sinistrū. Da
etiā sensū vigilē et puidū ītel
lcm̄ vt possim īter bona malaqȝ
discernē. Aufer a corde meo alie
nacōis sensū. cura in me stupore
mētis. exstirpa de visceribȝ meis
cōsilia iniq̄tatis. eradica de lin
gua mea detrahēdi cōsuetudinē
mēciendi facilitatē. loquēdi scur
rilitatē. et oēs actus vanitatis ī
mee sana medicamīe artis tue.
Da michi pfectū sensū semp in

purgatissimis moribꝫ tene me vir
tute oīpotentie tue et nō sinas me
ꝑ ꝓprij volūtatē arbitrij euagari.
Iuxta tuā prudentiā dispone ō
nē vitā meā in tua volūtate. A
nimā hāc p̄ciositatē ꝓ qua mor
tuꝰ est xp̄us nō p̄mittas perire
frenū tuū in maxillis meis po
ne. et tamq̄ māsuetū aīal tra
he me post te. Tu enī cūcta que
michi expediūt nosti. Non diabolo
nō michi. nō mūdo. nō alicui ali
liceat tua dona subuert̃e. q̄ā totū
fragile est q̄cq̄ tibi nitit̃ obuiar̃e.
Fecisti enī mecū a puero misēdiam
multā pfice qd̄ incepisti. Da mich
i semp et ubiq̄ cōtra hostē crudelis
simū tue pie defensioīs auxiliū.
vt sicut fragilitatē meā ille īmū
dus nō cessat īpetere. ita tuis cogi
t̃ uiribꝫ cōfusus abscedē. Presta
ut sim puulꝰ in oculis meis ut co
rā te īueniā grām. Da et auge i
michi semp fidē firmā. spem īcon
cussā. caritatēq̄ pfectā. hūilitatē p
fundā. paciēciam īuictissimā. cor
pis aīeq̄ castitatē ꝑpetuā. Da cordꝭ
cōtricionē et fontē lacrimarū. Da
simplicē inocenciā et puritatē cor
dis. stabilitatē et itegritatē mētis
Da vires īuictas ut uictor mei ī
cūctis exista. Vincat in me ratio
et rationi tua grā. ut nō viuā bestia
lit̃ raptus īpetu carnis. sed sit cō
uersatio mea honesta et rōnalis
Fac me pudū ad oīa. et in cūctis
discretū. Tribue michi nulli occa
sionē scādali prebē. simplicitatē
et veritatē diligē. et instāter ea
q̄ pacis et caritatis sūt sequi. Lon
ge fac a me ōem ẏpocrisi. ōemq̄

simulationē: et fac me tibi seruirē
in ūitate. Concede q̄so michi bono
aīo ꝓpter te maiorū subdi p̄ceptis
et alacri corde ad obediēciā et cōpas
sionē et cōcordiā sine mora cōcurrē.
excita torporē meū stimulis tuis di
e ac nocte. et fac strēnue pseuerare
in p̄ceptis et laudibꝫ tuis die ac noc
te. Da michi scienciā hūilem q̄ edi
ficet. et linguā eruditā et eloquētē
vt et bona valeā ad meliora exhor
tari. et mala ad cītitudinis lineā re
uocarē. Infūde rogo te cordi meo ꝑ
filiū tuū. et da michi cū eo sp̄m sa
piētie et ītellc̄us. cōsilij et fortitu
dis. sciētie et pietatis. et reple me
scō timore et amore tuo. Da irrigu
ū supius et irriguū infius. Dona
michi bn̄dictionē de rore celi. et de
pinguedīe terre. Da ut aīa mea ar
deat igne amoris tui. Fac me mūd
penitꝰ extigui. Concede michi cor
tritū et hūiliatū semp habē cora
te. Fac me ꝑ grām tuā pc̄ta mea
deflē āteq̄ moriar. Da michi tota
aīa et totis meis visceribꝫ exquirē
faciē tuā semp. Infūde dilcōnem
tuā pectori meo. et scribe dulcē me
moriā tui in tabulis cordis mei.
Illustra me luce celestis patrie. ima
ginē tuā non sinas obscurari. que
sic te pstante defendat ut semp e
gregia īueniat. Assit michi q̄so be
ator āgelorū pia et fida custodi
a ubiq̄ et semp. et presta ut te ꝓ
me misero oīm scōr agmīa īterc̄e
dāt. ut eor p̄cibus et meritis et ꝓ
tua pietate dignꝰ efficiar ꝓmissi
onibꝫ filij tui. Concede michi fra
gilissio btōr mōchor p̄rm meor
imitari vestigia. Da michi corū

mãsuetudinē modestiã et tollerã
tiã. benignitatē et pauptatē. lõga
nimitatē cordis. cõtricionē et fon
tē lacrimarũ. tibi potius q̃ȝ abstinē
tiã. cordis labiorũq̃ȝ mũdiciã. spũ
ale gaudiũ. et pfectũ mũdi cõtep
tũ. Marie dñe castitatē a te eflā
gito. humilitatē ingro. patienciam
postulo cõindiuiduas comites fidei
mee simł et verã aĩe et corpis pu
diciciã. sicut illis dedisti. Precor te
p filiũ tuũ respice in me et mise
rē mei. exaudi orõnē meã. et da
michi graciã tuã. ppter mltitudi
nē benignitatis tue q̃ meũ iugi
ter pseuerãs doceat me icedē in
misedia tua et iusticia corã te. et
volũtatē tuã õnibȝ diebȝ uitē me
e semp iplere. Hãc peto da michi
eã. que cũ amicis pacificũ. et inimi
cis reddat tranquillũ. que me a uibo
aspero mitiget. et ab ocioso sermõe
cõpescat. que me semp dñm uel q̃
dñi sũt cogitarē cõpellat. et oclos
ab isto seculo vano auertat q̃ in
õni hora cũ cõspicũ morte inge
rat. et hic gaudē phibeat. q̃ trabē
aut molē pccõrũ meoȝ me cõsidē
rarē et plangē faciat. et nõ aliorũ
delicta uel festucã leuissimã pscru
tari dimittat. Postremoq̃ȝ oĩa mũ
di p nichilo habē. et te solũ totis
sentiē uisceribȝ dñm meũ usq̃ȝ in
finē faciat. atq̃ȝ potēter efficacē do
doceat. Et sicut pijssima misedia
tua dedisti michi volũtatē veniē
di ad te. sic p illã donarē digneris
sapienciã et itellcũm. virtutē et pos
sibilitatē corpis et aĩe ad tibi deuo
tissime semp seruiendũ in õnibus
p eandē benignã magistrã meã

graciam tuã. sine qua nec cogitare
nec loqui nec agere aliq̃ꝫ boni va
lem⁹. Et q̃a ipē vnigenit⁹ tu⁹ dixit
nemo venit ad me nisi pr̃ me⁹ trax
erit eũ. et nemo venit ad prem ni
si p filiũ. obsecro scē pr̃ et supplicit
rogo deus nr̃. trahe tu me ad ipm
et ipē pducat me ad te illuc ubi
ipse est in dextra tua sedēs. ubi est
sempitna uita. et sēpitērne bta se
curitas. et secura tranquillitas. felix
etnitas. et etna felicitas. Ubi est
amor pfctus et timor nullus. dies
etern⁹ et vn⁹. ubi tu oĩpotens sēp
cũ illo et ille tecũ in cõunitatē sanc
ti spũs etnaliter ac sēpiternaliť
viuis et regnas p oĩa scl'a sclorũ

Amen. Alia orõ augustini

Domine deus oĩpotens qui es
trin⁹ et vn⁹. qui es semp in oĩbus
et eras añ secula oĩa et eris semp
in oĩbus deus bndictus. tibi com
mēdo hodie et õni tpe aĩam me
ã. corp⁹ meũ. uisũ meũ. auditũ.
gustũ. odoratũ. et tactũ. oēs cogita
tiōes. affectiōes. locutiōes. actiōes
oĩa extiora et ĩteriora sensũ et ĩ
tellectũ. memoriã meã. fidē et cre
dulitatē meã. et pseueranciã me
ã. in man⁹ potēcie tue ut custodi
as ea diebȝ et noctibȝ. horis atq̃ȝ
momētis. Exaudi me trinitas
scã et cõserua me ab oĩ malo. ab
oĩ scandalo. et ab oĩ mortali pccõ.
ab oĩbus ĩsidijs et ĩfestacõibus
dyaboli et ĩimicoȝ uisibiliũ et ĩ
uisibiliũ. p orõnes patriarcharũ. p
et mita pphetarũ. p suffragia a
plõȝ. p cõstanciã martirũ. p fidē
cõfessoȝ. p castitatē virginũ. p iter
cessionē oĩm scõrũ qui tibi placu

cruũ ab ĩicio mũdi. Expelle a me
iactanciã mẽtis. et auge cõpũcti
onẽ cordis. Minue supbiã meã
et pfice in me hũilitatẽ veram.
Suscita in me fletũ. mollifica cor
meũ durũ et lapideũ. Libẽa dñe
aĩam meã ab oĩbus ĩsidijs ĩimici
et cõserua me in tua volũtate. Do
ce me dñe volũtatẽ tuã facẽ per
pfundã benedictionẽ tuã. Illud
michi dñe da petẽ. qḋ te audiẽ de
lectet et michi expediat. Da m
lacĩmas ex toto affcũ que pccorũ
meoꝝ possint dissoluẽ vincula.
Audi dñe meꝰ et deꝰ meꝰ. audi l
lumẽ oculoꝝ meorũ. audi q̃ pe
to et da q̊ peto. Si despicis pereo.
si respicis viuo. si iustificis reqro.
mortuꝰ feteo. si cũ misedia respi
cis. fetentẽ de resuscitas sepulcro
Qḋ oderis in me lõge fac a me
et castitatis et cõtinẽcie ĩsere spi
ritũ in me vt quecũqꝫ peciero ĩ
ipsa peticiõe non offendã te. Tol
le a me qḋ nocet. presta michi
dñe medicinã vnde mea possĩt
curari vulnẽa. Da michi dñe ti
morẽ tuũ. cordis cõpunctionem
mẽtis hũilitatẽ. cõsciencia pura
Presta michi dñe ut firmã sẽp
valeã caritatẽ teneẽ. et mala me
a nõ obliuiscar et aliena nõ req
rã. Parce aĩe mee. pce malis me
isatqꝫ criminibꝫ et pctis visita me
ĩfirmũ. cura me egrotũ. sana me
lãguidũ. Da michi cor qḋ te time
at. mentẽ que te diligat. sensũ q̃
te ĩtelligat. aures q̃ te audiant. o
culos qui te videant. Miserere
mei miserẽ mei deꝰ et respice de se
de sca maiestatis tue et tenebras

cordis mei radio tui splẽdoris illu
mina. Da michi discretionẽ discer
nendi ĩter bonũ et malũ. et conce
de ut sensũ habeã puigilẽ. Peto
a te dñe remissionẽ pccoꝝ meorũ
p quã fiat michi ppiciatio in tpe
necessitatis et ãgustie mee. Scã et ĩ
maculata dei genitrix maria ĩter
cede digneris pro me apud illum
cuiꝰ effici meruisti templũ. Scẽ
michael. scẽ gabriel. scẽ raphael s
sci chori ãgelorũ archãgelorũ at
qꝫ patriarcharũ pphetarũ. aplorũ
atqꝫ euãgelistarũ. martirũ cõfes
sorũ. sacerdotũ leuitarũ. monacho
rũ virginũ. oĩmqꝫ iustorũ p illũ
qui vos elegit et de cuiꝰ contẽpla
cõe gaudetis. rogare psumo ut p
me culpabili ad ipsm deũ supplica
re dignemĩ. quatenꝰ de faucibꝫ di
aboli et de morte pp̃etua merear
liberari. et michi largiri dignetur
pp̃etuã vitã scdm clemenciã et be
nignissimã misẽdiam suã. Da co
mĩe ihũ xpẽ sacerdotibꝫ cõcordiã
regibus et pn̊cipibꝫ iuste iudicãti
bus trãquillitatẽ et pacẽ. Oro dñe
p vniuersa sca ecclia pro viris et fe
minis. et p oĩbus rectoribꝫ xpianorũ
cũctisqꝫ in te sperãtibꝫ. qui p tuo
scõ amore laborãt ut pseuerãciã
boni opis optineant. Presta dñe
ihũ xpriste virginibꝫ castitatẽ. deo
dicatis cõtinenciã. cõiugatis scã
moniã. penitẽtibꝫ ĩdulgenciã. vidu
is et orphanis sustẽtacionẽ. paupe
ribꝫ ptectionẽ. pegrinis reditũ. lu
gẽtibꝫ cõsolationẽ. et defũctis fide
libus requiẽ eternã. nauigantibꝫ
ut ad portũ salutis pueniãt. op
timus ut in bonitate sẽp cõsistant

bonis et mediocribus ut meliores fiant. prave agentibus et delinquentibus ut ergo sui cito se corrigant. O dulcissime et misericordissime domine ihesu xpe fili dei vivi redemptor mundi iter omnes et per omnia me miserum peccatorem confiteor. sed tu clementissime pater summe qui omnium misereris non me paciaris a tua misericordia fieri alienum. Sed et tu pater rex regum qui inducias vivendi prestas. corrigendi michi devotionem tribue. Excita in me mentem que te aspiciat. te desideret. te que es ubique. unus et unus pre omnibus amet. Precipue ego domine sancte pater deprecor qui es benedictus et gloriosus per omnia secula. ut omnes qui mei memoriam in suis oracionibus habent et qui se meis indignis oracionibus commendaverunt et qui divine caritatis affectum ac pietatis studium michi impenderunt. seu illos qui consanguinitate ac cognationis affectu sunt michi propinqui. tam illos qui reguntur sune misericordie gubernacione digneris ne pereant. Omnibus ergo xpianis vivis adiutorium prestare digneris. et defunctis fidelibus sempiternam requiem per eterna secula. Nec non et illud magnopere supplico qui es alpha et o ut cum dies extrema finis vite mee advenerit. tu in sis misericors iudex contra malignum accusatorem dyabolum et sis michi perpetuus defensor adversus insidias hostis. et cum sonetate angelorum sanctorumque omnium in sancto paradiso me aggregare facias. qui es benedictus in secula seculorum Amen. De divina leccione seu studio sacre scripture

Quia vero ture C xxii non semper fratres possunt actualiter orare. debent ergo certis horis eciam legere. Unde preceptor noster in regula. Codices certa hora singulis diebus petantur. Extra horam qui pecierit non accipiat. Ubi hugo. Cum precipit quod codices singulis diebus petantur frequenciam legendi commendat. Frequenter enim debet legere servus dei. Que autem sit certa hora legendi idem pater in alia regula que incipit Ante omnia fratres expliciunt dicens. A sexta usque ad nonam vacent leccioni et ad nonam reddant codices. Hodie tamen secundum statum modernum ordinis hora legendi et librariam aperiendi moderabitur secundum arbitrium superioris. Leccio namque sacre scripture triplicem nobis generat fructum. Primus est secundum iohannem cassianum in collacionibus patrum collacione abbatis nesterotis quia mens sacris leccionibus occupata nullis noxiarum cogitacionum laqueis capitur. Unde eciam dicit ieronimus ad rusticum monachum. Ama scientiam scripturarum. et carnis vicia non amabis. et post de eodem dicit vi nunquam. Secundus est secundum eundem. quia per hanc mens perspicua intelligencia illustratur ita ut occultissimorum eciam sensuum quos vel tenui primum ymaginacione percepimus legendo. quiescentibus nobis nocturna meditacione perspicua intelligencia reveletur. Tercius est secundum hugonem. quia per hanc tota vita nostra in agendis intendendis et sperandis illustratur et informatur. Unde ait hugo. Valde enim utilis est divina leccio. nam per leccionem discimus quid agere. quid ca

uē quo tendē debeam? Hīc psal
mista ait. Lucerna pedibꝫ meis
verbū tuū. et lumē semitis meis.
Per lcōnē sensus et īntellectus au
get. lcō ad oronem nos īstruit ꝛ
opationē. ad cōtemplatiuā vitā
nos īformat et actiuā. Ideo mīto
btūs vir describit qui in lege dnī
meditat die ac nocte. Hec sūt ar
ma videlicet lcō et orō quibꝫ dia
bolus expugnat. Hec īstrumēta
qbus eterna btitudo acqritur.
Hys armis vicia cōprimūt. hys
alimētis virtutes nutriūt. Hec
ille. Ubi cōplectit oīa tria pdicta
vt patet intuēti. Que etiā tria
et plēs alias vtilitates legendi
sacrā scripturā explicat btūs au
gustin⁹ in quodā sermoē q inci
pit scriptū est frēs carissimi sic ī
quiēs. Legite frēs mei sacrā scrip
turā. in qua qd tenēdū quid fugi
endū plene īuenietis. Legite eam
qm oī melle dulcior. oī vino hylari
or. oleo lenior. auro pciosior. argēto
purior īuenit. Hec est q precipue
deū diligē īuitat. corda illuīat.
linguā purificat. cōsciēciā pbat.
aīam sāificat. fidē cōfirmat. diabo
lū vincit. pctm spernit. aīas fugi
das calefacit. lumē sciēcie īgerit.
et tenebras ignorācie expellit. ꝯs
tiā secli extiguit. leticiā spūs
scī accēdit. siciēti potū tribuit. Hec
est scriptura scā lex nrā īmacula
ta que de īsipiētibꝫ sapiētes facit.
Primū de nouissis ponit. magnos
de minimis efficit. Nobiles de igno
bilibꝫ cōmutat. naturā frenat. p
hibet leuitatē. tēperat dolorē. con
fert spem. coronat senem. docet

iuuenē. mitigat dedignātes. īstru
it errātes. sanat egros. roborat ī
firmos. excitat sōpnolētes. ociosos
īcrepat. pigros incitat. credētibꝫ gra
ciā dat. reges hūiliat. Hec sciēcia
sciēciarū. que sapienciā dat. glām
exaltat. Et cetā plura talia ponit
ibi augustin⁹. Refert btūs aug⁹
in eplā ad cirillū de scō ihēronimo
q ociū nūqm sibi erat. sed sēper
sacris lcōnibꝫ aut scribēdo aut legē
do aut docēdo cōtinuabat. Post ues
pas se oronibꝫ pbens. deīceps usq
ad horā scdam noctis cōtinue vi
gilabat. Postmodū sōpno fessus ī
terra dormiēs usqꝫ ad mediā noc
tē quiescebat. Qua cōtinue surgē
gēs hora. lcōnibꝫ et scriptus sacris
simis qbus tota irrigat ecclia in
cētus usqꝫ ad esus horā pdurabat.
De ipo etiā pre nro augustino
legit q pter horas orādi et neces
sitates ecclie puidēdi die et nocte
semp studio sacrarū lrarū et scrip
ture incūbebat. Unā tot scripsit li
bros q vix homo in vita sua suf
ficeret ad legendū. cū ipse sufficeret
ad scribendū. ut dicat possidius.
Post augustinū īter oēs hui⁹ re
ligiōis pfessoēs in qntū nos re
miscim⁹ et ad nre genacionis
notitiā potuit puenire (sit) p̄mo
doctor in sacra theologia fuit fr
egidius roman⁹ de nobili gene
colupniensiū ortus. q in etate ꝑ
adolescētuli īgressus ordīnē a
pntibꝫ et amicis scli blādimētis
pluribꝫ ad sclm redire fuit allect⁹
sed ipe maluit deo in suscepta re
ligioē seruiē. qm pntibꝫ et mū
di amatoribꝫ obedīe. Hic tanta

ingenij velocitate preditus erat. ut licet nullius litterature in suo ingressu fuerit. in progressu tamen tam notabiliter profecit. ut post modicum tempus ad sacre theologie studium parisius destinaretur. Ubi cum inter scolasticos iam magni nominis haberetur ad legendum ibidem sententias per ordinem deputatur. In qua lectura similiter et aliis actibus iuxta statuta et consuetudines universitatis parisiensis baccalarijs in sacra pagina incumbentibus tam eleganter et splendide se habens comprobatus est. ut in brevi cum honore summo cathedram ascenderet magistralem. Quam cum per plures annos laudabiliter rexisset. et iam fama nominis per orbem celebris habetur. in generalem priorem ordinis assumptus est. Ac deinde per dominum bonifacium papam octavum in archiepiscopum bituricensis ecclesie ac in primatem aquitanie solempniter promotus et consecratus est. Hic doctor solempnis et famosus inter omnes magistros sui temporis quam plura opera fecit ad edificationem sancte matris ecclesie dei. Inter que sunt que ego vidi. Scripsit super sententiarum tres libros. Super epistolam ad romanos. Super cantica. librum de regimine principum. Tractatus de esse et essentia. De intellectu possibili. De gradibus formarum. De predestinacione et presciencia. De paradiso et inferno. De peccato originali. De formacione corporis humani. De materia celi. De corpore christi. De resurrectione mortuorum. Exameron. De exempcione. Item questiones de cognicione angelorum. De esse et essencia. Item scripta super librum phisicorum. De generacione et corrupcione. Super de anima. Super de causis. Super politicorum. Super rethoricorum. Super posteriorum. Super elenchorum. Item sermones solempnes quam plures ad clerum. Item questiones de sex quolibetis. Et quam plura alia opuscula.

¶ Hic venerabilis pater et doctor eximius. magnus extitit zelator sancte matris religionis sue. Et quantumcumque in tanta dignitate primatie sublimatus fuisset. animum tamen semper habuit ad ordinem suum. quod in extremo vite sue ostendit. quia cariorem thesaurum suum ordini reliquit. Nam capellam suam id est ornamenta ad cultum divinum spectancia conventui nostro in roma ad sanctum triphonem legavit. quibusdam tamen conventui bituricensi relictis. Libros vero omnes cum corpore suo conventui parisiensi dimisit. eleganter per hoc recognoscens se fore sincerum alumpnum universitatis parisiensis. prout ipse in sermone primo ibidem predicatis coram universitate proposuerat introducens hunc versum. Et qui me nutrivit. et quem nutrit alumpnus. declarans qualiter ipse ab olim fuisset nutritus in illa honorabili universitate. et nunc ipse sue doctrine pabulo nutriret eandem. De hoc magne venerationis patre audivi referri. quod cum quadam die quedam mulier gravi morbo vexata ad ipsum tanquam pontificali gratia fulgentem accessisset. petens remedium sanitatis. ipse reputans se ad hoc virtutis meritum omnino imparem et indignum. et intendens eam curialiter a se repellere dixit ei. Vade bona mulier fiat tibi secundum fidem tuam. At illa recedens in mox curatam se persensit. Verum nempe est verbum domini dicentis. quia omnia

possibilia sunt credenti. Et alibi. Fides tua te saluam fecit. Predictum autem venerabilem virum multi alii huius religionis viri vita preclari et sciencia famosi secuti. eidem in cathedra parisiensi successerunt. Inter quos fuit magister iacobus de viterbio. qui fuit archiepiscopus neapolitanus. de quo supra commemoraui. Hic edidit questiones de predicamentis in diuinis subtiles et utiles cum tribus quolibetis parisius disputatis. et optime determinatis. Item lecturam sentenciarum cum multis aliis conceptibus suis que post mortem suam non dum ad lucem venerunt. Huic tamen aliquibus intermediis successit magister henricus de vrimaria cuius supra et infra pluries commemoraui. vir utique mire honorificentie et magne studiositatis. Hic priores patres supradictos in frequentia studendi imitatus. nunquam inuentus est ociosus ocium sicut venenum detestatus. Unde ita tempore senectutis etatis assuefactus fuit studio. quod nec senio confectus a studio aliqualiter potuit abstinere. Nam cum esset iam septuagenarius et ultra ita frequens erat in studio die ac nocte. ut vix expiraret lector recens aliquis cotidianis exerciciis scolasticis insistens qui sic incumberet studio. Unde cum interdum aliqui sibi familiares quasi iocose dicerent quod si ipse prius parisius sufficienter studuisset. non oporteret nunc tantum continue incumbere studio. Ipse dictum cuiusdam sapientis recitans aiebat. Ego si unum pedem habere in sepulchro adhuc addiscere vellem. Et licet tamen crebro fuisset in studio. nunquam tamen se caput de studio doluisse. sed nonnunquam dorsum suum ex habitu studii doluisse confessus est prout ab eo sepius narrante audiui. Hunc autem morem vir iste in studendo habebat quod semper librum in quo studuit studendo manu sua corrigebat et in marginibus notabilia signabat. Hic inter cetera studiositatis sue opera scripsit super ethicorum aristotilis. Opus sermonum sollempne de sanctis. Lecturam de actiualis ai- marthe. Liber de perfectione hominis interioris. Tractatum de exceptione ... tionis. Quolibet duo cum multis questionibus ordinariis disputatis parisius. Sermones et tractatus quam plures predicabiles. Item magister augustinus de anchona vir magne prudentie et studiositatis qui scripsit glosas continuas valde utiles super actus apostolorum. Super epistolas canonicas. Super apocalipsim ad instar glosarum thome super euangelia. Item scripsit postillam super epistolas canonicas. Scriptum super metha. Scriptum super priorum. Item tractatum de amore spiritus sancti. Item tractatum de potentiis anime. Tractatum de predicatione generis cum multis aliis tractatibus et opusculis. Item incepit sollempne compilacionem de dictis augustini ea ad ordinem alphabeti secundum terminos materias et vocabula reducendo sed preuentus morte incompletam dimisit. Quam studiosus vir frater bartholomeus de urbino ultimus prosecutus est et compleuit ac milleloquium appellauit. quam compilationem

ipse sanctissimo patri dño clementi pape
sexto optulit et exeniauit qui eã
valde gratanter suscipiens eidẽ fratri
bartholomeo de bono epãtu terre
puidit scilicet vrbine ecclie. Itẽ
magister aelbertus de padua
q̃ edidit postillas bonas sup euã
gelia dñicalia et q̃dragesimali
a. Postea successit mgr̃ hermã
nus de saldis vir multe sciẽcie et bo
ne vite magniq₃ zeli ad ordinẽ
p disciplinã et iusticia. Hic cõpila
uit opa infra scripta. Primũ sniã
rũ. Postillã sup canticã. Collacões
pdicabiles p circulũ ãni de ma
teria caritatis. Itẽ expositionẽ dupli
cem dñice oronis. Vnã scdm ver
ba mathei. Aliã scdm verba luce
Itẽ expositionẽ sup aue maria.
Itẽ breuiloquiũ de expositoẽ misse
Itẽ cõpendiũ de q̃tuor sensibꝫ sa
cre scripture. Itẽ speculũ manua
le sacerdotũ. Itẽ tractatũ de vicii
s capitalibus duplicẽ. Itẽ opꝰ ser
mocinũ duplex. Itẽ claustrũ aĩme.
Itẽ tractatũ de cõcepcoẽ bte ma
rie virginis. Itẽ tractatũ de ordie
studendi iuuen. Itẽ tractatũ de sen
sibꝫ sacre scripture extensũ cũ fũda
mentis et regulis suis. Itẽ scriptũ
sup rethoricam. Itẽ tractatũ de
vera et falsa amicicia. Itẽ tracta
tũ de cõpensacoẽ dñicarũ pena
rũ cũ horis canonicis. Itẽ tractatũ
de decẽ pceptis. Itẽ de quinq₃ sensi
bꝫ. Itẽ lecturã sup decretalẽ oĩs
utriusq₃ sexꝰ. Itẽ postillã sup ge
nesi. Itẽ tractatũ cõtra errores
flagellatorꝫ. Itẽ tractatũ cõtra
magistrm cõradũ de cõparacõne
misse. Itẽ sermões multos ad cle
rũ. Itẽ sermões multos ad ppl'm et
ad psonas subtiles. Itẽ diuersas
q̃stiones sine numero et ordiẽ. Itẽ
de diuisione phie. Tractatũ metri
cũ. Itẽ opus q̃dragesimale de mã
sionibꝫ et plura alia incõpleta.
Preter pfatos venerandos viros
fuerũt q̃m plures alij in religione
quidã mgri et alij viri sciẽcia
pclari. De q̃bus longũ esset enar
rare. Et adhuc p dei grãm supsũt
q̃ plurimi in ordie viri doctissimi
uita et sciẽcia famosi. de quorũ
laudũ singulari descripcoẽ stilũ
subduxi ne uidear palpanistre of
ficiũ usurpasse. De spũali sciẽcia
et q̃liter acquiratur. C xxiii

Ed pter has sciẽcias q̃
doctrinaũ verbis et studi
o lcõnis acquirũtur. est a
lia sciã scilicet spũalis. q̃ non ni
si p illũiacionẽ diuinã attigitur.
Ad quã acquirendã q̃tuor requi
runt scdm tradicionẽ nestorois et
abbatis in collacõibꝫ prm. Primũ
est cordis puritas. In maliuolã
aĩam nõ introibit sapiã nec ha
bitabit in corpe subdito pctis.
Vn̄ ĩpossibile est ĩmundã mentẽ
donũ spũalis sapie adipisci. Et
idcirco quicũq₃ cupit in corde su
o locũ spũali sciẽcie pparare. ab
oĩ se debet uiciorꝫ cõtagioẽ purga
re. et curas sclĩ pnitus abicere. Et i
deo ait iohẽs cassianꝰ in ĩstitutis
prm libro vº caº xxxiiiº. Monachũ
cupientẽ ad scripturarũ noticiã
ptingẽ nequaq̃ debẽ labores su
os erga comentatorꝫ libros ĩpẽ
dere. sed oẽm ĩdustriã mentis et ĩ
tencionẽ cordis erga emẽdacoẽ

viciorꝫ carnaliū detinē. quibꝫ expul
sis cordis oculi sublato uelamīe
passionū. scriptarū sacramenta
contēplanti. Et ponit exēplū de o
culis corporalibꝫ et lumīe uisibili q̄d
īcuenit oculi naturaliter ablatis in
cys oculorꝫ mathi v°. Btī mūdo cor
de q̄m ipi deū uidebūt. et quicūq̄
talis fuit poterit fiducialit̄ dicē
cū ps. Psallā et intelligā in uia
īmaculata. Ille q̄ppe ītelligit que
canūtur q̄ in via īmaculato gres
su puri cordis īcedit. Exēplū in ab
bate siluano in vitaspm̄ qui frī
bus petētibꝫ vn fuit adeptus tā
nō tā prudenciā. respōdit. Nūq̄ dimi
si morari cogitacōes in corde meo
q̄ deū offenderēt. Scdm̄ est mētis
hūilitas. q̄a ut ait iohēs cassian9
īpossibile est eū qui ꝓposito lau
dis acq̄rende studio lcōnis īsistit
donū vere sciēcie ꝓmereri. Humilis
enī mgr̄ nisi hūilem vult habē
discipulū. Unde ait ipē fili9 dei ad
prem. Abscondisti hec a sapiētibꝫ
et prudētibus. et reuelasti ea per
uulis mathi xi°. Intellectū enī dat
puulis ut dicit̄ in psalmo. Et ali
bi. Bonū michi q̄a hūiliasti me
ut discā iustificacōes tuas. Ter
ciū est orōis puritas. Vn̄ hugo di
dascolicō. Studens igitur in sacra
scriptura nō cōfidat de acumīe ī
genij. nec de subtilitate scrutinij
nec de sedulitate studij. sed de bo
nitate dei. et puritate orōis. Op
timu inq̄ sapiēs. et dat9 est michi
i sensus. īuocaui et venit in me
sp̄us sapiētie. sapiē vij°. Unde n
rat iohēs cassian9 in īstitutis pa
trū de abbate theodoro. et idē di
cit cassiodorus in libro de īstitucōi
bus prim. q cū ipse explanacōnē
obscure q̄stionis īquireret. septē
diebꝫ ac noctibꝫ in orōne infati
gabilis ꝑstitit donec eius solu
cōnē dn̄o reuelāte cognosceret.
Narrat etiā btūs aug9 in p̄mo
libro de doctrina xp̄iana circa p̄n
cipiū de quodā barbaro xp̄iano
qui orādo triduanis ꝑcibus ipē
meruit a deo plenā noticiā litera
rū nullo hoīe docēte. Cui cū obla
tus esset codex. legit in eo etiā ꝑ
currēdo stupētibꝫ cūctis. Talibꝫ
dicit̄ illud i iohis ij. Nō habetis
necessitatē ut aliquis doceat vos
q̄m vnctio ipius docet vos de om
nibus. Sup quo verbo dicit aug9
Nolite putarē quēq̄m hoīem a
liq̄ discē ab hoīe. Amonē possu
m9 ꝑ strepitū nr̄e vocis. sed si nō
sit īttus q̄ doceat. inanis fit strepi
tus nr̄. Cathedrā in celo habet
q̄ corda docet. ꝓpterea et ipē ait i
euāgelio. Nolite vobis dicere v.
mgr̄m in terra. vn9 est mgr̄ v.
xp̄us. Hec aug9. Frater etiā he
man9 de hallis baccalari9 hanc
sc̄am obseruacionē habuit q̄ qn̄
de nocte surgeret ad studendū. p̄
mū intrauit chorꝫ ibidē aliq̄m
diu an̄ altare orauit et deinde
studio itendit. Et verisile est eū
sciencia suā plus orōne q̄m studio
acquisisse. q̄a breuit̄ studuit et op
tīe fecit actus suos. Qđ etiā con
iecturari potest ex quadā visiōe
sua quā ipse michi tamq̄ fami
liari discipulo suo secreto ꝓ mea
edificacōe narrauit. Quadā enī
nocte cū adhuc iuuenis esset co

deo totus sicut devotus erat in oratione posito sompno arripitur. Vidit beatam virginem cum multitudine virginum ad ecclesiam properantem. Habebat autem beata virgo in manu sua calicem de quo omnibus virginibus bibere dedit. Quod cum ipse stupens et gaudens aspiceret, et in corde suo valde desideraret ut et ipse de eodem calice bibere mereretur. Vocatus ergo accessit et de ipso calice bibit, et videbatur ac si esset aqua pura. Et statim evigilans intra se cogitare cepit quid sibi aque significatio portenderet, et occurrit sibi quod scriptum est: aqua sapiencie salutaris potavit eos. Certum est operum fructuositas. Unde sicut dicit Iohannes Cassianus spiritualem scienciam habent tantum qui non aliorum doctrina verbis sed propriorum actuum virtute perfecti sunt. Post multorum laborum stipendia iam quasi in premio conseruntur. Non enim a meditacione legis sed de fructu operum scienciam et intelligenciam acquirentes dicunt cum psalmista: A mandatis tuis per me scilicet prius impletis intellexi. Satagit ergo studens divine scripture opere implere ea que audit vel legit ut ex opere sapiencia augeatur. Exemplum in abbate Paulo de quo narratur libro viii capitulo i historie tripartite. Quod cum ipse simplicis accessisset ad quendam ut doceretur et audisset primum versum ipsius psalmi: Dixi custodiam vias meas ut non delinquam in lingua mea, secundum versum non est passus audire dicens: Si potuero implere hoc, hic versus michi sufficit. Cumque doctor eum culparet quod tamen postea per sex menses ad eum venisset, respondit versum illum adhuc opere non implevi. Postea vero a quodam requisitus an versum suum didicisset et complesset respondit: Quadraginta novem annis eum didici et adhuc eum implere non valui. Dicitur in vitis patrum de quodam sene qui cum moriturus esset circumsteterunt eum fratres rogantes ut aliquod verbum salutare et compendiosum eis loco hereditatis relinqueret, per quod possent ascendere ad perfectionem que est in Christo. At ille ingemiscens ait: Numquam feci propriam voluntatem nec aliquid docui quod prius ipse non feci. Unde dicit Iohannes Cassianus de hiis qui hanc scienciam spiritualem sunt adepti quod eorum non est quemquam docere verbis quod opere ipsi non fecerint. Sed sicut dicit ibidem sunt quidam qui disputandi periciam et sermonis eloquenciam consecuti scienciam spiritualem habere credunt ab hiis qui vim eius et qualitatem ignorant. Aliud namque est facilitatem oris et nitorem habere sermonis et aliud medullas ac venas celestium penetrare dictorum ac profunda sacramenta purissimo cordis oculo contemplari. Quod nullatenus humana doctrina nec erudicio secularis sed sola puritas cordis cum aliis predictis tribus per illuminacionem sancti spiritus optinebit. Hec ibi. Hanc spiritualem scienciam habuerunt illi antiqui patres heremite de quibus in vitas patrum et in collacionibus patrum narratur. Nam quantumcumque in nemoribus tempora sua deduxerunt in sancta simplicitate, ipsam tamen medullam sacre scripture profundissime penetraverunt sicut patet in eorum collacionibus et aliis verbis et factis ipsorum. Unde in libro primo beati Augusti

ad orosiũ in p̄ncipio sit dixit et
sũt verba orosij ad augustinũ.
Sũt inq̄ sp̄uales viri qui corũ
scilicet maiorum doctorum assequũtur
eloquiũ et penetrãt intellectum q̄
rũ nos qui cõcupiscētiis satisfaci
m⁹ p̄clare eorum sciētie nõ equam
ut eos sicut illi itelligere valeam⁹.
Refert etiã b̄tus augustin⁹ in li
bro de doctrina xpiana ubi supra
de b̄to anthonio egiptio q̄ ipse
sine ulla sciētia literarũ scripturis
diuinis memorit audiēdo retinu
it et prudēter cogitãdo itellexit

De ope manuum C xxiiij

Post tria substãtialia regu
le p̄cepta. sũt tria alia
accessoria q̄ sũt aīe nec̄
valde necessaria. Que etiã valde no
bis cõmendat regula scilicet oro
lectio et operatio. De orone et lcone
habitũ est in precedētibus. De opati
one etiã p̄ceptor n̄r nos amonet
dicēs. ut nullus sibi aliq̄ operetur. s̄z
oīa opa vr̄a in unũ fiant. maiori
studio et frequēciori alacritate q̄
si vobis singuli ppria faceretis. De i
hys tribus hugo. Orone inq̄ mu
dam⁹. lcone istruim⁹. opatione b̄ti
ficam⁹. sicut dicit sp̄s sctūs in ps. La
bores manuũ tuarũ q2 mãduca
bis. b̄tus es et b̄n tibi erit. labor
q̄ppe manuũ ordinat ad quinq̄
bona. Primo quidē et p̄ncipa
liter ad victũ q̄rendũ scdm ordi
natione diuinã. Vn̄ p̄mo hoi
dictũ est. In sudore vultus tui ves
ceris pane tuo. Scdo ad eleosi
nas faciendas. Eph iiij. Qui fura
bat iã non furetur magis aūt la
boret manibus suis quod bonũ
est ut habeat vñ tribuat necessi
tē patiēti. Tertio ad refrenatio
nē cõcupiscētie. iuxtã illud ps hoc me
p⁹ maceraui. Vn̄ ij ad chor vi. In
laboribus in ieiunijs in vigilijs i
necessitate. Quarto ad tollendũ ocia
ũ et cõsequēter ad vitãdũ alia
mala scilicet cogitatões nocivas
furta. detractões. rapinã. et iu
pia negocia et silia. Quinto ad
domãdã supbiã. Vn̄ aug. de o
pere mõchorum. Si ad hac vita
de diuite quisq̄ conuertit et nulla
corporis ifirmitate ipedit ita nõ
desipim⁹ a sapore xpi ut nõ in
telligam⁹ q̄ntum prioris supbie
tumor sanat cũ circũsectis sup
fluis quibus aīm⁹ exitialit infla
bat ad modica q̄ restant ad hu
ic uite naturaliter necessaria etiã o
pificii humilitatis minime recusa
t. Predicta aūt tria simul cũ istis
quinq̄ bonis de labore manuũ
psequit idē p̄r n̄r augustin⁹ in
quadã exhortatione ad fr̄es sic di
cēs. Fr̄es oportet nos assidui
tatē legēdi habē et istanciã ora
di. q̄a vita viri iusti lcone istrui
orone ornat. Hec enĩ sũt arma
uidelicet lcio et oro quibus diabol⁹
expugnat. Hec sũt istrumēta q̄
bus etiã b̄titudo acq̄rit. hys ar
mis vicia cõprimũtur. hys ali
mētis virtutes nutriũt. Sed et
si q̄n ab orone cessam⁹ debet opa
tio manuũ subseq. q̄a ociositas
inimica est aīe. et hostis ãtiquus
quē a lcoe siue ab opatione siue
ab oroe vacantē inuenit. facile ad
vicia rapit. Per usũ nãq̄ lconis
discetis qualiter vos viuatis etiã

lios doceatis. Per usu͂ oꝛonis et
vobis et hijs quibꝫ in caritate co͂
iuncti estis ꝓdesse valebitis. P ma
nuu͂ vero opatione͂ et corpis ma
ceratione͂ et vicijs alimeta ne
gabitis. vris necitatibꝫ subuenie
tis et habebitis vn͂ necitate͂ pati
e͂tibꝫ porrigatis. Hec augustin᷒
et eade͂ verba dicit hugo in expo
sitione regule. Sed ut idem hugo
dicit tpa distinguenda sut quibꝫ
debem᷒ legere quibꝫ orare et q̄bꝫ
opari debem᷒. De horis et tpibꝫ
constitutis ad ora͂du͂ planu͂ est ex
superioribꝫ qd intelligit de horis
canoicis et alijs diuinis officijs.
De hora etia͂ legendi dictu͂ est in
primo capl̄o. De horis au͂t et tpi
bꝫ operandi ide͂ pr̄ amonet in alia
regula q̄ incipit. An̄ oi͂a sic dicens
Operent̄ fr̄es a mane usq ad sex
tā. Et īfra. Et postq̄ se refecerint
siue in orto siue ubicuq necce fue
rit faciat op᷒ usq ad hora͂ lucer
narij. Et īfra. A mane ad opa sua
sedeat. post oꝛones tertie eant si
mul ad opa sua. Et īfra. Sedentes
ad opa taceat nisi forsita͂ necita
operis exegerit ut loq̄tur q̄s. Et
oīa hec īntendit augustin᷒ de o
pere no͂ ꝓprio ut patet ex regu
la extesa paru͂ sup̄ īntroducta. Cu
concordat optie qd dicit in consti
tucoibꝫ ca͂ ij° q fr̄es qui sciut ma
nibꝫ operari debeat fr̄ibus alijs ut
conuentibꝫ seruire gratis scdm pa
tꝛ suoꝛ ma͂datu͂. ut īfra post se
quente͂ capl̄o plenius dicetur. Q ait
ꝓprijs manibꝫ debem᷒ laborare
habem᷒ exemplu͂ in aplo paulo
qui labore manuu͂ victu͂ suu͂ si
bi q̄rebat. Vnde ipe scda ad tessa lo͂
loquens de se et barnaba ait. No g̃
tis pane͂ manducauim᷒ ab aliquo
sed in labore et fatigacoe die ac noc
te operantes ne que͂ vr̄m grauare
m᷒. Et hoc suo exeplo faciendu͂ i
posuit alijs dicens. Si q̄s no͂ vult
laborare no͂ manducet. Vn͂ ihero᷒
ad rusticu͂ mo͂chu͂. Egiptioꝛ mo͂s
teria huc habet more͂ ut nullu͂
absq ope et labore sustineat. no͂
ta͂ ꝓpter victus necitate͂ q ꝓpter
aie salute͂ ne vagetur pniciosis
cogitacoibꝫ. Ite͂ scus arseni᷒ in
terrogat᷒ in quo confidet respodit
in eo q hoies fugi. aliqntulu͂
tacui. fleui. potissie in eo gaudeo
q manibꝫ laboraui. Legit in
uitas pr̄m q quida͂ fr̄ interroga
uit queda͂ sene͂. si habeo qd suffi
ciat necitatibꝫ meis videt̄ tibi q
no͂ cogite͂ de labore manuu͂. Res
pondens senex dicit. Qn̄tu͂ vis ha
beas. no͂ tn̄ negligas operari. et qn̄
tu͂ potes fac tantu͂ no͂ turbuleto
aio. Vn͂ scti pr̄es in heremo oēs ma
nibꝫ laborabat facientes sportel
las et funiculos et cetera huiōe
na͂ si eis ꝓ victu transigendo no͂ in
digerent. ꝓpter alias tame͂ causas
sup̄dictas laborare voluerut. Vn͂
iheroni᷒ ad demetriade͂ virgine͂
dicit. Nec idcirco tibi ab ope ces
sandu͂ est q̄a deo ꝓpicio nulla re
indiges. sed ideo cu͂ oībꝫ laboran
du͂ est ut ꝑ occasione͂ operis nichil
aliud cogites nisi qd ad dn̄i ꝑti
net seruitute͂. Siplr̄ loquar
q̄uis oēm censu͂ tuu͂ in paupes
distribuas. nichil apud xp̄m erit
preciosius nisi qd manibꝫ tuis ipa

conferentis vel in usus proprios vel in
exemplum virginum ceterarum. Exem-
plum de beato paulo probatissimo prime
qui in heremo vastiore consistens ut nec
propter distantiam ab opidis posset ea
que operabatur vendere pro victu. sustenta-
batur autem de fructibus palmarum mo-
dicis. nichilominus tamen cotidie labora-
bat manibus et cotidianum pensum
velut inde sustentandus iugiter a se exi-
gebat. Cumque opere totius anni antrum
suum impletum fuisset totum igne sup-
posito concremabat. In hoc probans
monachum nec in loco posse sine la-
bore manuum manere. nec cogita-
tiones posse aliter evadere. Et preterea
deus reddet homini pro labore suo pre-
mium in futuro. Quidam in here-
mo longe habebat aquam a cella
Ubi dum semel iret in via defecit
et ait. Quid necesse habeo labora-
re cum potero iuxta aquam manere.
Hoc dicto vidit quendam post se
vestigia sua numerantem. cui ait.
Quis es tu? At ille. Ego angelus
dei missus sum numerare vestigia tu-
a. ut secundum hoc quod laboraveris ti-
bi merces reddatur laboris. Tunc
fortis effectus amovit longius vel
iam per quinque miliaria. An aliqui
religiosi eximantur ab opere manuum

Tempore beati au- C xxv
gustini cum in affricam ve-
nisset esse multa monasteria
monachorum magna inter eos questio fu-
it suborta. Quibusdam dicentibus quod pro-
priis manibus operari oportebat iux-
ta verbum apostoli dicentis. Si quis
non vult laborare non manducet. A-
lii vero econtrario dicebant quod ipsi
non deberent manibus operari ad-

ducentes pro se verbum evangelii. res-
picite volatilia celi. Et iterum. Respi-
cite lilia agri quia non laborant ne-
que nent. Verbum autem apostoli di-
cebant spiritualiter esse intelligendum
de manducatione verbi dei et opere pre-
dicationis vel impletionis. Quid enim
inquiunt prodest manducare id est ver-
bo dei pasci. si non inde operatur ad a-
liorum edificationem. Et in tantum au-
gebatur ista questio ut ex hoc tota
ecclesia turbaretur aliis defendentibus
istos aliis illos. Quapropter aureli-
us carthaginensis episcopus rogavit au-
gustinum ut super hoc aliquid scribe-
ret et instrueret tam ipsos monachos
quam alios. Augustinus ergo de hoc
unum librum composuit quem de opere mo-
nachorum vocavit. In quo ostendit
quod certis horis et temporibus est ora-
tioni insistendum. et aliquibus horis e-
tiam manibus operandum. ostendens ibi
frequenter necessitatis et utilitatis sic
propriis manibus laborare. Eludit etiam verba
motiva aliorum quia dominus per illa verba
et similia in evangelio non prohibuit
laborem. sed sollicitudinem inordina-
tam. Non enim dixit nolite laborare
sed dixit nolite solliciti esse. etc.
Ostendit etiam expresse ex aliis e-
pistolis et verbis apostoli intendisse
eum de labore et manducatione corpora-
li. prout etiam ipse augustinus corpora-
liter observavit. Considerandum
dum autem quod cum religiosi dicantur a re-
ligando. possunt religiosi accipi du-
pliciter. Uno modo ut dicuntur re-
ligiosi qui se obligaverunt ad re-
ligionem privatam. sicut fuerunt an-
tiquitus aliqui monachi. et sicut nunc
sunt baccardi et lollardi et con-

siles. qui nullā religionis regulā
ꝓfitent᷑. sed talē modū viuendi ꝑ
ad libitū assumūt. ¶ Alio modo di
cūtur religiosi q̄ se deo obligauerūt
religione ꝑpetua et solēpni per
ꝓfessionem alicui⁹ regule appro
bate. et isti habēt statū religionis
secus illi. Status enī q̄ndā im
mobilitatē īportat. Vn̄ dicit̄ sta
tus a stando. Illi ergo q̄ ordinātur
ad religionē cū hac duplici cōdi
cōe. videlicet cū obligatione ꝑpe
tua. et cū solēpnitate ꝓfessionis
ꝓprie dicūtur esse in statu religio
nis. Et ubi alterū deest. ibi ē quis
religiosus. sed nō in statu religiōis.
De p̄mis cū ut plurimū sint lai
ci certū est q̄ nullaten⁹ eximūtur
ab opere manuū. nec est concessū
talibus q̄ viuant de elēosinis se
cūm q̄ expsse determināt augusti⁹
in libro de ope monachoꝝ. Nō eī
conceditᷣ laicis viuē de elemosis
nisi in q̄tuor casibus. ¶ Primus
q̄ndo sūt paupes īualidi et īfir
mi. ¶ Secūdus si operent᷑ manibꝰ
et op⁹ non sufficēt ad sustētacōez
vite. ¶ Terci⁹ si ex casu aliquis de
ueniret ad magnā pauptatem q̄
nesciret opari neq̄ sci aliqua ar
te unde posset sustētari. ¶ Quar
tus si distribuisset ōmia sua ī usū
pauperū et nō haberet aliūde
unde viuē posset. Sed ubi isti ca
sus non fuerīt et nō habeāt pos
sessiones vel redditus tenētur ma
nibus opari et viuere de aliqua
arte licita q̄d totū intelligitur sb
ope manuū. ¶ De hijs aūt religi
osis qui habēt statū religiōis dis
tinguendū est q̄r q̄dā ꝓ se habēt

statū religionis absq̄ eo q̄ habēt
aliquod officiū statui eoꝝ ānexū
quales fuerūt primi religiosi q̄
ut plurimū potuerūt esse laici et
cōuersi. et tales non eximūtur ab
ope manuū. nec conceditᷣ eis vi
uere de elēosinis ut dictū est. Et de
talibꝫ ait beatus ihero⁹. Egipciorꝫ
monastia hūt ⁊c̄ ut sup. primo ca°.
¶ Alij vero ultra statū religionis ha
bēt aliquod officiū annexū. et hij
distinguūtur. quia quidā habēt of
ficia ptinētia ad vitā pure actiuā
que est circa opa exteriora et corpa
lia. Quorū quidā instituti sūt ad
tenendā hospitalitatē et seruiūt
paupibus et pegrinis. Quidā ve
ro īstituti ad insistendū milicie ꝓ
defensiōe fideliū. Quidā ad redimē
dū captiuos que ōia possūt dici o
pera manuū. ad que ꝓdicti ōnes
tenētur quilibꝫ suo modo. ¶ Alij aūt
sūt religiosi nō habētes officia per
tinētia ad uitam actiuā sicut illi
qui cōtinue insistūt diuino officio
et seruiūt altari. Quorū etiā alij
qui ultra hoc vacāt studio sacre
scripture et doctrine et publice pre
dicacioni verbi dei. Et hij cōtinū hui⁹
modi nō tenētur manibus laboa
re. et possūt licite de elēosinis viuē
siue mobilibus siue īmobilibus.
dū tamē alias sit eis licitū bona
īmobilia possidere. In cōtinū hui⁹
modi signāter dixi. hoc est in cōtīu
exercēt actus illos ad quos sūt ex
officio īstituti. qui sūt docē publice
predicare. altari deseruiē. et studi
o scripture īsistē. ¶ De p̄dicatorib⁹
et ministris altaris dicit btūs au
gustin⁹ in libro de ope mōachorū.

Si euāgeliste sūt factor habēt po
testatē viuendi de sūptibus fide
liū. Si mīstri altaris sī dispēsa
tores sacramētor bene sibi istam
nō arrogant. sed plane vēdicāt
potestatē. et hoc ideo. quia sacra
mentū altaris ubicūq agit' cōe
est toti pplō fideliū. ¶ De isistenti
bꝫ vero studijs btūs iheo' dicit
cōtra vigilātiū. Hec inqt ī iudea
usq hodie pseuerat cōsuetudo.
non solū apud nos sed etiam a
pud hebreos ut q in lege dñi me
ditatur die ac nocte et prem nō
habent nisi solū deū. totius orbis
foueātur misterijs. Hec iheronī.
Primo hec cōsuetudo nō solū fu
it in iudea. sed etiā in egipto et ī
grecia ubi gens sacerdotū que ad
īuestigandū sciētias speculatiuas
pmo vacare dimissa est. de publi
ca aliōnia recipiebat. ut patet
scdō metha' et gen xvij et poi
tur ex de īmunitate ecclia. cum
non minus. Et intelligēda sūt v
ba augustini de illis quibꝫ ex of
ficio incūbit altari deseruire. nō
de hijs qui se dicūt orōnibꝫ vaca
re vel psalmos decātare. Itē intel
ligenda sūt de illis qui habēt ge
neralit' et publice docē et verbū
dei pdicare ex officio eis per sedē
aplicam vel per dyocesanos cō
cesso. nō aūt de hijs qui in suis
oratorijs uel capellis vel alijs lo
cis priuatis possūt verba scripture
recitare uel declarare. Itē verbū
iheronimi ītelligendū est de illis
qui insistūt studio sacre scripture
p utilitate cōi totius ecclie. non
aūt de hijs qui īterdū p deduc

tiōe sua uel erudiciōe aliquā de scrip
turis legūt. sed cōtinuo studio ut
dictū est nō insistūt. Et sic ītelli
genda fore pdicta pbat aug' ī li. de
de ope mōachor ubi sic dicit. Quod
agant doctores qui agere corporalit'
nolūt. Cui rei vacēt scire desidero.
Orationibꝫ inquiūt et psalmis
et lcōni et verbo dei. Sancta pla
ne vita et in xpi suauitate lau
dabilis. Sed si ab hijs vacādi nō
sum'. nec mādūcandū est nec
ipe epule cotidie īparāde. Si aūt
ad ista vacāre seruos dei certis in
teruallis tpm ipsi' infirmitatis
cogit necitatis. cur nō et preceptis
aplicis obseruādis aliquas par
tes tpis deputam'. Citius eñ exau
dit' vna obediētis orō q̄m decē
milia cōtemptor. Cantare vero
diuina cantica etiā manibꝫ ope
rātes facile possūt et ipm labo
rē diuio celeumate cōsolari. An
ignoram' omēs opifices qbus va
nitatibꝫ et plerūq etiā turpitu
dinib' theatricarū fabularū do
nēt corda et liguas suas. cū ma
n' ab ope nō recedāt. Quod ergo
pedit seruū dei manibus operan
in lege dñi meditari die ac noc
te et psallē nōi dñi altissimi. sta
sane ut ad ea discenda q memori
ter non recolit habeat seposita tē
pora. Et subdit. Qui aūt se di
cūt vacare lcōni nōne illic ineni
ūt qd dicit aplus. Que ergo
est ista puersitas lcōi nolle obtpa
re dū vult ei vacare et ut qd bonū
est dicit' legit' ideo facere nolle
qd legit'. Et tūc subdit de pdica
tiōe. Si inq̄ alicui sermo eroga

dus est et ita occupatur ut laborare
manibus nō vacet. nūquid ergo ō
nes in mōsterio ·x· possūt? Quō do
ergo nō oēs possunt? Cur sub hoc
obtentu oēs vacare volūt? Numqͣ
et si oēs possent vicissim sunt debent
non solū ut ceteri necessarijs opibz
occuparētur. sed etiā quia sufficit ut
audiētibus pluribz vnus loquatur.
Deinde ipsi aplō quō vacaret ma
nibus opari nisi ad erogandū ver
bū dei certa tpa cōstituet? hec au
gus. Ex quibz apparet qui sūt illi re
ligiosi quibus licitū est viuere de ele
mosinis fideliū. nec per hoc tene
tur manibz laborare in qñtū vi
delicet sūt predictis actibus īplica
ti. Verū quia nō oēs fr̄es eiusdem
monasterij talibz actibus īsistunt
aut saltē non cōtinue eis incūbūt.
ymo etiā plures eoꝝ talibus acti
bus īsistere nesciūt aut nō possūt.
Tales nūqͣm ab opere manuū
illaten⁹ eximūtur secdm intētione
bti augustini ut patet ex verbis
bti augusti imediate premissis.
Nūqͣ aut hoc oēs in monasterio
possūt? Quiuis quidā tales per
sone eximātur qñtū ad statū et
officiū sui ordīs. non tñ qñtum
ad actū videlicet psonarū que
ab illis vacāt. quare manibus
opari tenētur ad preceptū maio
rū. Nimirū cū ipse preceptor nr̄
augustin⁹ qui tū ex officio pon
tificali de sūptibus ecclie viuere
habuit et ꝓpter sollicitudīes innu
meras ecclīarū ab opere manu
ali exceptus fuerit optauit suis
manibz opari. Vnde ipse in eodē
libro de ope monachoꝝ sic ait.

Quāqͣ dicere possem⁹ Quis mi
litat suis stipendijs vnqͣ? Quis
plantat vineā et de fructibz eius
non edit? Quis pascit gregē et
de lacte eius nō percipit? Tamē
īuoco dnm ihm cristū in cuius
noīe securus hec dico. testē īuo
co sup aīam meam qz qñtū ad
meū attinet cōmodū multo mal
le p singulos dies certis horis qn̄
tū in bene moderatis mōsterijs
cōstitutū est aliqͣ manibz opari
et ceteras horas habē ad legen
dū et orandū aut aliqͣ de diui
nis lrīs agendū liberius qͣ tu
multuosissimas ꝑplexitates causa
rū alienarū pati de negocijs se
cularibz uel iudicando uel īterue
niendo prescidendis qͣbus nos
molestijs idē affixit aplus nō utiqͣ
qz suo sed eius qui in eo loqueba
tur arbitrio. Et sic habem⁹ dicē
secdm intentione augustini in de
ope mōchoꝝ qz nemo eximit a p̄
cepto apli de ope manuū nisi ꝑ
successores aplorum aut eoꝝ ymi
tatores. Successores aploꝝ sunt
epi ut xxi d In nouo testamento
Qui ꝓpter curā pastoralis officij
viuūt de bonis ecclesiarū suarū
et ab ope manuū eximūtur. I
mitatores aut ipsoꝝ aploꝝ sūt
qͥ auctoritate apl'ica uel episcopo
rū instituti sūt ad pdicandū pu
blice et gnalit' verbū dei. Vn̄ si
cut apli ex ordiatione dnī habe
bāt ptātem viuēdi de euāgelio
in dignitate inqͣ que apud illos
sūt. Dign⁹ est enī operarius mercede
sua. Sic et isti euāgelizatores e
adē potiūtur potestate. Quia tñ

potestate paulus usus nō est ꝓpter
euitandā suspitionē gentiū. ne s.
uideretur uenditor euangelij. Sūt
et alij ymitatores apl̃orum qui
ōnia sua pauperibus erogauerūt
et secuti sūt dn̄m intrādo religio
nē quales etiā viuē possunt de
eleosinis fideliū scd̃m augustinū
si tamē et ipsi aliquid manibꝫ ope
rātur multo misericordius agunt
q̄ qui oīa sua indigētibꝫ diuiserūt.
Nō quidē si noluīt q̄s audeat co
gere. Quibꝫ tn̄ inueniēda sūt opa
in mōsterio etiā si corpali functio
ne liberiora. sed uigilāti āministrā
tratiōe curāda ut nec ipsi panē
suū quoniā cōis factus est mā
ducēt gratis. Hec aug⁹. Et si hoc
dicit de diuitibꝫ qui ex moribus
delicatioribꝫ venerūt ad mōsteri
um. q̄nto magis illi ut dicit aug⁹
ibidem qui ex uita rusticana et
ex opificiū exercitatiōe et plebeio
labore venerūt seruare debent v
bū apostoli. si quis nō vult labo
rare nec manducet. Si q̄s ergo
vult mānducare debet laborare
ymo ꝓporcionabiliter. Si q̄s vult
plus alijs manducare debet et
plus laborāre. ita q̄ scd̃m mensu
rā cōmestionis metiēda est q̄nti
tas laboris et hoc scd̃m regulam
bt̄i pachomij. Nā legit̄ q̄ qua
dā vite eo ꝑdurante in orōe di
uinus vox ad eū est celitus dela
ta dicēs. Venturi sūt ad te plurimi
tua cupiētes īstitutione ꝑficere q̄
bus dūctū prestabis iuxta re
gulā quā tibi mōstrauero. Et ꝓ
tinus apparuit āgelus dn̄i deferēs
ei tabulam in qua erat oīs for
ma īstitutionis scripta qua docēdi
forent quicūq; ad eius mōsterij
studiū ꝑuenissent. In qua quidē
tabula hec īter cetera erant āno
tata. Singulis iuxta vires suas
edē concedas et bibē. et ꝑ modo v
vescenciū laborāe compellas. et
neq; cōcedere moleste neq; ieiunāe
ꝓhibebis. Validioribꝫ quidē et co
medētibus opa validiora. leuiora
vero īfirmātibus et abstinētibus
iponas. Hec ibi. In uitas pt̄rm di
cit̄ q̄ quidā frater venit ad abba
tē siluanū in mōte syna et uidit
fr̄es manibus laborāe et dicit eis
Quare operamini escā que perit.
Maria optimā ꝑtem elegit. Tūc
senex dixit discipulo. Da ei codicē
ut legat et mitte illū in cellam
in qua nichil est. Hora aūt nona
circūspiciebat viā frater ille si fr̄e
re vocaret eū senex ad comedēdū.
Postq̄ vero trāsijt hora nona ue
nit ad senē et dicit. Nūquid ho
die nō comederūt fr̄es abba. Cui
senex fatetur aut ille. Quare me
nō vocastis. Tūc senex ad eū. Tu
homo spūalis es. nō necesse ha
bes escam. Nos aūt tanq̄ carna
les opus habemus comedere ideo opa
mur. Tu aūt ꝑtem bonā elegisti
legis ōni die et nō vis carnalē
escam accipe. Quod cū audisset
cepit penitere et dicē. Indulge
michi abba. Tūc respōdit siluā
nus. Ergo necessaria est martha
marie. ꝓpter marthā enī et ma
ria laudat̄. Itē erant duo fr̄es
in heremo quorū vn⁹ noīe iohēs
dicebat fr̄i suo maiori. Vellē se
cur⁹ esse sicut āgeli securi sunt

nichil operātes. sed deū semp tm̄
modo laudātes. Et pīecto palli
o suo egressus est in heremū. Fc̄a
q̄ ibi septimana regressus est ad
frem suū. Cū autē pulsaret ad
ostiū non illi aperuit frater dicēs
Tu q̄s es? At ille dixit. Ego sū io
hānes. Rn̄dens aut̄ frater eius
dixit. Johēs angelus fcūs est. Ille
aūt rogabat eū dicēs. Aperi michi
Et noluit illi ostiū apire usq̄ quo
lucesceret. Mane aut̄ facto dixit ad
eū. Si homo es necesse habes opa
ri ut pascaris. Tūc ille pīecit se
ad pedes eius et dixit. Indulge m
abba. Itē ibidē de abbate lucio ad
quē cū quidā fratres venissent int
rogauit eos dicēs. Quid soliti estis
manib; laborare? At illi dixerunt.
Nos nichil manib; opam̄ sed scd̄m
q̄d dixit aplūs sine cessatione ora
m9. Quibus senex dixit. Non ma
ducatis? At illi cōticuerūt. Et ite
rū requisiuit eos dicēs. Aliquid nō
dormitis? Cūq; dicerent q̄ sic dixit e
is. Qn̄do ergo dormitis quis orat
p uobis? Et non inuenerūt quid
responderent ei. Tūc dixit eis. Indul
gete michi q̄a non facitis sicut di
citis. Ego aut̄ dico vobis q̄madmo
dū manib; meis operās sine cessa
ne oro. Sedeo enī de mane usq;
ad horā constitutā et paucā pal
marū folia īfundo et facio exinde
funiculos et interī oro dicēs. Mise
re mei deus scd̄m magnā mīam tuā
Et scd̄m mlt̄itudinē &c. Cūq; com
pleo opa manuū mearū et fecero
aliqua vasa et paucos funiculos
et emero ex eis nūmos decē. Ex ip
sis nūmis duos do paupibus et
reliquū comedo. Qn̄do ergo aut co
medo aut dormio tūc illi pro pec
catis meis sine cessatōe īplet orō
nē meā.

De opibus frib; scī augustini accomodis xxvi

Que aūt opa frib; scī au
gustini sint accomoda p
spiciendū est. Et quidē scd̄m statū
modernū certū est ordinē princi
palit̄ sup opera spūalia que ad
vitā contēplatiuā ptinent fore
fūdatū. Que sūt hec? Diuīa offi
cia cantare. altari deseruire. orare.
psallere. lectioni seu scripture insiste
et verbū dei pdicare docere fideliū
cōfessiones audire. aīarū salutē
verbo et exēplo pcurare. Et q̄ sup
talib; ordo sit fūdatus claret tā
ex pruilegijs a sede aplica ordini
collatis q̄ ex vniūsali obseruācī
a in dei ecclīa per romanā eccli
am autorizata. Ex quib; profec
to opibus cōpetit eis ius viuēdi
de sūptibus cōibus fideliū siue de
elemosinis ut dictū est. Porro q̄
nō oēs hoc possūt nec sciūt. et q̄
possūt et sciūt non semp hec fa
cūt ut dicit aug9 ibi sup. sūt et a
lia opa ad vitam actiuā ptinen
cia quib; eciā frib9 cōuenit pro
pe occupari scd̄m mādatū supi
oris. videlicet ire ad questā et cir
cūcursare pro elemosinis seu utili
tatibus monasterij agendis et p
curādis que foris cōuentū exercen
t. In cōuentu eciā conderet fr̄es
cōib; obediencijs explēdis īsistere
tā illos q̄bus sūt certa officia īpo
sita. ut sūt sacrista acmari9 pau
rator cellerarius coquarius uesti
arius īfirmarius portarius q̄m

ceteros quibuscumque fugantur officiis
Quibus omnibus praecepit augustinus in regu
la ut sine murmure serviant fratribus
suis. Nec enim talia sine manuali
operatione geruntur. Quare tamen tales of
ficiales bene in officiis suis ministran
tes manibus operari censentur quam alii
quibus aliqua certa obedientia a superi
ore iniungitur qui omnes panem suum
gratis manducare minime repu
tantur secundum intentionem augustini
ubi supra. ¶ Sunt praeterea et alia opera
manualia quibus monasterio non
inutiliter deserviunt secundum diversitatem
artium mechanicarum in quibus perso
ne sunt singule diversimode deputa
te. Verbi gratia latomi seu lapicide
fabri lignarii seu carpentarii. tal
lifices. lanifices. sartores vestium
consutores. pistores. braxatores. vi
nitores. ortorum cultores. ceterique prac
tici vel media vel manuspiti. Item
scriptores et librorum ligatores et si
qui alii sint diversorum operum artifi
ces. De hiis et similibus operibus loqui
tur comunius ad rusticum monachum et
habetur de con di v. nunquam. Nunquam ingre
de manu aut oculis tuis liber re
cedat. psalterium discatur ad verbum
oro sine intermissione. Et infra. Fac
aliquid operis ut semper diabolus invenit
at te occupatum. Et infra. Vel fiscel
lam texe iunco vel canistrum lectis
plecte viminibus. Sarriatur humus a
reole equo limite dividantur in quibus
cum iactata fuerint olerum semina
vel plante per ordinem posite aque ducan
tur irrigue. Et infra. Inserantur fruc
tuose arbores vel gemmis vel surculis
ut parvo post tempore laboris tui dulcia
poma decerpas. Texantur et lina ca

piendis piscibus. Scribantur et libri ut
et manus operetur cibos et animus satu
retur lectione. Praedicti autem operari
ores seu opifices singuli de talento
eis tradito tenentur fratribus aliis
sive conventibus servire gratis secundum
priorum suorum mandatum. ita quod nulli
liceat absque superioris licentia vel sci
bi vel foris alicui aliquid operari. Et
si ulli ex fratribus aliter in ordine libros
scribere vel aliquid operari necesse fuerit
unde precium aliquod vel emolimentum
percipiat illud debeat in suis et ali
orum necessitatibus secundum prioris sui ar
bitrium dispensari. Extra ordinem
quidem nulli liceat alicui operari
omnino pro precio seu ab aliquo ex
traneo precium recipere. ut in constituti
onibus ordinis habetur ij ca°. Et hoc
est quod idem pater dicit in regula. Ita sa
ne ut nullus sibi aliquid operetur. sed
omnia opera vestra in unum fiant maio
ri studio et frequentiori alacritate
quam si vobis singulis faceretis propria.
Unde etiam augustinus in libro de ope
re monachorum sic ait. Si huius terrene
rei publice antiqui principes litera
rum suorum eloquio praedicari solent quod rem
communem universi populi civitatis pri
vatis suis rebus sic anteponebant ut
quidam eorum africae triumphator quod
nubenti filie daret domi non habu
it. nisi ex senatus consulto de pub
lico dotaretur. quo animo esse debet
in re publica civis eterne illius civi
tatis iherusalem celestis nisi ut et il
lud ipsum quod propriis manibus elaborat
sit in commune cum fratre. et si quid ei deficit
de communi suppleat. dicens cum illo cuius
exemplum praeceptumque secutus est sale
ret in operando manibus. quasi nichil

habẽtes et oīa possidẽtes. De oci
ositate fugienda. C. xxvii

Ad huiusmodi autē opera
mōsterij sollicite faciēda
īdē p̃r augustin⁹ in sermōe
de ociositate fugienda ad fr̃es hemi
tas q̄ incipit aplus petr⁹. nos āmo
net dicẽs. Eya fr̃es mei dilc̃issimi
corona mea et gaudiū meū q̄d es
tis oēm ociosiotatē expellite. semp
aliq̄d boni facite. et quē tedet orāe
et psallē. manibus opari nō dif
ferat. cogitet q̄ q̄ diu dauid exti
tuit se in milicia nō īsultauit si
bi luxuria. sed postq̄ᵐ ociosus in do
mo remāsit laborauit adulterio
et hōicidiū cōmisit. Sāpson dum
cū philisteis pugnauit nō potu
it capi ab hostibz. sed postq̄ᵐ dormi
uit in sinu fēīe et ociose cū ea re
māsit mox capit̃ et cecat̃ ab hos
tibz. Salomō dū occupat⁹ esset ī
edificatiōe templi nō sensit luxu
riā. sed recedẽs ab opere mox p̃
sensit luxuriā et fēīa ī stigā
te ydola adorauit. Et sb dic
O fr̃es mei honesto opere vos
occupatos esse desidero et q̄d p̄di
distis in seculo p̃ p̄teritū recupe
ris laborādo in hyemo in futurū.
Plura ibidē dicit de hac materia.
Et ponit exemplū de b̄to āthoi
o et habes sup̄ p̄te p̄ma ca° xi°.
Operent̃ ergo fr̃es vnusq̄sq3 p̄ut
cuiq3 donū sciētie siue artis deus
dedit. ne talẽto neglecto cū ser
uo pigro in tremēdo iudicio con
dēpnetur ut sic eos diabol⁹ sem
p̃ īueniat occupatos. Nō enī fa
cile capit̃ a diabolo q̄ bono va
cat exercicio ut ait b̄tus iheronim⁹.

Exemplū in mgr̃o henrico de vri
maria q̄ nūq̄m consueuit vacare
a bono ope. Nā pret̃ naturalibus ne
cessitatis morulas aut orauit ā stu
duit. aut scripsit. aut alios exhortaba
tur. aut cōi ordinis aut conuēt⁹ vti
litati aut p̄sonarū saluti intētus e
rat. ymo etiā in alijs ociū q̄m pli
mū detestabat̃. illos maxime repre
hendẽs et in p̄dicacionibz publicis
et in p̄uatis exhortacionibz. q̄ ut
dicit̃ in puerbio. tēpus deducere
vel decipere ociosis solacijs vole
bāt. memor v̄bor̃ b̄ti bernh̄di ī ser
mone ad scolares qui ait Nemo
vestrū paruū estimet tēpus q̄d ī
verbis ociosis consumitur. Volat v̄
bū irreuocabile. volat tēpus irre
meabile. nec aduertit insipiens
q̄d amittat donec hora p̄terijt. q̄
tibi ad agendā penitenciā. ad ī
optinendā veniā. ad acq̄rendā
grām. ad p̄merendā glām mi
seracio cōditoris īdulsit. Et sb dit.
Nichil p̄ciosius tp̃e. et heu nil e
o vilius hodie īuenit̃. trāseūt di
es salutis et nemo recogitat. ne
mo sibi diē p̄ire et nūq̄m reditu
rū curat. sed sicut capillus de ca
pite. sic nec momentū p̄ibit de tē
pore. Hec ille. Dū ergo tēp⁹ habe
m⁹ operem̃ bonū ut ait apls ad
gal̃ vi. Vn̄ iheronim⁹ ad demetria
dē virginē. pret̃ horas cōstitutas
statue tibi quibz horis sacrā scrip
turā legas nō ad laborē s3 ad de
lectacionē et aīe īstructionē. Cūq3
hec finieris spacia. habeto lanam
semp̃ in manibz vel staminis pollice
fila deducito. Et enī uariis
opibz muliebribz sb dit. Si tantis

operũ varietatibʒ suis occupatu
nũqũ tibi dies longi erũt. sed q̄
uis estiuis tedant solibus breues
videbũtur in q̄bus aliq̄ operis
ptermissũ nõ est. Hec obseruans
et teipsã saluabis et alias. Et eis
magistra scẽ conu̇rsacõis militare
q̄ tristitiã tuũ lucrũ facies scrip
tura dicẽte. In desiderio est ois oci
osus. Hec iheronim⁹. Legit in mi
raculis q̄ quidã vir sanct⁹ audi
uit cũ esset in orõe q̄ndã vocem
miserabilit lacrimantẽ et cũ quereret
quis esset dixit q̄ erat dapnata
suã plangẽs dapnacionẽ. addẽs
q̄ iter õnia que magis plãgeret ẽ
amissio tpis sibi a deo dati in cui⁹
morula potuisset fecisse peniten
ciã. qua liberata fuisset a penis i
ferni. Si aũt scire volũis quod
verbũ dicat̃ ociosũ audi btm ihe
ronimũ sup matheũ. Ociosũ in
q̄ verbũ est q̄d sine utilitate lo
quẽtis et audiẽtis dicit̃. sed qui de
rebus friuolis loq̄tur et fabulas
antiq̄s narrat. Ceterũ qui scurri
lia replicat et cachĩnis ora dissol
uit et aliq̄ turpitudĩs pfert. hic
nõ ociosis v̇bis sed criminosus te
nebit̃ reus. Hec ille. Legit̃ in ui
tis prm de quodã sco pre cui deus
multa secreta reuelauit. Qui aliqñ
fribus plurib3 cõsidẽtib3 et colloquẽ
tib3 q̄n conferebãt de scis scripturis
et salutarib3 rebus. tũc uidit stare
circa eos scõs angelos letantes.
Cũ aũt ociosa v̇ba loq̄rent̃ tunc
sci angeli indignãtes recedebãt.
ueniebãtq3 porci sordidissimi et
morbo pleni volutabãt se iter eos.
Demones ei in specie porcoꝝ de

lectabant̃ in vaniloq̄o eoꝝ. Scri
bit̃ eciã in miraculis q̄ diabolus
in eccĩa scribebat v̇ba ociosa que
ibi dicebãtur. et cũ non sufficeret ce
dula in q̄ scribebat cepit eã mani
bus et dẽtib3 dilatarẽ. et cũ eã for
tit̃ trahẽt pcussit caput suũ ad
murũ. Qd̄ uidẽs quidã vir scũs
q̄siuit ab eo quid faceret. et ille nar
rauit sup̄dcã. Ut aũt religiosus ne si
q̄lib3 q̄n ociosus q̄n ociosus ue fu
agnoscat scd̄m exhortacionẽ btĩ
berndi in speculo suo singulis die
b3 ãteq̄ lectũ intret uel eciã cũ iaci
bẽs in lecto ãteq̄ dormiat scd̄m cri
sostomũ capl̄m sibi teneat discu
ciẽs qualit̃ diẽ illũ expẽderit. Et
cõuocatis cogitacõib3 suis ponat
cũ eis racionẽ diligẽter recogitã
q̄d ipo die cogitacõe locucõe vel ope
deliq̄rit publice uel p̄uati. et sic
p singulas noctes lectũ suũ lauet
id est cõsciẽciã suã lacrimis cõpũ
ctiois e[illegible] mũdet. In sequẽti capi
de ca[illegible]us publice de occultis ta
scere [illegible]te cõfessionẽ facturus. Et si
q̄ bo[illegible]na fecit illa die talia sibi
ascribat s3 deo cui⁹ st cũ laude et
grãcũ actõe offerat et repsentet.

De castitate et pudicicia fracti[illegible] Capl̄m [illegible]

Ad vnionem ecciã aĩe de qua sup̄ eciã dixi eadẽ pte ca i et [illegible] castitas ptinẽ dinoscit̃. Castitas et [illegible] hõiem a carne abstrahit et [illegible] deo cõiungit. Vñ aũ scũs aug̃ in li bro de btã uita. q̄ ille est casti qui diuina attendit et ad ipm solũ se tenet. Inde est q̄ aĩe caste q̄ deo sũt cõiuncte ita uirtute conglutinant p amorẽ diuinũ ut sit eis q̄si una

una in deo. E contra incontinencia homi
nem totum carni adiungit. et animam a
deo primo etiam a seipso disiungit. Unde
incontinencium hominum corpora ita per a
morem carnalem conglutinantur ut per
copulam una caro efficiantur iuxta il
lud. Erunt duo in carne una. Nunc
sus sicut obediencia est virtus cohi
bitiva appetitus superioris voluntatis
qui per cor intelligitur ut supra dictum est.
sic castitas est virtus cohibitiva ap
petitus inferioris quem per animam intelli
gitur. Unde commentator super illud ange
lice ierarchie capitulo ix. Castus intentus
oculis sic ait. Castitas est cohibicio
vel conservatio amoris et appeti
tum ab inordinato amatore et appe
titore. Sicut ergo ex eo quod nobis
est cor unum gignitur et nutritur virtus
obediencie. sic ex eo quod nobis anima u
na pro quanto anima casta se continet et
non resolvitur in appetitu inferiori gene
ratur et nutritur virtus castitatis. I
gitur preceptor noster nobis servandam pu
diciciam precipiens in regula sic ait
Oculi vestri et si iaciantur in aliquam
feminarum et cetera usque ibi. Deus enim qui ha
bitat in vobis etiam isto modo custo
diet vos ex vobis. In quibus verbis
brevibus augustinus dat nobis preceptum domini
scilicet non mechaberis. quo omnis
illicitus usus membrorum genitalium
prohibetur secundum augustinum. Ad quod quidem
preceptum omnes obligantur homines
quare superfluum fuisset hoc in regu
la ponere. unde supposita prohibicione
actus viciosi causam et oportunita
tem vicii prohibet hic augustinus dicens. O
culi vestri et cetera. Nam ut dicit hugo super
eodem verbo. quia propter illicitum vi
sum concupiscencia oritur per quam mentis

integritas violatur. necesse est ut ser
vus dei visum suum reprimat. ne per con
cupiscenciam et immundiciam cordis
deum offendat. ac per hoc in precipicium
ruat. Unde dominus in evangelio. Qui
viderit mulierem ad concupiscendam
eam iam mechatus est eam in corde
suo. Ubi evangelium supplet explici
te illud quod lex implicite continebat
Sic enim dicitur mathei v. Audistis
quia dictum est antiquis non mechaberis.
Ego autem dico vobis. Qui viderit
mulierem et cetera. Super quo verbo ait ihe
ronimus quicumque viderit et cetera ad concu
piscendam id est si sic aspexerit ut con
cupiscat et facere disponit. iste pro
culdubio iam mechatus est in corde
quia non desistit nisi locus et oportu
nitas ad opus. Secus autem si vide
rit simpliciter non ut concupiscat.
Unde addit augustinus. Non enim sciatis vi
dere prohibemini. sed appetere vel ab
ipsis appeti velle criminosum est.
Non ergo prohibetur aspectus femine
sed aspectus fixus quem raro potest esse
sine concupiscencia. dicente crisosto
mo. Si continue velis oculos pul
chris faciebus infigere capieris omnino.
Et si bis vel ter fortassis posses con
tinere. Non enim es extra humanam natu
ram. Et dato quod quis in ipsa hora as
pectus contineat. species tamen forme ut
dicit gregorius semel cordi per oculos
illigata manet. et vix magni luc
taminis manu solvitur. Et sicut ait
crisostomus. Quando flamma semel accen
sa fuerit muliere visa. et postea ab
sente ea formas quibus apud se ima
gines turpium actionum multociens
perducitur ad opus. Unde dicit ille trenorum iii.
Oculus meus depredatus est animam meam

Unde democritus cecavit sibi oculos
eo quod mulieres sine concupiscentia
aspicere non poterat ut dicit tertulli-
anus. Narrat in vitaspatrum quod di-
dimus erat vir eruditissimus sed cecus
a quo cum interrogaret beatus anthoni-
us an ne tristaretur quod oculis carnis ca-
reret et ille fateretur dixit anthonius
Miror virum prudentem eius rei do-
lere dampno. quam formice et mus-
ce et pulices habent. et non pocius
letari illius possessione. quam soli sancti
et apostoli meruerunt. Multo enim me-
lius est spiritu videre quam carne et il-
los oculos possidere in quos festuca
peccati non posset incidere quam illos qui
solo visu per concupiscenciam possunt
in interitum gehenne mittere. Le-
gitur quod petrus abbas clarevallensis
cum ex morbi violencia unum oculum a-
misisset et factus esset monoculus
postea quasi iocando dicere solebat u-
num se de suis inimicis evasisse. et
plus se de residuo quam perdito formi-
dare. Sciens ergo beatus pater augustinus
ut dicit hugo quia per exteriorem vi-
sum interior corrumpitur animus prohibet
nos fixe aspicere quod non licet appe-
tere. Exemplum in david sanctissimo qui
quia in feiam non solum oculos iecit
sed et fixit. illicito appetitu devictus
adulterium et homicidium perpetravit
Si ergo tantus vir propter incuriam
oculorum cecidit. nos qui longe a
sanctitate eius distamus. quid de nobis
presumere valemus. Concupiscentia quippe
que carni nostre naturaliter est
insita per visum et cogitaciones vel
per inmissiones per angelos malos
adversus spiritum facillime incitatur. et
nisi mens assistente divina gracia for-
titer reluctetur carnis impetu obruitur
et superatur. Ad hanc luctam sive
pugnam hortatur nos dominus in evange-
lio mathei xix dicens. Sunt eunuchi
qui seipsos castraverunt propter reg-
num celorum. Statim subdit. Qui potest ca-
pere capiat. Super quo iheronimus. Horta-
tis domini vox est et milites suos ad
pudicicie premium concitantis. Qui
dicet. Qui potest pugnare pugnet
et superet ac triumphet. Porro ab hac
pugna de lege communi nemo eximi-
tur dicente beato iheronimo ad eustochi-
um. et ponitur xxxii q v. Si paulus
vas electionis preparatus in evangelio
christi ob carnis aculeos et incentiva
viciorum reprimit corpus suum et servi-
tuti subicit ne forte aliis predicans
ipse reprobus inveniatur. et tamen vi-
det aliam legem in membris repugnan-
tem legi mentis sue et captivantem
se in lege peccati. Si post nuditatem
ieiunia famem carceres et flagella
et supplicia clamat. infelix ego homo
quis me liberabit de corpore mortis
huius. tu te putas securam esse debere.
Cave quaeso ne quando de te dicat deus
virgo israel cecidit. non est qui resus-
citet eam. Hec iheronimus. De colluctacione
utilitate carnis et spiritus. C xxix

Sciendum autem quod hec collu-
ctacio carnis et spiritus de qua
ait apostolus caro enim concu-
piscit adversus spiritum et spiritus adversus
carnem nobis utiliter est inserta pro-
ter octo utilitates que exinde nobis
proveniunt. Prima est secundum iohannem
cassianum. quia huiusmodi stimulus
negligencias nostras arguit. et ut q per-
da diligens pedagogus numquam per-
mittit a discipline regula devia-

re. Cū enī modicū quid senciūt
nr̄a senūtā nitatis excresserit.
flagellis incentiuorū cōfestī nos sti
mulat et increpat et ad cōueniente
reuocat puritate. Essem⁹ aute re
medio tepidi si nō habem⁹ iudiciū
negligēcie nr̄e in corpe nr̄o insi
dentē. Et ponit cassian⁹ exemplū
de spadonibz qui ppue desidebt sic
in v̄tutibz appetēdis. q̄a corrupē
de castitatis nullū piculū senti
ūt se habē. ¶ Ex vitaspm̄ qui
dā fr̄ impugnabat a spū forni
cacōis sed auxiliāte gr̄a diuina
resistebat pessimis et imūdis co
gitacōibz cordis sui viriliť. ieiuni
is q̄z et orōnibz et ope manuū af
fligebat se vehement. Qđ consi
derās abbas su⁹ dixit ei. Si vis o
fili depcor dn̄m ut auferat a te is
tam ipugnatione. Respōdit ille
video p̄r q̄a et si labore sustineo.
sencio tn̄ fructū in me pficē. bo
nū quia p occasione impugnacio
nis huiꝰ et āplius ieiuno et āpli
us in vigilijs et orōnibz toleo. de
cetero depcor te ut exores p me
misericordiā dei ut det michi v̄
tutē quaten⁹ possim sustinē et
certare legitiē. Tūc sc̄us senior
dixit. Ecce nūc fili q̄a fideliť in
telligis cognoui hoc qđ spūale
certamē p paciētiā ad salutem
aīe tue pficiat. Vn̄ aplus Bo
nū certamē certaui. ii°. ¶ Scd'a ē
scd'm eūdem q̄a supbia nr̄am
reprimit. Nā cū quis lōgo tpe nl'
lis incētiuis carnalibus ipugnat
et ex hoc et ex alijs spūalibz pro
fectibz extollit. tūc caro suis incē
tiis hoiem colaphizat ac p hoc h
humiliat. Exemplū in aplo cui
datꝰ est stimul⁹ carnis āgel⁹ sa
thane q̄ eū colaphizaret ne mag
nitudo reuelationū eū extolle
ret. Et noui frēm qui plurib⁹
ānis a passione carnis tantā
pacē habuit q̄ q̄cq̄ ab alijs
audiuit de validis incētiuis h⁹
modi passiōis vix credidit. et
de lapsis in hac passione ex tēp
tacōe modicā compassione ha
buit. ymo nonūq̄ gloriatus
fuit se nescīē si diabol⁹ alīq̄s
esset nisi ex scriptū hoc teneret.
Huīc deus pmisit in tantū tēp
tacione carn̄ ut pre īfestacōe
cogitationū et stimuli vix pos
set comedē vel dormiē. Et ī hac
tribulacōe stetit cōtinue plus
q̄ per annū. sed postmodū coram
deo se humilians et suā elacōnē
pristinā aduertēs expt⁹ ē q̄a
verū est verbū augustini dicē
tis ii° con. Quis hoim suis viri
bus audeat attribuē castitatē.
Experimēto enā didicit ī seipo
q̄a tantus estus tēptacōis nl'
laten⁹ in hoīe fiet ex solo īcen
tiuo carnis. nisi ex īcitamētis
et fomētis diabolicis accēderet
et foueret. Et sic frater ille tn̄
de in corde suo humiliat⁹ diuina
gr̄a auxiliāte liberatus fuit. Vn̄
gregor. Cū de ipā elacōe contine
ncie mēs tangit plerūq̄z omps
de supbia domās in īmūdicia
opis carn̄ pmittit. Nulla ei est
castitas corpis quā non cōmen
dat humilitas mētis. Itē aug⁹ Au
deo dicē supbis cōtinētibz expedic
cadē ut ī corpo ī quo extollunt

huiuliente. ¶ Tercia est q̄a ad recog
nitionē īfirmitatis nr̄e nos im
pellit. vt nō nr̄is viribꝫ castitatē
attribuē ꝑsumam[us]. et coincidit
quodammodo cū precedēte. nisi q̄r
illa attēdit[ur] penes suꝑbiā men
tis. Ista vero penes īfirmitatem
nature nr̄e absq̄ auxilio diuinē
grē. Sicut enī ait iohēs cassian[us]
in collacōibꝫ p̄rm̄. sūt quidā q̄
bus cū multa pīcula castitatis
arriserīt continue in secretis su
e consciē quadā elatione subti
lit[er] illabēte sibimet blādiuntur
Et credētes se eā sue diligentie
studio assecutos necē est ut mo
dicū diuino presidio denudati tā
diu illis passiōibꝫ q̄s diuiq̄ vir
tus extinxerat opp̄mantur. q̄m
diu experiēcia cognoscāt se su
is viribꝫ bonū castitatis optinē
nō posse. ¶ Vn̄ legit[ur] de b̄to pacho
mio qui q̄dragīta ānis continu
is teptacione carnis pacīebat[ur]
ita q̄ nūq̄m recessit ab eo. Vn̄
cogitans se diuino auxilio destitu
tū voluit magis mori q̄ illece
bris cōsentiē. Egressus ergo cellā
suā venit ad speluncam cauernā
fere ubi nudū se ꝓiecit ut fera ve
niēs eū deuoraret. Que postq̄m
a capite usq̄ ad pedes eū lābu
isset. cogitauit iste q̄ forte sibi ꝑ
ceret deus rediitq̄ ad cellā. Et p[ost]
modicū diabol[us] se trāsfigurās in
speciē puelle quā aliq̄n ipē vi
derat sup genua sua sedens tantū
commouit eū ut pene se cū ea cor
se putruerēt. Iratus itaq̄ vir dei dex
tra sua ꝑcussit eā et sic statī eva
nuit. Sed ꝑ totū bienniū fetorem
man[us] q̄ eā ꝑcusserat ferre nō potu
it. Anxius itaq̄ ꝑ desertū adhuc
ꝑrexit et aspidem īueniēs modi
cā et manu sua cōstrictam cōteris
ad verenda sua apposuit ut vel
morsu illius periret. Cū nec sic eū
momordisset. hāc vocē ad se de
scēdente audiuit. Vade pachomi
et desiste a sensu tuo. Ob hoc tn̄
ꝑmisit te de[us] molestari ut infir
mitatē tuā recognosceres et ad di
uinū auxiliū recurrēs. Et sic
ad cellā suā remeās ex tūc sedit cū
fiducia. ¶ Certa est q̄a ad virtu
tū exercitiū nos incitat. Virtus eīm
in īfirmitate ꝑficit[ur] ut ait ap̄ls.
Nā si nō esset tribulacio. ubi paci
ēcia. si nō esset timor. ubi fortitudo. si nō
si nō esset ira ubi māsuetudo. si nō
esset tibor iocūditas ubi tēpancia.
Sic in ꝓposito. Si nō esset īclina
cio fomitis vel passio stimuli. ubi
castitas et sic īducendo in oībus vir
tutibꝫ que sūt circa passiones.
Notet q̄d in lapide nō est castitas
nec in āgelo. ymo nec in spadone
et scd̄m hoc q̄nto passio est vehe
mēcior tanto virt[us] maior est et
minencior. Vn̄ sc̄i p̄res aliq̄ de
diuiā grā cōfidētes spōte admi
serūt tēptacioēs ut ex luctamine
magis vīcius in eis ꝑficeretur. Sed
hoc nō est ꝑsumendū ab ip̄sis.
¶ Exemplū in vitis p̄rm. Abbas
pastor īterrogauit abbatē ioseph
dicēs. Quid faciā q̄n appropinquāt
michi aliique tēptacioēs. resistā
illis an ꝑmittā intrare. Respondit ille.
Dimitte intrare et pugna cū ill[is].
Postea veniēs ad eūdem abbatē
ioseph ali[us] f[rate]r interrogauit hoc ide[m]

an videlicet debet temptationi resistere aut permittere intrare. Cui respondit Omnino non permittas temptationem intrare in te. sed statim abscide eam. Cum autem pervenisset hic sermo ad abbatem pastorem quia aliter respondisset senex illi fratri quam sibi. reversus est eum ad interrogans causam diversitatis sui sermonis. Ad quem senex. Dixi tibi sicut et michi ipsi. Etenim si intraverint in te temptationes et dederis eis locum atque acceperis eas probatiorem te facient. Sunt et alii quibus non approximare expedit passiones sed statim abscidere eas. ¶ Quinta utilitas stimuli carnis est. quia peccata et negligentias nostras admissas in nobis punit. Datur enim plerumque in penam peccati quasi flagellum divine vindicte. Sic enim primis parentibus et consequenter nobis est insertus in vindictam videlicet culpe originalis similiter et nunc plerumque in nobis excitatur in vindictam alicuius culpe actualis. sicut de quibusdam dicit apostolus quia cum cognovissent deum non sicut deum glorificaverunt et gratias egerunt. Et subdit. Propterea tradidit eos deus in passiones ignominie. ¶ Exempla habes ad hoc super eadem parte in primo Contra quem tamen debet. Item tractatu x in in principio. Non solum autem ipse stimulus peccata nostra ulciscendo punit. sed etiam puniendo nos purgat. quia sicut aurum in fornace probatur. sic homo in camino temptationis purgatur. ¶ Sexta est quia desiderium patrie in nobis accendit. Unde apostolus molestiis carnis vexatus dixit. Infelix ergo homo quis me liberabit de corpore mortis huius. Et de hoc beatus

gregorius super ezechielem sic ait. Omnibus suis deus flagella sua permiserit in nobis. ut omne quod in seculo nos delectat amarescat. et illud incendium surgat in anima quod nos semper ad celestia desiderandum ingeret et excitet atque ut ita dicam delectabiliter mordeat. suaviter cruciet. et hilariter contristet. ¶ Septima utilitas est quia bene certantes ad maiorem gloriam promovet. ¶ Exemplum de quodam fratre qui vehementer impugnabatur a spiritu fornicationis. qui abiens ad quendam sanctum patrem conquestus est ei impugnationem suam. Qui confortavit eum spiritualibus verbis. Sed cum rediret ad cellam suam iterum impugnatio insistebat ei. Et cum sic ter ad senem venisset. et ille sibi verba consolationis respondisset. nec sic frater in aliquo relevatus fuisset. demum dixit senex ei. Ne pertimescas fili et aperi michi cogitationes tuas. Quod cum ille fecisset ait senex ad eum. Viriliter age o fili. confortetur cor tuum et exspecta dominum quia mittet tibi auxilium de sancto. Ubi enim durior pugna ibi gloriosior et victoria et corona Considera ergo filiole quia certamen tuum exspectat dominus. tibi quod contra diabolum dimicanti parat eternitatis coronam. Oportet enim nos per multas tribulationes introire in regnum dei. Hec audiens frater confortatum est cor eius in domino. ¶ Quidam autem senex temptabatur a cogitationibus graviter per decem annos ita ut iam desperaret dicens. Perdidi iam animam meam revertar ergo ad seculum. Cum autem proficisceretur venit ad eum vox dicens. Decem anni in quibus certatus es coro

ne tue erunt. Reuertere ergo in lo
cum tuum. et ab omni malo cogitacionis
tue liberabo te. Et statim regressus
permansit in incepto opere. Non est er
go bonum desperare quecumque propter co
gitaciones. Ille enim magis coro
ne perdent si utiliter pertractan
tes transierimus. Octaua utilitas
est quia ad virtutum custodiam cau
tos nos facit quemadmodum aliquis pre
sentiens furem magis vigilat et at
tendit ne thesaurum perdat. Sciens
ergo diabolus quia tot utilitates
homini si in huiusmodi colluctacione vincat
peruenit ipse apponens partem carnis
contra spiritum suis arguciis et pra
uis suggestionibus totis conatibus car
nem coadiuuat ut spiritum extinguat.
Et quanto homo magis fuit spiritua
lis id est secundum spiritum viuens. tanto for
cius arma sua hostis acuit contra
eum. Et inde est quod diabolus plus est
infestus religiosis quam aliis. Et plus
gaudet de victoria sua contra v
num religiosum quam de multis aliis.
Unde in vitas patrum narrat de filio
sacerdotis ydolorum qui latens ad tem
plum venit. vidit sathanam et mu
ltitudinem eius sibi assistentem. et cum que
reret a quolibet quid fecerat. et unus
diceret. suscitaui bella per triginta
dies quem iussit diabolus flagel
lari. Et alius diceret. Submersi
naues in mari per xx dies. quem
similiter flagellari iussit. Et alius si
militer diceret quod fecit lites in ciuitate
et etiam sponsum quendam et sponsam
in nupciis occidi. et hunc similiter fecit
flagellari. Surrexit et alius et
dixit se fuisse in heremo per xl an
nos et impugnauerat monachum

et vix illa nocte eum fecerat fornicari.
Quod audiens ille princeps surrexit
et osculatus est eum et tollens coronam
quam habuit posuit in capite eius
fecitque eum sedere secum in sede vna di
cens magnam rem fecisti. Quod ille in
tendens intra semetipsum dixit. Magnus
est ordo monachorum. et egressus factus
est monachus. Item beatus gregorius in
libro dialogorum narrat de quodam
sancto episcopo in cuius domo habitabat sancti
monialis quam impugnauit diabo
lus multis annis temptando de illa
quod dedit in fine vnam alapam super
humerum mulieris. quod fuit reuela
tum in consilio demonum coram quodam
iudeo qui reuelationem ei indicauit
ut peniteret. Caueant ergo sibi viri
religiosi a tam nequissimo eorum aduer
sario. Sciendum autem quod licet carnis
temptacio quam plurimum sit infesta tolera
bilior tamen est quibusdam aliis tempta
cionibus alcius generis. Cum enim diu
temporibus sine temptacionibus non durant
quia milicia est vita hominis super ter
ram. temptacio carnis minus nociua
est quibusdam aliis viciis dum tamen ho
mo prudenter reluctetur. Exemplum
sicut narrat cesarius de quadam vir
gine religiosa inclusa que dum stimu
lo carnis valde vexaretur orauit deum
cum lacrimis multis ut ab ea talis
temptacio auferretur. Quod et factum est.
Sed statim periculosius temptabatur de
deo et fide christiana. a qua magis quam
prius se liberari cum multis lacrimis
exorauit. Tunc angelus apparens
dixit ei. Putas te viuere posse sine
temptacione. Necesse est ut alteram e
arum habeas. Tunc illa. Eligo primam
quia et si immunda tamen humana est

aūt tota diabolica est. Sic ergo
eā spūs blasphemie deseruit et
stimulꝰ carnis rediit. De cautelis
seu remedijs pro custodia castitatis

Uel aūt religiosi tīs xxx
castitatē illibatā custodi
ant mltis cautelis opꝰ
est. Prima est custodia oculoꝝ ne
in feiam figant ut dictū est ex
doctrina sc̄i augustini sup̄ c̄c ante
primo et de hoc habes exēpla. Exē
plū etiā huiꝰ est in iob q̄ dixit. Pe
pigi fedus cū oculis meis ut nec
cogitarē de virgīe. Sup̄ quo v̄bo
dicit gregorꝰ. Ut munda sit mēs in
cogitatiōe a lasciuia voluptatis
deprimēdi sūt oculi q̄si quidā rap
tores ad culpā. Itē in vitaspm̄ de
quodā sene qui noluit vidē mlieres
a quo cū quereretur quare ēndit. qr
cogitacōes sūt quasi pictores ima
ginātes ex mēoratione rerū suarū.
Itē de bto theodoro qui noluit vi
dē matrē suā nec sororē. que vene
rāt ad videndū eū. sed demādauit
eis dicēs. non cōtristemī si me nō
videtis. sed magis cōsiderate vani
tatē huiꝰ p̄ntis mūdi. Itē de sc̄i
moniali q̄ noluit vidē frēm suū
monachū cū visitasset eā. sed ma
dauit ei dicēs. Vade nē frater et
ora dnm̄ ꝓ me. Prestāte eni gr̄a
dei videbo te in regno dnī ihū xp̄i
Itē de alio q̄ noluit sororē suā
alloq̄ nisi clausis oculis. Itē de q̄
dā scīmoniali q̄ dixit ad mōchū
declinantē a via q̄ndo vidit scīo
niales. Si inq̄ esses pfc̄us mō
chus nō ita respexisses nos ut cog
nosceres nos esse mlieres

Secūda cautela est fuga co
sorcij mulierū. Vn̄ ihe͞roꝰ in ep̄la p̄
ma ad nepotianū. Hospitiolū tu
ū aut raro aut nūq̄ mulierū pe
des terāt. Et seq̄t. Nec sub eodē
tecto mā̄seris. nec in p̄terita cas
titate cōfidas. q̄a nec dauid es
scīcior. nec salomone sapiētior.
nec sāpsone fortior. qui tn̄ per
mulieres lapsi sūt. Et idē in ep̄la
ad oceanū. Nocivū inq̄ genꝰ
est feia cū primat. stipula īcen
dit ignē. flāmigero igne p̄urit
feia cōscienciā viri. Nūq̄ abscō
dē hō p̄t ignē in sinu suo ut vest
imēta illꝰ nō ardeant? Michi
q̄ credē nō p̄t corde cū dn̄o habi
tare qui feiarū accessibꝫ copula
t̄. Vn̄ miro modo sc̄i p̄res fugie
bāt consorcia mulierū. Propter qđ
btūs augꝰ nec cū sorore sua habi
tare consensit dicēs. Que cū sorore
mea sūt. sorores mee nō sūt. Itē
quidā sctūs p̄r dixit ad discipu
lū suū. Eamꝰ illuc ubi non est
mulier. Itē refert btūs gregoriꝰ
in libro dialogoꝝ de p̄sbitero
moriēte qui dicebat ei q̄ fue
rat uxor sua Recede mulier
igniculus viuit tolle paleam
Si ergo sc̄i p̄res afflicti et extenu
ati ieiunijs sic abhorrebāt cōsor
cia mulierū? q̄nto magis religio
si moderni t̄pis. Refert de beato
nicolao de toletino q̄ adhuc exis
tēs in seculo a puero icepit nō so
lū mulierū lasciuias. sed et ea
rū cōsorcia euitare. Et postq̄ in
gressus est ordinē in tanta custo
dia castitatis fuit. q̄ creditur in in
nocētia virginalis puritatis per
mā̄sisse in cuiꝰ signū ipse xp̄m

in hostia corpalibȝ oculis vidē me-
ruit. sicut ipse cuidā frī sibi ī sua
īfirmitate devotissime servienti
hūiliter revelavit. Cū enī inter
eos esset sermo de īnocētia puulo-
rū. ipse vir scūs sic allocutus ē
frēm. Talis īnocētia fili male p-
dit̾ cū ad maiorē etatē pueni-
tur. Ego enī ipē pctor quē vides
dū illa īnocētia gaudebā in illa
etate in ectīa. dum sacerdos ī mis-
sa dn̄icū corpus elevaret hyᵒ ī
meis oclis conspcı paterer. as-
pectu pulcherimū puerū vestitū
splēdida facie rutilantē. visu ap-
plaudētē et ridentē. īnocētes et
recti adheserūt michi. Debent
aūt castitatis amatores nō solū
fugē p̄ntiam mulierū corpalē. sed
etiā vitare q̄ntū possūt earū p̄n-
tiā intētionalē. ne videlicet vane
de eis cogitēt vel loquāt. Exēplū
de btō arsenio q̄ mulieri nobili
roganti ut sui memoriā habēt in
orōnibȝ suis rn̄dit. Ego oro deū ut
deleat mēoriā tu[illegible] de corde meo
Et q̄n quis non [illegible]pt evitarē p-
sentiā eius vel as[illegible]ptm. saltem
evitet cōtactū. quia [illegible] tacto mulie-
ris ignis est. Vn̄ aplūs ī ad cor vij
Bonū est in q̄ hōi mulierē nō tā-
gē. Exemplū de illo q̄ noluit tāgē
nudā manū matris sue vetule. cū trās-
portaret eā trans fluviū. et īvol-
vit manū suā pallio. ne sibi ve-
ret memoria de aliis feiabȝ. Item
exēplū in sctō leone papa cuiᵒ ma-
nū dū quedā mātrona osculata
fuisset. tā vehemēs tēptatio carnis
in eo īsurrexit. ut sibi manū ampu-
taret. q̄ postea p btām virginē ei

est restituta. Ad idē valet exēplū
īfra capl̄o de monacho devoto btō ilr̄
īfra capl̄o de monacho devoto btō ilr̄
conimo īfra in eo tutela. Et exē-
plū de quodā frē magne reputa-
tōis viro michi noto q̄ cū vocatus
fuisset ad q̄ndā mulierē īfirmā tactu
pulsus et loci doloris eius tāta co-
cupiscētia ad eā exarsit. q̄ postea
sp non solū īpudicis cogitatōibus
sed et illecebrosis gestis ad eā fuit
pnus. et q̄si extra frenū rationis et
chamū disciplie deductus. q̄ntūq̄
oportunitas loci dabat. Et q̄uis
pus fuisset vir caste vite et mūde
ex illo tpe pestis illa usq̄ ad mor-
tē eū non dimisit. Aliud exēplū
roptimū est de frē hermāno de
hallis baccallario q̄ vir tāte pudi-
citie fuit. q̄ licet ignarᵒ nō esset ar-
tis phisice pulsū tn̄ mulieris q̄n-
tūcūq̄ rogatus tangē noluit. Si-
mile exemplū de frē augustio de
vicentia oli lectore in padua viro
utiq̄ venerabili ut ab āntiquis pātri-
bus meis audivi. Hic dū esset lcor ī ua-
tispona et visitaret cū aliis fratribus
q̄ndā sctām matronā īfirmā et in-
ti vicinā porrectū sibi ab ea brachi-
ū ut pulsū suū tangēt quia expi-
entiā medicine nō p̄uā habebat.
ipse brachiū eius nudū tangē no-
luit. sed manica cappe mediāte ma-
nu sua tetigit brachiū. Cū q̄dam
ex fratribus p̄ntibus quasi īdignans
dixit. Nō p̄ceret vobis virginitate si
nuda manu tangeretis brachiū hu-
ius vetule. De hoc venerabili viro mī-
ta bona p̄dicanda audivi. q̄ videli-
cet cōtinuᵒ erat in libris. rarᵒ in o-
cioso sermōe. raro sine missa. devo-
tus in horis et orōnibȝ suis. zelator dī

uplie et religionis. castitus totus ita
quod creditur virgo decessisse. Ad idem va
let exemplum quod habes infra capitulo. pri
Tertia mo attendat autem
tutela est carnis maceratio
o piciunium et subtractione alimen
torum. Propter quod pater noster in regula pre
cipit dicens. Carnem vestram domate ie
iuniis et abstinentia esce et potus
quantum valitudo permittit. Signanter
dicit domate quia ut ait iheronimus
nichil sic inflamat corpora et titil
lat membra genitalia sicut indiges
tus cibus. quia venter mero estu
ans spumat in libidinem. Unde quod
sancti patres arctissima ieiunia servaue
runt. et mire abstinentie fuerunt ita ut
sicut ait iheronimus languentes monachi a
qua frigida utuntur. et coctum ali
quid accepisse luxurie fuerit. De hoc
plura exempla sunt in vitis patrum. Le
gitur enim de beato hilarione quod cum ad
huc adolescentes cogitationibus prava
vis impugnaretur ac stimulis carnis
ad incepta voluptate titillaretur.
iratus sibi pectus pugnis verberauit
quasi cogitationes cede manuum pos
sit excludere. Ego te inquit aselle affi
ciam ut non calcitres. nec te ordeo a
lam. sed paleis fameque ac siti confici
am. per estus et frigora ac laborum o
nera te premam. ut cibum potius quam
lasciuia cogites. Ergo succo et
paucis caricis post triduum vel quatri
duum deficientem animam sustenta
bat. orans frequenter psallens et ras
tro humum fodiens. fiscellas quoque t
texens ut ieiuniorum laborem labore
operis duplicaret. Nicolaus igitur ni
colaus de tolentino tante austeritatis
et abstinentie fuit quod infra xxx annos

numquam carnes oua pisces ac alia pin
guia nec lacticinia manducauit.
Ad hanc etiam tutelam pertinent vigi
lie. que etiam multum macerant corpus.
Quidam frater congestus est cuidam se
ni quod infestatur fuit a cogitationibus.
Cui respondit senex. Ego in hac cau
sa numquam temptatus sum. De quo verbo
cum scandalizaret frater eo quod super natu
ram humanam locutus esset. senex sic
exposuit. Ex quo inquit factus sum mo
nachus non sum saciatus nec pane nec
aqua nec sompno. nec horum omnium
cogitacio me permisit habere pug
nam quam tu dixisti
Quarta tutela est corporis cas
tigacio. videlicet non solum ieiuniis
et vigiliis sed etiam disciplinis et
lesionibus corporalibus puta per aspe
ritatem vestitus. duriciam strati. per pla
gas verberum et huiusmodi. Exemplum in
apostolo paulo qui cum sensit stimulum
carnis ait in cor. ix. Castigo cor
pus meum et in servitutem redigo.
Item exemplum in beato iheronimo quem
gravius vexabat passione stimuli
ita ut dicat in epistola ad eustochi
um. Quociens ego ipse in heremo consti
tutus putabam me romanis inter
esse deliciis et scorpionum et ferarum
tantum socius sepe choris intereram pu
ellarum. Pallebant ora ieiuniis et
mens desideriis estuabat in frigido
corpore et ante hominem sicca carne
premortuum sola libidinum incendia
bulliebant. Qualiter autem iste vir sanctus
maceraverit et castigaverit corpus suum
quantum ad has duas tutelas scribit
de eo beatus augustinus in epistola ad cirillum
Vinum inquit et siceram aliqualiter non
gustauit. Ab omni carnium et piscium

esu ita se abstinuit q vix ea noi
nare volebat. Coctū quid nō ni
si in vltia egritudie bis cōcedit. Ci
licio sacco carnē velut ethiopē
macerās. desup pāno vilissimo
īdutus se tegebat. Stratū aliud
nisi terrā nūq sciuit. Nō nisi sel
fructibꝫ aut herbarū folijs aut
radicibꝫ pastus in die. Ter ī die
cōtinue carnē duris v̄beribus
flagellabat. ita q ex eiꝰ corpe ri
uuli sanguis effluebat. ¶ Exem
plū etiā in bt̄o benedicto q̄ cū
ex recordacōe cuiusdā feīe q̄m
aliqn̄ viderat instictu diaboli
tēptacōis igne totꝰ inflāmatus
esset. pcicit se nudū int' vrticas
et spinarū ac veprium densa fru
teta. et se in illis spinarū ac ve
priū aculeis et vrticarū incēdi
is tā diu volutauit. donec ex eiꝰ
toto corpe vulneratus exiit. et
sic p cutis vulnera eduxit a corpe
vulnꝰ mētis. q̄a voluptatē trax
it in dolorē. Cumq bene arderet
foris. extīxit qd̄ illicite ardebat
intus ut ait gregoriꝰ secūdo dialo
gorum. ¶ Itē fertur exemplū de bt̄o
nicolao de tolētino q ipe duris
v̄beribꝫ penibꝫq alijs corpꝰ suū
in seruitutē aīe redigebat. Solis
paleis p aliq noctis horā conte
tus ferrea cathenula carnes p
pas castigabat tunicis asperis
recappeciatis utebat'. corpibꝫq de
licatis inuitis mollia vestimenta
fugiebat. ¶ Itē exēplū de frē hert
modo de gotha q acrimas cont'
libidinē sustinebat pugnas. et
sepe auscultātes secrete audiue
rūt in oracōibꝫ pstratū dicētē. Nō
consencio nō consēcio. Et ut incen
ua carnaliū tēptacionū ī se mor
tificaret ieiunijs crebris vigilijs
et disciplinis corpus suū casti
gauit. ita q creditur virgo pmā
sisse. ¶ Itē exemplū in vitaspm
de quodā solitario apud q cū
qdam mulier hospitata esset de
nocte. et diabolꝰ stimularet eū
eiꝰ in eā. ipse accēsa lucerna mit
tebat digitū suū in lucernam
Quē cū accēdisset ardorē non
senciebat ppter nimiā flāmā
concupiscēcie carnalis. et ita usq
mane fines incēdit oēs digito
suos et sic māsit īmaculatꝰ de
ea. ¶ Itē noui frēm q aliqn sti
mulo tēptatus de qdā femīa cū
ad cōcubitū incitaret. secessit in
partē. et excusso igne de lapide
tremū ardēs posuit sup membrū
genitale. itendēs sic igne igne ex
tinguere. qd et fecit. Nā exarso vel
nīe. ita lesus fuit q pluribꝫ dieb
dolorē habuit. ¶ Itē ab alio fratre
audiui quo ipse quādā vice dū
īcendio libidinis īflāmatꝰ esset
volēs p dolorē concupiscēcias ab
igere accepto cultello sūmitatē p
putij ad modū iudeorum sibi pcia
putauit. De quo vulnē sic lesus
fuit q stimulus pluribꝫ diebus nō
quieuit. Sed illud remediū nō
cōmendo. ymo de hoc multū co
phendi frēm illū. laudo tn̄ in eo
zelū castitatis. ¶ Est et aliꝰ mo
dus magis laudabilis et tolera
bilis ut p cruciatū corpis repri
matur ardor libidis ut in ipa hora
tēptacionis qꝰ fortiter se discipli
net cū aspera virga vel cū fla

gello aculeato. verberando se sup lū
bos et renes et ptes ibi circa. sicut
si quis seruū sibi rebellē atrocit
cedet. Tūc eni dolor ille plagarū
sensibilis repellit vel saltē remit
tit ardorē titillacōis illarū ptiū
corpis ut dictū est de bto benedic
to. hoc didici ab exptō q̄ michi i
quadā familiari collacōe retulit
hoc exemplū. Cū eni ipē in q̄da
nocte iacēs in stratu suo cogitaci
one turpiū ac carnis libidine g̃
uiter īpugnaretur ita ut dormire
nō posset. demū surgēs de lecto as
sūpta ōrone ad istud remediū co
fugit. cū aspera v̄ga et tenui se
circa illas ptes atrocit' verberādo
Sicq̄ trāquillitate adepta repo
suit se ad stratū et ptin' obdor
miuit. Et ecce p uisū apparuit
ei demō in forma ethiopis nutri
ens quedā bufone. et vtriq̄ tā de
mō q̄m buso isti valde īfesti erat
Iste aūt cū vna virga defendit se
cont' vtrūq̄. Post paululū de
mō quasi fugā ptendēs vertit t
gā. nec istū amplius molestauit
nec tn̄ bufonē deseruit. Tūc iste
ptendēs se a demōne triuphasse c̄
cū bufone adhuc pugnā sibi re
stāre. cū lapidibz eū ptecit c̄ mi
me tetigit. Tandē tenēs magnū
lapidē quadratū apud se leuauit
eū et sup bufonē eū ptiēs ipm
contriuit et tūc demon aufugit.
Statīq̄ relator iste euigilans
īntellexit visū. q̄a in ethiope demō
in bufone caro dat' intelligi q̄
vtriq̄ in tali īpugnacōe cōcurre
solent. Demō ei tēptando sugge
rit ab ext' cōcupiscētia carnis intr'
cet ab īt'ra. q̄ uelut mr̄ a diabolo
quasi a p̄re cōcipit pcm̄ et parit
Iacobi i. Concupiscētia aūt cū cōce
pit parit pcm̄. Et utrūq̄ iste hos
tis p virga disciplinē q̄dē aliq̄
lit' abigit'. sed in v̄tute q̄ōri et la
pidis āgularis q̄ xpus est fina
lit' cōterit'. Vn̄ btūs ille p̄dicat'
q̄ puulos suos in cogitacionum
suarū īnitia allidit ad petrā. Nec
reuera illud erat vanū sōpniū
sed diuine ꝯpiciacōis indiciū. Na
iste expiebat' in se effualit' nō
solū ꝑ tūc. sed et postmodū p ali
q̄ tpm circiciula h'modi tēptaci
onis vires ī eo fuisse cōpetēter so

Quinta cautela ē ꝯpitas
Quersio in aq̄ frigidā. Vn̄ le
git' de scō bern̄do q̄ cū aliquā ocu
los in feiam defixos aliq̄diu te
nuisset. cōtinuo de se erubescēs ī
semetipm seuissim' vltor īsurgit
ac in stagnū gelidarū aquarū
īsiliens tam diu ibidē māsit. do
nec pene exāguis effcūs p dei g̃
ciā a calore carnalis cōcupiscē
cie totus refrigiut. Refert ceā
cesarius q̄ in cōna quedā nobi
lis cū in quodā castro esset sola
subito tā valide inflāmata fuit
ut ignē amoris tolerare nō pos
set. sed descendēs ad portariū cas
tri rogauit vt sibi cōmisceret. Cui
cū ille sicut vir bonus nō acquiesce
illa de castro exiēs ad fluuiū ad
pedē castri fluentē cucurrit. et il
li frigide aq̄ se īmersit. in qua ta
diu sedit donec fomitē libidinis
extingueret. Tūc rediēs ad porta
riū dixit grās agens de repulsa.
scdēs si michi dares mille aurei

mactas nō modo facere qd paulo
ante fecē te rogaui
Sexta cautela est orō ut sa
lutet hora passionis quis det se o
racōi. petens sibi mitti auxiliū
de sco. Et hoc remedio cōiter usi
sūt sci patres. Vn̄ dixit abbas io
hānes in vitaspm. Silis debet
esse mōchus hoī habēti ad sinis
trā suā ignē et ad dexterā aquā
Quotienscūqz ei succensus fuit ig
nis tollit de aq̄ et extinguit illū
Sic oportet mōchū facere ōni
hora ut qn̄cūqz turpis cogitacio
succensa fuit ab inimico tūc aquā
orōnis effūdat et extinguat illū
Itē btūs pachomi⁹ dicebat frīb3
Sicut ing̃ deus michi testis est se
pe audiui demones loquentes inter
se diūsas et varias artes suas q̄s
cōtra seruientes deo maxie cōtra
mōchos habet. Quidā enī ex eis
dicebat. Ego habeo certamē cōt
durissimū hoīem. et quoties ei i
mitto p̄uas cogitacōes. ille sta
tī surgit et p̄sternit se in orōne
cū gemitu orās sibi adesse diui
nū auxiliū. Ego aūt illo exurge
te cū grandi cōfusione egredior. I
tē alius autē demō dicebat. Ego q̄
obseruo cū ei cogitacōes imisero q̄
sentit suscipit et facit eas. Ideoqz i
q̄ senex frēs mei dilcīssimi semp
oportet ut custodiatis sensū et cūm
orm̄ inuocantes nomē dn̄i nri ihu
xpi. Quia sicut aīalia venenosa
fortiores herbe expellūt. ita cogita
cōes sordidas orō et ieiuniū repel
lūt. Itē exemplū de quadā virgi
ne religiosa īclusa quā sathanas
g̃uissime p̄stimulū carnis colaphi

zauit. Illa vero cōfugiens ad orō
nē cū lacrimis rogauit dn̄m ab
hac tēptacōe liberari. Cui orāti ap
paruit āgelus dicēs. Vis ab hac tēp
tacōe liberari? At illa. Volo domi
Dixit āgelus. Quotienscūqz īuaserit
te tēptacio dic illud psalmi. Con
ge timore tuo carnes meas a iudi
is eī tuis timui. Qd illa fecit et
Septiā cautela est dīna l
lcīo q̄a ut dicit aug⁹ in quo
dā sermone. assiduitate lcīonis
munit homo a pcō iuxta illū q
dicebat. In corde meo abscondi elo
q̄a tua ut nō pecē tibi. De hoc
eadē pte ca xxij circa pncipiū.
bol⁹ cū verba sacre scripture
p̄horrescat. Vn̄ sup eadē pte
in fine. Unde etiā ipse saluator
a diabolo temptaretur clipeū sacre
ture in q̄libet tēptacione ei oppo
suit. Nā ad primā tēptacionē
Non in solo pane viuit homo.
scd̄am ait scriptū est. Nō tēptabis
dn̄m deū tuū. Ad terciā vero di
Scriptū est. dn̄m deū tuū adora
et illi soli seruies. et tūc reliquit
diabolus. Ecce quō ad qualibet
tacionē textū sacre scripture alleg
ac p hoc triumphauit. Sic et nos
debem⁹. Unde aug⁹ sup canonicā
hānis omelia ij. Tēptatus est dn̄s
a diabolo. et quō ipse reppulit tēp
tacionē docuit pugnare milite. At
de quid ille responderit. et qn̄ tibi
lis tēptacio euenerit. dic illud et
Tēptatus est de gula quid dixit?
Scriptū est. nō in solo pane. Tē
tatus est de curiositate miracul
Respōdit. non tēptabis x̄. Tēptat
de auaricia q̄ est ydolorū seruitus

quid r̃ndit diabolo. nisi qđ docuit
te quid respondeas. Scriptũ est
dñm deũ tuũ adorabis ꝛc̃. Hec au
gꝰ. Sic et tu cũ teptaris de luxu
ria obicias teptatori aliqđ verbũ
sacre scripture ei cõtrariũ et dic
scriptũ est. Nõ mechaberis. Vel il
lud. Fugite fornicationẽ. vel aliqđ
aliud verbũ qđ te a carnali amo
re retrahat et ad dei timorẽ inci
tet. sicut est illud. Nolite diligẽ mũ
dũ neqꝫ ea q̃ in mũdo sũt. iohis i.
Sup quo dicit augꝰ ubi sup. Te
nete fr̃es dei dilcõnẽ. q̃a talis est
quisq̃s q̃lis est eius dilcõ. Terrã
diligis terra eris. deũ diligis. quid
dicã. deus eris. Nõ audeo dicẽ ex
me. Scripturã audiam. Ego dixi
dii estis et filii excelsi oẽs. Ergo
si vultis esse dii et filii altissimi. no
lite diligẽ mũdũ. nec ea q̃ in mũ
do sũt. quia mũdus trãsit. et con
cupiscẽtia eius. Teneteis ista nõ
habetis cõcupiscẽtiã mũdi non
vos subiugabit. nec cõcupiscẽtia
carnis. nec cõcupiscẽtia oculorũ.
nec ãbicio seculi. et facietis locũ ca
ritati venienti ut diligatis deum.
Hec augꝰ. Prefatũ verbũ scripte
cõuertit btm nicolaũ de tolentino
de s̃clo ad religionẽ ut habes in
Octaua [sexta] pte iii c xi
[O]ctaua tutela est labor manuũ.
Vñ in vitaspm dicit abbas io
hãnes. Silis debet esse mõchus
hoĩ sedẽti sub arbore q̃ respiciẽs fe
ras diũsas et serpẽtes venientes ad
se cũ nõ poterit eis resistẽ fugit ĩ
arborẽ ut euadat. Ita et mona
chꝰ sedens in cella sua et respiciẽs
prauas cogitacões iimici venieñ

sup se cõfugiat per oracionẽ ad
dñm et saluabit. Ideo enĩ sci pa
tres laborauerũt sp ut euaderent
ĩsultũ malarũ cogitacionũ. et la
q̃os diaboli. De hoc sup eadẽ pte
ca xiiii. Vñ iheronꝰ ad rusticũ mõ
chũ. Fac aliqđ opis ut semp diabo
lus te ĩueniat occupatũ. et enu
meras diũsa opa de vno trãsire de
bet ad aliud. Subdit. In ĩtis ne
gociis occupabeis nullis cogitacõ
ĩbz. Silẽ ad demetriadẽ et habes
sup eadẽ pte c xxvi et xxvii. Itẽ
exẽplũ ad idẽ de frẽ heremita figu
lo qui cũ grauit molestaretur
a cogitacoĩbz suis fecit ex luto
plasma mulieris q̃si esset vxor
sua. et postea plasmauit q̃i fili
ã et tũc dixit cogitacoĩbz suis.
Ecce habes vxorẽ et filiã. n̄ncẽ
ergo ut magis ac magis exerceas
opa manuũ. ut possis pascẽ et
vestiẽ te et vxorẽ et filiã. et ita p
nimio labore macerauit corpus
suũ. et sic accedẽte diuina grã libe
ratꝰ est ab ĩpugnacõe illa. Itẽ ex
emplũ de sco arsenio q̃ p totũ tem
pus vite sue sedẽs ad opus manu
ũ suarũ habebat pãnũ in sinu
suo, pter lacrimas cõtinue decurrẽ
tes ex desiderio patrie. et sic oẽm ĩ
pugnacionẽ euicit.
[N]ona tutela est meditacio
Vñ ait cassiodorꝰ. Incipiamꝰ bo
nas cogitacões diligẽ et stati ab
hiis q̃ male sũt dignabit dñs li
berare. Qđ fit multipliciter. Primo
meõrando de morte. iuxta illud.
Memorarẽ nouissia tua. et ĩ eter
nũ nõ peccabis. Vñ btus bernđꝰ
docet in speculo suo q hõmo debet

se pone sup lapide quo mortui la
uatur vel sup feretru ut horrore
mortis abigat temptatio carnis.
¶ Scdo meditando de iudicio dino
et de penis iferni que p pctis de
betur ut saltē timore penaru co
cupiscētia refrenet. ¶ Exeplu de
quodā frē qui cu inflamaret li
bidīe dicebat p talibz debetur tor
mēta inferni. Proba ergo teipsu
si possis sustinēre igne eternu. et
mittebat digitu i igne. ¶ Tercio
meditando de pmio certitudinū legi
time. Vn aug9 in soliloqiis. Qn
to augetur spes illi9 vidende qua
vehemētius estuo pulchritudinis
tāto ad illā tot9 amor volupta
tis conuertit. ¶ Qrto meorando
vilitate pcti et nobilitatē aie.
quā indignu ducit hō velle se
dari tanta vilitate. ¶ Exeplu in il
lo pagano seneca q dicebat. Si
scire deos ignosciaturos et hoies
ignoraturos. adhuc ppter pcti
vilitatē peccare dedignarer.
¶ Qnto meditando de passione dni
¶ Exemplu singulare de filiis isrl
q cum ituebātur serpente eneu i
ligno suspensu sanabātur a mor
sibus serpetis. Sic nos ituendo
cordis oculis xpm in cruce sana
mur a morsu temptacoīs. Vn glosa
sup illud gala vi. Qui aut sut
xpi carnē suā crucifixerut cu vi
ciis et cocupiscēciis. Cogruit ingē
nitē deuocioni ut q dni crucifixi
celebram9 passionē vel medita
mur. repmendaru carnaliu vo
luptatu cruce nobis faciamus.
Nichil ei est qd tantu timeat dia
bol9 sicut arma passiois xpi. qr
ipse eis victus fuit. Vn origenes su
p epistolā ad ro ptractās illud v
bu apli. non ergo regnet pctm in
vro mortali corpe. Tanta est virtus
cruciis xpi ut si an oculos po
natur et in mēte fideliter retineat
ita ut in ipsā morte xpi intetus
oculis metis aspiciat. nulla co
cupiscēcia nulla libido. nullus furor.
nulla supare possit iuidia. sed co
tinuo ad eius pnciā totus ille pc
ti et carnis fugatur exercitus. Hoc
expertus aug9 in libro de cotepla
cione dni nostri ihu xpi dicit sic.
Cu me pulsat aliq turpis cogi
tacio seu ymaginatio recurro ad
vulnera xpi. Cu me pmit caro
recordatione vulneru dni mei re
surgo. Cu diabol9 parat isidias
fugio ad viscera dni mei et rece
dit a me. Si ardor libidis moue
at mebra mea recordatioe filii
dei extinguitur. Hec aug9. ¶ Audiui
quodā frē iuuene referente q quo
ciensciq; cu passio stimuli mo
lestaret siue de die siue de nocte
hac cautela ut ipse asseruit ute
batur q surgeret et iuit ad ecclam
et intēte respexit ymaginē xpi
crucifixi. et expiebatur in se teme
diu. ¶ Sexto meditando de deo amo
rose. de deo sponso et dilco aie. q
pro oi delectatioe mundi no vellet
in minutissia cogitatoe offendē. et
hoc est pscator qui trahitur a
malo solo ex amore dei. Vn theo
ad rusticu mōchu. Philosophi
sclī solent amore vetere amore
nouo qsi clauu clauo expellere. Qd
et assuero septe principes secerūt
psaciu ut vasti regine desideriu

aliarū puellarū amore cōpesce
ret. Illi viciū vicio p̄uū p̄uo re
mediatur. Nos amore virtutū di
uina supem⁹. Carnalis siquidē a
mor sp̄us amore supatur. desi de
riū desiderio restringitur. Eleuati
one ergo mētis ad deū et ad celes
tia. et gustatōe diuīe dulcedinis
refrigescit amor carnalis. Gusta
to enī sp̄u desipit oīs caro. vt ait
grego⁹. Itē btūs bern̄d⁹ septem
docet meditāda dicēs sic. Septē
sūt de essencia hoīs. q̄ si homo cō
sideraret in eternū non pccaret.
scilicet materia vilis. opacio turpis
exitus flebilis. status īstabilis. mors
tristabilis. dissolucio miserabilis.
et dāpnacio detestabilis. que ipsi
amant in p̄missis. ut patet.
Decia cautela est euitacio o
portunitatis p̄sone loci et t̄pis et
illud est vnū eoꝝ q̄ ponit crisosto⁹
sup math̄. Sex sūt inq̄t que incor
ruptā conseruāt castitatē. scilicet
sobrietas. opacio. asp̄itas cultus
ihibicio sensuū. raritas sermonis
cū honestate. euitacio oportunita
tis p̄sone loci et t̄pis. De p̄mis
q̄nq̄ patet in p̄missis. sed istud
sextū est valde necc̄m volēti serua
re castitatē. Quia ut puerbialit
dicit⁹. oportunitas docet furari.
ideo oportunitas est fugienda. In
ceteris enī viciis vincere possumus
diabolū resistendo. iuxta illud ia
cobi iiij. resistite diabolo et fugiet
a vobis. venerē aut vincere nō
possum⁹ nisi fugiendo. i cori. vi.
Fugite fornicationē. Vn̄ v̄sus
Cede venus cedit. ista magis īpro
ba ledit. Qua sp̄e martis. ce

dit victoria p̄thus. Hoc sciēs ille s
scūs ioseph illectus a dn̄a sua et
ad cōcubitū cōtractus. relicto pal
lio in manu e⁹ effugit ab ea. ut di
cit⁹ gen̄ xxxix. Helias eciā p̄pheta
fugit a facie iesabel ut dicit⁹ iij
regū xix. Vn̄ eciā sicut docet p̄us
ij ethicoꝝ ad concupiscibilia carna
liū delectacionū debent se habere
hoīes sicut senes troye ad helenā
q̄ quia p̄pter pulchritudinē suā
mētes alliciebat. senes troye or
dinauerūt ut p̄ ea p̄tereūtes an
tea clamaret. fugite fugite hele
na venit. Nunq̄ ergo religiosus
inueniat se solū cū sola exemplo
bti augustini qui nunq̄ cū muli
ere solus loq̄ volebat ubi eciā
secretū aliquid īterceet. Et si forte
aliq̄ carū ut sibi loq̄ dignaret
petebat. nunq̄ sine fratribus ac cle
ricis testibus cū eā cōuenire pmittebat
Vn̄ ipse hoc idē nos facere instru
it p hoc qd ait in regula. Vbicū
q̄ inq̄ fēie sūt. inuicem vestram pu
dicitiā custodite. Est eciā de muli
ere sola cū solo. sicut de latrone
reuelato sibi thesauro. Vn̄ btūs
bern̄d⁹ cū quadā nocte quedā
mulier in ei⁹ concupiscēciā accēsa
se apud eū in lecto posuisset. ille
eā senciēs clamauit latrones la
trones. Ad quā vocē mulier fu
git. familia surgit. lucerna incēdi
tur. latro q̄ritur. sed nō inuenit
Oībus ergo ad lcōs suos reuer
sis. mulier denuo surgēs bern̄
di lectū petit. sed ille latrones
latrones denuo exclamauit. la
tro iterū querit⁹. sed nō inuenit
et sic vsq̄ tercio mulier repul

sa vix tandē metu victa cessauit
Cū aūt sequēti die socij quererent
q̄re toties latrones sopniauerit
ille ait. Veraciter hac nocte insidi
as latronis sū perpessus. q̄a hospi
ta nitebat' michi auferre thesau
rū irrecuparabile castitatis. ¶ No
ui quēdam frēm magne religi
ositatis virū. qui nūq̄m cū aliq̄
muliere cā portā claustri siue in
confessionali solus sedē volebat.
sed semp ordinauit q̄ frē socius af
fuit si plures psone seculares nō
adessent. Et q̄uis hoc necessari
ū sibi nō fuisset p custodia sue
castitatis. hoc tn̄ facere voluit in
exemplū honestatis. ¶ Ad idē re
q̄re sup' pte pma c xij in fine
Undecimā est cordis ad alia disti
tio ut homo scilicet inueniat
materiā alicui' occupationis cir
ca quā cor suū verset. vel intra se
meditādo vel cū aliis cōferendo
vel alicui exercicio exteriori intendē
do utpote circa edificia tpalia vel
spūalia disponēda. Valet etiam
ad hoc multū implicatio cordis cū
ea adūsitates etiā si ab alio sibi
artificiose hui' modi cordis implicatio
o īgeratur. ¶ Exēplū in vitaspa
trū de quodā adolescēte in ceno
bio q̄ nulla corpis maceratōne
carnis flāmam potuit extinguē.
Cuq3 ad prēm monastij hec ei'
teptacio plata fuisset. hac eū il
le arte sanauit. Imperauit ei cui
dā frī graui et aspo ut iurgijs
et cōuicijs insectaret adolescente
et p' irrogatā iniuriā ipse pm'
veniret ad q̄rimonias. Cuq3 ipa
ta sibi pficeret insup etiā vocati

testes p eo loq̄bant' qui iniuriā fe
cerat. Ille igit' cepit flere cōtra
mendaciū oī auxilio destitutus
cotidie lacrime cotidie gemitus.
Expleto āno interrogatus a prē
monastij sup cogitatōib3 pristi
nis an aliq̄d moleste sentiret. rndit.
Pape viuē michi nō licet. et fo
Duodecimā Imitari libere
cautela est pura confessio co
gitationū ex quib3 q̄s impugnat'.
Quapropter in institutis prm statu
tū est vt iuniores fres senioribus su
is nichil de cogitatōnib3 suis sub
trahant. Alit' enī ut ibi dicit' sub
tilissi' diabol' illudē vel decipe
iuniorē nō poterit. nisi eū p ar
rogantiā siue p verecūdiā ad
cogitationū suarū velamē allex
erit. ¶ Vn̄ in vitispm dicebat q̄
dā pbatus senex ad quēdā frēm
impugnatū a cogitationib3 pessi
Non timeas fili nec abscondas co
gitatōes. ita enī cōfusus inmūdus
spūs discedet a te. Nichil enī ita
ledit virtutē demonū quō si quis
secreta inmūdarū cogitationū re
uelauit sāis prībus. ¶ Ad idē habes
exēplū sup' primo cā vij et in fin
te q̄sta c vij de serapione abbate
Terciadecimā cautela est custodia
cordis. vt videlicet homo
ro conamīs suis abscidat caput
pessimarū cogitationū. ¶ Vn̄ in vi
taspm legit' q̄ sanctus appollonius do
cebat fres cotidie ut insidias diabo
li q̄s per cogitatōes infert hoībus
in inicijs statim retunderent. Sic enī
aiebat cōstringet' caput draconis
et oē eius corpus emortuū reddet'.
Ob hoc enī mandat deus nobis

obseruac̃e caput serpẽtis vt nō oī
no statī ab ĩıcio recipiam⁹ malas
et sordidas cogitacões in corde nr̃o
Quãto ergo magis diffũdi nō cō
ueñt in sensibꝫ cogitacionũ fanta
sias. tãto etiã in ĩıcio recipi veniꝫ.
¶ Sciendũ aũt ꝙ et si nō possu⁹
ciuitac̃e cogitacões vniũsaliter si
gulas et hoc p imperiũ racionis
in nr̃a⁹ potestate est re de qua co
gitam⁹ sub racõe delcabilis vel
tristabilis apphendẽ utpote cibũ
aliq̃ ut delcãbile t' ut mortiferũ.
Sil̃r actũ carnalẽ potest apphe
dẽ vel delcãbilẽ corpi vel ut dãp
nabilẽ aĩe. Vnde cũ tibi ĩcidit co
gitacio de aliq̃ muliẽ. in potesta
te rõis est eã apphendẽ vt pulcrã
delicatã et vsui carnalis volup
tatis aptã. Vel apphendẽ eã ut
saccũ stercoꝝ. rethe diaboli. vene
nũ pestiferũ aĩe. Et scd̃m hoc tã
talẽ cogitacionẽ aut oblectãdo
suscipit. aut detestãdo abhorrescat.
Et hoc modo potest qs cogitacio
nes reprimẽ singulas et si non
oẽs ut dcm̃ est. ¶ Vñ quidã senex
in vitaspm̃ frĩ interogãti qd fa
cet de cogitacionibꝫ multas eũ ĩ
pugnãtibꝫ. rñdit. Nõ repugnes
cõtra oẽs. sed cõtra vnã. Oẽs eñ
cogitacões mechoꝝ vnũ habet
caput. Necessariũ ergo est cõsid̃e
rare q̃lis sit et adũsus illã renitẽ
et illa abscisa residue humiliãtur
Si aũt illi homo cõdelctatur. ĩ
possibile est discedẽ ab eo spm̃ for
nicacõis etiã aliꝫ p eo orantibꝫ
¶ Exẽplũ in vitaspm̃ de quodã
frẽ qui multũ molestabat a co
gitacõnibꝫ ĩmũdis. Qui abijt

ad quẽdã pbatũ senẽ rogãs ut ĩ
tẽte deũ oraret p eo. q̃a grauit' in
ꝙ ĩpugnat me passio fornicacõis.
Orabat aũt senex intẽte p eo. Sꝫ
ille nō adiut⁹ rogauit vt magis
et magis itẽrũ⁹ oraret. qd et fe
cit. Videns aũt senex ꝙ frequẽter
frẽ venit rogãs ut p eo itẽrũ⁹ ora
ret. cõtristat⁹ valde ãmirabat' q̃
re eũ dñs non exaudiret. Eadem
aũt nocte reuelauit ei dñs negli
gentiã frĩs et delcãciones corpeas
cordis eius hoc modo. Vidit sedẽte
illũ frẽm et spm̃ fornicacõis in di
ũsis mulierũ formis cũ illũ frẽs
ludente et ipm̃ cũ eis delcãri. Vi
debat aũt et angelũ dñi astante
et ĩdignantẽ grauit' cõtra
eũdẽ frẽm. q̃a nō surgebt
nec psternebat se in orõ nibꝫ
ad dñm. sed magis de lectabã
t' in cogitacõibꝫ suis. Dixit
ergo senex frĩ. Q̃a tua culpa
est hec qui cõdelcãris co gitacio
nibꝫ malis. Imposs bile est
eũ discedẽ a te spm̃ fornica
cõis aliꝫ oratibꝫ p te. nisi et tu ipe
penitẽcias et laborẽ assumas in
ieiunijs et orõibꝫ et vigilijs mẽ
tis cũ gemitu deprecans miam
dei ut possis resistẽ cogitacõibꝫ
malis. Nã et medici corpales
q̃uis oĩa cũ sũma diligẽcia fa
ciãt. si tñ infirm⁹ se nō abstine
at a noxijs cibis vel ab alijs q̃
solẽt ledẽ infirmãtes. nichil ei p
ficit cura et diligẽcia medici. Sꝫ
Sil̃r et in aĩe lãguoribꝫ licet cũ
oĩ intẽcione merẽtis et ex toto cor
de sc̃i pr̃es qui sũt medici spũa
les exorẽt misc̃diam xp̄i p eis q̃

bus oracionibus eorum se postulant ad
iuuari tamen nisi et ipsi cum omni inten
tione tam in oracionibus quam in opere spiri
tali que placita sunt studuerint. e
is negligentibus et resolutis et de
salute anime minime cogitantibus non
proficient oraciones sanctorum. Audiens fra
ter compunctus corde fecit secundum con
silium senis et recessit ab eo spiritus
inmunde passionis. Nec reputet
frater quasi modicum fedis cogitatio
nibus inquinari. Legitur enim in insti
tutis patrum sanctum basilium cesarie
se episcopum dixisse. Mulierem inquit
ignoro. et virgo non sum. intelli
gens corruptionem carnis non
tantum in mulieribus esse abstinencia. quam in
[...]tegritate cordis. que vere incor
[...]rupta perpetuo sanctimoniam
cor[...]poris custodit. Quapropter
illius [...] precepti iugiter meminisse
debe[...]mus omni custodia serua
tor tu[...]um. Dicit enim augustinus in quo
dam ser[...]mone quod oportet quod omnes
cogita[...]ciones nostre inmunde et i
nique et [...] sordide que puritatem
diuine ymaginis obscurauerunt ig
ne purgatorii consumantur. nisi
per penitenciam hic expientur. Fuit
quidam frater olim michi notus singu
laris vite et magni status in ordi
ne. qui ad vnum annum post mortem
suam apparuit in visione cuidam
deuote persone dicens se huiusque
fuisse in atrocissimis penis sed
nunc dei miseracione se fore libera
tum et celesti familie sociatum.
Admirans autem ista persona quod vir
tante sanctitatis qualis ipse fuit ab
hominibus reputatus. tanto tempore pe
nas gehennales sustinuisset. in

terrogauit propter quam causam tanto
tempore tantas penas luisset. At ille re
spondit. Propter cogitaciones prauas
quibus sepe in corde inquinabar quas
hic per penitenciam non dilui. licet a fe
dis actibus diuina preseruacione me cu
stodierit. Igitur castrandum est cor
non autem caro. Unde crisostomus super il
lud mathei xix sunt eunuchi qui
seipsos castrauerunt propter regnum
celorum ait sic. Non membrorum dicit ab
scisionem. sed malarum cogitacionum
interceptionem. Maledictioni enim est
obnoxius qui seipsum abscidit. nam
abscindere membra demoniace temp
tacionis est. Cum talibus autem nec
concupiscencia mansuetior ita fit sed mo
lestior. Aliunde enim fontes habet
sperma quod in nobis est et preci
pue a proposito incontinenti et men
te negligente. Et si ipsa sobria fue
rit. naturalium motuum nullum est
nocumentum. neque ita abscisio mem
bri comprimit temptaciones et tranquilli
tatem facit ut cogitacionis frenum.
Nullatenus autem propter zelum castita
tis abscindendum est membrum hec cri
sostomus. Quidam autem senex in vi
tis patrum tale dixit exemplum. Duo sco
lastici intrantes religionem et ha
bentes zelum euangelii sed non secundum
scienciam castrauerunt seipsos in men
te quasi propter regnum celorum. Quod cum
audiens archiepiscopus excommunicauit eos.
Qui credentes se bene fecisse et in
iuste excommunicati. iuerunt ad patriar
cham conquerentes de archiepiscopo et
iniusta excommunicacione. At patriarcha
audiens causam dixit. Et ego ex
communico vos. Iuerunt ad alium patriar
cham et eodem modo contigit eis. Dein

runt ergo ad seipsos. Eamus roma
ad papam. et ipse vindicabit nos
de omnibus istis. Venerunt ergo ad
papam dicentes. Nos venimus ad
te quia tu es caput omnium quia sic et
sic fecerunt nobis archiepiscopus et
patriarcha. Dixit eis papa. Et e|
go vos excommunico. Tunc dixerunt ad
seipsos. Isti episcopi sibi deferunt et con|
sentiunt. et idcirco in synodis con|
gregantur. sed eamus ad virum dei
sanctum epiphanium episcopum de cipro
quia propheta est et personam non acci|
pit hominis. Cum autem appropinqua|
rent civitati eius revelatum est ei
de ipsis et mittens in occursum e|
orum dixit. Ne intretis civitatem is|
tam. Tunc illi in se reversi dixerunt
In veritate nos culpabiles su|
mus. ut quid ergo nosipsos iustifica|
mus. Si illi nos iniuste excommuni|
caverunt. numquid et iste propheta. Ecce
deus revelavit ei de nobis. Et
reprehenderunt seipsos valde de cul|
pa quam fecerunt. Tunc videns deus
qui omnium corda novit quia se pro veri|
tate culpabiles agnoverunt. re|
velavit episcopo epiphanio qui et ul|
tro misit et adduxit eos et con|
solatus est eos et suscepit in commu|
ne. scribens de hiis archiepiscopo alex|
andrie dicens. Suscipe filios tuos
quoniam in veritate penitenciam ege|
runt. Item novi duos fratres qui si|
bi ipsis zelo iusticiae virilia ab|
sciderunt. credentes obsequium se pre|
stare deo sed erraverunt. Non enim
ferro sed religione querenda est cas|
titas ut xxxii q v tunc salvabitur.
Queritur autem quare displicuit ille qui
seipsum castrare ausus fuit secundum
hostiensem. Primo quia alienum in|
vadit et sic furtum facit. quia ne|
mo est dominus membrorum suorum ff ad
l. aquilia lib. ho. Secundo quia suspici|
us homicida reputatur propter homi|
cidii periculum quod sequi poterat sec|
tionem. Tertio quia inimicus
est dei conditioni l. v d. Si quis absci|
dit. Quarto quia presumitur quod in ali|
is omnem tirannidem exerceat qui in seipsum
ausus est sevire iuxta illud. Qui
sibi non parcit tibi vel michi quomodo
parcet. Et ideo tales non promoventur
et deiciuntur promoti. Ut extra de corpore
viciatis significavit. Et si obicia|
tur de sancto marco et origene qui hec
et huiusmodi ex instinctu spiritus sancti
commiserunt non sunt ad consequentiam
trahenda extra de reg. iuris quae a iure.

Quartadecima cautela est li vi
Quia angelorum sanctorum assistentia
ut cogitet homo angelos sibi semper
assistere et suum certamen intueri
dummodo et ipse pro viribus certare co|
netur. Erubescat igitur homo in presen|
tia angelorum feditati turpium cogi|
tationum consentire et tam eius cor su|
um inquinare. ac per hoc suos adiuto|
res sanctos angelos offendere. Hoc si quis
attente recogitaverit non modicum
retractivum a malis cogitationibus
habebit. et per hoc etiam angelos
magis in suum adiutorium incitabit.
Exemplum in ipso salvatore domino
nostro qui cum a diabolo temptatus fuisset
et ipse repugnando per omnia eum supe|
rasset et a se fugasset dicens va|
de sathana. sequitur tunc reliquit eum
diabolus et ecce angeli accesserunt
et ministrabant ei. Unde legitur
in vitaspatrum quod beatus abbas mo

ytes quodã tpe tã durissime ĩ
pugnabat a spu fornicatiõis q
in cella manẽ nõ potuit. et ad
btm abbatẽ ysidoꝝ iuit refe
rens ei ĩpugnatiõis violẽciam.
Qui cũ eũ consolaret verbis sa
cre scripture. nec tñ ad cellam suã
redire vellet. duxit eũ ad supeꝛi
ora celle sue dicẽs ei. Respice ad
occidentẽ. et respiciẽs multitu
dinẽ demonũ ꝑparatos ad pre
liũ. festinãtes qꝫ pugnare. Dixit
iterũ. respice ad orientẽ. Cũqꝫ
respicerẽt uidit innumerabilẽ choꝝ
ãgeloꝝ et gloriosũ ac splẽden
tẽ celestiũ virtutũ exercitũ. et a
it abbas ysidorus. Ecce quos ĩ oc
cidente uidisti ipi sũt q̃ eciã ĩpug
nãt scõs dei. Quos uidisti ad o
rientẽ ipsi sũt quos ad adiutori
ũ scĩs suis misit dñs. Cognos
ce ergo q pl'es sũt nobiscum
Hys auditis cõfortatus abbas
moises reũsus est in cellulã su
am gratias agens deo
Decia quĩta cautela est ali
cui' sã singularis deuocio. Vnde
scũs cirillus in eplã ad scm au
gustinũ scribit q erat quidam
iuuenis monachus et formosus et
virginalis pudicicie custos ꝓci
puus. Hic magnã deuocionẽ
habuit ad scm iheronimũ cui'
custodie se suis oronibꝫ sedule
cõmendauit. quẽ antiqu' hostis
varys temptamẽtis aggreditur
sed semꝑ a iuuene recessit cõfu
sus. Accidit aũt prẽm ĩfirmari
ad mortẽ. qui filiũ uidẽ oĩno
cupiebat. sed ipe potius elegit
prẽm suo frustrari desiderio q̃m

exire de monasterio. Tandẽ tñ victus
fratrũ sui cenoby ꝓcibus ad domũ
paternã iuit et patrẽ visitauit. r
manens ibi tribus diebus. tamen
affectus magno tedio eo q eius mẽs
ad monasteriũ estuabat. Contigit
bat autẽ ipm cũ sorore sua pulch
rima pris infirmi circa simul
consistere. casuqꝫ manũ sororis
tangẽ manũ fratris. Ex quo con
tactu ĩstigante dyabolo cor eius
tã vehemẽti libidinis stimulo ce
cidit iaculatũ q nisi timor verecũdi
e extitisset horrendũ scelus cũ soro
re cõmittẽ non expauisset et ex
tunc tam ardẽti concupiscẽcia fa
ciẽ sororis ĩprobis oculoꝝ visibus
ĩspiciebat. q redire ad monaste
riũ oĩno tedebat. et sic ꝑ tres mẽ
ses ibidẽ ꝑdurauit. Interea patre
cõualescente. et duobꝫ fratribus
pro suo reditu destinatis. qui prius
cũ tedio monasteriũ exierat cũ
maiori tedio regredit'. sed cor eius
a sorore nullaten' recessit. Itaqꝫ
cũ die ac nocte totũ suũ studiũ
esset quomodo ad sororẽ posset
tingẽ. Tandẽ dyabolus sibi tale
siliũ suggessit vt nocte mutato
habitu domũ patris lateter adi
ret. et sub thoro sororis lateret do
nec ipsa dormiẽte ad eã accederet
suã libidinẽ expleturus. Placuit
cõsiliũ. et sequẽti nocte sub silen
cio claues gerens manibꝫ ad fores
cenoby ꝑperauit. Ad ostiũ veniẽs dis
per totam noctẽ huc illucqꝫ dis
currẽs ostiũ nequiit ĩuenire. Stu
pore ergo ꝑterritus remanet il
la die in cella ꝓponens sequẽ
ti nocte facẽ quod nõ fecit. Cũqꝫ

uerū ad fores sequēti nocte ꝓperas
set accidit ei sicut prius et ita fere
per vnū mensē singulis noctibꝫ
euenit. Habebat autē iste mona
chus in cella sua ymaginē beati
et gloriosi iheronimi tabule īsigni
tam. cui diebꝫ singulis reuerentiā
exhibēs se eidem cōmendabat. Co
pleto igitur mense btūs iheronimꝰ
cuidā sancto viro monacho eius
de cenobij nocte apparuit. reuelās
ei qđ iste monachꝰ faciebat. mā
dans ut ei diceret q. ꝓpter reuerenti
ā sibi īpensā ipse eū hactenꝰ cus
todierat. et nisi se mox emendaret
ipse suā custodiā subtracturus es
set. Quod cū ille vir sctūs mane
facto indicasset isti. cepit detestari
et iurare se nescire quid diceret. as
serens ꝓpter cerebri vacuitatē illi
hec sōpnia euenisse. Sed iste au
diēs se per btīm iheronimū a su
o ꝓposito hactenꝰ fuisse īpeditū
reuerēcia solita eū priuauit. Et mox
sequēti nocte miser ad ostiū ceno
bij accedēs absqꝫ īpedimēto rese
rauit. et ad domū patris perueniēs
clam sub lecto sororis latitauit tā
diu donec eā dormire estimauit
Tūc lectū conscendēs et exspolia
tus vestibꝫ sororis se dextero lateri
applicauit. Adhuc soror leui dor
miens sōpno excitatur. et virum
iuxta se senciens manu admodū
expauescens. Duris emissis cla
moribus inuenīt hūc in lecto ia
centē. Mirātur parentes et stupēt
et oēs condolēt. Interrogat a filio
pr discriminis tanti causā reatū
filius sub silēcio cōfitetur. Volu
it gl̄osus iheronimꝰ hūc suā stul

ticiā experiri. ut in posterū humilior et
astucior fieret ad cauendū. et in p̄
lio se tuendū. et ne āplius exem
plo huiꝰ quis de sua sātitate con
fideret et speraret. Cernēs namqꝫ
monachus se a dyabolo decucpatū
delusū. et in tanta miseria captiuā
tū. ꝓtinꝰ gloriosi iheronimi suf
fragijs cui semp deuotus extiterat
suā miseriā et culpam vehementis
simā cognoscens in seipm̄ rediyt
et de eadē paterna domo lugens
et dolens ad fontē penitēcie ꝓpera
uit. Deinde vero in suo monasteri
o per duos ānos in maxima ab
stinēcia et asperitate se afflixit. et
tūc post dies modicos ex seculo fe
liciter migrauit. Aliud etiā exē
plū in eadē epistola scribit ad ide
de quadā scīmoniali iuuencula et
pulcherrīa. sed animi sapiēcia ual
de rara. et btī iheronimi deuotis
sima. que et eius ymaginē in cel
la sua habebat depictam. Cui in
uidens serpēs antiquꝰ cuiusdā
nobilissimi iuuenis aīm in eius
cōcupiscenciā incitauit. q̄ die et
nocte nō potuit aliud cogitare ni
si quō posset eam attingere. Cumqꝫ
nulla humana īdustria hoc ad
mitteret. tandē quemdā magū con
suluit. magnā pollicens pecuniā
si qđ optat perduceret ad effectum
At ille vocato demone nocte me
dia festine misit eū ad illā moni
alem. Demon ergo ad eius cellu
lā accedens nequaqꝫ ingredi po
tuit ymaginis beati iheronimi ti
more repulsus. et sic vacuꝰ reuer
titur ad mittentē. Quē magus de
cidens vocat aliū demonē nequio

rem mittens et illā citius ad huiꝰ
modi negociū peragendū. Fit
scđo id quod p̄mo. Qui etiā uoca
tus hanc voce̅ excelsā emisit. Si
me iheronime hinc simus recede̅
huc ultius nō reuertar. Ad quā
vocem stupefcā sc̄imonialis que
in oroībus in cellula ītērebat
et exultate oēs que erāt in ceno
bio grandi timore pculsse. cū de
mon a clamore nō cessaret. cu
cūt tremule ad illā cellulam
cruce se signātes. Cūq3 illū fore
spm nequā cognoscerent coniurāt
eū vt ad quid illuc venerit debe
at indicare. Qui narrās eis seri
ē. et quō catheuis igneis vinctus
a b̄to iheronimo detinētur. rogat
q3 eas ut suis p̄cibus ab ipō ihe
ronimo sibi postulent graciam.
Quō audiētes moniales et deo et
glorioso iheronimo laudes reddi
supplicit postulātes vt demone̅
nullatenꝰ reuersurū de eodem ce
nobio effugaret. Hic orationem
verbis finitis demon magnus
stridorib3 ex illo loco rediēs ad ma
gū. eūq3 diris verberib3 flagella
uit. At magus audiens virtute̅
iheronimi ad eius p̄coniū con
fugiens penitenciā egit. Iuuenis
vero vidēs se suo nephādissimo
desiderio frustrari amoris īsanī
a estuāte infelix laq̄o se suspēdit.
Narrauit michi quidā episcopꝰ
magnꝰ in quadā familiari collo
cucione. quō ipse olī in minorib3
cōstitutus ad quemdā sanctū cuiꝰ
nō recolo deuocione̅ habuit singu
lare̅. cuiꝰ etiā reliquias semper a
pud se ex deuociōe portare cōsueuit

Cū aute̅ quadā die familia emis
sa. ipse solus forte causa studij in
hospicio domus sue remāsisset. au
diuit fortiter pulsari ad ostiū. et
ipse putans aliquē esse de fami
lia sua. iuit et aperiēs ostiū inue
nit ibi pulchram muliere̅ que
dicebat se habe̅ sibi loqui. Qua i
tromissa eis cōsedentib3 inter loq
dū. iste cōcupiscencia carnis stimu
latus. eā ad cōcubitū puocauit.
quod nec illa recusauit. Cūq3 is
te iam ad actū carnale̅ se p̄pāu
isset. recordatus est reliquias de
uoti sibi sancti habe̅ apud se. co
tinuit donec reliquias pone̅t ext
cameram in qua erant. exhorrens
facinus si in p̄sencia illarū actꝰ
illius turpitudis exerceret. Cūq3
ergo sic occupāctur in dissoluen
do bursā reliquiarū cū suis nodu
lis et ligaturis. et in deportando
eas ad locū sequestratū. ecce qui
dā cū cumorosa īportunitate ad
ostiū domus pulsauit. At iste re
positis reliq̄is ad locū suū cogi
tauit p̄mitus illū pulsante̅ a
moue̅. vt sic cū bona oportunita
te valeret voluntatem suā exple̅.
Cū ostiū aperuisset vidit q3 erat
vnꝰ magnus dn̄s amicus suus
qui ad uidendū eū causa supuenit.
Ille vero dn̄s ꝑpendens istū in fa
cie. atq3 oculis totū inflāmatū
ait ad eū. Certe aliquid nequi
e apparet in te. dic michi quid sit.
Iste aute̅ amico nichil celare vo
lens. indicauit muliere̅ adesse ad
cuiꝰ cōcubitus iā dispositus fuerat
et iā expleuisset. nisi quia cū reli
q̄is occupatus fuisset. Quō ille au

diens sicut vir prudens ait. Vere bo
nus est sanctus iste. cuius reliquie
a patro pseruaverunt. Dimitte
ergo eum et ad alia solacia pperem9.
Sicque factum est. Et exinde iste reli
quias suas maiori devotione ve
nerabat. Cuius etiam sanctis meritis
non longe post ad apicem pasto
ralis psidentie in solempni eccl'ia
D promotus fuit.
E etiam sexta cautela sine qua
oes alie inefficaces existunt. est di
vine gratie conservatio. Hac caute
la usus est paulus aplus cum oes
alie sibi defuerent. Unde ei peten
ti a dno ut auferret ab eo stimu
lus. accepit responsum. sufficit tibi
gratia mea. et beatus qui habet
illam. Huic enim huiusmodi stimu
lus non solum non nocebit. sed cedet
ei ad coronam dicente bto iheroni
mo. Ille btus predicatur qui stati
ut ceperit cogitare. interficit cogi
tatus. et allidit eos ad petram. Pe
tra autem erat xpus. De hac petra
fluit nobis aqua gratie pdicte.
De hoc etiam habes supra cautela
qrta in fine. Hac cautela opus
est oibus. Unde aug9 ij confess. Quis
est inquit hoim qui suam cognos
cens infirmitatem audeat viribus su
is attribuere castitatem. atque innocen
ciam suam. dicente etiam sapiente. Cum
scirem quia nemo potest esse conti
nens nisi deus det. &c. Hoc considerans
idem aug9 x conf. dicebat. Dne con
tinentiam iubes. da quod iubes et iu
be quod vis. Hac etiam cautela
scilicet ptectionis divine gratie be
atus fr augustinus de ancona usus
fuit. Nam licet ipse in medio curie

lum positus utpote ad cuius imperi
um omnia que fiebant in curia man
fredi agebantur immunis tamen
pmansit divina se ptegente gratia
ab hiis viciis quibus illud hoim
genus implicari solet. Fecerat enim
sibi pertue virginitatis ppositum
quod usque ad mortem servavit. put
ex quibusdam verbis suis non ex iac
tantia. sed ex sanctitate primorum se
aliquando commendavit. Cum enim frater
augustinus quadam vice graviter egro
taret. assistebat ei quidam frater
huguitio noie. qui cum ex quodam
casu abiret. ait vir sanctus quibusdam
fribus pntibus. Ego inquit diligo
istum frem huguitionem sicut fili
um meum. licet numquam egerim unde fi
lium habere possem. et ipse semper re
cedit a me. et subticuit quasi pe
nitens eius quod dixerat. Ex quo ver
bo datur intelligi quod non solum in or
dine. sed in seculo existens ppositum
virginitatis servavit. Quod ver
bum voluit deus ex ore eius prola
bi. ut ex hoc daret intelligi qua
lis et quantus esset cuius vita pone
da erat aliis in exemplum. In eadem
curia regis licet oes cause tractan
de transirent per manus suas. pre
servavit tamen eum divina gratia
a ne vir sanguinis esset. qui edifi
caturus erat domum dni. quia pa
ter et pastor ordinis futurus. Un
de se ab illis retraxit iudiciis et
consiliis ubi de fundendo sanguine
tractabatur. Immunis etiam fuit
ab illicitis muneribus quibus iu
dices et causarum tractatores in
quinari solet. ita ut non iudex sed pa
ab oibus haberetur. Iuramenta etiam et

verba duplicia et extorsiones q̄
sepius in ciuis fiūt. ōino abhor
rebat. et in tantū eū diuina gratia
a ab hys vicijs que ad interitum
ducūt ꝓtegebat. ut iā q̄d futurū
deus in eo ꝓuiderat aliq̄liter plu
ceret. Denique hanc cautelā diui
ne gr̄e pro custodia pudicicie ex
optat nobis p̄r noster aug⁹ in re
gula ubi dicit. Deus enī qui ha
bitat in vobis etiā isto modo cus
todiat vos ex vobis. Ubi dicit hu
go. Non enī sufficiens est nr̄a custo
dia nisi assit diuīa. Nemo est qui
pudicitiā possit custodire aut ī se
ip̄o aut in alio nisi p deū. Sed si i
p̄e habitauit in nobis poterim⁹
per ip̄m. q̄d non valem⁹ per nos.
Sic ergo studeam⁹ viue̾ vt nos
in ipso et ipse in nobis dignetur
habitare. vt casti p ip̄m esse possim⁹.
Tūc enī deus habitās in nobis c
custodiet nosip̄os. et ipse ꝗde ex no
bis custodiet fr̄es nostros. vt sic p
deū impleam⁹ q̄d nobis p̄cipitur
Inuicē vr̄am pudiciciā custodite.

Preter cautelas sūt quedā a
lie predcās particulares q̄s ad
consequentiā trahe̾ nō oportet. si
cut est fetor mulieris mortue. Que
admodū legit̄ de quodā qui affli
gebat̄ cogitacōnibꝫ de quadā mu
liere. quā cū audisset mortuā. tu
lit de cadaue̾ eius. et cū eū inua
deret cogitacio posuit putredinem
illā ante nares et oculos dicēs.
Ecce habes desideriū tuū. saciare
de ea. Q̄d factū et si q̄s naturali
ter horreat. non tū pigeat intē
cionaliter imitari. vt videlicet re
cogitet p̄sonā illā circa quā co

gitacione versat̄ ee mortuā. et
cito in cadauer putridū conuer
tēdā. Ymo si quis etiā mulieris vi
ue putredinē et īmūdiciā bene
cōsideraret horre̾et utique. et nō solū
turpit̄ ei cōmisceri. sed etiā abhor
re̾et ore vel corde tractare. Hīc con
suetudinē habebāt antiqui p̄res
q̄ cōuenientibus eis ad celliam po
nebat̄ peluis cū aqua. et fiebat̄
oro pro eis q̄ tēptacionibꝫ labora
bāt. Lauabāt autē oēs fr̄es ma
n⁹ suas in pelui. et si quis fratrum
tēptabat̄ ꝓfundebat̄ aqua illa.
atque ita statī purgabat̄. loco hu⁹
aque hodie succedat aqua benedic
ta. et valeat q̄ntū potest. Sed sa
ciendū q̄ inter cautelas p̄missas que
dā sūt corporales. quedā sp̄uales. e
go plus amplector sp̄uales q̄ alias
q̄ ut dicit ap̄lus ij ad cori x. ar
ma milicie nr̄e nō sūt carnalia
sed potēcia deo ad destructionem
municionis. De cōsūmacōe vere e
perfecte castitatis C xxi

Et si īpossibile videat̄ sc̄dm
legem corpis ignē carnalis
concupiscēcie in nobis posse extīgui
nulli tamē dubiū esse debet sc̄dm
tradicionē cheremonis abbatis qu
describit iohēs cassian⁹ in collacō
bus p̄rm. quī ita fornicacōis ēe
īmūdicie de mēbris nr̄is possim⁹
abole̾ contagiū. sicut auariciā de
corde nr̄o abscīdim⁹. Videm⁹ enī
nōnullos sanctos viros auariciā
ōimode de corum cordibus abscidisse
sicut q̄ abrenūciauerūt ōnibꝫ q̄
possiderūt ꝓpter xp̄m. Qua̾ et si
milit̄ fornicacōis cōcupiscēcia de
mēbris nr̄is poterit exstirpari. Q̄d

probatur per apostolum dicentem. mortificate membra vestra que sunt super terram scilicet fornicationem et inmundiciam etc. et subdit avariciam. Eodem igitur modo fornicationis ardor extingui poterit quo avaricia. cum apostolus pari modo utramque mortificandam decreverit. Sunt autem plures castitatis gradus quibus ad inviolabilem mentis puritatem conscenditur. Et ut alia pretermittam que pre sui subtilitate nec mens nostra inspicere nec lingua proloqui valet quibus gradatim ipsius castitatis constructio cotidianis profectibus succrescat. Primus pudicicie gradus est. ne vigilans quis expugnetur in inpugnatione carnali. Secundus ne illius mens voluptuosis cogitationibus inmoretur. Tercius ne femineo aspectu vel tenuiter ad concupiscentiam moveatur. Quartus ne vigilans vel carnis motum simplicem sustineat. Quintus ne cum memoria humane generationis vel tractatus tactio vel lectionis necessitas ingesserit. ullus nec subtilissimus voluptatis assensus mentem perstringat. sed velut opus quoddam simplex humano generi necessario attributum. tranquillo et puro mentis contemplemur intuitu. nichilque amplius de eius recordatione concipiat quam si operationem laterum vel quibuslibet altius officine mente pertractet. Sextus castimonie gradus est ne illecebrosis fantasmatibus feminarum vel dormientes illudatur. Licet enim ludificationem peccato obnoxiam non credamus. est tamen indicium concupiscentie adhuc in nobis medullitus latitantis. Et ita demum quis ad beati Sereni quodammodo perveniet puritatem. Quam idcirco a predictis sex gradibus sequestravi. quia non solum possideri. sed etiam credi a rarissimis vix potest. videlicet ut eousque mens nostra castitatis puritate formetur. ut etiam naturali motu carnis emortuo. illum obscenum liquorem nature non proferat. sed quod illi beato scilicet Sereno specialiter divini muneris largitate collatum est. ad generalis precepti formam proponi non potest. Quicumque autem ad illum puritatis statum cordis intencione pervenit. ut iam mens eius ab illius passionis titillatione quieta consistat. ad illum sine dubio perveniet statum. ut talis inveniatur in nocte qualis in oratione. nec umquam talem se sentiat secretus. qualem se videri ab hominibus erubescat. nec in eo tale aliquid illi divinus oculus deprehendat. quod ab humanis aspectibus velit esse celatum. Et ita cum reperit suavi castitatis lumine iugiter delectari possit dicere cum propheta. et nox illuminatio mea in deliciis meis. Et subdit causam. Quia inquit tu possedisti renes meos. id est non mea industria vel virtute hanc pro meritis puritatem. sed tu mortificasti insitum meis renibus libidinose voluptatis ardorem. Sola enim divine gratie largitate hec puritas castimonie conceditur. nec per ieiuniorum vigiliarum. orationum. ceterarumque cautelarum supradictarum exercitia aliquatenus acquiri poterit. sed per talia homo abilitatur et disponitur ad huiusmodi gratiam assequendam. Narrat Valerius libro iiii c. iii de Xenocrate philosopho quod non senserit mulierem que iuxta eum accubuit

et sposponderat cu̅ illice. et alijs de
ridentibꝫ q̄ nō poterat flecte̅ eum
suu̅ illecebris. r̅ndit. pactu̅ victo
rie nō de statua. sed de hōie fuisse.
Posuerat eni̅ quasi pign9 contra
q̄ cu̅ flecteret alios. Et q̄a fuit q̄si
insensibilis ad talia. id ꝫ nō senti
ens vel appete̅s vomuit cu̅ statua̅
¶ De isto ergo et q̄busda̅ alijs ph̄is
instabat abbas german9 abba
ti cheremoni q̄ cu̅ ipi de deo et de
gr̄a nichil sauerit puritate̅ casti
monie eos possedisse. Ad qd̄ s̄cs
senex r̅ndit. Nequaq̄ credendu̅
est ph̄os assecutos vera̅ castitate̅
q̄lis a nobis exigit̄. sed habuerūt
quanda̅ porciu̅cula̅ castitatis. id ꝫ
continencia̅ carnis. vt tantu̅ carne
sua̅ a libidīe coarceret. Interna̅
vero me̅tis et corpis p̄fecta̅ puri
tate̅ non dicā eos ope assecutos
sed nec cogitacōe ipsa̅ attinge̅ po
tuerūt. Qd̄ etia̅ famosissim9 ille
socrates de seipō nō erubuit p̄fi
teri. Na̅ cu̅ quida̅ sapie̅s ipsum
intue̅s diceret. ecce oculi corrupto
ris puero͡r. et irruentes in eu̅ dis
cipuli eius cu̅ mag̅ri sui iniuria̅ ul
cisci vellet. ipo͡r i̅petu̅ hac sente̅
cia co̅pescuit. Quiescite sodales
etenī su̅ qd̄ dicit. sed contineo. Ex
quo manifeste p̄bat̄ commixtione̅
tm̄ turpitudinis dn̄ante ratione
in illis co̅pressa̅ non tm̄ desideri
u̅ et oblectatione̅ illius passio
nis de cordibꝫ eo͡r fuisse exclusa̅.
Certu̅ est eni̅ castitatione̅ nr̄am
q̄ in sp̄u est. nō posse nisi gr̄ac dī
tm̄ munere possideri. et in eis ee̅
solummodo qui deo tota sp̄us sui co
ntacōe deseruiunt. Ex p̄missis oī

bus concludit s̄cus cheremō. q̄ co
su̅matio vere et p̄fc̄e ac purissime
castitatis in hoc consistit. ut nec vigi
la̅tem mo̅rchu̅ ulla p̄stringat ob
lectatio libidis. et ut q̄escente̅ non
fallat illusio so̅pnio͡r. Sed cu̅ co
dormiente absq̄ me̅tis iactura com
motio carnis irrepserit. sicut sine
ulla titillacōe voluptatis est cita
tata. ita etia̅ sine ullo carnis pru
ritu conq̄escat. Et hac celeste̅ et
a̅gelica̅ puritate̅ potius q̄ huma
nam p̄pria in se et in suis co̅sili
bꝫ conte̅placōis intuitu admirat9
cognoscat. et ad eo͡r co̅sideracione̅
cunctos p̄uocat ita dice̅s. Venite
et uidete opa dn̄i que posuit p̄
digia sup terra̅. aufere̅s bella us
q̄ ad fine̅ terre. Q̄s eni̅ non mi
ret9 opa dn̄i qui illu̅ igne̅ libidis
que̅ prius natiale̅ et velut inex
tinguibile̅ esse credebat. ita isc̄e re
frigiusse p̄senserit. ut nec simplici
quide̅ motu corpis se sentiat ia
tari. Et postq̄ dn̄s sic abstulerit
bella concupiscentie in carne n̄ra. ac
nu̅ conteret tela ignita contra nos u
iente̅ et co̅fringet arma q̄bꝫ nos
dyabolus incessant i̅pugnat. tunc
terra̅ nostra̅ quiete possidebimus
et delectabim9 in multitudie pacis.
¶ Et quia huic celibatus statui nō
oe̅s capiunt. ideo dn̄s in euāgelio q̄
de eo loque̅s. sunt inq̄ eunuchi q̄
seipos castrauerunt p̄pter regnu̅
celo͡r. et addit. Qui potest cape
capiat. Intue̅s paucos eius cape
intelligentia̅. et pauciores eius ha
be̅ experientia̅. Unde iohe̅s cassian9
vbi sup̄ et sunt v̄ba s̄ci cheremōis
An vero hec q̄ de p̄fectione castitati

tis dicimus possibilia an impossibilia
sint, nemo certo examine diffinire
potest, nisi per experienciam longam et pu
ritate cordis ad consimilia meritis et
spiritus verbo domini dirigente pervenit.
iuxta illud apostoli. Vivus est sermo dei
et usque ibi pertingens usque ad divisi
onem spiritus et anime. Si quis autem huic
assertioni nostre fidem adhibere noluerit.
opto ut non ante de hoc disceptet. quam
discipline huius suscipiat instituta. Ce
terum frustra de cuiuslibet artis et
discipline fine contendit. quisquis non
prius omnia que ad consummationem
eius pertinent summo fuerit studio ac
virtute sectatus. velut si verbi gra
tia similitudinem mellis ex tritico. aut
ex raphani liniique seminibus lenissi
mi olei liquorem produci posse confir
mem. Si quis hoc penitus ignarus
assistat. nonne contra rerum naturam
hoc esse conclamabit. me velut ap
tissime auctorem mendacii deridebit.
Cui si ego testes innumeros qui hoc
se gustasse et vidisse et fecisse teste
tur exhibeam. racionemque insuper et or
dinem quo ille species vel in olei pin
guedinem vel in mellis dulcedinem
transferantur edisseram. ille autem in
stultissima persuasione et obstinatione
persistens. neget ab illis seminibus
quempiam dulcedinis uel pinguedinis pos
se produci. nonne magis notandi est
incredulus eius et pertinax contencio
quam sermonis mei veritas irridenda.
que multorum ac fidelium testium qu
alitate et evidentibus documentis et
quod his amplius est experientie pro
batione fulcitur. Hec ille. Attendat
autem quilibet sibi ne leviter de se
presumat perfectum se gradum castita
tis attigisse quantumcumque sit sanctus eciam
si demonia subiciantur sibi. Nam
de legitur de beato pafnucio quod tanta
districtione vixit multis annis ut cre
deret se a carnali concupiscencia penitus
liberari cum cunctis demonum infesta
tionibus se sentiret superiorem. Contigit
autem fratribus ei supervenientibus cum pa
raret aliquid quod apponeret. manum
suam aliquantulum igne combustam fuisse
et tristatus est quod flamma prevaluit
adversus eum cui demonia subiacieba
tur. Cum ergo post tristiciam aliquan
tulum obdormisset. ecce angelus dix
it ei. Cur pafnuci tristaris quia
nondum tibi placatus sit ignis ter
renus. cum adhuc in te resideat car
nalium commocio voluptatum. Vade
et apprehende nudam pulcherrimam
virginem. et si illam tenens tranquillita
te cordis immobilem senseris perduras
se. huius quoque ignis ardorem absque
omni dispendio poteris tolerare.
Hunc autem perfecte continencie statum vide
tur adeptus fuisse propheta david
de quo dicitur tercii regum i quod abisag
sunamitis puella pulchra nimis
dormiebat cum rege suo in sinu et
subditur. Rex vero non cognovit eam.
Quod non est attribuendum defec
tui etatis. sed perfectioni virtutis.
Nam senes et si forte impotentes ad
coeundum. tamen non sunt ad concupis
cendum. Unde dicebat ille senex. Ig
niculus adhuc vivit sub primo c
apillo. Simile ego audivi a quodam
fratre sene plus quam centenario. Hic in
terrogatus a nobis tunc iuvenibus
an ipse adhuc carnales concupiscen
tias sentiret. respondit. Ego adhuc sum
homo. Defectus ergo etatis non exclu

dit cōcupiscenciā carnis. Primo ple-
rūq; cū defectu etatis crescat carnalis
cōcupiscēcia saltē cordis. Vnde etiā
ego audiui ab vno sene sc̄īssime ui-
te quasi nonagenario. quō ipse ī
illa emortua senectute sua sustinu-
it uehemēciores īfestacōes carna-
lis cōcupiscēcie q̄ ipse vmq̄ in su-
a p̄senserit iuuētute. ita ut etiam
dyabolus sepe in specie pulcherri-
me mulieris oculis suis visibilit̄
appareret. De cui⁹ cōcupiscēcie illece-
bra conquerebat̄ se q̄m plurimū
molestari. Et dicit crisosto⁹ q̄ hec
cōcupiscēcia carnalis scilicet deci-
cit puericiā. p̄dit iuuētutē. illaq̄t
et inq̄etat emortuā senectutem.
Racio aūt quare senib; magis
molestus est hostis potest esse. q̄a
ut dicit grego⁹ xxxii moliū. Antiq⁹
hostis plerūq; hōibus tūc grauio-
res culpas īgerit. cū prescītis vite
terminō illos cōpingere cognoscat.
Non igit̄ est credibile q̄ tantus p̄-
pheta et tante perfectionis vir sanus
uidelicet dauid exposuisset se pe-
riculo īmūde concupiscēcie. recipi-
ēdo puellā pulcherrimā nudā
in sinu suo. si nō virtute consum-
mate castitatis. et vere cōtinēcie
diuino munere possedisset. Et hoc ui-
det̄ innuere glosa et est ieronimi
sup eodē passu que dicit sic. Que
est ista sunamitis vxor et virgo
tā feruens ut frigidū calefaceret.
tam sc̄ta et casta ut calentē ad li-
bidinē non p̄uocaret? Ad hoc fa-
cit qd̄ dicit origenes sup ep̄laz ad
rō li iiii p̄tractās illa verba ap̄li
q̄ abrahā nō est īfirmat⁹ fide sa-
licet de p̄missiōe p̄sciat. nec cōside-

rauit corpus suū iā emortuū cū
fere centū annoꝝ esset. et emortu-
ā vuluā sare. Vbi dicit origenes.
Dicim⁹ abrahā non īfirmitate
etatis emortuū. sed s̄c̄dm illam v̄-
tute de qua ait ap̄lus. mortifica-
te mēbra v̄ra que sūt sup terrā.
Fuit ergo in illo mortificacio ista
mēbroꝝ. nō incitabat̄ luxuria nō
vtebat̄ libidie. Hoc idē erat et ī
sara. Et ideo scriptū est de ea. q̄a
defecerāt sare fieri muliebria. Nō
enī erat in illa lasciuia mulie-
bris. aut īcontinēcie dissolucio.
neq; in vsū libidinis p̄capitabant
s̄ īuiti. sed solū ad p̄missū diui-
nū de posteritate aspirabat. hec
origenes. Consilia dicit aug⁹ in li-
bro de bono cōiugali ubi etiā non
īpar dicit esse meritū celibat⁹ iohīs
et continēcie abrahe. De quo etiā dicē
īfra p̄te tercia ca vii. Sic etiā dicē
possum⁹ de dauid q̄ nō obstante
īfirmitate etatis sue potuisset cog-
nouisse abisag. sed s̄c̄dm virtut̄
mortificacōis predicte cōtinuit.
Intelligendū est ergo illud ver-
bū. Rex vero nō cognouit eā. nō
solū de actu carnalis copulacōis
sed nec cōcupiscēcia carnalis de-
lectacōis. Vnde bene dicē potuit
verbū sup̄ inductū. venite et vi-
dete op̄a dn̄i ꝛc. Que etiā statū
p̄fecte cōtinencie uidet̄ b̄tus ber-
nardus quodāmodo attigisse. de
quo legit̄ q̄ cū quadā nocte pu-
ella quedā instīctu demonis in
lecto viri dei dormiētis se nudam
īiecisset. ille eā senciēs cū oī pace
et silēcio partē ei lectuli quā oc-
cupauerat cessit. et in latus alte-

rū se vertēs obdormiuit. Misera
vero illa aliq̄mdiu sustinēs et ex
pectans. et deinde palpās ac sti
mulās. nouissime cū imobilis
ipse psisteret. illa licet ipudētis
sima esset erubuit et horrore in
genti et āmiratōe pfusa surgēs aufu
git. Hanc etiā castitatis pfectio
nē attigisse uidet ille pbatissim⁹
mōchus de quo legit in uitaspa
trū. q cū ipse cōfectus esset grāui
īfirmitate deportabat de mōste
rio ad cellulā cuiusdā virgīs fa
mule dei. que ipm melius resp
cēt q̄m possent fr̄es. Ipsa autē
cū ōni veneratōe sustinēs eum
ministrauit ei ppter deū. Cūq tribz
et āplius ānis ministrasset ei. ce
perūt hoīes suspicari q mōch⁹
nō habet sincerā cōsciēntiā de
virgīe. utpote q̄ tanto tpe solus
cū sola cōmanebat. Monachus
vero audiēs hec deprabat deū
p famula dei ut redderet ei merce
dē p tam sedulo obseqo suo.
Cū aūt appropinq̄sset dies tnsi
tus ei⁹ cōuenerūt ad eū q plu
rimi sci seniores et fr̄es de mōs
terio. Et dixit eis iste mōch⁹. Ob
secro vos dn̄i et pr̄es et fr̄es ut
cū defunctus fuero tollatis bacu
lū meū et plātetis eū sup sepul
chrū meū. et cū radices miserit
feceritq fructū. tūc scietis. quia
munda est cōsciēcia mea a famu
la dei q̄ michi ministrabat. Si aūt
nō fronduerit. scitote. q̄a non fui
mūdus ab ea. Cū ergo vir dei ex
isset de corpe. plātauerūt bacu
lū eius sicut rogauerat sup se
pulchrū eius et frondiut. et ac

cedente tpe ptulit fructū. et mira
ti sūt oēs glorificātes deū. Quā e
tiā arbustulā scribit beatus ihēo
nim⁹ se uidisse. Que statuta regu
le et cōstitucōes ordinis ad hanc
scam cōionem reducuntur. Ca
Qualit singla p[ar]tis xxxii
capla hui⁹ scd̄e ptis singu
lis certis clausulis regule
innitant. et circa eas v̄sent. in ip
sis singulis caplis descriptū est.
Quō aūt et que contēta in cōsti
tucōibus ad capla eiusdē ptis re
ducātur. pspiciendū est. et p hoc
etiā pate potēit q capla cōstitu
tionū ad quas clausulas regule
referātur. Ad primū igit capi
tulū hui⁹ scd̄e ptis et ad clausu
lā regule ubi contētū refert pho
emiū cōstitutionū. Ad scd̄m terci
ū q̄rtū capla reducūtur contenta
in hys cōstitutionū caplis. ter
ciū q̄rtū septimū xxx xxxi xxxii
xxxiii xxxiiii xxxv xxxviii xxxix
xl xli. Ad vm vi vii viii et ix ca
pla reducūt contēta in hys capi
tulis cōstitutionū xliii in parte
xliiii et xlviii. Ad xm caplm ptī
nēt contēta in xiii caplo iiii et xxx
iiii et xxxv caplis cōstitutionū.
Ad xi xii ptinet contēta in xiii ca
plō cōstitutionū. Ad xiii caplm
ptinēt contēta in xiii ca cōstitucōis
Ad xiiii ca. h⁹ scd̄e ptis ptinet p
hemiū et xviii caplm cōstitucōm
In xvo xvio xvii xviii xix xx xxi ca
plis locū habēt cōtēta in pmo
ii vi viii et xo caplis cōstitucōm
In xxiiii xxv xxvi et xxvii caplis
locū habēt quedā contēta circa
finē scd̄i capli et xxix ca. con

stitucionum. ¶ Ad xxvi xxix xxx et
xxxi capitula huius partis pertinet conte-
ta et .ix. xv et xliii in parte capitulis
constitucionum. Explicit secunda vitas
fratrum heremitarum sancti augustini

Incipiunt capitula tertie partis

De conditione temporalis possessionis
quando incepit. et qualiter ab
ab exordio rationalis creature sit us-
que ad tempora beati augustini deducta. I

¶ De diversis modis vivendi secun-
dum diversa tempora in hac conditione que
omnia censentur communia. II

¶ Qualiter beatus augustinus primus
apostolicam conditionem per regulam reno-
vavit. III

¶ Quod regula sancti augustini super
actibus apostolorum est fundata. IIII

¶ Quod regula sancti augustini tam ha-
bentibus quam non habentibus predia sit
communis. V

¶ Quod magis conformis est regule
sancti augustini non habere predia et pos-
sessiones quam habere. VI

¶ An fratres ordinis heremitarum sancti au-
gustini possint habere possessiones. VII

¶ Quod non est decens nec expediens
ordini heremitarum sancti augustini com-
muniter habere predia et posses-
siones. VIII

¶ An fratres ordinis heremitarum sancti au-
gustini possunt habere redditus seu
convent' in com. seu persone alicui
in speciali. IX

¶ Qualis sit paupertas fratrum ordinis
heremitarum sancti augustini secundum sta-
tum quem nunc habent in ecclesia dei. X

¶ De relinquendo omnia in religionis
ingressu. XI

¶ De observantia vere et sancte pau-
pertatis. et fructibus meditatanis XII

¶ An et quomodo liceat fratri ordinis heremi-
tarum sancti augustini habere aliquid in spe-
ciali. XIII

¶ Quomodo deus vitium proprietatis in
religiosis ut plurimum per seipsum ul-
ciscatur plaga male mortis exemplo
antiquorum. XIIII

¶ Ad idem exempla modernorum. XV

¶ Quare deus per semetipsum est ul-
tor huius criminis. et quod etiam in hoc
est divini iudicii executrix. XVI

¶ Que puncta statutorum regule et
constitucionum ordinis ad hanc conditio-
nem terciam pertineat. XVII

Explicunt capitula tertie partis

Incipit tertia pars

De conditione temporalis possessionis quando
incepit. et qualiter ab exordio rationalis
creature sit usque ad tempora beati augus-
tini deducta. Capitulum I

Beati pauperes spi-
ritu math. v. Super
quo verbo dicit
glosa pauperes
spiritu hii sunt qui o-
mnia habent et ni-
hil possident. Tales erant illi de qui-
bus dicitur in actibus apostolorum. nec quis-
quam que possidebat aliquid suum esse
dicebat. sed erant illis omnia communia. Hec
itaque sancta paupertas que in conditione
temporalis possessionis consistit. est no-
bis multipliciter commendata.

¶ Est enim nature legibus complanta-
ta. in veteri lege figurata. a pro-
phetis prenunciata. a philosophis
investigata. a principibus gentilibus
gratificata. ab ipso domino et salva-
tore nostro in seipso consecrata. et ver-
bis commendata. ab apostolis

pbis xpiq3 discipulis seruata et p
dicata. ab euāgelistis scripto robo
rata. a fidelibz p̄mitiue ecc̄e accep
ta et obseruata. Demū a bt̄o augus
tino preceptore nr̄o per regulā re
staurata. Primo inq̄ hec sancta
paupertas est nature legibz cōplā
tata. Ab exordio enī racōnalis crea
ture de iure naturali et diuino oīa
fuerūt cōīa oībus. Iure aūt hūa
no introducta est ,ppriaetas ut hoc
diceret̄ meū et illud tuū ,put habe
t in decretis viij d c i. Vnde aug᷒
sup iohem. Iure inq̄ diuino dn̄i
est terra et plenitudo eius. Paupe̅s
et diuites deus de vno limo fecit.
et paupes et diuites terra vna
supportat. Iure aūt hūano dic
t hec dom᷒ mea hec uilla mea.
Et subdit. tolle ius īpatoris ꝛ q̄s
audet dic̄e hec uilla mea ē. Vn
s'tis clemens papa ex̄ iiij. et po
nit̄ in de xij q i dilectissimis sic aīt.
Cōīs uita oībus est necc̄ia frēs.
et maxie hys q̄ deo irreprehensibi
lit̄ cupiūt militare. et uitā aplō
rū eoꝝ q3 discipuloꝝ imitari. Cōīs
enī usus oīm qui sūt in hoc mū
d
oibz ec̄ hoibz debuit. ſ; p inīqta
tē alius dixit hoc ēē suū et
al᷒ istud. et sic īter mortales
facta est diuisio. Et subdēs alle
gat platonē. Sicut inq̄ nō po
test diuidi aer nec splēdor solis.
ita nec reliq̄ que cōīr data sunt
ad habēdū diuidi debe̅. sed habē
da esse cōīa. Cū igitur cōitas ex
iure naturali et diuino ,precesserit
,ppriaetas vero īoleuerit ex iure hu
mano. cōstat multo pfectius esse
cōīa oīa habe̅ q̄m ,ppria possidē.

et tāto maioris pfectiōis. q̄nto
diuiā institucio hūanis adinue̅
tionibz antefert̄. Et inde est q̄ cu
pientes se statui originalis rectitudi
nis cōformare. ,ppriaetatē rerū te̅
poraliū oportet a se penit᷒ abdi
care. Est eciā in vetera lege figura
ta. Preceptū enī fuit leuitis nich
il debe̅ eos in t̄ra eoꝝ possidē ut le
git̄ nuū xx. Viuebāt aūt de decīs
aliaꝝ tribuū. per q̄d figurata fu
it paupertas ecclasticaꝝ psona
rū que nichil habēt nisi in cōi.
Est deniq3 a ,pphis prenūciata.
psaias enī de talibz paupibz lo
quēs psalte xiiij ait. paupes fidu
cialit̄ requiescent. Et xxix ca. Pau
pes inq̄ hoīes in s̄co isrl̄ exulta
būt. Et idē lxvj ca. Et ad quē res
piciā nisi ad paupem. Et ,ppha ī
ps̄ Parasti in dulcedie tua pau
pi deus. Desideriū paupm exau
diuit dn̄s. que vtiq3 oīa et silia
nequaq̄ sane ītelligi possūt de
hys qui necītate sūt paupes. De
q̄bus dicit bt̄us aug᷒ in quodā
sermone. q̄ tales murmurāt. de
trahūt. īuident habētibz. rapiūt
et furātur. et si nō ope saltē volū
tate hoc face conātur. et tales nō
appellat saluator btōs. q̄a non
paupes sed miseri sūt putandi.
Intelliguntur ergo verba pdicta
,pphiarū de volūtarie paupibz
,ppter deū qualiū est regnū celo
rū. qualis fuit ille de quo pnū
ciauit zacharias ,ppha zachari
e ix. Exulta satis filia syon (?)
iubila filia ihrlm. Ecce rex tu᷒
venit tibi iustus et saluator ip̄e
paup ascendens sup asinam.

¶ Est etiam a philosophis investigata. Nam apud platonem illa civitas iustissime traditur ordinata in qua quisque nescit affectus proprios. Finxit enim plato quandam rem publicam in qua omnia essent communia. ut ponitur in decretis viii d. c. i et xii q. i dilectissimis. Unde etiam tullius. Dulcissima inquit rerum possessio communis est. Similiter et socrates philosophus de quo xii q. ii. Socrates. Item craton dyogenes et multi alii philosophi divitias contempserunt. Unde iheronimus contra iovinianum narrat de diogene quod habitabat in dolio et manu concava bibebat nichil volens habere superfluum. Item de eodem refert valerius libro iiii quod cum alexander ad eum in sole sedentem accessisset. hortareturque eum ut si quid sibi prestare vellet indicaret. Ille respondit. De ceteris nichil. de sole tamen velim michi non obstes. ¶ Est nichilominus a principibus gentilibus conservata. quia valde gratam eam habebant. Unde valerius libro iiii narrat de fabricio. quod ipse refutavit aurum et argentum sibi missum et alia preciosa. de quo dicitur ibi quod continentie sue beneficio sine pecunia predives erat. sine usu familie habunde comitatus. et locupletem illum faciebat non multa possidere. sed modica desiderare. Et ibidem de multis talibus principibus qui refutaverunt divitias. et quasi dedignabantur eas habere. Unde et seneca in libro de providentia ait. quod demetrius divicias proiecit onus illas bone mentis existimans. Et ibi sequitur. Non contempnas paupertatem nemo tam pauper quam natus. Et de eodem ait. Ego die q-

quo interdixit sibi habere aliquid. interdixit et aliquid posse. quasi dicat. nec aliquid voluit habere. nec aliquid petere. Item ad idem est exemplum supra parte secunda capitulo xxvi in fine. Isti siquidem principes et philosophi gentiles et si reliquerunt omnia. non tamen christum secuti fuerunt. ideo a perfectione paupertatis multum defecerunt. sed quasi eam sompniantes vel procul velut odorantes aliquale de ea noticiam habuerunt. sicut etiam de castitate supradictum est parte secunda capitulo xxxi. ¶ Est preterea paupertas solutaria et ab ipso domino salvatore in seipso consecrata. in eo quod ipse eam in summo in tota vita sua portavit a nativitate usque ad mortem. Ipse non homo veniens in mundum sicut ceteri in integritate originalis iustitie conceptus fuit atque natus. sic absque illibate iuris naturalis et divini in mundo extitit conversatus. Unde in ipso solo ius naturale illesum fuit. propter quod nullatenus subiacebat legibus humanis nisi in quantum semetipsum subicere dignatus fuit. Quare sibi te omnia erant communia. quia domini est terra et plenitudo eius. nec ipse sibi de toto rerum universitate quicquam vendi[...]ca tamquam suum debuit. quia huiusmodi rerum divisio quod dicitur meum et tuum ex iniquitate hominum processit. a qua ipse omnino immunis fuit. Ex quo patet quod paupertas christi fuit perfectissima et nobilissima utpote que erat illi connaturalis. Ad cuius plenitudinem nullus hominum attingere valuit. sed nec valebit. sed participare quidem possumus et debemus si eius veraces discipuli esse voluerimus. Unde ipse eam nobis multiplicit-

comendauit et ad eā nos inuitauit. di
cens math. v. Beati paupes spū ꝛc. Et
luce xiiii. Qui nō renūciauerit oibus
que possidet nō pt ꝛc. Itē adolescenti
interroganti qd sibi de pfectione deest
et. endit. Si vis pfectus ee vade et
vende oīa que habes et da paupibus
et veni seqre me. math. xix. Est
rursus hec paupertas ab aplis aliis
qz discipulis qui secuti fuerūt dnm
seruata et pdicata. et de petro et an
drea legit qd relictis retibus et naui.
hoc est oibus q possidebāt secuti
sūt dnm. et idē de aliis. Unde confi
denter dicebat petrus p oibus. Ec
ce nos reliquimus oīa et secuti su
mus te. math. xix. Et hoc idē fecerūt
dni alii pdicauerūt et docuerūt
ꝛc ut seqtur. Est cōsequēter hec
paupertas a xpi fidelibus in pmi
tiua ecclia acceptata et obseruata.
Nā post ascensionē dni xpi fide
les qui erāt in ihrlm in multitu
dīe copiosa possessiōes et substan
cias suas vendebāt. et pcia ponebāt
ante pedes aplorum et discipulorum
Nec quisqz eorum aliquid suū esse di
cebat. sed erāt illis oīa coīa ut di
citur actuū iiii. Signanter autē pone
bāt precia an pedes nō ad manus
quia ipsi sci apli et amici dei idig
na reputabāt agrorum pcia manī
bus cotrectari. ut dicit aug in ser
mone de tribus gñibus mōchorum.
Demū hanc scissimā paupertatē
aplicam iā diuturnitate tpis et te
piditate hoīm quodāmodo aboli
tā et deprauatā ut dcm est sup p
te pma ꝛc aplo ii aug p suā regu
lā renouare et restaurare cupiens
suis seruitoribus sic ait. et nō dica

tis aliqd pprium. sed sint vobis omnia
coīa. Dedit autē nobis pceptor nr
exemplū in seipso. Nā de eo legit qd re
gressus ad agros pprios. ppria do
mū. agros et qcqd aliud habebat
pprium vendidit et paupibus eroga
uit. et sic paup cū paupibus amicis
et fribus qui sibi adherebāt deo serui
re cepit in lege dni meditans die ac
nocte. Quā eciā paupertatē nec post
modū epus factus unqz deserere vo
luit. Unde ipē in sermone pallegato
dicit sic. Nos nō debemus habere
tpalia ad possidendū. nec ego qui
epus sum habē debeo nisi tm ad
dispēsandū. Et infra. Igitur fres mei
licet me in cathedra epali uideā
tis paupertatē sponsā tenere con
gratulor. qa ipsa est eciā xpi spō
sa. sactorum possessio. btorum vita. fide
liū securitas. clericorum ornamentū.
monachorum vita. nobiliū pulchri
tudo. diuitū magnificēcia. hec est
illa sca paupertas. quā qui tenet et
amat. nulla idigēcia laborare po
test. nec mirū qa sibi dat oīm do
miniū possidē. Et subdit. Estote i
gitur paupes fres mei. qm exaudi
uit paupes dns. et depcatione eo
rū audiet auris sua. Hec aug.

De diuisis modis viuēdi scdm
diuisa tpa in hac religione qua o
mia cōsent coīa. C. ii

Fuerūt autē diuersi modi
obseruādi hanc religionē
a tpe quo xpiana religi
o incepit. Primus modus fuit
in illa scissima religione ipius xpi
et aplorū. Cristus enī tamqz fu
dator paupertatis euangelice nich
il oīno possidē voluit i hoc mū

do iuxta illud luce viij. Vulpes fo
ueas habent et volucres celi nidos
filius aut hois non habet ubi
caput suu reclinet. et apli hoc i
de qd habuerut totu reliquert
Vn petrus in psona oim loquit
cofidenter. Ecce nos reliqm9 omia
Viuebat aut isti in coi de elemo
sinis hoim fideliu. Vn legit luc
viij quo mulieres queda seqban
t xpm et ministrabat ei de facul
tatibz suis iter quas erat mari
a magdalena et iohana uxor
chusi procuratoris herodis et susa
na et multe alie q a xpo erant
a spitibz malignis et ifirmita
tibz curate. Secudus mod9 fuit
iuxta forma aplor ut null9 xpi
an9 haberet ppriu sed cent illis o
nia coia. ita q no teneret predia
et possessioes nec hereditates. nec
reddit9. sed oia talia vendebant et
de precio venditois et aliis bonis
a fidelibz oblatis oes coiter viue
bat. vt habet ex actibz aplorum
et de hoc modo habet xij q i iu
dices et c scim9. Sed qritur quo
iste papa vrban9 presupsit mo
du institutu sub aplis imutare
Ad hoc dicendu q apli puidebat
p spm scm ecclesiam que erat i ihe
rusale dispgenda pp persecuti
ones iudeor et pp istante de
structione ciuitatis et gentis et
q trasitura erat ad gentes in qbz
firmada et pduratura erat ec
clesia illo tpe no expediebat eccie
habe predia in iudea. sed vende
batur vt dcm est. Sed postmodu
tpe vrbani cu ecclia esset ia quo
damodo firmata in gentibz p diu

sa loca de coi consilio epor et alio
ru fideliu ex ratione hec mutaci
o fuit ia predca vt xij q i futuru.
Tercius modus isurrexit postea
tpe costantini ipatoris et btu sil
uestri pape q fuerut circa anos
dni ccc xiij cu pax vniusalis ec
clesie esset data. tuc eni constati
n9 predia ecclijs tribuit. et cum
hoc ordiauit vt ecclia decimas
acciperet. sed et ipe donaria imen
sa ecclie cotulit. vt xcvi d costantin9
et xij q i futuru. Et ex tuc ecclia
libe recepit pdia et dominia bo
nor tpaliu. Sicqz ecclesijs ditatis
et ppl'o xpiano multiplicato cpi
nimiu occupabatur in dispesan
do vnicuiqz qd sibi opus esset. et
sic cepit ista sca coio que erat i
ter fideles. Vnde layci iceperut
sibi puide de ppriis. marie qui
no renunciauerut ppriis. pmo ha
be ppriu fuit eis cocessu. sed cleri
cis adhuc remanebat coia et de hijs
habet xij q i duo et c nolo et c non
dicatis. et iste erat tercius modus
Quartus mod9 exinde surrexit.
a cu a tpe sci siluestri cir vsqz ad
tpa sci augustini iter quos fluxe
rut circa lxxx ani cu laici xpia
ni ia multa haberet ppria hoc vi
dentes clerici etia voluerut habere
ppriu. qd augustin9 fratrs epus p
hibuit. statuens q clerici ei subiecti
seruaret coitate et viueret sine
pprio. Sed qa illud statutu male
seruabat et plurimi trasgressores
erant. ideo reuocauit statutu tole
rans q clerici marie qui nondu e
rant pmoti possent habe ppria si
vellent. nec ipe pp hoc eis tollet

clericatum. Postmodum de consensu cleri
corum suorum confirmauit primum statum
tum quod nulli clerici deberent habere pro
prium. alias deleret eos de tabula cle
ricorum. Hec ponuntur xii q i nolo
et c certe. De hoc eciam habes supra parte
secunda c xiii. et durauit iste modus
per multa tempora. saltem toto tempore quo uix
it beatus augustinus. ita quod augustinus
nullo modo admisit clericos habere
propria. Quintus modus viuendi suc
cessit post hec. Cum enim laici iam ha
bundarent propriis. sed non omnes clerici
inter se diuiserunt bona ecclesie laicis
pluribus egentibus. vel quia renunctia
uerunt. vel quia paupers erant. eo quod
nichil eis dabatur de bonis ecclesie que
debebant esse communia. Ideo tempore gelasii pa
pe qui sedit circa annos domini cccc xcviii
ordinatum fuit quod de bonis ecclesiarum et
redditibus ecclesie diuideret in quatuor
partes quarum una cederet episcopo et fami
lie eius propter hospitalitatem et sus
ceptionem peregrinorum. Secunda clericis
pro sedulitate officiorum suorum. Ter
cia fabrice ecclesie. Quarta pauperibus
et peregrinis eroganda erat vt hec
habetur xii q ii vobis. et c concesso.
et c mos. et sic isto modo adhuc bo
na ecclesiarum fuerunt communia saltem in
ter clericos. Sextus modus viuen
di demum successit. quia enim ista diui
sio in quatuor partes recessit ab aula.
bona ecclesiarum diuisa sunt in prebe
das que assignabantur canonicis et
clericis deseruientibus in ecclesia. qui ea
hiis non vt propriis sed ut communibus quibus
de sua prebenda primum sibi et suis
necessaria prouiderent. Si qua vero suis
necessitatibus superessent in communes vsus
ecclesie expenderent. Et sic adhuc ser

uabatur aliqualiter communitas sed tenuiter
hoc modo habetur xii q i c. Si ergo res
ecclesie. Sed postmodum est inductus
septimus modus qui seruatur hodie quod
clerici prebendas suas et ecclesiastica
beneficia possideant non vt propria nec
appropriata. sed ut communia suis vsibus
attributa que dispensant quilibet secundum
conscienciam suam. Si quis vero preter
hec aliunde habeat alia bona pu
ta de patrimonio aut sua industria
non tamen de rebus ecclesie acquisita.
talia possidet sicut propria. nisi quibus re
nunciauerit per professionem siue votum.
et secundum hoc doctores iuris glosant
omnia iura antiqua que dicunt clericos
non posse propria possidere. quod videlicet
intelligenda sunt de eis qui propria renun
ciauerunt. et qui preter bona ecclesie
nichil habent. Et de isto habetur modo
xii q i sunt manifeste. et extra de peculi
o clericorum per totum. Ex premissis appa
ret qualiter hec sanctissima communio regule
apostolice successu temporis semper plus et plus
laxata est. quia primo extendebatur
ad omnes christianos. sed paulatim remis
sa est in tantum vt eciam in clericis
beneficiatis vix eius vestigium de
facto valeat reperiri. Et ideo ut in a
liquibus personis saltem religiosis huius
modi communio remaneret augustinus scrip
sit regulam secundo modo supradicto con
formem et iste potest esse octauus
modus de quo sequitur.

Qualiter beatus augustinus primo apostolicam
communionem per regulam renouauit

Videns igitur beatus Capitulum
augustinus iam suo tempore a
postolice communionis obseruanciam
pene extra fines ecclesie exulasse. et pro
cessu temporis posse longius exulare. ipse

cā reuocāe et renouāe seu restau
rare ac cōseruāe satagēs conscrip
sit regulā sūma discretiōe preci
puā. et in actibȝ aplo͡r fundatā. i
qua coionem aplicam luculēter
descripsit. quā suis sectatoribȝ ob
seruādam precepit. Et est signan
ter aduertendū q͡ primꝰ renouator
seu restaurator coionis aplice
p regulā scriptā uidet͛ fuisse btūs
augustinꝰ ep̄s q̄ ante eū multi fu
erāt religiosi et scī pr̄es et mōchi
in cenobiys viuētes. Unde ipse i
sermone ad fr̄es h͛emitas q̄ inci
pit. vt nobis p letīas sit ait. Vide
te fr̄es q͡ ante me fuerūt fr̄es et
pr̄es multi quos imitari debemꝰ.
non tn̄ sicut ego scd'm aplicam
vitā alios viu͛e docuerūt. Et sub
dit. Attendētes oīa cōiter habere
et possidēe. q̄a in celsitudīe paup
tatis viuētes nō licet nisi vt sit
vnū cor. vna aīa et oīa cōiter pos
sidēe. Sane tn̄ inter tres regulas
approbatas antiq̄tus et in decre
tis canōizatas scilicet augustini
basilij et benedicti. clarū quidē
est regulā scī benedicti lōge alijs
duabus posteriorē. Illarū autē
duarū que alterā precesserit nō e
usq̄q̄ notū. cū quasi contpanei
fuerūt scūs basilius et scūs au
gustinꝰ. licet basilius senior. scd
augꝰ regulā suā fecit adhuc iu
uenis uidelicet cū eēt xxxvi ano
rū. et forte basilius senex existēs
condidit regulā suā. Ad hoc facit q͡
q̄ndo augꝰ fecit regulā suā nich
il cōstabat sibi de regula basilij
vt appet ex v͛bis suis p̄libatis.
Preter has aūt tres regulas in
decretis approbatas est regula btī
frācisci q̄ longe pꝰ circa octigētos
ānos emanauit. Sed et an̄ tpa
btī augustini fuisse q͡ plures reli
giosos in cenobiys viuētes sub ce
tis regulis et modis viuēdi pa
trū illor̄ sub quor̄ istitutiōe deo
militabāt manifestū est. Vn̄ de
bto serapione abbate scribit btūs
iheroꝰ in vitas prm. q͡ sub eꝰ cura
decē milia mōchor̄ viuebāt. Itē
scribit de mōsterio scī ysidori qd
erat apud thebaidā muro circū
datū mille mōchos habēs. ubi
senior sedebat ad portā. ea lege r
apiēs intrātes ut ultꝰ nō exirēt.
nullꝰ eor̄ īfirmitatē incurrit. s
cū vnicuiq̄ finis vite affuit p̄re
noscēs indicauit ceteris fr̄ibus q̄bꝰ
valedicēs letus spm emisit. Tāta
deniq̄ multitudo gubernari nulla
tenꝰ poterat absq̄ regula q̄libet
directoria. licet tales regule non
sint p ecclīam solēpnizate. Legi
etiā in cronica sigilberti. et ibidē
in vita scī pachomij. q͡ btūs pa
chomiꝰ scripsit regulā vtriusq̄ g͛
mōchor̄ aptā quā āgelo nūci
te didicerāt. De q̄ habes sup͛ pte se
cūda xvij et ca xxv. et pte q̄rta ca vi
et hāc nōnulli autumāt eandē
esse regulā que attribuit͛ bto basi
lio. Dato igit͛ q͡ regula btī basilij
vel pachomij tpe p̄cessisset regu
lā scī augustini. regula tn̄ bene
basilij est tota mōchalis. nō sic fu
data sup actus aplor̄ q͡admodū
regula scī augustini. Ecce signāt͛
dictū est augustinū fuisse p̄mū
q̄ vitā aplicam p regulā renoua
uit. Qualit͛ regula sancti au

gusti sup act⁹ aplor est fūdata

AD uidendū aūt q̄lit' Cm
regula btī augustī sup ra
tione aplicā est fūdatā. sa
ciendū est. q̄ licet oēs regule religio
sor astruāt cōitatem vetet aūtē
ꝓprietatē. q̄a et hoc est de iure cōi q̄
nullus mōchus vel religios⁹ possit
cenobitā habē ꝓpriū. Regula tā s
scor basilij et benedicti fūdate sūt
sup possessiōibz et ꝑdijs. Regula vo
sti frācisci nō solū possessiōes ꝫ etiā
ꝑria ꝓhibet possidē. Sz regula btī
augustī tenet mediū. Cōcedit enī
rerū possessione in cōi. vetat āt in
specali. nec dicatis incp aliqd ꝓpriū
ꝫ sint vobis oīa cōia. Et addit. Sic
enī legitis in actibz aplor. Sed qd
addit' ibidē in actibz q̄tqt aūt hor
possessores agror aut domor erāt
vendētes afferebāt ꝑcia eor que ve
debāt et ponebāt ante pedes aplo
rū. hoc aug⁹ in regula nō ponit ex
plicite. sed equpollens bene exp̄mit
nā statī post verba ꝑmissa subdit.
Qui aliqd habebāt in scl'o qñdo
ingressi sūt monasteriū libēter ve
lint illud eē cōe. Quia eī iste mod⁹
viuēdi aplor nō fuit diu ꝑdura
tur⁹ ut dictū est sup̄. nec potuit cō
tinuari in longū q̄ tātū instituit
viuet de ꝑtijs ꝑdior. q̄a illis con
suptis nō facile occurrent plures
habētes magnas possessiones. ideo
illū modū tāq̄ ꝓ tp̄e breui institutū
aug⁹ ꝑtermittēs ponit equalēs
cōformit' tpi suo et tpibz suis sub
secuturi. Et scd'm huc modū au
gusti nō oportet q̄ īgredientes reli
gionē possessiōes suas vēdant et
ꝑcia ad pedes plati ponāt. ꝫ suffi

ciat q̄ ea q̄ habebāt in scl'o conferāt
mōsterio et habeātur in cōi et hoc
equalet ei qd fiebat sub aplis. Vn
hugo sup eod' verbo regule dicit
sic. hoc fecerūt ꝑmitiue ecc'ie fres.
Dignū enī eis videbat' vt q̄ eādem
habebāt gracīā. eādem haberēt sub
stanciā. et q̄bus vn⁹ erat xp̄us. vn⁹
esset et suptus. Cui⁹ contrariū faci
ūt qui oīa relinqūt ꝑntibz vel he
dibus. et sic vacui īgrediūtur mo
nastia. Non sic fecerūt fideles q̄
cōuertebātur ad aplos qui oīa
ponebāt ante pedes aplorū. nō
sic docet ꝑceptor nr̄ aug⁹ in regu
la qui dicit q̄ libēter debet velle
ea esse mōsterio cōia. nō sic docuit
saluator nr̄ in euāgelio sed ait.
Si vis ꝑfectus eē vade et vende
oīa que habes et da pauperibz
Sic fecit' pr̄ ipē nr̄ aug⁹ de quo
legit' q̄ cū redisset ad agros ꝓ
os venditis oībus. et scd'm mo
dū aplor paupibz erogatis pau
ꝑ tū paupibz qui ei adheserant
deo seruie cepit. Ecce q̄ augusti⁹
btūs oīa sua dedit paupibz scd'm
modū aplorū. Sed quis fuit mo
dus aplorū dandi paupibz. Cer
te diuiserūt fidelibz sue cōionis q̄
oēs erant paupes. q̄a nichil sibi
retinuerāt. poterāt etiā dare ali
is paupibz. sed p̄ncipalit' curabāt
de paupibz sue cōionis de q̄bus s
scriptū est. Distribuebat' vnicuiqz
sicut cuiqz opus erat. Silr' etiā fe
cit btūs augustin⁹ licet legat' q̄
oīa sua erogauit paupibz tā ea
ā de eo legim⁹ q̄ ipē de p̄imonio
suo cōstituit mōsteriū in heremo
Paupibz ergo erogasse itelligit'

quando sue congregationi dedit in communi in
qua omnes erant pauperes. per consequens
nullus eorum aliquid proprium habebat. potuit
tamen aliquid aliis pauperibus erogasse
Sic et nunc ingressuri monasterium
bona sua debent dare pauperibus su-
e congregationis principaliter. et quod e-
is contulerint libenter velint illud es-
se commune. Et quod de illis pauperibus principa-
liter intellexerit augustinus innuit cum sub-
iungit. nec extollantur si communi vite de
suis facultatibus aliquid contulerint
Et infra. Et quid prodest dispergendo da-
re pauperibus et pauperem fieri. cum
anima misera superbior efficiatur divitias
contempnendo quam fuerat possidendo.
Ecce quod illos de communi vita monaste-
rii dicit pauperes. quia primo dicit. si
communi vite. postea dicit pauperibus. Ad
idem facit cum ipse dicit in sermone de
communi vita clericorum qui incipit. caritati
vestre de valente subdiacono quod agros
suos contulit ecclesie sue ut inde alantur
qui sunt in proposito sanctitatis quousque
in hac vita degunt. Scriptum est enim
et hoc apostolus loquitur. Quisquis autem
suis et maxime domesticis non providet
fidem denegavit et est infideli deterior.
Hec augustinus. Per hoc tamen quod ait in re-
gula dispergendo dare pauperibus. in-
nuit quod non solum pauperibus sui monaste-
rii. sed etiam aliis pauperibus et aliis
monasteriis in ingressu religionis potest
de suis divitiis erogare. quia di-
cit dispergendo. Cui concordat illud
psalmus Dispersit dedit pauperibus. Unde idem
pater augustinus in libro de opere monachorum lo-
quens de hiis qui assumunt voluntariam
paupertatem erogantes omnia sua propter
deum sic ait. Nec attendendum est in qui-
bus monasteriis vel in quo loco indigen-

tibus fratribus quisque id quod habebat impenderit
omnium enim christianorum una respublica est.

Quod regula sancti augustini tamquam habentibus communiter quam non habentibus predia sit conve[niens]

C v

Ex dictis forte
aliquis videretur quod professores huius regule
non possunt habere predia et
possessiones. quia apostoli ea non habebant et
primo habentes ea vendere iubebant et
eorum pretia recipiebant. sed huiusmodi re-
gula fundata est in actibus apostolorum ut
dictum est ergo etc. Sed sciendum quod
regula beati augustini et si expresse
non concedit habere predia. non tamen pro-
hibet. ac per hoc tacite concedit unde
contra illam regulam brochardicam. Quod
non est prohibitum intelligitur concessum
esse. Unde beatus augustinus in sermone. Ca-
de communi vita clericorum qui incipit. Ca-
ritati vestre. dicit de valente subdiacono
et pluribus aliis clericis ecclesie sue quod
possessiones suas ecclesie tradiderunt.
et ipsa ecclesia tales possessiones et pre-
dia retinuit sciente et consentiente au-
gustino. que tamen regularis fuit ec-
clesia sub regula videlicet sancti au-
gustini. Nec obstat quod apostoli sancti pre-
dia non habuerunt nec fideles communi-
ter ea retinere permiserunt. quia pro illo tem-
pore quo fideles conversi erant in ihe-
rusalem non expediebat fidelibus ha-
bere predia ut dictum est supra. Et preterea
quod dicit regula sancti augustini super
actus apostolorum fundata. intelligitur quantum
ad istam partem in ipsam regulam expres-
sam. non quantum ad omnia. Multa enim
actitabant apostoli que non competunt om-
nibus professoribus huius regule. Ipsi enim
dividebant per mundum predicabant
divisi incedebant. baptizabant. sig-
na faciebant. habitu non uniformi

vestiti erant. neque duas tunicas. neque calciamenta. neque sacculum. neque peram. neque virgam. neque panem. neque pecuniam in zonis suis habebant. nec neminem per viam salutabant. de appositis eis manducabant. de domo in domum non transibant et talia ad que isti professores minime obligantur. Non ergo repugnat regule beati augustini habere predia et possessiones. nec tamen est essentiale regule habere ea. sed communis est tam habentibus quam non habentibus. Hinc est quod canonici regulares. et norbertini. premonstratenses. et victorini habent magnas possessiones et predia quod approbat sancta romana ecclesia. Fratres vero heremite sancti augustini qui sub eadem vivunt regula non habent predia. et computantur inter ordines mendicantium in ecclesia. et fratres predicatores. et sic patet quod eadem regula tam habentibus quam non habentibus est communis. Ad hoc facit quod augustinus in regula loquens de ingredientibus monasterium non dicit quod predia vendant nec quod ea monasterio conferant. sed tacens de prediis ait. Qui aliquid habebant in seculo quando ingressi sunt monasterium libenter velint illud esse commune. innuens quod in quantumque substantia habeant sive in prediis sive rebus aliis. libenter illud velint esse commune.

Utrum magis conforme est regule sancti augustini non habere predia et possessiones quam habere. C. vi

Verum si queratur qui istorum sint magis conformes regule an habentes predia aut non habentes. Et quidem videtur pro illis qui habent predia esse hoc quod in regula precipitur quod debeat habere commune cellarium et commune vestiarium et debeat dari unicuique quod sibi opus fuerit. que non bene competit indigentibus mendicantibus et nichil habentibus. Sed salvo iudicio meliori estimo quod magis conformis et magis consona est ipsa regula non habentibus quam habentibus ea. Quod apparet primo ex fundamento ipsius regule. Est enim fundata in actibus apostolorum qui predia non habebant. nec habere ea fideles sinebant ut dictum est. Ad hoc facit quod dicit hugo in expositione regule super illo verbo. Qui aliquid habebant in seculo quando ingressi sunt monasterium et hoc intelligitur fecerunt primitive ecclesie fratres qui videlicet non habebant predia. sed vendentes ponebant pretia ante pedes apostolorum. Secundo hoc apparet ex processu regule. Nam augustinus in processu regule determinat de singulis officiis pertinentibus ad [illegible] cenobii de oratorio de preposito de presbitero. de cellario de vestiario. de infirmario. de codicibus. et de modo exeundi extra monasterium. etiam usque ad lotionem et excussionem vestimentorum. De officinis autem vel officiis spectantibus ad predia et possessiones nichil dicit. non de magistro curie. non de horreis. non de aratoribus. non de messoribus. non de pastoribus pecorum aut aliis huiusmodi officialibus quicquam dicit. Que ergo de omnibus aliis tractavit etiam de tam minutis. et non tractasset de rebus tam notabilibus. unde dependeret communis victus satis videtur mirabile. Si queratur unde habebant ergo commune cellarium et commune vestiarium et unicuique ministrabatur quod sibi opus erat. Ad hoc dicendum uno modo quod tempore augustini adhuc reddite ecclesiarum et decime erant communes omnibus illis qui serviebant altari. ita quod de eis providebatur tamen de

ritas q̄ religiosis deseruiētibꝫ alta
ri. vel alias deo in paupertate fa
mulātibꝫ. nec hoc tūc erat diffici
le cū essent pauca monasteria sic vi
uētia. Alio modo dicit̄ q̄ de sua li
ꝓuidebat̄ tūc talibꝫ religiosis q̄
a modicis erāt contēti. Et qd̄ dici
t̄ in regula q̄ distribuebat̄ vni
cuiq; sicut opus erat sicut etiā di
cit̄ in actibꝫ aplōꝝ nō est ītelligē
dū q̄ fideles et maxīe religiosi ha
berēt talia tūc multū habūdā
ter. sed eo modo sicut dicit hugo ī
exposicōe regule sup illo v̄bo. sic
enī legitis in actibꝫ aplōꝝ q̄a e
rāt illis oīa cōīa et distribuebat̄
vnicuiq; sicut cuiq; opus erat. hoc
inq̄ non est sic ītelligendū. q̄ cu
iq; qd̄ op̄ erat sic habūdāt̄ distr
bueretur q̄ nullā haberet īdigētiā
cū enī scriptū sit de eis scilicet a
plis q̄ īter eos nullus egens erat
scriptū etiā legim̄ de ip̄is q̄ seru
ebāt deo ī frigore et nuditate.
Et subdit. In primitiua ecclīa tanta
erat ꝯtꝰ spūalis habūdācia vt nō
solū modico contēti essent. sed hoc
ip̄m q̄ nichil habebāt ꝓ sūmis
diuiciis reputarēt. Vn̄ aplūs. Vt
nichil habētes et oīa possidētes.
De hoc melius īfra pte ꝯ̄tia ca
iiij. Vn̄ etiā btūs augustin̄ mon̄
teriū suū primū qd̄ fecit in here
mo nō fūdauit sup magnis p̄di
is. q̄a patrimoniū suū non suffe
cit ad solā ꝯstructionē monasterij
nisi btūs valeri̅ adiuuisset. fr̄es
etiā illius monasterij simul cū ip̄o
p̄re viuebāt in magna abstinēci
a. Vn̄ ip̄e ad eosdē fr̄es in sermōe
de prudēcia dicit sic. Nō inquit se

culū reliquim̄ vt delicate pasce
remꝰ in heremo et licet in heremo non
semp comedatis lac butirū casea
vel legumina. licet hec nō sumatis
nisi in diebꝫ solēpnibꝫ tm̄ et ī illis
in q̄bus visitamū a sancto sene epō
valerio. sed cūctis diebus alias her
bas crudas panē ordeaceū et aquā
sumatis. non tm̄ sufficit tm̄ corpē
abstinē. sed etiā mentē illesam ser
uare debem̄. Itē in alio sermōe qui
incipit. vt nobis p lr̄as dicit sic. Licet
ep̄us essem ꝯ̄ de quibꝫ dicit aplūs
tāq̄ nichil habētes et oīa possidētes.
Et īfra. Cū eisdē scilicet clericis in
monasterio episcopij in oī paupertate
viuē cepi. nō manducauim̄ carnes
nisi dū hospites veniūt. sed tm̄ ole
ra et legumina absq; oleo et butiro
sicut ante vobiscū cū gaudio cō
sueueram. Itē in alio sermone de o
racione ad eosdē fr̄es dicit sic. Nō
igit̄ tedeat vos orāe. Et vt bene
psallē et orare possitis absq; mag
no corpis īpedimēto de bonis cha
ritatis ecclīe ꝓponētis cēntū et quī
quaginta vestimēta cū calciamētis
vobis dilc̄is fratribꝫ meis depo
nere p̄cepi. vt t̄pe frigoris q̄n ta
cunq; fuerit vnusq̄sq; recipiat cō
ponētes ea et custodientes in co
mune vestiario cū oī diligētia et cari
te. scientes q̄ v̄ra caritas nō q̄ tal
q̄ sua sūt sed q̄ dei. sic aūt facientes
nō deficietis. Ex quibꝫ apparet q̄
quō illi fr̄es modicis cōtenti fue
rūt. et quō subueniebāt eis de bo
ecclīe ꝓponētis. et cū hoc etiā operabā
t̄ manibꝫ suis vt ī pte ij. ca iiij
dictū est. et sic absq; p̄diis et posses
sionibꝫ poterāt transigē vitā suam

An fratres ordinis heremitarum sancti augustini possint habere possessiones

An vero fratres ordinis C un heremitarum sancti augustini possint pro statu suo in quo nunc consistunt habere predia et possessiones dubitari posset ex eo quod ipse in iure communi et in legibus apostolicis inter ordines mendicancium censentur. Sed sciendum quod habere predia redditus et possessiones non repugnat eis ex parte regule. quia ista est communis habentibus et non habentibus ut ostensum est. Item non repugnat eis ex parte voti vel professionis sue quia ex professione ad illum articulum non obligantur nisi ad hoc quod est viuere sine proprio. Item non repugnat eis ex parte primitivi status eorum qui fuit in heremo quia heremite de iure communi possunt habere propria quantum ad anachoritas vel saltem habere possunt bona in communi quantum ad cenobitas. Nec eciam repugnat eis ex parte status mendicitatis de quo forte potius videtur. Status enim mendicitatis convenit eis non tali modo quod teneantur hostiatim mendicare. sed solum ex eo quod non habent predia et redditus unde pascantur ex vno cellario et induantur ex vno uestiario. Qua propter si a principibus seu a fidelibus aliis providetur eis de necessariis vite omni die vel septimanatim vel vna vice pro toto anno non repugnat statui eorum talia accipere. Et racio est quia non prohibentur nec ex regula. nec ex constitucionibus. nec ex professione quin tali modo recipere possint et per consequens non oportet eos mendicare actualiter licet habitudo remaneat. ex quo non habent ex semetipsis necessaria vite quod ipse indigere mendicaret. quod habitudo eis competit ex officio euangelizandi ut dictum est. Vel potest dici ad instar eius quod dicit beatus augustinus in de bono coniugali celibatum quem iohannes gessit in actu abraham tenuisset in habitu. Sicut etiam martirium quod petrus habuit in actu. iohannes possedit in habitu. Nec impar fuit meritum castitatis et martirii utrobique ut dicit augustinus. Similiter in proposito. Et si fratres isti in casu predicto pro tempore non mendicent actu. remanet tamen mendicitatis in habitu. nec impar erit meritum paupertatis. Dico ergo ad hec tria. Primo quod habere predia et redditus et possessiones licet fratribus istis ex iuris generalis permissione. Secundo quod licet hoc eis ex privilegii specialis concessione. Tercio quod non expedit nec decet eos habere predia ex status essencialis condicione. Primum dictum patet primo quia de iure communi non sunt prohibiti. nec racione regule. nec racione professionis. nec racione originalis institucionis. nec racione mendicitatis. ut deductum est. Igitur intelligitur eis permissum a iure ar. xxx q. iiii c. spirituale. et c. p. et ff. de probacionibus l. ab ea parte. Nec obstat decretalis religionum diuersitatem extra de religiosis mendicantibus quod eis per questum publicum tribuere solet victum incerta mendicitas. Pro ista enim verba non statuunt ius. sed factum recitant. Et sumpta sunt ista verba ex iure ciuili C. de mendicantibus validis l. vno li. xi ubi certa mendicitas in validis reprobatur. quare nec hic ista verba ius ponunt. sed factum dicunt. Unde decretalis non dicit debet sed solet. Multa enim de facto solemus que de iure non debemus. Preterea dato quod ista verba ponerent

ius hoc referendum esset ad illos reli
giosos de quibus ibi promittitur. quibus
ad congruam sustentationem redditus
aut possessiones habere professio sive re
gula quelibet interdicitur. Sed hoc non
habet locum in fratribus huius ordinis. quibus
nec professio nec regula interdicit. ut
ostensum est. Immo statuta ordinis stric
tissime inhibent sub duris penis. ne per
possessiones et redditus habitus aliene
tur. quare ista decretalis nequaquam tan
git ordinem istum quantum ad istum punc
tum de incerta mendicitate stricte su
mendo. licet alias tangat eum quantum
ad principalem conclusionem in eadem
decretali contentam. cum hic ordo inter
mendicantes censeatur ut infra capitulo proximo
Quod etiam ex eo constat. Secundum dictum pa
tet ex privilegio sancte romane sedis
per dominum alexandrum papam quartum or
dini indulto. Cum enim olim tempore unionis
ordinis de qua supra parte prima c ix quidam ex
fratribus ipsis devotionis affectu pauperta
tis desideraret. et hoc apud sedem
apostolicam procuraret. ut iuxta concep
tum votum paupertatis spontanee perpe
tue eis possessionum terrestrium abdi
catio remaneret. super quo etiam privi
legium obtentum extitit cum clausula
quod fratres non possent cogi ad recipien
das possessiones aliquas vel habendas.
Super quo privilegio obtento a domino pre
fato alexandro papa iiii suborta fuit
dissensio inter fratres ordinum diversorum
qui in unum uniri debebant ex precepto
apostolice sedis. Quidam enim qui consue
verant vivere pura elemosina et mendi
citate continua de isto privilegio gaude
debant. Alii vero qui habebant predia
et possessiones eis sufficientes licet
vel hoc ex superhabundantia mediati

verint dicebant se non esse de numero men
dicantium. ac per hoc preceptum de unio
ne ad eos extendi non debere. Alii autem
qui habebant possessiones exiguas et tamen
hoc de elemosinis fidelium vixerunt. di
cerunt. quia loca eorum erant a populorum fre
quentia et cohabitatione hominum remo
ta. non possent ex puris elemosinis sus
tentari. si non de suis possessiunculis
fructus aliquos reciperent. Igitur dominus
papa memoratus volens fratribus omni
um ordinum ad dictam unionem spec
tantibus de pace unanimi et mutua
concordia mediante domino richardo ti
tuli sancti angeli protectore prima solli
citudine providere privilegium ordini con
tulit in hec verba. Alexander episcopus ser
vus servorum dei dilectis filiis priori genera
li et fratribus universis ordinis heremita
rum sancti augustini salutem et apostolicam
benedictionem. Hiis que nostri muni
ti auctoritate optatum sortiuntur ef
fectum ut illibata permaneant nostro
adicimus apostolici muniminis firmita
tem. Sane cum in capitulo generali vestro
uniendis vobis adinvicem sub una
ordinis observantia et vivendi formu
la in urbe celebrato in privilegio con
gregatis quidam quod vobis apostolica se
des indulsit quidam articulus aliquibus
dubius videretur. Et infra. Quia pro eo quod
quedam domus et alia loca vestra a
populorum frequentia et cohabitatione
hominum sunt remota nec possent existen
tibus in eisdem necessario victus continue
commode ministrari. et sic magnam et in
tolerabilem rerum temporalium penuriam pa
terentur si de terrestribus possessionibus et suis
cultoribus fratres alios non haberent. vel
abdicationem possessionum affectantibus
quorum indigentia ex pia provisione fiat

liū relevaᵗ et possessiões terrestres
retinē volētibꝫ satis fiat. Et infra. Et
ne possessionibꝫ retinentibꝫ et de in
ceps acquirere volētibꝫ nec eas volē
tibꝫ derogetᵘʳ. et ꝑ tenorē ipsius sali
ter ꝑoris ꝑuilegij in tp̄alibꝫ dispen
diū. in sp̄ualibꝫ infamia vel aī du
plicitas oriatᵘʳ vt volētes possessio
nes ne ꝓ carnali sustētacōe et nāli
or cura cū martha circa ꝗ̄ꝫ labo
ose vagrie cogitur licite possidēat
habitas. et possint rōnabilitᵉʳ et
iuste acquirere nō obtētus. et volen
tes votū ꝓsequi spōtanee paupta
tis in suo voto tāq̄ꝫ nichil habētes
et oīa possidētes sint cōtenti eis te
nore pn̄ciū. put in gn̄ali capitlo
vro in ꝓnis ꝑteritis kalēdis may
celebrato in vrbe deliberatū est et
concorditᵉʳ diffinitū plenā licenciā
et plenā liberā facultatē duxim'
concedendū. Precipue tn̄ tpe cōcessi
ꝑuilegij ātedicti cuius ī ipsꝰ tenōe
nō existit. hec certe fuit vr̄a intēci
o et volūtas extitit singulorꝫ. Et
infra. Nulli ergo oīo hoī ꝛc. Datū
viterbij idus iulij pōtificat' nr̄i ā
no tercio. Et ꝗ illud ꝑuilegiū sit
oībꝫ locis ordīs cōe apparet ex ali
o quodā ꝑuilegio eiusdē alexādri
qd̄ incipit. Oblatu nobis. Qr̄ nō est
decēs nec expediēs ordi h'emitarū
sti augustini eos generalitᵉʳ habē ꝑ

Sdia et possessiões. C. viii.

Ed qm̄ vt ait aplūs oīa
michi licēt sed nō expedi
ūt oīa. terciū dictū videlicet ꝙ nō
expedit nec decet fr̄es habē pos
sessiōes et ꝑdia declaratᵘʳ sic. Sta
tus eī ipe ordis put nūc habet fū
datus est sup euāgelizacōe. ꝓpt

quē fine vocati sūt ad ciuitates vt
s ꝑte ꝑma c. xvi. sed euāgelizātes
decet esse absq̄ sollicitudīe rerum
tp̄aliū. ꝗ̄lis exigitᵘʳ ꝑcipue circa ꝑ
dia et possessiōes disponēdas. Vn̄
ait aplūs i cori vii. Volo autē vos
sine sollicitudīe eē. et loquitᵘʳ de sol
licitudīe circa domū et familiā
ꝗ̄lis incūbit hijs ꝗ̄ habēt vxores.
Itē quia ex officio euāgelizādi cō
petit eis ius de sūptibꝫ fideliū vi
uēdi. et sic status mēdicacōis cōi
taᵗᵘʳ statū euāgelizacōis vt in q̄ i
ꝑlicius. Igitᵘʳ sicut essenciale ē sta
tui ordis euāgelizaᵉ ita cōsequētᵉʳ
essēciale est ei mēdicacie saltē ꝗ̄ ad
cohabitudinē et nō semꝑ ꝗ̄tū
ad actū. Preterea ordo iste cōnūatᵘʳ
īter ordies mēdicātiū tn̄ in iure ꝗ̄ꝫ
in fc̄o. vt ex. de cler quorūdā. et reli.
d̄e de religio. li. vi. Vn̄ sicut de fr̄ibꝫ
minoribus et ꝑdicatoribꝫ cōis est ex
istimacio hoim in ecc̄ia dei ꝙ nec
habeāt possessiōes et ꝑdia nec e
a habē possint ex suo statu. Sic
eadē existimacio est de isto ordine.
Et ꝗ̄ꝫ sit de fr̄ibꝫ minoribꝫ maᵗ'ie
tn̄ iste ordo ꝗ̄tū ad statū paup
tatis in opīone cleri et vulgi pa
ficaᵗᵘʳ ordini ꝑdicatorꝫ ꝓpter regule
ꝓcepitatē et ritus silitudinē. Sꝫ
fr̄es ꝑdicatores ꝗ̄ꝫ eis nō īpug
net ex regula vel ꝓfessiōe ꝗ̄ad
modū nec nobis quī possent ta
lia habē. ipi tn̄ non habēt īmo
ꝓtatem habēdi sibiipsis āputa
uerūt ꝑ cōstituciōes sui ordis. et
hoc ꝓpter honestatē et puritatē
ordinis cōseruandā et īdecenciā
et scandalū in clero et ꝑplo euitā
dū. pari silitudine racionis nō

decet fr̄es huiꝰ ordis habē̇ talia. Q°
modo cū̄ decet ꝑdicatorē pauptā
tis esse locupletē. Inconueniētē ē
ꝑdicat qui paupem xp̄m pigui
vētre et rubētibꝫ buccis ānūciat.
xxxv d. esse. Ex q̇bus cōcludit̄ ꝙ et
si fr̄ibꝫ habē̇ ꝑdia et possessiones
quouismō liceat. non t̄n expedit
nec̄ decet. Qḋ eciā ex alio fortius
cōfirmat̄. Nā sicut ex āntiqua con
suetudīe statuto roborata a sc̄tis
p̄ribus nr̄is deductū est ad nos ui
delicet fr̄es huiꝰ religiōis nō debē̇
circa possessiōes aliqualit̄ occupa
ri. Unde cōstitucio ordis xliiij c. di
cit sic. Cū eos q̇ ad dei cultū de sc̄li
ꝑplexitate liberi cōuolauerūt qḋ
feliciṫ de hūana sollicitudīe sc̄lo
reliquerūt. in religione nō dece
at occupaē̇ p̄senti cōstitucōe sta
tuimꝰ et p̄cipimꝰ inuiolabilit̄ ob
seruari. ut nulli fr̄es nr̄e religiōis
ext̄ circuitū loci quē īhabitant
possessiōes aliq̄s ꝑ se uel ꝑ aliq̄
ꝑsonā possideāt. sed fideliū eleō
sinarū largicōe contēti q̄si alie
ni ab occupacōe sc̄li missis ordi
bꝫ ac sacre scripturē lecōnibꝫ deo q̇
nō nisi in pace colit̄ assidue stu
deāt humiliter deseruiē. Ecce quō
sc̄i p̄res sanxerūt nō t̄m nō decē
sed nec̄ debē̇ fr̄es possessiōes aliq̄s
possidē. Et potest hoc eē̄ q̄rtū dic
tū qḋ roboratur ex cōstitucionū
ordis ꝓhibicōe. Et hec cōstitucio
fc̄a est pꝰ p̄uilegiū supdictū alex
ādri q̄rti. Qḋ eciā cōfirmat̄ ex q̄
dā declaracōe bonifacii pape octa
ui in p̄uilegio de mēsura cāna
rū qḋ īcipit Ad cōsequēdā gl̄am
celestis p̄rie ubi dicit sic. Illos or

dīes intelligi volumꝰ in paupitate
fūdatos q̇ ex regula vel cōstitucō
onibꝫ suis ext̄ septa cenarū mō
terior suor vel officinarū eor̄ et
clausuras ipsor̄ nullas debet pos
sessiōes habē̇. Hec ibi. Ex quo ma
nifeste colligit̄ ꝙ si ordo ille vult
ter mēdicātes et in paupitate fun
datos censeri. sicut cōit̄ censet̄ in re
putacōe curie romane q̄ vulgi
estimacōe nō debet possessiōes ha
bē̇ debito saltē cōgruitatis et si nō
debito stricti iuris. Ad hoc faciut
verba b̄ aplō ꝓxio inducta ex de
cretali. religionū ubi dicit̄. Quibꝫ
tribuē̇ solet uictū incerta mēdica
tas. Et licet ibi sibi bn̄ solet nō ō
portet iuris nc̄itatē ut ibi dictū ē
īportat t̄n saltē cōgruitatē vel cōm
dā de cōdigno equitatē. Dignū ē
equū et congruū est ut qui volūt
gaudē̇ de p̄uilegiis mēdicanciū ī
g̃ciosis. sint eis cōformes in onerib
et penosis. Sed dicis. Qḋ igit̄ opa
tur p̄uilegiū predc̄m. Ad hoc di
co ꝙ stāte cōstitucōe ista p̄uilegiū
nichil opatur quo ad hoc. q̄a or
do faciendo cōstitucionē videt̄ p̄ui
legio renūciasse. qḋ facē̇ potuit.
scīti ꝙ papa posuit in volūtate
fr̄m. qui velint possessiōes tenē̇. et
q̇ in nuda paupitate viuē̇. sed ordo
totus cōcordit̄ faciendo cōstitucōē
elegit paupitatē. abdicauit possessi
ōes. q̄re ec̄. Verū q̄a in p̄tate or
est istā constitucōem tollē̇ ut b̄ p̄
te ij c xiiij qua sublata p̄uilegiū
staret in robore suo. valet aūt ī iu
dicio fori b̄ non iure poli. Hoc est valet
q̄ntū ad ecciam militantē. sed q̄
tū ad deū dubiū est. Primo ex co

quod ista indulgentia pape videtur fuisse
extorta per improbitatem sive importu-
nitatem et dissentionem fratrum. quos ali-
as papa non potuit ad unionem re-
ducere. quia dissentione cessante ordo ulterius
contra privilegium quod attestatur indul-
gentiam fuisse extortam. quam indulgen-
tiam idem papa appellat licentiam. sed
extorta licentia non est licentia. ut B p
te ij c ij. Secundo ex eo quod cum intentio
pape fuerit fundare ordinem istum ad
instar aliorum ordinum mendicantium. et
propter hoc ipse in primo privilegio or-
dinaverat quod iuxta votum paupertatis
spontanee perpetua eis possessionum
terrestrium abdicatio remaneret. lax-
atio postmodum in secundo privilegio sub-
secuta loco dispensationis supervenit.
Cum dispensatio non sit nisi iuris relax-
atio. Sed dispensatio facta sine iusta
et rationabili causa. non est dispensati-
o sed dissipatio secundum sanctum Bernardum.
nec relevat talis dispensatio nisi quo-
ad ecclesiam militantem non quo ad
deum secundum doctores. Verbi gratia. Si pa-
pa dispenset cum aliquo super pluralitate
beneficiorum cum cura sine iusta et ra-
tionabili causa. relevat eum dispensati-
o quo ad hoc quod non potest agi contra
eum super beneficiis illis et fructibus. I-
tem quo ad hoc non dicitur furtum com-
mittere vel rapinam percipiendo fructus.
sed non relevat eum a dampnatione eterna.
Similiter si quis non habens filios. nec
sperans se habiturum omnia bona sua
det ecclesie usu retento. et ipse postea
habeat filios. in potestate habet ecclesiam
non reddere iure fori. sed non iure po-
li ut ait Augustinus in sermone de communi vi-
ta clericorum et habetur xvij q iiij Qui-
cumque vult. Sic in proposito propter pri-
vilegium laxativum et dispensativum se-
venientes in paupertate fratrum est si velint ha-
bere possessiones. sed iure fori non iure
poli. Quod intelligo quo ad illos fra-
tres qui ante illud privilegium ad per-
possessionum abdicationem se astrinx-
erant ex voto de quibus loquebatur primum
privilegium. etiam quo ad illos fratres
moderni temporis qui in bonis civita-
tibus resident ubi possunt de elemosi-
nis fidelium commode sustentari. qui-
a ibi causa iusta et rationabilis non sub-
sistit. Secus autem de illis fratribus qui
in locis heremiticis vel a populorum fre-
quentia remotis seu etiam in castellis
exilibus ubi convenienter de elemosinis
fidelium vitam transigere nequeunt
demorantur. Ibi enim quia iusta et ratio-
nabilis causa subest. Quod etiam in privi-
legio exprimitur possunt fratres per illius pri-
vilegii indulgentiam in suis consci-
entiis se tueri supposita semper relaxa-
tione constitutionis ordinis memorate. Nec
huiusmodi membrorum ordinis distinctio
quod quedam loca possessiones habere. quedam
vero non habere dicuntur. ipsius ordinis cor-
pus reponit extra statum paupertatis iux-
ta determinationem domini Bonifacii pa-
pe viij in privilegio memorato ubi sic
inquit. Ordo si aliquis de ordinibus ipsis
possessiones in aliquibus membris suis
habere in aliis vero non habere noscatur
cum in predictis ordinibus in pau-
pertate fundatis annumerari volumus. Et
hoc de possessionibus et prediis. An fra-
tres ordinis heremitarum sancti augustini
possint habere redditus. seu conventus in
communi. seu persone aliquis in speciali. Capitulum ix

De redditibus vero est alia con-
sideratio. Nam si ex essentia-
li modo vivendi fratrum eadem

posset esse ratio de redditib9 de pos
sessionib3 et p̄diis. ex accidentali tn̄
in casu uidet' q̄ fr̄es possint etiā i
magnis ciuitatib3 reddit9 posside
et hoc in cōi. Neq3 enī hoc sit exp̄s
se in constitutionib3 p̄hibet'. Casus
aūt posset esse talis. Si aliq̄s de
uot9 homo ordiaret redditus cer
tos p suo et suoꝝ āniu̇sario vel
meōria in ecc̄ia frm̄ ꝑpetuo pagen
da ne āqn̄ fr̄es defraudari possent
mitteret in actualē possessionē
iuris ꝑcipiendi eosdē reddit9. vel
si aliquis princeps vel dn̄s p stu
dio gn̄ali in aliquo loco ordinis
ꝑpetuo tenēdo ordiaret reddit9 ex
quib3 conuētus posset sine ꝯtinua
tiōe studiū supportarē. vel si ali
q̄s pro augmēto cultus diui in
aliquo loco ubi ult' duodecī fr̄es n
nō possent de elēosina viuē. ordia
ret reddit9 ex quib3 sex fr̄es ultra
illos duodecī sustētari possent. In
his et silibus casib3 videt' fieri pos
se rōnabilit' et iuste q̄ fr̄es in cōi
reddit9 tales possideāt et ꝑcipiāt
ānuatī. talia enī nō repugnāt ~~no~~
essenciali statui paupertatis. Nā pos
set cōuētus quolib3 die singillatī
ꝑcipe ānonā vel elēosinā p illis
sex fr̄ibus. quare ergo nō potest eā
totā simil' pro toto āno recipe vna
vice. Sed dices qua ratione cōuē
tus recipit redditus pro illis sex f
fr̄ibus. eadē raciōe poterit habere
redditus p toto cōuentu sufficiētes
et sic habitudo mēdicandi cassa fo
ret. utpote que nūq̄ exiret in actū.
et status mēdicitatis et titul9 pau
pertatis eis cōpeteret scdm̄ solū dicī
et nō in re. Ad hoc dico saluo iudi

cio meliori q̄ tn̄ ordo scdm̄ statum
moderni tp̄is sic super stabilit' in me
dicitate. et īter mendicantes ānu
tus vt patet ex sup̄dictis. habere
redditus sufficiētes pro victu et oī
bus necc̄iis frm̄ nō est cōforme sta
tui mēdicitatis. q̄a habitudo me
dicitatis cassa foret ut in obiectō
dictū est. Et bn̄ quia titul9 pau
pertatis delusori9 esset qd̄ est cont
mentē p̄ceptoris nr̄i bti augusti
tini q̄ in sermōe suo de trib3 gn̄i
b3 monachoꝝ ad fr̄es suos ī h'emo
sic dicit. Eya ergo fr̄es estote pau
peres nō solū verbo sed et ope et i
ueritate. attendētes qd̄ nobis di
cit q̄ nēm se facit in p̄ciū in q̄
ra tecitis. Ait enī. Sūt pauperes
sp̄u. sed nō se paupes simulātes.
Tales sūt ypocrite paupertatē a
foris p̄dicantes. nullā tamē ne
cessitatē portarē volētes. Hec au
g9. Sed habē reddit9 exiguos p
serti ad aliq' determinatū vsū utpo
te p sacristia p libercario vel vestia
rio et silib3. dū tn̄ sp̄ salua mane
at frugalitas paupertatis q̄ actua
liter īdigeat mēdicarē. et cateruat
eis p questū publicū tribuat ut
tū incerta mēdicitatis. hoc non
estimo paupertati ordis repugnat
et hoc in cōi. Psone vo in speciali
suo noīe reddit9 habē nequaq̄m
possūt absq3 scrupulo ꝓprietatis.
Ad hoc enī q̄ psone singulares pos
sūt habē reddit9 duo exigūt. uidel
licet rei cōitas et supiorꝭ auctori
tas. iuxta illud qd̄ scriptū est in re
gula. Consequēs ergo est q̄ tu quis
filiis suis vel aliq' necessitudiē ad
se ꝑtinentib3 aliquā contulerit red

tem. siue q̄dlibet aliud iter necciaria de
puitādū nō occulte accipiat. sed sit
in ptāte ꝓpositi. vt in rem eādem re
dactū. cui necc̄e fuerit ꝓbeat. Opor
tet ergo scd̄m tenorē regule si red
ditꝰ alicui ꝑsone ordis ɔferantur
vel ɔparent. vt in rem eādem redi
gant. sic q̄ ɔuentui appropient et
instrumenta sup eis edenda in ꝑsōis
p̄oris et ɔuentꝰ forment. Et q̄ ꝓ
uictus noīe conuictus exigat et re
cipiat. et hoc q̄ntū ad p̄mū. Et q̄n
do recepti fuerint in ptāte supioris
sunt. fr̄i illi ɔferre ad usū suū. et
ip̄e frater sic debet esse affectus scd̄m
ꝑparatione eīu. q̄ si forte supior suꝰ
vellet ɔferre alteri uel ɔitati. hoc
ip̄e eq̄nimiter tolleraret. Discrecio tn̄
boni p̄lati bene defert paci frīb. hoc
q̄ntū ad scd̄m. Siue ergo hm̄oi re
dditꝰ a ꝑntibꝫ vel a ꝓpinq̄s seu a
micis fr̄i alicui donet. siue etiā de
bonis ab ordine sibi ɔcessis per se
vel ꝑ aliū ɔparent. semp ꝓuidet
ut redditꝰ illi ɔuentui icorporet
nō ꝑsone. ut tn̄ ip̄e usu eoꝝ de li
cēcia eo modo quo dictū est potitꝰ
fuit. ip̄o rebus hūanis excepto re
ditꝰ hm̄oi ꝓpetuo remaneat ad ɔ
uentū. Et sic erūt tria bona. Pri
mū q̄a fr̄i in necc̄itatibꝫ ꝓuidet. p q̄
to redditꝰ seruiūt usui suo q̄ adui
uit. Scd̄m q̄ fr̄ ab onē releuatur.
Plerūq; eī redditꝰ male soluunt
et ɔtingit eos iudicialit̄ extorq̄
ri q̄d melius et efficaciꝰ et decenciꝰ
fieri potest noīe ɔuentꝰ q̄ noīe
singularis ꝑsone. Terciū quia
memoriale ꝑhēne pꝰ frēm reli
quet. Exēplū. Erat q̄dā valens
fr̄ lcōr in ordīe. cui cū tn̄ de pri

monio suo q̄ ex donacōe fideliū ali
coꝝ notabilis pecunia ꝓuenisset vo
lens tn̄ sue necc̄itati in ꝑte q̄ ordi
de thesauro ꝓpetuo ꝓuidē. magnā
sūmā pecuīe ip̄endit in libris bo
nis quos ip̄e de ꝓuincialis licēcia
donauit conuictui donacōe inter
viuos. et nichilominꝰ de eiusdē ꝓuin
cialis licēcia ɔparauit redditꝰ noīe
eiusdē ɔuentꝰ assignās et tradēs
instrumētū et lr̄as sup hoc ɔfectā
ad manū illius ɔuentꝰ absolute
sine ɔdicōe aliq̄ siue pacto. Quo
facto ꝓuincialis ex officio suo cū ɔ
sensu p̄oris et ɔuentus ordinauit.
q̄ procurator conuictus redditꝰ illos
debet ꝑcipe annuatī. et tradē illos
dicto lectori ad usus suos quo adui
uet expendendos. Eo vero de medio
sublato idē redditꝰ deberet seruire
ad librariā eiusdē conuictꝰ ꝓ ꝑpe
tuo libroꝝ augmēto. Sup quia or
dinacōe idē ꝓuincialis ɔfirmauit pre
tensē lr̄am suo ac ɔuentꝰ et etiā
p̄oris sigillis roboratā. quā lcōri ꝓ
uidit sepefato. Et q̄a modus iste in
det multū racionalis. et a sc̄i augus
tini regula nō difformis. et maxi
me q̄a ɔperi pl̄es in ɔparando
possidēdo recipiēdo redditꝰ ꝑsonales
nō sine aīarū suarū periculo obser
uasse. idcirco formā hm̄oi ordinaci
onis ꝓ simplicioribꝫ hic me non
piguit annotare. Et fiat noīe p̄oris
generalis ubi haberi potest. alioquī
noīe p̄oris ꝓuincialis. Que forma
talis est. Nos fr̄ N. p̄or gnālis uel
ꝓuincialis ꝓuincie talis ordis hemi
tarū sc̄i augustini vniūsis p̄ntibꝫ sep
tū visuris seu audituris notū vo
lumꝰ esse ꝑ p̄ntes. q̄ cū fr̄ talis

de bonis ad eu̅ seu ad ordine̅ iure
successionis hereditarie devolutis vel
de bonis sibi ab ordie̅ concessis de nu̅
licencia pro conventu tali co̅paravit
reddit⁹ tales in tali loco a talibꝫ per
sonis tali tp̅e an̅is singulis psolue̅
dos. Idemq̅ frater oi̅a i̅strume̅ta et
munime̅ta sup eisde̅ redditibꝫ edita
et co̅fecta assignavit et tradidit ad
man⁹ prioris et conventus p̅libati in
n̅ra p̅ntia libe̅ et absolute. Nos igi
i̅spicie̅tes eiusde̅ fr̅is zeli puritate̅
ac fidelitate̅ qua̅ ad ordine̅ et co
uentu̅ p̅fatu̅ se gere̅ ta̅ in hoc f̅co
q̅ in alijs p̅ris ei⁹ actibꝫ sepi⁹ co̅pro
bavit. Inspecta etia̅ indigentia fr̅s
me̅orati auctoritate officij n̅ri ac
cede̅te ad hoc co̅sensu et bona volu̅
tate prioris et conventus a̅tedicti eu̅
taliter duxim⁹ ordinandu̅ q̅ eoꝝ
de̅ redditu̅u̅ p̅ventus deservire debe
ant p̅sone p̅fati fr̅is ad usus sibi
nec̅rios et a̅nuati ad tp̅a vite su
e. quoꝝ etia̅ usu̅ nos sibi co̅cedim⁹
p̅ p̅ntes. Post eius v̅o discessu̅ ide̅
reddit⁹ seu p̅ventus eoru̅de̅ annis
singulis deserviet ad libraria̅ conve̅
tus sepefati p̅ p̅petuo libroꝝ aug
me̅to. ad qua̅ nos auc̅te quasup̅
eosde̅ reddit⁹ ex nu̅c p̅ut ex tu̅c
tenore̅ p̅senciu̅ deputam⁹. Interpo
ne̅tes etia̅ n̅r̅m decretu̅ q̅ eoru̅de̅
redditu̅u̅ p̅ventus ad nullos ali
os usus distrahi debea̅t neq̅ pos
sint. Et co̅trariu̅ facie̅tes penas
co̅tra distractores libroꝝ in addici
onibꝫ co̅stitutionu̅ ordis p̅mulga
tas incidat ip̅o f̅co. In cui⁹ ordinati
onis n̅re robur et evide̅tia̅ sigillu̅
n̅ri officij vna cu̅ sigillis prioris et
convent⁹ sepefatoꝝ p̅ntibꝫ duxim⁹

appe̅dendu̅. Actu̅ et datu̅ a̅no d̅ni m°
Et eode̅ modo poteru̅t deputari p̅
ventus ad alios usus p̅uta structu̅
vel sacristie vel p̅ co̅i sustentatione
fr̅m. Advertendu̅ ta̅ q̅ licet iste mo
d⁹ videat̅ bene co̅sis̅te posse cu̅ bona
co̅scie̅tia et absq̅ vicio p̅prietatis. no̅
ta̅ expedit q̅buslibꝫ fr̅ibꝫ passi̅ ma
xime iuvenibꝫ levibꝫ habe̅ reddit⁹
p̅sonales p̅pter p̅la inco̅venie̅tia q̅
sequu̅t̅. Tales eni̅ q̅r co̅fidu̅t in di
vitijs suis sole̅t p̅uale̅ in vanitati
bꝫ suis scie̅tes se no̅ posse habe̅ defe
cu̅. qua p̅pter no̅ cura̅t studie̅. nec ad
disc̅e p̅dicare. aspernant̅ mendicare
pigrescu̅t p̅ ordie̅ laborare. queru̅t
societates p̅uatas tene̅. familiari
tates noxias habe̅. ocio vacare. et p̅
prijs co̅modis et cupiditatibꝫ i̅hia
re. Tales obedie̅tias sup̅ioꝝ p̅ui̅pe̅
du̅t. statuta ordinis no̅ attendu̅t.
detractionibꝫ et discordijs i̅te̅du̅t.
bona sua pleru̅q̅ male expendu̅t.
Sup alios no̅ habe̅tes se extollu̅t.
co̅em vita̅ despiciu̅t. et finalit̅ a
structu sc̅e religio̅is vagi in itera
tu̅ vadu̅t. Exe̅plu̅. Novi fr̅em q̅
da̅ habe̅te̅ reddit⁹ p̅sonales ad su
a̅ vita̅. qui exhortat⁹ pluries p̅
maiores suos ut reddit⁹ suos ordi
i̅corporari faceret et p̅curaret. s̅ ip̅e
redime̅s te̅pus cu̅ verbis ad effec
tu̅ hoc deduc̅e no̅ curavit. Sꝫ in
oi̅bus p̅dictis vanitatibꝫ p̅valens.
demu̅ sicut filius p̅digus aliena
tis da̅nabilr̅ redditibꝫ et oi̅bꝫ i̅sipie̅
ter et p̅digaliter dissipatis. fact⁹
fuit paupior i̅mo miserior fr̅e in
ter oe̅s suos co̅panneos in rebꝫ p̅i
ter et honore̅. Et utina̅ adhuc sal
te̅ in novissio die eius sp̅us sal

salu9. Sile exeplu in plib3 silib3 su
ceptus. **Qualis sit paupertas fratrum or**
dinis heremitarum sancti augustini secundum
statum quem nunc habet in ecclesia
Secundum statum dei C x
aut quem nunc tenet in ecclesia
a dei ordo fratrum heremitarum
sancti augustini qualis sit eorum paupertas
considerandum est. Cum enim regula beati
augustini fundata sit in actibus aplorum
ut prehabitum est. constat quod paupertas fra
trum fratrum conceditur est ex parte regule. est
secundum modum et formam sub ipsis aplis
ante eorum divisionem cum habitaret in
ihrlm instituta qui est secundus modus
supius c ii pnotatus. Sed quia post
modum idem fratres per sedem apostolicam ad
euangelizandum verbum dei sunt assump
ti ad instar aplorum et discipulorum xpi.
quo ad hoc competit eis primus modus
quo xpus et apli simul vivebant de
elemosinis fidelium in toto. Et sic pauper
tas istorum fratrum complectitur utrumque mo
dum predictum. Nec hoc tamen videatur
absurdum. quia et ipsi apli utrumque mo
dum complexi sunt. Quamdiu enim apli con
versati sunt cum xpo primum modum te
nuerunt. Postea vero post ascensionem
domini cum cohabitaret in ihrlm sibi
instituerunt modum secundum. quem et ipsi
simul cum aliis fidelibus servaverunt
de quibus dicitur act iiii. Multitudinis creden
tium erat cor unum etc. Sed postquam per
orbem divisi fuerunt reassumpserunt pri
mum modum ex iussione vel potius
permissione secundum augustinum ipsius
xpi dicentis eis. Euntes predicate quia
appropinquabit regnum celorum. Nolite
possidere aurum nec argentum nec pe
cuniam in zonis vestris. nec peram in
via. nec duas tunicas. nec calciamen
ta. nec virgam. Dignus est enim operarius
mercede sua. Et ex tunc sicut dicit aug
in libro de opere monachorum ipsi etiam apli
habebant fideles et devotas mulieres
que ibant cum eis et ministrabant de sub
stantia sua. ut nullius indigerent horum
que ad necessaria vite huius pertinent
quod beatus paulus sibi sicut et ceteris
aplis licere demonstrat dicens. Num
quid non habemus ego et barnabas
licentiam sororem mulierem circumduce
di. sicut et ceteri apli. et fratres domini
et cephas. Et subdit aug. Ne si
quis putat ab aplis non potuisse
fieri ut cum eis sancte conversationis mu
lieres circuirent. quocumque euangelium
predicabant. ut eis necessaria de sua sub
stantia ministrarent. euangelium audi
at et recognoscat quemadmodum hoc
ipsius domini exemplo faciebant. Dominus enim
ex more misericordie sue infirmioribus
compatiens. cum ei possent angeli mini
strare et loculos habebat quo mit
teret pecuniam que conferebatur utique a
fidelibus hominibus eorum victui necessaria
quos loculos iude commendavit. et
mulieres voluit ut se ad preparanda et
ministranda necessaria sequerentur. osten
dens quid euangelistis et ministris
dei tamquam a provincialibus deberetur
Hec aug. Unde super illo verbo luc
viii. ubi dicitur quod mulieres multe
sequebantur xpm que ministrabant ei
de facultatibus suis. dicit glosa quod
antiquitus mos erat iudeorum nec du
cebatur in culpam ut mulieres de sub
stantia sua pascerent et vestirent doc
tores. Sed quia hoc in gentibus poterat fa
cere scandalum paulus abstinuit. Hec
glo. Sile et nunc fratres his ordinis vi
vunt de hiis que ab eis mer vel ab

alys iseruitur vndecumq licite obue
niunt. siue q in igressu suo eorum qli
bet apportauit ad modum fidelium
q erant sub aplis. siue fideles q de
uotione propria eis cotidie aministrant
siue offerendo ad altare. siue aliud pro
pter deum eis largiendo ad modum il
larum sanctarum mulierum que xpo et
aplis ministrabant siue etiam que ipi
fratres vel sub laboribus acquirendo vel pro
dei amore mendicando comportant. De
hmoi enim et similibus obuentionibus q
omnes elemosinarum nuncupatione cesen
tur. fratres secundum statum eorum modernum
viuere manifestum est ad instar ut dic
tum est aplorum. excepto quod non habent
mulieres circumeuntes cum eis sicut a
psi habuerunt. Hoc enim non expediret
tum propter maliciam temporis presentis ad ca
uendas suspiciones malorum hominum. tum
etiam propter fragilitatem humanam. Sancti
quippe apli qui fuerunt viri sanctita
te perfectissimi et exemplaritate et doctri
na preclarissimi. omni erant suspicione
maiores atque omni indicatione mena
lis concupiscentie superiores. Ille etiam
que mulieres non erant lasciue iuue
cule sed honestissime et deuotissime
matrone. sicut erat maria mag
dalena. martha et iohanna vxor
chuse procuratoris herodis et susanna
que sequebant xpm ut dicit lu viii
Dixit et iste q postea cenubant cum
aplis erant tales femine. Sed sicut di
cit btus aug in sermone ii de com
vita clericorum. Scio inquit esse querentes
licentiam male faciendi querunt sibi exempla
male viuentium. Dicet forte fr ali
quis. imitator sum aplorum volo circumdu
cere mulierem sicut apli fecerunt. O tu
fr qui dicis hoc. verius sis imita

tor aplorum in vita. doctrina. et miracu
lis. et tunc habere poteris licentiam circu
ducendi mulieres. tales inquit quales erant
aplorum ille ministrare. Sed attende
te quod longe tu distas a sanctitate a
plorum. quare tibi expedit ut longe sint
ab a te consortia mulierum ut habetur pte
ii c xxx cautela secunda. Nec tamen omnis
quod modus ille ministrandi est cer
ne fratribus in quibusdam prouinciis ubi
quedam honeste femine et interdum viri ex
deuotione circumire solent cum fratribus in vil
lis et castris querendo pro questibus va
dunt. In nonnullis etiam partibus quedam
bone matrone in hospitiis fratrum
sancte marthe gerunt officium que ob
hoc marthe vulgariter nuncupantur
eo quod satagunt circa frequens ministe
rium erga fratres. quales plures nouim
virtute honestatis et religionis ap
deum et homines quod per eas ordo non mo
dicum honorem habuit et profectu.

De relinquendo omnia in religionis in
gressu c xi.

Quam itaque ordo iste ad instar aplorum
modum complectatur vtriusque paupertatis
tam euangelice quam aplice paupertatis
debet frater quilibet in suo igressu
ad religionem ad modum aplorum
complecti paupertatem euangelicam et
renuntiare omnibus que possidet. Di
cente patre nostro augustino in decreto
obseruantie regule. Si quis inquit ve
niens desiderat ad congregationem
fratrum non ignorans euangelii dicti
de quo dicitur vendat omnia et erogat
egenis et pauperibus. Et iterum abne
get semetipsum et tollat crucem suam
et sequatur me etc. De hoc etiam ha
bes infra pte iii c v Debet autem
fr omnia sua in vnde ita relinquere ut

veraciter possit esse de eorum numero in quorum persona dixit. Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te. ut est in Matheo. Et dicitur cum beato Ieronimo. Nudam crucem nudus sequere. Exemplum in vitis patrum de quodam sene qui interrogatus a quodam fratre quid faceret ut saluus fieret. ille expolians se vestimento suo et cingens renes suos atque extendens manus dixit. Sic debet esse nudus monachus ab omni materia secularium. et crucifigere se adversus temptationes atque certamina mundi. Item exemplum ibidem de quodam iuvene seculari qui volebat renunciare mundo. et frequenter eum aggressum revocabant cogitationes involventes variis negotiis. Erat enim dives. Una ergo die egressum eum demones circumdederunt. et multum pulverem excitaverunt ante eum. Ipse vero confestim dispolians se et iactans vestimenta sua currebat ad monasterium. Declaravit autem uni seni deus dicens. Surge et excipe athletam meum. Exurgens ergo senex obviavit illi nudo. et cognoscens causam ammiratus est. et dedit ei habitum monachalem. Quando autem veniebant fratres aliqui ad ipsum senem perquirere eum de condicionibus variis. respondit eis. De renunciatione huius fratrem inquirite quia ego ad renunciationem illius nondum perveni. Sic expoliatus et nudatus debet esse frater quilibet in ingressu religionis quantum ad affectum interiorem. quamvis taliter denudari non oporteat quantum ad habitum exteriorem. Item exemplum de beato Nicolao de Tolentino qui cum esset canonicus cuiusdam nobilis ecclesie ordinatus ad contemptum mundi cor habens ante suum iam se sollicitus cogitare cepit

quod posset assumere ut perfectus fieret servus dei. Interea vero quidam frater heremitarum sancti Augustini qui vita et verbo erat acceptissimus populo predicans inter alia doctrine sue verba hec dixit. Nolite diligere mundum nec ea que in mundo sunt quia mundus transit et concupiscentia eius. Que verba mentem iuvenis sic ardenter penetraverunt quod statim post predicationem fratrem adiuit. rogans ut eum ad ordinem reciperet. quia omnino mundum relinquere cupiebat. Sed frater precibus iuvenis non annuit donec requireret voluntatem parentum ne turbatio inde oriretur. Parentes autem audientes votum filii leti facti laudant deum qui sua promissa in filio perficere dignabatur. Nam antequam eius conceptio de eis pollicita fuisset tamen per angelum qui per sanctum Nicolaum de Bari quod infantibus eis nasciturus religiosam et sanctam vitam ducturus esset. Itaque iuvenis ad ordinem recipitur et probationis tempore finito iuxta morem et statuta ordinis sollempniter profitetur. et in primo suo ingressu apostolicam vitam ducere cupiens canonicatum et omnibus rebus mundi renunciavit. relictisque rebus concupiscentiarum mundanarum nudus et pauper secutus est nudum et pauperem crucifixum. Item exemplum in beato Augustino de Termino qui cum esset utriusque iuris professor et potens in curia Manfredi regis et multis divitiis et honoribus habundaret. debellato dicto Manfredo a rege Karolo timore mortis fugit in Italie insulam in qua cum incurrisset infirmitatem validam. fecit votum deo de intrando religionem si convalesceret. Cum ergo convaluisset disposuit intrare ordinem

predicatorum. et missis duobus de fami-
lia sua precepit sibi aduocari fratres pre-
dicatores. sed illis euntibus obuiauerunt
duo fratres heremite sancti augustini quos
ad dominum suum domi manentem addu-
xerunt. quos ille videns recepit eos cu-
rialiter. nec tamen propositum suum eis aperi-
ens dimisit eos. Indignatus autem con-
tra familios missos eo quod non addux-
erunt fratres predicatores. iterato misit
eos designans eorum habitum et vocabu-
lum. Qui euntes duos alios ex eisdem
heremitarum fratribus eos obuios addux-
erunt. quos sicut vacuos remisit. Et
amplius contra familios indignatus. ter-
cio eos ad locum predicatorum misit. Qui
euntes angelo duce non cognoscentes
locum vel fratres inuenerunt in itinere ad
locum fratrum heremitarum. et assumpto prio-
re cum alio fratre duxerunt eos ad dominum
suum. Cognouit autem vir sanctus se di-
uino nutu ad ordinem fratrum heremita-
rum sancti augustini vocatum. et diuinam
bonitatem considerans experiebat in
se ipso instinctum diuinum et propositum
suum illis fratribus patefecit. et sic fidu-
tus seculo et pompis eius renuncians.
in virum alterum penitus est mutatus.
Et habitum sacre religionis heremita-
rum sancti augustini assumens. omnia reliquit
pro christo. nichil sibi retinens nisi vestes
paruas et vestes quibus induebatur. cete-
ra ad usus pauperum. et fratrum subuen-
cionem, inde relinquens. Cumque etiam
stetisset in curia domini pape penitencia-
rius viginti duobus annis in quibus potu-
isset ut alii penitenciarii summi ponti-
ficis habundanter pecunias congrega-
re. numquam tamen voluit preter necessarium
victum et vestitum conseruare. In tantum
ut ad extremam horam veniens nichil

omnino ipse habebat. imitatus patrem suum
sanctissimum augustinum. cuius nomen et
habitum et professionem tam feruenti de-
uocione portauerat quod in morte sua
nec in vita quicquam habebat. Unde testamen-
tum nullum fecit. quia unde pauper christi fa-
ceret non habuit. Iste est exemplum in
quodam iuuene fratre nostro nobili quidem
genere. quia de prosapia comitum anglie.
sed cum virtute nobiliori. Hic diui-
no afflatus spiritu. pompis seculi contemp-
tis ordinem heremitarum sancti augus-
tini est ingressus. quem amici eius
secundum seculum. sed inimici secundum deum quia
valde de hoc dolebant. retrahere nite-
bantur ad seculum pollicentes ei magnos
honores et diuicias et potencias in
regno. Sed iuuenis in dei amore fun-
datus omnia vilipendebat. et sic in bonis
principiis religionis permansit inflexi-
bilis per totum annum probacionis. Ter-
mino igitur professionis adueniente ami-
ci eius insistunt multipliciter molientes in-
uertere animum. et nunc blandiciis eum al-
liciunt. nunc minis et terroribus conan-
tur. Rex quippe preceperat eum non
violentandum. sed suo arbitrio relin-
quendum. Sed christi miles nec blan-
dimentis seducitur nec terroribus concuti-
tur. Demum vero cum nimium sic esset in-
festus. ipse intendens vexacionem red-
imere. dixit se deliberare velle. et quod
dies sibi daret eligendum apparere ad cer-
tam horam profitendi. Leti efficiuntur satelli-
tes diaboli. sperantes iuuenem a suo
proposito resiliturum. Constituto er-
go tempore et hora profitendi confluunt
multi proceres et nobiles regni ap-
ferentes secum preciosarum vestium appa-
ratum. quibus iuuenem indueret. Ora-
bat autem consanguinei sui et ami-

sedm̃ sclm̃ ad vnã ptem. et ad aliã
partẽ cõstitut⁹ fuit prior cũ fribus
suis. posita .i. q̃ erãt vestimẽta se
cularia prio. sa ad partẽ vnã. ad
aliã vero iacebat habit⁹ ordis. Ipse
vero xp̃i athleta cõstituit in me
dio dimicatur⁹ cõtra diabolũ et põ
pas ei⁹. Cũq̃ prior pponeret vt in tali
bꝫ moris est. quõ oportet eũ vnũ e
ligẽ e duobꝫ. vel ire ad ãicos et idui
vestibus illis pulchris. vel manẽ ĩ
ordine et idui veste despicabili ppẽ
deũ. Confestĩ iuuenis spretis cõsan
guineis et amicis mũdanis. et il
lorum vestimẽtorum põpa et gl̃a. hilarit⁹
ad cappã cucurrit. ipsã q̃ brachijs
astringẽs corã priore se pstrauit
et pfessionẽ suã recipi postulauit.
O q̃ntus flet⁹ multorum. Flebãt aũt
fr̃es pre amore cõgratulãtes salu
ti iuuenis. et tñ elegãti exẽplo pfi
to in hoc fc̃o. Flebãt amici sclares
p̃ dolore. Nõnulli võ flebãt ex pia
quadã cõpassiõe et deuocõe. eo q̃
tã nobilis iuuenis tam ardẽter et
alacrit⁹ ad xp̃i miliciã cõuolaret.
Videtes aũt amici q̃ aliud nõ res
tabat. pietate moti ipm̃ priori cõm
mẽdabãt et fribꝫ. Ipse vero iuuẽis
pfessiõe facta sicut in nouiciatu
cepat actibꝫ deuocõis isiste. sic nũc
pfessus studuit semp de bono in
meli⁹ pficẽ. De ipm̃ digne ad p
fcm̃. De obseruãcia vere et sĉe pau
ptatis. et fructibꝫ mẽdicitatis. C xii

Sed q̃a min⁹ est
spoliari rebꝫ tpalib⁹ in reli
giõis igressu nisi quis se ĩ
tali nuditate cõseruet in toto vite
sue pgressu. Idcirco req̃rit⁹ vt sicut
fr̃ renũciauit oĩbus sedm̃ regulã
euãgeliũ. sic eciã studeat in paup
tate viuẽ sedm̃ regulã euãgeliũ
vel saltẽ sedm̃ regulã aplicam ĩ
q̃ fundata est regula sc̃i augusti
ut dcm̃ est. Exẽplũ in aplis de q̃b⁹
legim⁹ q̃ voluntarie oĩbus relictis
in toto pgressu vite sue seruierũt
deo in siti fame frigõe et nuditate.
Sciendũ aũt q̃ assumẽtes hmõi
paupertatẽ religiõis sũt in q̃drupli
ci genere. Quidã nãq̃ sũt qui ad ve
rã paupertatẽ nũq̃m puenerũt. nec
in religiõis igressu. nec in toto vite
sue pgressu et hij sũt pessimi. Alij
sũt qui bonũ iniciũ habẽt in igres
su. sed deficiũt in pgressu. et hij sũt
mali et plerũq̃ efficiũt deteriores
p̃mis. Quidã vero viciosũ ha
bẽt ingressũ. sed pficiũt in pgres
su. et aliq̃n fiũt valde boni. Qui
dã aũt sũt qui habẽt bonũ ini
ciũ in igressu et in meli⁹ pficiũt
et optĩe cõcludũt in egressu. et hij
sũt optimi. Primi sũt qui ficta ĩ
tencõe vel aliorum coaccõe vel ppte
inopie cõpulsiõe intrãt religionẽ
hij q̃a paupertatẽ voluntariã nõ ã
plectũt. q̃a vellẽt poci⁹ in seclo
habũdarẽ si possent. in hac volũ
tate in toto pgressu pdurãtes
neq̃q̃m possũt dici paupes spũ.
Cõtra quos dicit btus aug⁹ de s̃
bꝫ gnibꝫ mõchorum. Vbĩ inq̃t salua
tor paupes spũ. nõ btĩ qui dura
sub q̃nda nctitate paciũt. Tales
enĩ immurmurãt. detrahũt. inuident
habẽtibꝫ. rapiũt et furãt. et si nõ
ope. saltẽ voluntate hec adĩplẽ co
nant. Ideo tales btõs nõ appellat
saluator. q̃r nõ paupes sed misi
sũt putridi. Vbĩ ergo pauperes

spiritu. sed non paupertatem simulantes
Tales sunt ypocrite paupertatem affo
ris pretendentes nullam tamen necessitatem
pati volentes. Hec aug(ustinus). Et quia
horum paupertas quando foris erant nec
ipsa necessaria poterat invenire. hoc solo
reputant se felices quia invenerunt vic
tum et tegumentum quale foris ha
bere non poterant. Et sic contingit illa
detestanda perversitas quam aug(ustinus) de
testatur in regula ut in monasterio u
bi fiunt divites laboriosi fiant pau
peres delicati. De hoc genere fuit ana
nias et zaphira de quibus habes
infra parte eadem c. xiiii. Item de hoc ge
nere fuit iulianus apostata qui fictam
et perversam intentionem monachus factus.
sub habitu monachali latens ad impe
rium aspiravit et optinuit. Et tamen
fidem christianam cum monachatu abiecit.
Secundi sunt qui sanctum et bonum propositum
habent in ingressu. sed deficientes in
progressu. malo concludunt egressu
Qui ut dicitur proverbialiter. iuvenes
angeli fiunt antiqui diaboli. et efficiun
tur plerumque deteriores primis. Quia ut
dicit aug(ustinus) et ponitur xlvii d(istinctio) quan
tumlibet. Simpliciter fateor caritati vestre
coram domino deo nostro qui testis est sup
er animam meam ex quo deo servire cepi.
quoniam sicut difficile sum expertus me
liores quam qui in monasteriis profecerunt.
ita nec expertus sum deteriores quam qui in
monasteriis defecerunt. De hoc genere
fuit iudas de quo aug(ustinus) in sermone
de perseverantia dicit sic. Inspicite
fratres mei et perseverantie reducentes
ad memoriam a quanto bono recessit
iudas. et quomodo serviens bene agere
cepit. lingua vobis nequaquam explicare
possem. quomodo tamen perseveraverit sa

tis. Et subdit. Ecce salomon post inno
centiam corruit. sic et saul et mul
ti alii. Quia multorum in[...]pe fuit. Spe
rantium paucis est [...]nus. Hec au
g(ustinus) qui ibidem plura dicit de hac mate
ria. Exempla autem modernorum habes
ad hoc infra parte eadem c. xv. Tercii
sunt qui corrupta intentione vel natu
ra voluntate inceperunt. sed postmodum
rectificata intentione et conversa volun
tate laudabiliter agunt et bene conclu
dunt. Exemplum de hoc genere in libro pau
lo primo heremita. qui primo metu p
mortis territus fugit ad heremum
Sed postmodum mutata in voluntate
vertit. et factus est princeps vite anacho
retice. Item ad idem est exemplum moder
ni temporis quod audivi a quodam sancto pa
tre cuius tempore accidit quod narro. Erant
duo boni socii de ordine vagorum qui
diu hystrionum libertate per mun
dum fuerant divagati. quorum unus de
mum compunctus latenter se a consor
cio abstraxit. et in quodam inclusori
o quod erat in nemore se recepit. ubi p
aliquot annos penitentiam agens devo
te sedula domino serviebat. Alter socius
eius vehementer admirans quomodo
iste devenit. totam illam circuiens re
gionem sollicitus ipsum perquirebat. Qui
tandem audiens quod quidam homo igno
tus in tali nemore in quodam spelun
ca inclusus habitaret. Cogitare cepit an
forte ille socius suus esset. et gaudio to
tus illo properavit. Cognito ergo quod
ipse esset non modico exhilaratus gau
dio cepit velle eum allicere ut exiret.
asserens quomodo mundus modo multo
floridior et delectabilior foret quam pri
us et multa talia oblectamenta ei in
dixit. Ille vero iam in dei timore

✣ et ad pristinam societatem rediret.

fudatus nullate⁹ acq̄euit. Sed cū il
le cpulsac̄ aures illi⁹ nō cessaret. il
le tande antiq̄ actus ingenio vl̄ for
te diuino nutu cogitās q̄lr̄ vexatio
nē suā redimeret. et arte arte falleret.
ait ei. Si tu potis lapidē ab ore spe
lunce remoue et me extrahe tecū i
bo. Erat ei spelunca illa vndiq3 clau
sa et nō nisi desup̄ p̄ vnū foramē
introitus et exit⁹ patebat. qd̄ tn̄ fora
mē grandi lapide claudebat. Qd̄ iste
audiēs letus efficit. q̄si iā caci sor
adepto cōsensu. Nec mora ascēdit
supius. lapidē amouit et sociū in
genio quo potuit extraxit. Cūq3 sil
p̄ nemus p̄gerent. dixerat ille q̄ fuat i
clus⁹ ad sociū suū. Ach qd̄ sū oblit⁹
remāsit in cella saccus pecuīe vis
ut reūtam et tollam⁹ eā. Qui cū
dit. oīno tollam⁹ eā nobiscū. Redeū
tes ergo cū venissent ad cellā. dixit
ille qui īclus fuat. Ego longa sessio
ne debilitat⁹ nō bene valeo ascēdē.
Ascende ergo tu et intra. et pecuniā
ad caput lectuli q̄ras. Et cū ille in
trasset. ille post eū ascendēs lapidē
ad os spelunce aduoluit. sociūq3 in
clausit. et descendēs ad fenestrā
ait. Care socie ego spero in mīa dei
q̄ iā emendauerī pctā mea. sede tu
hic p̄ tantundē tp̄ib3. et emēda pctā
tua et serui deo. q̄a satis diu diabo
lo seruiuisti. Sed iste putās esse io
cū rogauit ut se exire p̄mitteret. Il
le aūt fortius obseruās speluncam
dixit ei q̄ aīm suū ad hoc applica
ret. q̄ inde nullaten⁹ esset exiturus.
Hortabat aūt eū cotidie verbis
s̄cīs et sedule ministrauit ei. Ipse aūt
p̄mitus cū magna ipaciencia et i
dignacōe audiuit eū. Sed illo cre

bri⁹ orāte p̄ eo et salubrib⁹ monit⁹
et exēplis sc̄oꝝ p̄m cū cōtinuo ex
hortāte paulatī verbis exhortā
tis aīm adhibē cepit. Et tande ac
cedēte dei grā. necitatē in volunta
tē v̄tit. et sic ābo in sc̄o p̄posito per
durātes uitā suā feliciē terminaue
rūt. Certū sūt q̄ pluec p̄pter deū re
ligionē s̄cē paupertatis cōplectunt
et in ea sp̄ de bono in meli⁹ p̄ficiūt
Simpl cōtra oēs tēptacionū insult⁹
legitīe certātes usq3 in finē irre
fragabilit̄ p̄seuerāt. Hij sūt opti
et eis debet corona vite et s̄cē paup
tatis. Vn̄ s̄cūs aug⁹ in p̄allegato
sermoē de p̄seuerācia ad frēs her
mitas sic ait. Frēs mei sicut ait a
p̄lus nō p̄t coronarī nisi q̄ legitīe
certauit. Nullus eū legitīe certat
nisi q̄ usq3 in finē in cāpo certat
ideo multo cōnat. Nō est ergo mag
nū bonū īchoare qd̄ bonū est. s3
cōsūmare hoc solū p̄fcm̄ ē. Multa
eī multi aggrediūt sed deficiūt in
via. Multi exeūt in desertū s3 pau
ci p̄ueniūt ad terrā p̄missiōis. O
frēs mei nō tedeat īcepe. nec fasti
diat tenē īchoatā. Siccites q̄ p̄seue
rācia īformat meritū. colorat boī
p̄positū. remunerat certante. cōnat
pugnantē. ducit ad brauiū. cōdu
cit victos ad portū. Hec aug⁹. De
hoc g̃loso gn̄e paupm̄ fuerūt s̄cī
ap̄li. et clā illi mōchi et religiosi
q̄ relictis oībz nudi nudā crucē s̄c
secuti. De quoꝝ nūo fuit s̄c̄ nico
la⁹ de tolētino q̄ in magna pau
ptate volūtarie assūpta viuebat
in ordie. Hic habuit cōsobrinū
q̄dā qui p̄or in erat quodā mōs
terio diuiciarū p̄pe ciuitatē firmanā

qui cospicies vice sci paupertate mu
ditate atque egestate affligebatur ei
qui compatiens dixit. Ut quid tantam pate
ris miseriam? Cui ordinis professio mis
tica est nec religionis precepta aspa
potis adipisce. Tue ergo consule iu
ventuti et in hoc monasterij congaude
ubertate. Costrictus namque cognatio
nis ligamine non possum amplius in tanta
miseria conspicere iuventute. At vir sanctus
iaculum temptationis ex suasione diabo
lica esse cognoscens. in ecclesia dicti monas
terij orationem devotissimam ad deum
fudit. Celestis autem agricola qui non
vult eos qui ad aratrum eius manum
mittunt retro aspicere. sibi flexis geni
bus et sursum elevatis manibus dicen
ti. Dirige domine in conspectu tuo viam
meam. subito sentium bone voluntatis
contra dictum temptationis iaculum conti
buit salutarem. Mox namque in eadem ecclesi
a in loco ubi orabat xx iuvenes in
duobus quasi quodammodo choris induti vestibus
albis. faciebus quoque rutilantibus eidem pre
astiterunt. unanimiter clamantes. tole
tino toletino erit finis tuus. In voca
tione qua vocatus es maneas. in ea na
que erit salus tua. Qui intelligens quod
non homines videret. sed angelos domini qui
eum monuissent. sicut ipse post mag
num tempus quibusdam fratribus secreto re
velavit. perseverans nempe quod ibidem
esset moriturus. Cum autem vere et
sancte paupertati super quam fundatus est or
do heremitarum sancti augustini status me
dicitatis essentialiter est annexus ut
supius est ostensum. non debet verecu
dari frater quilibet cuiuscumque status in or
dine fuerit mendicare. et elemosinas ac
cipere. quia hoc non cedit ei ad vitupe
rium. sed ad magni honoris et pro

fectus spiritualis premium. Ex hoc enim
fratres sortiuntur tria bona spiritualia. Pri
mum quia per hoc christo et apostolis conforma
tur. qui de elemosinis vivebant ut supra
dictum est. Secundum quia per hoc cadere
superbie in eis curatur. Sicut enim dicit
de pe d ij Si qs. Oportet hominem per
contraria et adversa curari. ut superbi
a per humilitatis exercitium. sed actus ime
se humilitatis est mendicare. quo quis
se inferioribus subdit petendo ab eis vi
lia temporalia que ipse contempsit. Terti
quia per hoc meritum eis cumulatur. Si
cut angelus domini numerat vestigia au
libus boni hominis amore dei in itinere la
borantis ut habetur pte ij c xxiiij in fine.
quanto potius numerabit vestigia boni
fratris sub obediencia pro dei amore per
terminos et quistus pro communi fratrum ali
monia circueuntis. Quis enim dubi
tat itineris laborem. fatigationis sudo
rem. mendicationis ruborem a sanctis ange
lis numerari. et in conspectu altissimi p
sentari? ut secundum quod quis laboravit
ei merces reddatur. Exemplum in vi
ta sp(iritu)m in beato arsenio. qui cum esset
comes palatinus sublimis in pala
tio imperatoris theodosij. relinquens
omnia venit ad heremum. et quodam n
tate coactus est petere elemosinam de qu
multas gratias egit deo. Item exemplum
de beato alexio qui cum esset nobilis et
dives sponsam suam cum omnibus rebus
mundi propter christum relinquens abiit.
Qui etiam gaudebat et deum de hoc
glorificabat quod a servis suis men
erat elemosinam accipere. Item exemplum
de beato nicolao de toletino qui nulla
cibaria libenter gustavit. nisi illa
que per eum vel per alios fratres pro dei amo
re fuerant mendicata. Nonum quod

dā scolares diuites q ex deuocione oc
culte tn̄ mendicauerint panē p a
more dei quē mādicaret et ipsi
de suo decuplū et āplius pauperibz
erogabat. Noui etiā frēm q erat
valens lcōr in ordiē. Hic qncūqz po
tuit habē oportunitatē rogauit fra
trē eleosinariū vt eū assumeret cū
ipm p ciuitatē panē contingeret me
dicarē. qd et sepe fecit. In quo idē lec
tor magne humilitatis exemplū p
buit. sciēs fructū eleosine maiorē
consistē in accipiente qm̄ in dante.
Vn̄ etiā preter hos tres fruct⁹ quos
etiā frē ex actu mendicacōis conseq
r̄ iste est tercius. q p hoc primus
ad pietatē vocat et īuitat. et sic
frē particeps efficit meriti ipius q
dat elemosinā. p quanto ipē eū ad
hoc īuitauit et sua peticōe induxit.
Nec estimet frē mendicās se ex ali
enā oīno accipe cū elemosina si
bi dat. q̄a debet sibi quodāmodo
ex debito. et si nō debito stricti iuris
saltē debito caritatis vel forte debi
to nālis equitatis. Et hoc patet ex
quatuor. Primo ex eo q frēs predicant
auctoritate ecclie et platorū. et ideo
possūt dicē quibz p̄dicāt illud. i. co
ix. Si vobis spūalia seminam⁹
nō est magnū si vr̄a tpalia meta
m⁹. Et ideo fideles ad suū debitū
exsoluēdū curialit et cū humilita
te āmonent cū ab eis eleosina pos
tulat. et ubi fideles nō sufficiēter
necc̄ia ministrant plati ordinarij quorū
cooperatores sūt ipi frēs ad hoc ex
iuris debito tenent. ex de offi. or.
Inter. Et q istud debitū eleosine a
plius paulus nō exegit sicut alij
apli singularis superogacōis in

cosuit. Scd̄o ex eo q ministri alta
ris existūt. Tercio ex eo q studio
sacre scripte insistūt. Quarto q oīa
sua p xpo in vsus pauperm reliq
erūt. de qbz plen⁹ habes s. pte ij
c xv. An et quō liceat frī ordinis
hemitarū scī augusti habē aliqd
in speciali. C. xiij

Quia vō plerūqz contingit
frēm aliquē p sua neccita
te seu commoditate de aliq
bz que de coi nō ministrant indigē
uidendū si frī alicui liceat q̄cq̄m
in speali habē. Et quidē de īten
cōe bti augusti uidet q nō. qd appa
ret ex tribz. Primo ex eo q dicit ī re
gula. sint vobis oīa coīa. Et sbdit.
Qui aūt aliqd habebāt in sclo. qn
ingressi sūt monsteriū libēter velint
illud esse coē. In quo vbo non tm
āmonet sua esse monsterio erogāda
ut s. ostensū est eadē pte c iiij. sed
nec ea p se spealiter retinēda. Quod
si dicit. Non tm bona monsterij. s
et ea q quilibz ingredienciū apporta
uit debet esse coia nō spealia. Scd̄o
hoc idē patet ex alia pte regule
ubi dicit. Quod si alicui aliqd collatū
fuit. sic in ptate ppositi vt in rem
coēm redactū cui neccē fuit pbeat.
Igit si nec sua qs in suo ingressu
potest p se retinē vt ptendit pma
racio. nec aliena sibi collata tem
pe ut ostēdit vel habē hec scd̄a ra
cio. uidet q nullo modo possit q̄cq̄ ī
speali habē. Tercio hoc idē appa
ret exēplo ipsi⁹ preceptoris nr̄i frīs r
dictis auctētis declarato. Ipē eī
nichil oīno voluit habē nisi ī coi.
Vn̄ in pmo sermoē de coi vita cleri
corū q incipit. ppter qd volui ipse

scīpm pbens in exēplū dicit sic.
Nostis oēs aut pene oēs sic nos vi
uē in ea domo q̄ dicit dom9 epi.
vt q̄ntū possum9 imitem hos scōs
de quibz loquit liber actuū aplōꝝ
Nemo dicebat aliq̄d ꝓpriū. s̄ erāt
illis oīa cōia. Et īfra. Cepi frēs boni
ꝓpositi colligē cōpares meos nich
il habētes. sicut nichil habebā imi
tātes me. vt quō ego paupculā
lā meā vendidi et paupibz eroga
ui. sic facēnt et illi q̄ mecū esse vo
luisset de cōi viuem9. Sane eciā
hoc nouit caritas vr̄a dixisse me
frībz meis q̄ mecū manēt. vt qui
cūqz habet aliq̄ aut vēdat aut e
roget aut donet. aut cōe illud fa
ciat. ecciam habet p quā de9 nos
pascat. q̄ voluit habē aliq̄ ꝓpriū
quibz nō sufficit de9 et eciā ei9 ma
neāt ubi voluīt et ubi possīt ha
beāt libertatē. sed videāt vtrū pos
sint habē felicitatis eternitatem.
Itē in sermoē scdo q̄ incipit cari
ti vr̄e. nemo michi det birrū vel li
neā tunicā nisi in cōi. De cōi acci
pio michi. ipi et nū sciam cōe me ha
bē velle q̄cq̄ habeo. Nolo talia offe
rat scītas vr̄a quibz ego solus q̄si
decēcius vtar. Et īfra. Talē debeo
habē vestē qualē possum si nō ha
buīt frī meo dare. q̄lē potest habē
psbr. q̄lem diacon9. et q̄lem subdya
con9 tale volo habē q̄ in cōi accipi
o. Si q̄s meliorē dederit vēdo. qd̄ ꝫ
facē soleo. vt q̄ndo nō potest esse
vestis cōis. preciū vestis sit cōe. Ex
quibz euidēter apparet oīo de inten
cōe augustini fuisse. neminē sub ei
sua regula viuē volentē debē aliq̄
habē in speciali. Sed distīguen

dū est de speāli. q̄a vno modo spe
ciale dicit aliq̄ q̄ p eū q̄si sibi ꝓp
rium extitit vēdicatū. Alio modo di
cit speale. illud qd̄ p supiorē alicui
alic9 speālit est cōcessū. Primo mo
planū est nullū sub regula sācti
augustini cōstitutū posse q̄cq̄ ꝓpe
[illegible] habē in speāli. et hoc mō itelli
gēda p̄ro sūt pte illa iducta. Scdo
aūt mō bene licet frī habē pecu
liū de licēcia abbatis. vt cē de statu
mō. Cū ad mōsteriū ꝭ. Si vero.
Ego itelligo nō vt peculiū ipoꝛ
tat ꝓpriū de q̄ loquit c mōdi cap
s̄ ut peculiū dicit q̄ddā aliud spe
ciali attributū ut hic. Hoc eciā
cōcedit ipe p̄r nr̄ aug9 qui in li
bro de vita clericoꝝ et ponit i de
cretis xij q̄ j nō dicatis dicit sic.
Cū hui9 nec cōgregacōis frēs nō
solū facultatibz. s̄ eciā voluntatibz
ꝓpriis in ipa ordīs suscepcōe re
nūciauerit. et se p pmissa obe
dienciā penit9 alioꝝ ptati et ipēri
in xpo et p xpo subdiderit. certū
est eos nichil habē possidē vel ac
cipē sine supioris licēcia debē. [illegible]
si ꝓpinqu9 vel amic9 uel cuilibet
frēm cuiq̄ aliq̄ offerre volu[illegible]
mo poꝛ cōtinuet. et sic suscipi[illegible]
sicut ipe mādauit et voluit [illegible]
aug9. Ex quo patet q̄ potest [illegible]
cipi qd̄ offert alicui de licēcia su
pioris. hāc eciā vim habet licen
cia supioris. q̄ ubi ipa accesserit. res
nō cēset ꝓpria s̄ cōis. Eo q̄ ipso q̄
res in ptāte plati ponit in cōe
rem reducta cēset. et potest pla
tus eā prebē cui voluit. Debet e
ciā sic in aīo suo cōstituē q̄ si ce
illā nō sibi sed alii uellet cōfer

re. hoc ipse communiter tolerare. ex tunc
vere tenet rem illam ut communem et non
ut rem propriam. Probantur hec ex gestis
patris nostri augustini in sermone primo
le[gi]tur de vita clericorum. ubi ipse plures
personas que peculium habuerunt excu
sat a proprietate. et saluat eas per
hoc quod de suo statu et licentia habue
runt ea. Sicut apparet ibidem de pa
mo nepote suo et valente subdyaco
no. Item de seuero et cenchio dyaconi
bus. Item de leporio et barnaba presbiteris.
Ex quibus manifeste apparet quod si quis
professus regulam sancti augustini aliquod
peculium habeat siue precarium. siue
aduenticium. hoc est siue ex successio
ne hereditaria. siue ex industria a
cetifico sibi obueniat. dummodo de
certa scientia et expressa licentia sui
prelati recipiat. et teneat tali animo
quod ad voluntatem prelati paratus esse
velit. hoc in rem communem redigere omni ho
ra cum prelato placuerit. talis nullatenus
transgressor regule. aut sue professio
nis violator est censendus. Prefata
autem licentia debet intendere super tria vi
delicet super receptionem. super retentionem.
siue usu. siue expensione. Super re
ceptione quidem requiritur superioris
licentia. iuxta quod dicitur in regula. Non
occulte accipiat sed in potestate prelato
est presentandum. Sicut etiam habetur in
inter communi extra de statu monachorum Cum ad
monasterium ubi dicitur. Si quid fuerit
alicui destinatum specialiter non presu
mat illud accipere. sed superiori assigne
t. Quod concordat ei quod dicit augustinus de
vita clericorum. ut iam fuit supra al
legatum. Super retentione etiam requi
ritur superioris licentia. maxime si fuerit
in substantia pecuniali. tunc enim non

est licitum fratri apud se tenere. sed debet
apud procuratorem domus reponere
secundum formam constitutionum ca. xlv. u
bi optime describitur forma in talibus te
nenda secundum conformitatem regule. Et
si in casu expediat apud se tenere vel
alibi deponere ad hoc exigitur licentia
specialis ut ibi in constitutionibus. Sed
si liber fuerit. vel uestis. vel aliquid ta
lium inter necessaria deputandum. a prelato
accipienda est licentia tantum recipiendi quam
utendi. Super expensione similiter exigitur
licentia. Unde si liber fuerit vendi non
poterit sine licentia prioris prouincia
lis. si vero res alia fuerit vendi vel
alienari sine prioris conuentualis
licentia non debebit. Et si pecunia fu
erit expendi eam per quamcumque rem sine licen
tia non licebit. Et ratio est. Cum enim
res per permissionem prelato prius facta
censeatur in rem communem redacta. persona
quibus singularibus illa re nec uti po
test. nec eam expendere. nec de ea aliquid
disponere sine licentia et voluntate su
perioris. cui administratio rerum omnium
monasterii est commissa. Sed quia non nul
li fratres per negligentiam. siue incuriam. si
ue ignauiam in premissis forsitan defe
cerint tamen in eorum ingressu quam in progres
su. ac per hoc numquam veri pauperes fue
runt secundum regulam beati augustini. Si
qui illorum conscientia indigente statum
suum rectificare voluerint. taliter eis po
test consilio subueniri. ut videlicet su
per huiusmodi quecumque bona temporalia
visus est habere ex quacumque causa et
modo. videlicet et quecumque omnia
resignet ad manus superioris prelati.
videlicet prioris generalis si eius copi
a haberi possit. quia ei universalis
administratio bonorum omnium ordinis co-

creditam. tunc eciam vel si aliam suam tamen in
re professionem fecerimus. Si vero eius
presencia haberi non possit. fiat ad ma
nus vicarii sui vel prioris provincialis.
Et sic resignacione omnium factarum cum ef
fectu et affectu simpliciter et absolute frater
ille quasi iam nudus ut dicitur c. xi volunta
ti et amministracioni eiusdem superioris
se subiciat. et tamen sic sit affectus. quod si e
idem superior aliquid vel nichil de eisdem
bonis sibi ad usum concedat hoc equa
nimiter accipiat. ut dicitur c. ix de persone
vero. Prelatus autem tamquam salutis ze
lator subditorum resignacionem illam
acceptet. et tunc sicut pius pater nunc
tam fratribus provideat concedendo sibi cus
todiam et usum earundem rerum in toto
vel in parte prout saluti et indigencie
fratris viderit expedire. Quarum rerum
usum ipse frater quasi de manu domini gra
tanter accipiat. Et ex tunc secundum pre
missam formam de accipiendo licenciam
in omnibus se regat. Et iste modus
fratri importat tria bona. Primo quod
frater ab omni proprietate nudatur. secundo quod
si forte frater aliquid indebite contra for
mam ordinis de bonis comitatis vel
aliquorum personarum ordinis per ignoranci
am sibi vendicavit. hoc auctoritate
superioris eandem amministracionem ut
dictum est habentis in rem eandem re
digitur. et fratris usui legitime applicatur.
Per ignoranciam ideo dixi. quia si scienter
frater habet illicite acquisitam. illa om
nia essent restituenda. nec talia ex
eadem concessione prelati usui illius fratris
licite applicaret. Tercium est quod de
fectus et negligencie fratris circa licen
ciam que super recipiendo retinendo et ex
pendendo ut predictum est requiritur. per is
tum modum supplentur. et status fratris

consciencie. et in tuto salutis ponitur.
dummodo ex tunc conservet se in ista
rectitudine in futurum. Forma autem
prelati ad subditum potest esse talis.
Frater N. prior generalis vel provincia
lis etc. Dilecto sibi in christo fratri N. salutem
in domino. Cum tu ex devocione et ad cau
telam securitatis consciencie tue proposi
tum professam paupertatem secundum regula
beati patris nostri augustini reddere quod vo
visti omnes res in pecunia in libris et
in quacumque alia substancia habuis
ti vel habere videbaris hactenus in
ordine ad manus nostras tamquam prelatoris
claustri ordinis sancti augustini vel talis
provincie. libere resignaveris. renuncian
do simpliciter et absolute omni iuri do
minii proprietatis et possessionis do
seu eciam usus ab ordine tibi hactenus
concessi aut permissi in rebus eisdem pro
ponas quod firmiter christum dominum te
re nudam crucem nudus sequi. Nos
devocionem tuam in domino commendantes
propositum tuam renunciacionem duximus
acceptandam. Sane volentes necessi
tatibus tuis paterna sollicitudine providere
omnium librorum rerumque aliarum quas
hactenus ante renunciacionem habu
isti seu habere videbaris prout con
scriptas in inventario tuo in sig
num professe renunciacionis nobis tradi
disti simpliciter ex manus nostris custodi
am atque usum tibi committimus pro pre
te. concedentes tibi de gratia speciali
ut libris rebusque aliis in eodem in
ventario contentis quo ad vixeris
uti valeas. Ita tamen quod vendere vel
alienare aliquid notabile de bonis
illis non debeas absque licencia nostra
speciali aut nostri vicarii que in hac
parte pro tua tibi duximus consciencia

stauiedū. Post mortē tuā autē
oīa que ex eisdē rebȝ reliqris pro
uenīt et ꝑ ex tūc ꝯuētui. Nā iuxta
formā ordis et scdm modū in e
odē ꝯuētario descriptū tenore p
senciū applicamꝰ. Ita tn̄ qꝫ nulla
distractio rerū nisi in ꝑncia nr̄a
vel ꝓuīcialis q̄ pro tpe fuit scdm
formā statuti ꝓuīcie nr̄e fiat. Si
vero post hec de nouo res aliq̄ ad
tuā ꝑsonā deuenerīt illas recipe
re et expēdē poteris scdm for
mā ꝯsuetā ordis de licēcia supioꝝ.
In cuiꝰ rei euidēciā sigillū nr̄i
officij p̄ntibȝ est affixū. Datū ꝛc.

Quō deus viciū ꝓprietatis in re
ligiosis ut plurimū per semet
ipsū ulciscitur plaga male mor
tis exemplis antiquorū. Capl̄m xiiii

Qum igit̄ tāte digni
tatis et excellēcie sit pau
ꝑtas voluntaria q̄ ꝯsistit
in ōimoda abdicatōe ꝓprietatis ut
ꝓbabitū est qꝫ deus oīm diues in
oēs eā in semetipō gestare et sāti
ficare dignat̄ est. Hic est qꝫ ipse ꝑse
metipm̄ ꝓfessores huiꝰ sc̄e paup
tatis remunerare volēs eoꝝ p̄miū
in ꝓmptu esse pollicet̄ dicēs. Bēā
paupes spū. qm̄ ipsoꝝ ē regnū ce
loꝝ. Sic ecia ꝯtra eius viciū
scilicet viciū ꝓprietatis detestabile
in religioso detestat̄. in tm̄ qꝫ ipse
ꝑ semetipm̄ illud uiciū ulciscat̄.
Puniut eī ꝓprietarios ut plim pla
ga male mortis. Quod patet iꝰdu
cēdo ꝑ oīa tpa xp̄iane religiōis.
Et pmo hoc patet in collegio
xp̄i qui fuit pmus mgr̄ vere pau
ptatis. In eius quippe collegio ha
buit vnū ꝓprietariū scilicet iudā
qui fur erat et loculos habēs. et ea
q̄ mittebant̄ portabat. et plura fu
rabat̄. Sed uideamꝰ qualē ipse
finē susceperit. Certe abiēs laqō se
suspendit. Et q̄re? Utiq nō tm̄ ꝓpter
crimē ꝓdicōis q̄ꝫ ꝓpter viciū ꝓcep
tionis. Sic eī legit̄ actuū scdo de e
o qꝫ fuit dux eoꝝ qui ꝯprehēderūt
ihm̄. et hic quidē possedit agrum
de mercede iniquitatis. et suspēsus
crepuit mediꝰ. et diffusa sūt oīa
uiscera eius. Merces quippe iniquitatis
inde nō tm̄ fuerūt illi triginta ar
gētei ꝓ quibȝ vendiderat xp̄m. sed
et oīs pecunia ab eo furti subrep
ta. Et hanc immediatā causā posuit
lucas sue miserrime mortis. Aliud
exēplū in collegio aploꝝ post as
censionē dn̄i cū fideles q̄ ꝯuerte
bant ad vitā aplicam vendētes
possessiōibȝ suis pcia ponebāt an
pedes aploꝝ. Tūc sicut scribit̄ ac
tuū v° quidā vir nōie ananias
cū vxore sua zaphira vendentes
agros suos ptem ponebāt ante
pedes aploꝝ. partē sibi reseruātes.
Et cum sic defraudauerint aplos
ymo quasi sic mentiti sūt spūi scō. ad
in ꝯspectu oīm aploꝝ et alioꝝ xri
stianū ceciderūt retrorsū et ex
pirauerūt. et delati sūt abo. ut h̄
ecia legit̄ xij q. i. Dilectissimis. Quod
factū tā crudele videtur neq̄ꝑ
imprecationi apli petri. sed dei iudicio
quod ꝓphetico spū petrꝰ annunciauit
attribuendū est scdm ieronimū
ad demetriadē. Aliud exēplū ī ista
venerabili ꝯgregatione scōꝝ patrum
in egypto q̄ eodē loco fere circiter
quinq̄ milia diuisis cellulis ha
bitabat. ut legit̄ in uitisprm̄.

Inte qs vn9 fr centu solidos qs li
na texendo collegerat mories dereli
quit. inuetu est iter mochos cosiliu
qd fco opus esset. Alij pauperib esse
distribuendu dicebat. et alij dandos
ecclie. nonnulli parentib eius remit
tendos. Sci vero machari9 et ysi
dor9 et ceteri seniores pres sco in eis
spu loquente decreuerunt ifodien
dos cu dno suo dicentes. pecunia tu
a tecu sit in pdicoe. Nec hoc crude
liter qsq putet fcm. tantus denique
terror et pauor p tota egiptu cunc
tos mochos inuasit. vt vnu solidu
dimisisse grandis apud eos sit criminis.
Ite ibide aliud exemplu de bto antho
nio ad que du veniret quidam frater
q renuntiauerat sclo et res suas iter pau
peres dispergens aliquam ptem sibi reti
nuit. qd cu btus anthoni9 copperis
set dicit ei. Vade in vicu et compara
tibi carnes et impone corpi tuo nu
do et sic veni ad me. Cu ergo hoc
fecisset fr. tam canes q aues one
corp9 suu propter carnes rapiendas
tam dentibus qm vnguibus dicerperunt.
Cu aut venisset ad scm anthoniu
requisitus est si fecisset qd ei preper
erat. Illo aut corp9 suu demonstran
te lacerantu dicit ei scus anthoni9.
Quicumque renunciant sclo et volunt
habere pecunias sic a demonib lace
rantur. Ite in collegio sci augusti
q hoc viciu proprietatis sume detesta
bat reputans ipsos proprietarios mor
tuos in sermone de com vita clericor
q incipit Caritatem vre. Malui inquit
habere vel claudos plus q plangere
mortuos. Qui eni ypocrita e mor
tu9 est. Et appellat ypocritam illum
religiosum. qui publice pfessus e

paupertate et occulte retinet aliqd
ppriu. Erat aut in collegio bti au
gustini quidam psbr noie ianuariu
de quo valde dolens scribit btus
de aug9 in alio sermone q incipit
propter qd volui. q male erat ei quod
pus pecunie. et q moriens testamen
tu fecit. de quo facto lamentando di
cit aug9. O dolor illius societatis.
O fructus natus no de arbore q
plantauit dns. De code eciam ianu
ario scribit in alio sermone ad pl
bitcos pponentes q incipit I oib
opibs. quo ipse quandam suma pecu
nie in pariete cellule sue p9 morte
inuent9 est retinuisse. et q ipso au
gustino ignorante habuerat vine
a et agru in sclo. Propter qd ipse au
g9 refert eu fuisse mortuu mala
morte. Male inquit vixit et male vixit.
morit. Quare. vel quo male vixit.
Qa qd suu erat secrete tenuit.
Quo etiam male morit. Qa in
fine se no cognouit. et obstinatus
in suo sensu nobis ignorantib tes
tamentu fecit. et filiu que habebat
in sclo dimisit. O vtina in fine
saltem nobis hoc dixisset. vt orati
nobis veniam impetrasset. Nec e
fecisse penituit. propterea de meis
est. nec du vixerat erat. Ingue
git man9 mdauis eius ponentes
in panno ligatos centu et vndecim
aclos quos in pariete celle retinebat
flentes et dicentes pecunia tua tecu
sit in pdicoe. No eni licet cu no
bis seruis dei collocare nec poni
in victu vl vestitu vel in opere
monsterij. qa pcui dampnacionis e.
Haec aug9. Ite exemplu in collegi
o bti gregorij. pout ipse scribit in

dyalogoꝝ libro de quodā fre mōste
rii sui medico. quo īsirmāte ad mor
tē. inuēti sūt īter medicialia sua
tres aurei. Quo cognito cepit co
gitare btūs gregoriꝰ quid ad mo
riens purgacionē faceret. et qd in
exēplū viuētibꝫ pruidēt. precepit
ergo ut nullꝰ excepto frē suo car
bum cōsolatoriū ei dicet. nec mo
rien assistet. Qd tn̄ frē suꝰ ei indi
rasset. quo ꝓpter suā ꝓprietatē sic
abhoiabilis frībꝫ esset factus. igr
muit. et illo gemitu et dolore de
cessit. Quē btūs gregoriꝰ in sterq̄
linio sepeliri iussit. et peccuniā su
ꝑ eū iactari et dici. peccunia tua te
cū sit in ꝑdicōe. In q̄ re btūs gre
goriꝰ et morien et viuētibꝫ ꝓui
dit. ut uidelicet amaritudo mor
tis culpā delet ipsiꝰ. et istos pena
terreret. Qd ita factū est. Nā fr̄es
oēs nichil q̄ntulūcūq3 vile apud se
reseruare audebāt. Elapsis aūt
triginta diebꝫ apparuit frī suo di
cens. Nūc usq3 male fuit michi
si modo bene est. qa hodie cōiōeꝫ
recepi. hec gregoꝛ. Et est aduten
dū q ille in illo gemitu et dolōe
āi exitū aīe sue tantā cōtricōeꝫ
de pctō suo habuit. q tm̄ breue ꝑ
gatoriū habuit. secus fuisset si
absq3 recognicōe et cōtricōe de
cessisset. qa tūc fuisset eternalr̄
dāpnatus ꝑ pctō ꝓprietatis. De
hoc facto btī gregorii mēcionē
facit decretis cā de statu mō. Cū
ꝓprietas apud quēq3 īuenta fu
erit in morte. ipa cū eo ī signū ꝑ
dicōis ext̄ mōsteriū in sterqlini
o subterret. scdm q btūs gregoriꝰ
in dyalogo se narrat fecisse. Itē exē
plū qd narrat cesariꝰ de quodā cō
uerso ordis asterciēsib īsirmato us
q3 ad mortē. qui cū cōmuī sacra
mēto corꝑis xpī debēt. posito cor
pe xpī in ore eius. masticaē vel
degluciē nō potuit. licet eodē die
postea unā gallinā integrā co
mederit. Ipo aūt satis cito defūc
to. īuenti sūt circa eū quiq3 soli
di. sicq3 apparuit q̄re ipē corpus
xpī sumere nō valuit. et hec exē
pla veterū. Ad idē exempla moder

Ex ꝓdictis cōducitū noꝝ xv
apparet. quō a tp̄e inde
ꝓditoris et ꝓmi ꝓprietarii
hoc viciū ꝓprietatis semꝑ ad pos
teros serpsit. et semꝑ in fine ali
quā male mortis reliqt. Et utinā
modernis tp̄ibꝫ nulli īuenirēt
iudaiste et ananiste. q̄les sūt si
ue qui ingredientes religionē. ali
q sibi de bonis suis occulte reser
uāt. sicut ananias et saphira
siue q postq3 ingressi sūt. sibi ip
sis et nō cōmuni thesaurizāt. ali
q sine licēcia acquirūt et retinēt.
sicut ille frē egipcius et medicꝰ
scī gregorii. siue q officia mōste
rii habētes de bonis cōibꝫ subripi
ūt sicut iudas. Siue q missi ad
questus seu terminos ꝑ petēdis
elemosinis de petitis et ꝓcuratis
loculos faciūt. ꝑtem cōuentui ꝓi
ciendo. et ꝑtē furtiue et fraudu
lent sibi usurpādo sicut iudas
et sui sequaces. O utinā tales moder
nis tp̄ibꝫ nulli sint. Et si forte ali
q sint sicut ꝓh dolor multi sūt. ī
morte tm̄ diuine miseracionis resipiscant.
dolētes de ꝓterito. cauētes de futō

scdm consiliu patris nri in regula. De-
niq de modernis tpibz perpauca et
pene nulla inveni exempla de proposito
isto scripta. Recito aut nonnulla p
memetipm visa et audita et qua-
si palpata ac meis tpibz experime-
taliter comprobata. utpote q in plu-
ribus provinciis visitacionis officiu ges-
si. et alia plerumq p industria in-
dagavi. Novi ergo quenda frem
qui a multis suspectus habebat
q quasda res sine scitu et licencia
superioris sui extra ordine retinet. Q-
ui ego ex officio meo caritative a-
monuisse. exhortando ut res tales
ad ordine reduceret. et cu benedictione
dei potius q cu maledictione dyaboli
eas retineret. Ipse quide promisit se
facturu. sed dyabolo eu retrahen-
te non fecit. Demu cu monicio pe-
na non iuvaret. neq eni contra eu
procedi potuit ad pena. quia nichil
contra eu probari potuit. Ipse deus
talis ut dictu est ultor criminis cu-
i omnibus nichil est occultu. ipsu ergo
coram visitavit. Quada eni die cu
idem frater staret in altari et missa
celebraret. perveniens ad agnus dei
subito retrorsu corruens expiravit.
nullu q verbu loquens. Ecce secutor
ananye quo et simile morte susce-
pit. Ille eni in conspectu omi apostolorum
in p[illegible] petri vel eius denuncia- presencie sci
cione corruens expiavit. et iste in con-
spectu totius fidelis populi presentis et
vicarie ipsius dei altissimi in sacra-
mento personaliter ibi existentis cadens
retrorsu miserabiliter vita finivit
et sacramentu vite q ipse confece-
rat. ipsu antequam sumeret percussit ad
morte. Aliu eciam frem novi quasdam

ibursare consueverat aliq que comu-
debebatur. Hic cu quada die sanus
et alacer de civitate in q comedit
redisset ad conventu. sedens in priva-
tis cameris mortuus est inventus.
Simile exemplu eciam de alio fre sum
expertus qui eode vicio laboravit et
simile exitu in cameris privatis ac-
cepit. Ecce sectatores iude qualiter in
loco ignominioso et actu turpi quasi
effusis visceribus vite exitu sortiti sunt.
Aliu quoq frem michi tacitu novi
qui invitatus ad comedendu cu va-
lentibus viris in civitate. du letus et
hylaris epularet in mensa. iter ve-
dendu corruit. nec unu quide ver-
bu loqui poterat. et deportatus ad
conventu post paululu expiravit.
De isto quide nulla suspicio mali
habebat. sed qualis occulte fuerat even-
tus declaravit. Na in cella eius mul-
ti loculi sunt inventi et pecunia de di-
versis monetis. qua diu congregave-
rat platis suis ignorantibus nec sci-
entibus. na p fre paupe habeba-
tur. sed procurator in diversis conventib
fuerat. iuda proh dolor imitatus in
finalis probavit eventus. Aliu pre-
terea frem novi qui decumbens in
lecto egritudinis requisitus a priore suo
si aliqua pecunia haberet. nec priori
suo nec confessori suo quicq de aliq
pecunia voluit revelare. et sic sine
confessione sine contricione et sine sacra-
mentis miserabiliter die clausit ex-
tremu. Et cu more solito corpus
suu lavari deberet. inventa est apud
eu una marca argenti ligatim in-
suta in tunica inferiore qua indutus
erat. Non dubiu quin divina ultione
dyabolus ei os obstruxerat. sicut et

tetis eiusdem morbo criminis laboran-
tibus fratre consueuit. ne fateretur in mor-
te quod semper celauerat in uita. sicut
de illo ianuario refert aug(ustinus). Item
notum est michi de fratre alio de quo scele-
re quod gerebat in vita. mors monstrauit.
Nam cum ipse quandam summam pecunie a-
pud se occultaret. etiam in mortis ego-
tudine constitutus dum acriter agonizaret
loqui non valens sed palpitans manu
clamidem pelliceam qua tegebatur trahe-
re et conseruare conabatur quasi timens
ne quis eam sibi auferret. mirantibus fratri-
bus astantibus et commendationem anime
legentibus quid per hoc intenderet. unus cu-
riosior ceteris cepit explorare. si quid
in ipsa clamide absconditum esset. Et
certe reperit quandam pecunie summam
eidem clamidi pellicee insutam quam
nec priori suo nec confessori suo reue-
lauerat. Quibus secundum benigniorem
interpretationem presumi possit. quod per il-
lam palpitationem suam intendit pe-
cuniam absconditam in clamide reue-
lare quod laudabile esset. fuisset tamen pe-
nitentia valde sera. et raro vel num-
quam de hoc crimine aliquis penitet in
extremis. quia diabolus claudit eis o-
s cum ultione diuina ut dictum est. Re-
cordor nichilominus de alio fratre qui sa-
nus videbatur et sedens in cella sua in
sede mortuus est inuentus. De quo
post mortem inuentum est plures locu-
los cum habuisse. Item de alio fratre qui
dum surgens de lecto iret ad [illegible]
vadens in via ad terram cecidit.
et mortuus est subito absque confessio-
ne et sacramentis ecclesie. in cuius cella
etiam plures loculi sunt reperti. Item
de alio fratre qui subito mortuus est et
in pariete celle sue bona summa pe-

cunie est reperta. quam ita subtiliter ab-
sconderat. quod nisi casualiter fuisset per-
dita. in perpetuum non fuisset inuenta.
Iste habitus fuit pro bono fratre. nec ali-
quis suspicabatur tale crimen de eo. Et
ipse michi ex officio requirenti. de re-
bus fratrum et hortanti ut quicquid quisquam
haberet indicaret. et cum benedictione et li-
centia retineret. mentitus fuit dicens se
pauperem. Et revera non michi sed
spiritui sancto fuit mentitus. sicut dixit pe-
trus ananie. Et quia iste seruitor fuit
ianuarii. ideo sibi mortem cum ianu-
ario pro dolor interiit. Item de quo-
dam alio fratre qui michi de pecunia su-
a requirenti ex officio sepe mentitus
fuerat. Hic ad extremam horam ve-
niens. ne quis pecuniam quam in cella
habebat absconditam tolleret. nemi-
nem intrare permisit. preter unum serui-
torem cui confidebat. ymo ante osti-
um celle ne cuiquam pateret introitus
miser se proiecit. et sine recognitione
sine confessione et sine sacramentorum
perceptione miserabiliter vitam fini-
uit. Et ex tunc mortuo extracto de
cella. cum pecunia quereretur. et magna
pars non tamen tota inueniretur. grandis
suspicionis scrupulus surrexerit. ex quo
inter personas nonnullas non modi-
ca turbatio est suborta. que nec per
meam visitationem superuenientem. nec
per prioris generalis sollicitam indagi-
tionem subsequentem potuit ad recti-
tudinis lineam reuocari. Ecce quomodo is-
ta maledicta proprietatis pecunia non
tantum condempnat mortuos. sed et vi-
uos superstites commaculat inficit et
denigrat. Adhuc alium noui fratrem
qui longo tempore de terminis et aliis obuen-
tionibus hinc inde sibi multam the-

saurizauerit et oīa absq licētia
et scitu alicui⁹ frīs de ordīe. extra
ordinē in manu sclarium detine
bat. Hic tandē in loco tīnini sui
īfirmat⁹ grauit decubuit. Quē pa
ries prior sui⁹ ipm visitauit exhor
tās eū ad cōfessionē. Cui diabo
lus more solito ita os obstruxit. q
quantūcumq īstigaret a priore et fri
bꝫ alijs pntibꝫ. ipē nec cōfiteri
pctm sua. nec detegere loculos ab
scōditos volebat. et ita mortu⁹
est sicut pecus sine cōfessiōe sine
cōtricōe. sine peniteicia et sacramen
tis. Sed morte sua p⁹ tn̄ fiet inq
sitio de rebꝫ suis. bonitate sclari
ū psonarū de illis loculis pdīti
onis aliq̄ fuit ordini restitutū.
Ex inductis ergo exēplis tā ve
teribꝫ q̄ modernis. et ex pluribus
alijs de quibꝫ nō est scribēdū per
singula apparet cōnabilit̄ veru
esse q̄ semp pprietarij itereūt ma
la morte. Et appello malā morte
siue qñ seipm īterimat. siue subi
tanee īteream. siue cū finali īpeni
tētia decedat. Et si alterū duorꝫ p
morꝫ nō veniat. terciū īfallibilit̄
cōtinget. Qa cū tales pctāt cōt
spm scm̄ dicēte bto petro ad ana
niā act̄ v°. Anania cur tēptauit
zathanas cor tuū mētiri te spui
sco. Et post pauca mētitus es hoīb̄ s
deo. Ad zaphirā etiā vxorē suā a
it. Quid cōuenit vobis tēptare spi
ritū dni. Hīc est q̄ illi⁹ vicij sectā
tores merito et appropriate cū fina
li īpenitētia moriūt̄.

Quare deus p semetipm̄ ē ultor h⁹
criminis. et q̄ ecclīa in hoc est diui
ni iudicij executrix. C xvi

Quare aūt p semetipm d⁹
hoc crimē ulciscat̄ ratio
est. Cū enī plata in cori
gēdo subditoꝫ excess⁹ sint īstrume
tū dei. et ipsi hoc viciū faciliter non
possint dephēndē. qa huī⁹ crimīs
rei hoc a cognitiōe prelatoꝫ quātū
possūt studēt occultarē. Alia q̄pe c
mīa plerūq aliūde pandūt ut for
nicatio p īpregnationē et partum
supbia p gestus et apparatū extio
rem. Inobediētia p cōmissionē et
omissionē facti vetiti vel pcepti.
Ira manifestat̄ p rixas cōtencioēs
et plerūq pcussiōes. Gula et ebr
tas et plura alia vicia habēt sua
signa et effctus quibꝫ pdūt suos ac
tores. Nō sic aūt de vicio pprieta
et subreptiōis cui⁹ auctores oēm i
dustriā ponūt ad celandū. Nec
faciliter pandit̄ aliūde. q̄re de⁹ cui
nil celare potest p semetipm vīd
cat hoc pctm ut specialiter in hac
matia locū habeat qd̄ ipē dn̄s d
cit. Michi vindictā et ego retribuā.
Hīc est etiā q̄ scā mr̄ ecclīa q̄si d
uini iudicij executrix huiusmodi
odibiles pprietarios puat ecclia
sepultura. et statuēs in detestati
onē huī⁹ criminis eos cū pecunia e
mōsteriū in sterquilinio subterrari
dos. et hoc si in morte pecunia rep
ta. Secus aūt si in vita. qa tūc e
in utilitate mōsterij cōuertēda. ve
ex destitutū mō. Cū ad mōsteriū
si aūt pprietarij viui a cōiōne re
mouēt altaris. et mortuis nō so
lū est ecclīastica sepultura īterdicta
sed nec p eis oblatio facienda. nec
missa celebranda. vt ex̄ e c mōnis.
Et si p ignorātiā incaus vel facti

tales sepulti fuerit in ecclia vel cimi
terio. debet eorunde cadauer ext ecc
iam vel cimiteriu proici. si sine mag
no scandalo potest fieri. ut e ti Sup
quodam. ¶ Porro sicut ecciam diuinu
iudiciu exsequitur in puniendo vicium
proprietatis. sic econtrario diuina ac
ceptacione in virtute sibi contraria
in paupertate voluntaria confertur. In
terim cum abdicacio proprietatis est
annexa regule monachali. quod nec summus
pontifex valeat contra eam dispensare
vt habetur in priuilegiato in ipso. Cum
ad monasterium in fine. ¶ Insuper ecciam
ordo ipsos proprietarios persequitur tam
in vita quam in morte. In vita quidem
Ait enim beatus aug' in regula. Vt si
aliquis rem sibi collatam celauerit furti
iudicio condempnetur. Ex quo verbo ma
nifeste patet. quod eo ipso quod res ipsa a
liqui fratri collata fuit. efficitur et e com
munis ac pertinet ad omnes. et est utique
deo consecrata ut dicit aug' in decre
to obseruancie regularis. Quare si quis
se eam occultet. proinde est ac si commu
nem subripuerit. Et hoc intendit aug'
in eo quod ait. furti iudicio condempnetur.
Et huic intellectum augustini ordo prose
quitur in constitucionibus xlv ca. ubi dicitur.
quod proprietarii et subripientes maiorem
ultra valorem vnius argenti vncie per
sex menses incarcerentur. Et nichilomin'
consequenter apprehendentur cum omnibus ma
ledictionibus et sequele auctoris. quod est quan
dam mortis ciuilis in ordine. Vnde etiam
a beatus aug' proprietarios reputat
mortuos dicens. malum habe vel
claudos plus quam plangere mortuos.
vt s c p ca xiiij. In morte vero ipsi p
sequendos proprietarios ordo iudicia
in ecclie priuatur.

Que puncta statutorum regule et con
stitucionum ordinis ad hanc commu
nionem terciam pertineant C xvii

Ad hanc sacram communionem per
tinent omnia puncta regule
loquencia de vita communi et de
habendo omnia in communi. sicut est illud
Et non dicatis aliquid proprium sed sint
vobis omnia communia. et hoc habet locum
in omnibus capitulis huius tercie partis. Item
illud. Qui aliquid habebant in seculo
quando ingressi sunt monasterium libenter
velint illud esse commune. et hoc specialiter
respiciat iiij v xi xiij capitula. Item
illud. Quamuis autem in tantum progressus
fuerit malum. ut occulte ab aliquo
litteras vel quodlibet munus accipiat
usque ibi. grauius emendetur. Item illud.
Consequens ergo est ut eciam quibus filiis
suis vel alia quam est. Vt si aliquis rem
sibi collatam est quod pertinet ad xiiij ca.
Item illud. vt nullus sibi aliquid operetur
est Caritas enim de qua scriptum est. Et
ideo quanto amplius rem communem est quod ca
a pertinet ad xiiij ca. Item illud quod
dicitur in regula alia. Nemo sibi vendicet
aliquid proprium siue in vestimen
to siue in quacumque re. apostolicam enim
vitam proposuimus viuere. Item illud quod
dicit in decreto obseruancie regula
ris. Si quis autem causa necessitatis de
tinet illud quod ad monasterium secum
portauerit nunc habebit ubi ipso
sit suus est illud proferre. quia non
potest sibi retinere quod per pactum ad
omnes pertinet. et deo utique est consecra
tum. ¶ Puncta autem constitucionum ad
hanc communionem pertinencia sunt hec Il
lud quod in ii ca constitucionum circa
finem s Statuimus dicit de communitate
operis locum habet in xxvi ca sed p

tis et in xiii h⁹ ptis. Itē illud qd̄ dr̄
in xiiii ca cōstitutionū de bonis q̄
nouitius secū detulerit locū habet
in xi ca. Itē illud qd̄ dicit̄ in xvi ca
constitutionū de forma pfitendi lo
cū habet in xiiii ca scdē ptis et in
x xi xii xiii capitlis huiꝰ ptis. Item
qd̄ dicit̄ in xxix cōstitutionū de bo
nis conuictus et de bonis singulorꝫ
frm̄ sub custodia procuratoris habē
dis locū habet in xiii ca h⁹ ptis.
Itē illud qd̄ dr̄ in xliiii ca cōstitu
tionū § Cū vero de possessionibus
cēt loca ordis nō habēdis locū ha
bet in vii et viii ca h⁹ ptis. Itē ea
que dicuntur xlv cōstitutionū de
modo deponēdi et retinēdi res fra
trū et de penis proprietarioꝝ et sub
ripientiū et cetera ibi contēta lo
cū habet in xi xii xiii xvi capitlis
h⁹ ptis. Itē illud qd̄ dr̄ in ca xlvi
cōstitutionū in fine de rebꝫ fratrū
petentiū licentiā ab ordiē locum
habet in xiii xvi capitlis h⁹ partis

Explicit tercia pars vite fr̄m here
mitarū sancti augusti

Incipiūt capitla q̄rte partis

De ratione proportionalis i
distributionis q̄ et qualis sit. i
Qualiter in distribu
tione attendi debeat valor psonarū. ii
Qualit̄ pdicta de cōsideratione
valoris psonarū sint cōformia in
tencioni btī augustī in regula. iii
In quibꝫ huiusmodi distri
bucio cōsistit. iiii
De cōitate vict⁹ frm̄ et q̄ oēs
pascūtur ex vno cellario. v
Ne quis extra mōsteriū man
ducare debeat. vi
Ne quis ext̄ horā prādii aliq
alimētoꝝ sumat. vii
De lcōne mēse et silētio. viii
De ieiunio et abstinētia circa
victu frm̄. ix
De bona et scā singularitate
fratrū. x
De tribꝫ cōmitātibꝫ bone singu
laritatis. xi
De mala singularitate frm̄ i
min⁹ accipiēdo. xii
De mala singularitate frm̄ in
plus accipiendo. xiii
De cōitate vestiū. xiiii
Que p̄dicta de regula et cōsti
tutionibꝫ ordis ad hanc quali
tionem reducūtur. xv

Incipit q̄rta pars

De ratione proportionalis distributi
onis que et qualis sit. C i

Diuidebat aūt sin
gulis p ut cuiqz o
pus erat. Actuū 2°
Ubi notat q̄rta
cōio que debet ec
ter religiosos vi
te aplice sectatōes scilicet cōio p
portionalis distributiōis. quā etiā
describit btūs aug⁹ in regula di
cens. Et distribuat unicuiqz vr̄m
a preposito vr̄o vict⁹ et tegumentū.
Qualit aūt hm̄oi distributio
sit accipienda nō oēs sane ītelligūt.
Quidā eni existimāt q̄ q̄a oīa de
bet esse oībz psonis eiusdē mōsterij
coīa. ideo eq̄ debet esse distributio
ut tantū det uni q̄ntū alteri. Et
q̄m hoc nō videt in aliquo mōste
rio obseruari calupniātur sīt eoꝝ
asserētes pfessores hui⁹ regule nō
recte cōseruare. hos ōsiculos q̄si
subsānatiue cōtra eos garriētes
Nil ppriū. ptul hoc vitiū. coīa q̄
Sic loq̄m̄. sed nō utim̄. coibz eq̄
Sed si sane ītelligātur hī ōsus ī
magis sūt scd̄m ītentionē regule
q̄ cont̄ eā. Addit ei aug⁹ statī p⁹
verba predc̄a. Nō equalit inquit
oībus q̄a nō eq̄liter valētis oēs. s3
poti⁹ unicuiqz sicut cuiqz opus fu
erit. Sciendū ergo sicut habet ex
q̄nto ethicoꝝ q̄ eq̄litas ē duplex
Una scd̄m eandē q̄ntitatē. Altera se
cūdū quādā pportionabilitatē. Eq̄
litas scd̄m eandē quātitatē atten
dit in iustitia cōmutatiua ī qua
fit cōparatio rei ad rē. Equalitas scd̄z
quādā pportionē attēdit in iustitia
distributiua. in qua fit pportio re
rū ad psonas et earū condicōes. Si
ci psone nō sūt equales et hoc se
cūdū valorē dignitatis et utilitatis
rei publice. puta si un⁹ sit dux exer
tus et alter simplex miles vel fa
mulus. in distributiōe boni cōis nō
habebūt eq̄lia stipendia. s3 pporti
onātur eoꝝ stipendia valori vel
labori uniuscuiusqz. ut sicut psona ex
cedit psonā. ita etiā res que dat
uni psone excedat eā que dat al
teri. Talis etiā est distributio in
regno celoꝝ testāte aplō. Unusq̄sqz
ppriā mercedē accipiet scd̄m
suū laborē ī cor. iij. Igit btūs au
g⁹ intēdēs distributionē in mō
sterijs fieri debē nō eq̄liter scd̄m
eandē q̄ntitatē rei q̄ datur ait.
Non eq̄liter oībus. sed decernēs ea
fienda eq̄liter scd̄m pportiōbilitatē
ad psonas adiecit. quia nō equa
lit valētis oēs. sed potius unicui
qz sicut cuiqz opus fuit. Hāc ppor
tiōbilitatē hugo vocat eq̄litatē
sufficiētie ut habes īfra caplō vij
Tūc eī res eq̄liter diuidit cū ille
q̄ diuidit unicuiqz qd̄ sibi opus ē
ptit. ut ibi d. Qualit in distribu
one attēdi debeat valor psonarū. ii

Ualor aūt psonarū scd̄m
intētionē phī v° ethicoꝝ
attēdit dupliciter. uno mō
scd̄m dignitatē condicōis psone
ut patet in exēplo pmisso de duce
milite et famulo. Alio mō scd̄m
utilitatē vel laborē opis pro re
publica. Tercio modo potest at
di scd̄m intētionē augustini ut va
lor psone attendat scd̄m valitu
dinē nature. ut aliter sanis ali
ter īfirmis distributio fiat. Qd̄
ergo dicit btūs aug⁹ q̄a non e
q̄liter valētis oēs referri potest

ad omnes tres modos valoris pso-
narum. Non quidem per se et directe
considerando psonas secundum earum
dignitatem vel laborem vel valitu-
dinem. sed principaliter secundum indigentiam cuius-
libet. Sic enim fiebat distributio in
illa sancta congregatione apostolorum de qua
dicitur. dividebant singulis prout cui-
que opus erat. Ubi glosa interlini-
aris. Non inquit secundum psonas vel
non munera. sed secundum indigentiam.
In illa enim multitudine erat dis-
paritas valoris psonarum tam
secundum dignitatem quam secundum mu-
nera. Secundum dignitatem quidem quia
inter eos apostoli erant lxxii discipuli
et septem diacones. Erant et alii
fideles de maioribus et minoribus
dignitatibus seculi conversi. Secundum
munera etiam. quia quidam eorum
plus attulerant ponendo ante pe-
des apostolorum secundum quod divites vel
pauperes fuerant. In illa igitur
distributione non attendebatur dig-
nitas psone vel munera. sed so-
lum indigentia cuiuslibet. et hoc est
quod dicitur. prout cuique opus erat.
Sed beatus augustinus cuius regula ut
sepe dictum est fundata est in ac-
tibus apostolorum solum respectum habere
voluit ad indigentiam principaliter. non
tamen excludendo considerationem dig-
nitatis. laboris vel valitudinis. Nam
si prepositus pluribus indiget secundum
exigentiam sui status. puta propter
hospitalitatem servandam
et familiam decentem tenendam. et
huiusmodi. in distributione bonorum
monasterii si plus ceteris accipit
non est iniquum. et hoc facit non
quia prepositus. sed quia pluribus
indiget. Similiter de laborantibus qui-
bus non plus datur propter eorum labo-
rem. quasi remunerentur pro labore.
Religiosus enim non debet expectare
mercedem temporalem pro suo labore. sed
expectabit mercedem eternam a deo
propter quem laborare debet. Sed si is
qui laborat in aliquo officio vel
servitio pro comunitate ad comunitatem ad
expeditionem sui officii vel servitii
pluribus indigeat. aut si ex labo-
re suo plus aliis fatigetur et exhauri-
atur viribus. iustum proportionale est
ut plus accipiat. vel melius ali-
tractetur. Eodem etiam modo de in-
firmis quibus non debet dari plus
quam aliis ex eo quod infirmi sunt. quia hoc
plerumque eis esset nocivum. ymo di-
ctum est sepe eis minus. aliter quan-
do sunt tractandi in victu quam alii. sed
non semper eis dandum est plus. Et
si aliquando datur eis plus quam ce-
teris. tunc habetur respectus non ad
eorum infirmitatem. sed eorum indigentiam.

**Qualiter predicta de consideratione va-
loris psonarum sint conformia in-
tentioni beati augustini in regula**

Quod autem hec fuerit in-
tentio sancti augustini pa-
tet ex regula. Nam quod pre-
lati non plus debeant accipere ex eo quod
sunt prelati patet. Precipit enim pre-
latum honorandum. honore inquit co-
ram vobis prelatus sit vobis. sed quod
sit pinguius pascendus nusquam dicit.
sed potius oppositum innuit dicens. Ip-
se vero qui vobis preest. non se existimet
potestate dominante. sed caritate ser-
viente felicem. Caritas autem servien-
tibus est contenta. Et subdit. Co-
ram omnes seipsum bonorum operum prebeat

exemplu. Sed maxie inter bona religionis vita tois. ergo 2. Unde e tiā preceptor nr̄ epus existens exe plū pbuit platis in seipo. in eo q nec pciosioribz vestibz uti voluit nec lautioribz cibis uesci curauit. De uestibz ipse dicit in sermone q de coi vita clericoz q incipit. caritati vre. Cu sciam inqt coe habe me velle quiquid habeo. Nolo talia offerat sctitas vra quibz ego solus q̄si decencius vtar. Offerat michi verbi gra birru pciosu. forte decet epm. Ipius no decrat augustinu. Et sb dit. Tale debeo habe quale possit si no habuerit fri meo dare. quale potest habe presbiter. qlem diaco nus. tale volo accipe q̄a in coe accipio. De victu vero dicit de eo possidius q mensa frugali et pca sep usus est. et iter olera et legumina pter ifirmos et hospites plerumqz carnes habebat. Paup quippe sibi et pcus. aliis diues et larg habebat. Ostiu eius viatori patuit mensa ei hospitibz seruiebat. Hec possidius. Ex quibz etiā patet. q et si plati no debeant plus accipe eo q plati sut eo tn̄ q ipi pluribz idiget pter hospites aduenientes et infirmos et alios quoz cura sibi incubit plura q̄ alii accipe possut. Nec tn̄ illa p se. sed p aliis vel coi aministrace accipiut. Qr etiā hys qui maiores ditiores vel digniores fuerut in sclo non pl dari debeat pter eoz dignitate uel diuicias. s si pl detr hoc fit pter eoz ifirmitate vel pot indigenciā. ide pr exprimit dices. Qui ifirmi sut ex pstina tosuetudie. si alit tractātur in victu. no debet aliis esse molestu nec iniustu uideri eis quos fecit alia cosuetudo fortiores. Et ifra. Et si eis q venerut ex moribz delicatioribz ad mosteriu 2. Ex eo ergo q tales fuerut in sclo delicati tesent infirmi ex pstina cosuetudine. hac cosideracoe dat si qd eis ult q aliis dat. Eade etiā racio est de laborātibz q si alit tractāt in uictu hoc fit ituitu ifirmitatis. scilicet fatigacois et lassitudis. Qr etiā ifirmis no plus dat pter ifirmitate sed pt indigetie ncitate. exps q ostendit ide pat dices. Sane quead modu egrotates nece habet min accipe ne gueent. ita et post egritudine sic tractadi sut vt citius recreent. Ecce quo sedm regulā bti augusti valor quidā psonaru bn attendit. s tn̄ si melius tractat. hoc fit no pter hui valore. s pter indigencia p qsito scilicet pl indigent. Et hoc itendit btus aug nā dicit. no eqliter oibus q̄a no eqluialetis oes. sed pot vnicuiqz sicut cuiqz op fuit. Sic fit in ordie heremitaru sci augusti ubi nemi q̄q dat pter status dignitate vel officiu. Un puisio que dat pori gnali vel puitiali. no pter perogatiuā plature. sed pter necias expensas q̄s eos oportet face confertur. Magistris etiā nichil dat pter status dignitate. sed id qd eis tofert in nouitate magisterii cedit loco expesaru q̄s in pncipio suo i aliis incubetibz eos face oportet. Sic enī puisio vestimetoz et septianalis taxata p ordine. que dat magistris baccllariis et lectorib con

fert' intuitu expēsarū. sine quib'
nō possūt cōuenienter transige ui
tā ad faciendū actus eius incūbē
tes. Sili modo est de fr̄ibz laborā
tib3. siue p ordīe in cōi. siue p con
uētu aliquo in speali. quibz puī
det' tm̄modo in expēsis necciis.
Silr de fr̄ibus īfirmis velut sup̄
deductū est. pdictis cōforme est
qd dicit' in regula bti benedicti
Nō dicim' inq̄ vt psonarū qd t
absit acceptao. sed sit īfirmitatū
cōsideraco. Vbi q̄ min' indiget a
gat deo grās et nō cōtristet'. Qui
vero pl' indiget humiliet' p īfirmi
tate et nō extollat' p mīa. et ita ō
nia mēbra erūt in pace. In q̄bus
huiuscemodi distributio cōsistit

Consistit aūt hmōi Cm
distributio in duobz scilz
victu et uestitu. Sic enī
dicit preceptor nr̄ in regula. Distri
buat' vnicuiqz vēm a pposito vrō
victus et tegumentū. Ait eīa aplus
Habētes victū et uestitū. hijs cōtē
ti esse debem'. Vn̄ btus ihero' in p
sona cuiuslibz religiosi loquēs ait.
Habēs victū et uestitū hijs cōten
tus ero. et nudā crucē nud' sequar
Et bn̄ inq̄ nud'. Cuitalibz eī frī
pudeat' de cōi in vestitu necio. se
p tn̄ reputat' nudus. p qnto ves
tis q̄ induit' nō est sua. Reliquit
enī et facultatē possidendi. et volū
tate habendi. Qd etiā dicit' in acti
bz aplor̄ q distribuebat' vnicuiqz
put cuiqz op' erat. hoc nō ita itel
ligendū est ut dicit hugo in exposi
tiōe regule ut qd cuiqz op' erat
sic habūdant' distribuet' ut nulla
habent' idigētiā. Cū eī scriptū sit
q inter eos nullus egēs erat. scriptū
etiā legim' de ipis aplis q seruie
bāt deo in fame et siti. in frigore et
nuditate. Ex quibz verbis itellige
dū est q multi corpe indigēt nō
aio. qui semetipos abnegāt ppt
xpm. cū virtute ipsā suā supant
naturā. In pmitiua q̄ppe eccia
tanta erat grē spūalis habūdan
cia. vt nō solū modico contenti essent.
sed hoc ipm q nichil habebāt p
sūmis diuicijs deputarent. vnde a
plus ait. Nichil habētes et oīa pos
sidētes habētes ergo victū et q̄bz
tegamur hijs contenti sum'. In hui'
modi ergo nō debem' attēdē vo
luptatē carnis. s valitudinē nate.
Plus appetit carnalis voluptas
q̄ requirit necitas. Qmobrē i corpo
dicit' ut vnicuiqz qd opus est tbui
et'. iste mod' seruādus est q̄cenit'
sic nutriat' corp' ut seruiat. uerū
sic reprimat' ut nō supbiat. sic sēr
uet' necitatis nate ut abscidat' su
pfluitas concupiscētie. ¶ Quedā
deuota psona frequent' se nimis
abstinētijs affligebat. q̄ cū q̄dā
die corpus reficeret comedendo. vi
diabolū īuidia tabescente et in
sultante. Erat gulosa nimis im
ples te. Ipa vero illi' ōsutias co
noscēs. q̄a eā libent' pturbare ui
nimia abstinētia deficeret. tāto am
pli' cū deridendo comedē conabat'
q̄nto magis ex hoc torq̄bat'. ¶ T
tē demon audiā fēi min' curan
specto sub specie āgeli p aliq̄t die
in mēsa formā ostēdit dimidij
panis. et ne pl' sumet' simil' per
suasit. Acqeuit ille demoni. et in
fra breue tpus p'. tantū debilita

te crapitus incurrit ut in sensu deficiat
et pereat. Fuit quidam magnus ar
chiepiscopus michi bene notus qui habu
it quandam sororem germanam in quo
dam cenobio monialium que cum quadam
nocte vidisset sedem in inferno positam
que fratris sui preparatam ad eum accessit
volens eum premonere ut saluti sue pro
uideret referendo ei sompnium quod uiderat.
At ille eam aliquot diebus apud se
manere iussit et laute eam pascari fe
cit. Cumque sic tribus diebus mansisset, in
terrogauit eam archiepiscopus an illis nocti
bus aliquid visum de se habuisset. Illa
dicente quod nullum, interrogauit iterum
episcopus quo tempore illa sompnium habuit.
quod sibi narrauerat. quid uero ipsa precede
nti die comedisset. Et cum illa desig
nasset tempus diceret se pluribus diebus an
te illud sompnium in abstinentia magna
fuisse. paruumque et hoc idem fragi
le quod comedisse. Respondit archiepiscopus
Cara soror nimia abstinentia ter
ribilia causat sompnia. Unde si tunc in
bene comedisses sicut nunc sompnium
tam terribile tibi minime apparuisset.
Et sic remisit eam ad suum monaste
rium. Usus igitur distribuendarum
rerum in monasterio debet esse me
diocris ut corpus sustentet et su
perfluitas euitet. De communitate
uictus fratrum. et quod omnes pascantur ex u
no cellario. Ictus autem fratrum
debet esse communis que quidem
communitas secundum intencionem
beati augustini attenditur in quatuor. Pri
mo ut omnes ex vno cellario pascantur.
Secundo ut extra locum monasterii non
reficiantur. Tercio ut cenam intus extra
horam prandii non uescantur. Quarto
ut in mensa communi in qua semper sit lectio
conuescantur. De primo ipse preceptor noster
dicit in regula Sicut pascimini ex
vno cellario. sic induamini ex vno
vestiario. De quo quidem cellario mini
strabitur cuique quod sibi opus fuerit. Pre
cipit enim cellario et aliis officialibus
ut sine murmure seruiant fratribus su
is. et quod dare non differant sub quorum
custodia sunt que ponuntur prout hec
singula in regula continentur. Hoc
est difficilior preceptis meo iudicio
inter omnia contenta regule. Quidquid
enim dicit de obediencia. de continencia
de renunciacione propriis et similibus totum
facile est bono religioso qui talia
sumunt de promptuario cordis. Sed
quod dicit cuicumque dandum esse quod si
bi opus est. et quod de communi debeant viuere
fratres et similia durum videtur. quia illa
non de promptuario cordis. sed de cel
lario materiali sumere oportet. quod
plerumque in pauperibus monasteriis non
habundat. Est enim omnino intencio beati
augustini. quod seruetur vita communis in victu
et hoc in vno cellario. Non autem quod
singuli habeant singula cellaria
vel repositoria sua seu quod quilibet pro
uideat sibi per se. et ille reficiatur hic
ille ibi singulariter. Non est hoc vi
ta regularis quam constituit beatus au
gustinus quia tales singularitates exorbi
tant a vita communi et sapiunt proprieta
tem quam beatus augustinus a tota specie
detestatur. Sed dicet quis si cellarium
commune non habundet ad distribuendum
cuique quod opus est sibi quomodo satis
fieri potest intencioni augustini. Ad hoc
respondet ipse pater noster augustinus in sermo
ne de communi vita clericorum. Intimaui
vobis sic dicens Gazophilacium ingi
tendite et omnes bene habebimus.

Valde me delectat si ipse fuit presepe
nostrum. et nos sumus iumenta dei. Ipse
enim dei filius ihesus xpus est gazofi
latium nostrum. ipse presepe nostrum de quo
nos pascimur si iumenta eius fuimus
Quis est paterfamilias qui non pascat iu
mentum suum. Quanto magis tu pius
pater. Unde idem beatus aug9 in sermone
de magistratibus regularis institutio
nis loquens de ingredientibus religio-
nem sic ait. Nec volo quod cogitet aplus
quid nunc ei fuit. scit enim pater noster ce
lestis quibus indigemus. Queramus
ergo primum regnum dei. et hec omnia
administrabuntur nobis. Item idem pater
in decreto regularis obseruancie sic
dicit. Si quis autem venire desiderat
ad congregationem fratrum qui in unum es
se videtur. non ignorans euangelij dic
tum quo dicitur abneget semetipsum
et tollat crucem suam et sequatur me. et
ne tractet in corde suo de victu aut
de uestimento et ceteris que necessaria sunt cor
pori ipso domino premonente in euangeli
o et dicente. Nolite cogitare dicentes
quid edatis aut quo tegamini. hec
enim gentes cogitant. Scit enim pater vester
quia hoc omnium indigetis. Querite pri
mum regnum dei et iusticiam eius et
hec omnia adicientur vobis. Hec aug9.
Neque etiam multa exquisita nobis sunt
necessaria. quia ut ait theo9 humana na
tura modico contenta est. sed mul
ta consuetudo addidit. voluntas et
voluptas plura copulauit. Sed
sicut dicit hugo in exposicione regu
le. Si quis deum perfecte diliget si carna
libus desiderijs omnino renunciaret. mul
ta resecaret superflua que modo tenet
quasi necessaria. Discamus ergo toto cor
de deum diligere contenti propter ipsius amo

re studeamus contenti esse necessarijs et
superflua resecare. ut deum quod opus est
unicuique non negat. uel quod opus sit a
nemine requiratur. Caritas non querit
que sua sunt. caritas omnia propria ante
ponit. Caritas facit abiectum esse in
domo dei. hec si quisque possederit etiam
ex eo quod opus erit sibimetipsi retri
buit. Ad hoc facit quod dictum est in
antepredicto capitulo de actibus apostolorum.
Sic autem faciendo cellarium communem faciet.
nobis omnibus sufficiet. Nec ipse xpus
dominus nec iumenta fideliter seruiencia sibi
bi sine administracione pabuli aliqui
tenus delinquit. Iuxta illud psalmiste. Non
vidi iustum derelictum nec semen eius quer
rens panem. ¶ Exemplum in uitaspatrum
de quodam sancto patre. Cui cum vir quidam
pecunias obtulisset dicens. habe ad
expensas tuas quia senuisti et infir
mus es. Erat autem infirmus. Hic respondens
dixit. Tu post sexaginta annos ve
nisti auferre nutritorem meum. Ecce
tantum temporis habens in infirmitate
mea nichil indigui. deo tribuente et
pascente me. et non accepit aurum.
¶ Exemplum etiam de sancto apol lonii
apud quem cum plurimi fratres
festum pasche congregati
nec habent quod manducarent
orone facta repente uidet stare
ad fores homines ignotos multis
piasque rerum omnium que ad usus
pertinent deferentes. Qui etiam statim
ut ea monachis tradiderunt festi
nanter discesserunt. Unde fratres clu
runt xpo quod pecunia fundit. Ce
lus est latus ab omnibus desiderat.

Quod quis extra monasterium
manducare debeat. C. vi.
Quod etiam extra locum monaste

rii fres comede nō debeat. ipe pr i
regula alia q̄ incipit An̄ oīa. sic ex
pmit dicēs. Nemo ext̄ mōsteriū
sine pcepto mādūcet nec bibat. Nō
enī ad disciplinā mōsterij ptinet.
Itē de eodē et ītio in pallegato ser
mone. caritati vr̄e sic ait. Etiā dico
si in nr̄a forte societate eger ē ali
qs vel post egritudinē ut ante sit e
ū ante horā refice nō phibeo re
ligiosos vel religiosas mitte eis q
cis videt ut mittāt. Pradiū autē ex
tnā ext̄ nemo habebit. hoc ipse
pr in seipo reseruauit. Fuit eī hoc
vnū e trib3 q̄ dicebat se a b̄to am
brosio didicisse. scilicet vt ad conuiuiu
a inuitatus nō iret. et hoc ne tpan
tie modū perderet. Itē de eisdē duo
b3 in alio sermōe de margaritis ē
gularis istitucōis idē pr dicit sic
Nemo cū sclarib3 ext̄ mōsterium
māducare nisi panē. vel bibē nisi
aquā psumat. vel etiā int' man
ducare ext̄ horā prandij. nisi cū
ifirmitatis accidat. Qd̄ concordat
cū eo qd̄ dicit in regula capitulo ad
tertiū. Et si aliqs nō potest ieiu
nare nō tn̄ ext̄ horā prandij aliq̄
alimētoꝝ sumat nisi cū egrotat.
Sane hoc qd̄ dicit de nō reficiēdo
ext̄ mōsteriū intelligēdū est sb
duplici modificatiōe sicut appāet
ex v̄bis suis. neqz enī moderni sta
tus ordis quo euāgelizādi offīci
ū et mēdicādi competit frib3 cōpa
teret hāc obseruātiā stricto modo
Prima modificatio ē ne hoc fiat
sine pcepto id ē sine licētia supio
ris. et sic a cōtrario sensu hoc in
dē posse fieri de licētia in casu
scdm dispēsatiōnē maioris. et

hoc innuit pma auctoritas addu
ta. Scda est ut hoc qd̄ dicit extra
mōsteriū intelligit' in ciuitate t'
villa in q̄ vel cpe quā ad certā d'
tantiā p supiorē moderandā mōs
teriū fuit situatū. Nō aūt vniū
salit' ubicūqz ext̄ mōsteriū. qa co
tingit plerūqz fres exire ad vnā t'
plures dietas etiā de [illegible]
mōsterijs diacēu. ne [illegible]
dū de mōsterijs pau [illegible]
ptatis. et ipossibile eet e [illegible]
is ad reficiēdū in mōsterio [illegible]
iteresse. Certū est aūt auctorē pre
cepti ipossibile nullate' voluisse p
cipe. q̄re optet itellige hoc ut dic
tū est. Cui cōsonat tertia auctori
tas adducta de q̄ dr̄. Nemo cū scla
rib3 ext̄ mōsteriū māducare nisi
panē. vel bibē nisi aquā psumat.
Et ad hūc intellectū accedit cōsti
tucio ordis ca. xx in fine ubi dicit
sic. Preterea in certis terris in quib'
ordo locū habet. nisi cū clericis a'
religiosis fres nichil pter aquā
bibāt. ubi hoc qd̄ dicit' in certis t'
modo ytalico accipit' p ciuitatib' t'
castris in quib3 loca frm existunt.
Silem religiosā obseruātiā vidi
et audiui esse in nonullis solēpnib'
mōsterijs alioꝝ ordinū. vt i mōs
terio scī marti turonis ext' muros
ubi nullo mōacho ext' mōsteriū ad
certā limitatā distanciā. nec infr'
mōsteriū ext' refectoriū siue sit
abbas siue mōach' q̄cūqz et forēsis.
ifirmis dūtaxat exceptis licitū ē
comedē vel bibē quoquo mō. Et
etiā sanctā obseruātiā memini in
nr̄o ordie seruatā cū tanto rigore
q nec etiā in domo pma frater

rogitatus a parentibus consensu bibere
ullo modo. ¶ Novi siquidem quendam fratrem
iuvenem qui cum a priore suo missus esset
ad terminum, cum socio suo exiens con-
veniens valedicendi gratia domum paren-
tum intravit. Cumque mater filium quem
plurimum diligebat invitaret et rogaret
ad bibendum, ipse nullatenus annuit
nolens tamen honestum sta-
tutum ordinis etiam in do-
mo parentum violare. Ma-
ter ergo non ferens eos abs-
que valedicere iter suum bu-
tisculum mero implens per puerum
extra civitatem ad campum per viam qua
itinerantur erant destinavit. ut qui
intra civitatem nequaquam consenserunt
bibere, saltem vel extra civitatem in pa-
teolo pausandi gratia suam lassitudi-
nem recrearet. Ne quis extra horam
prandii aliquid alimentorum sumat Capitulum

Quod autem idem preceptor noster pro-
hibuit ne extra horam prandii
aliquid alimentorum sumat quod
est tertium respiciens victum eorum ex-
pressit pater in regula ut iam dictum
est. Et est secundum traditionem sanctorum
patrum quorum vitam imitari augustinus sep-
estuabat ut dicit in suo speculo
manuali. Sicut enim dicitur in insti-
tutis patrum fratres in egipto summa cau-
tione hoc servabant ne quisque extra com-
mensam quemquam cibi penitus ori suo
indulgeret. ita etiam ut incedentibus per or-
ta et pomeria quidque de fructibus
degustare. vel etiam manu contingere
sacrilegium putaret. Que autem hora
reputetur legitima declarat hugo in
expositione regule. Extra horam inquit
credimus esse usque ad tertiam. Non ut
quod ad istam horam non debet fratrem co-
medere aut bibere. si non egrotat. Non ie-
iunantibus nec tamen infirmantibus certam
horam reficiendi intelligimus ab hora
tertia usque ad sextam. Ieiunantibus
vero ab hora nona usque ad vesperam.
Et sic observabant sancti patres in egip-
to qui ut plurimum ieiunabant semel
in die reficiendo. et hoc circa horam
nonam. que hora convenientior est ieiu-
nantibus quam vesperam. propter orationes noc-
turnas. ne videlicet in eis propter ag-
gravationem stomachi impedimentum
aliquod sentiamus quod illi frequenter in-
currunt. qui refectionem suam usque ad ves-
peram trahere consueverunt. ut dicitur
in collationibus patrum. quamvis tamen quidam
ieiunarent usque ad vesperam. Qui-
dam vero biduanis vel triduanis ie-
iuniis vacabant. ita quod per tres dies
vel duos non nisi semel manduca-
bant. ut habetur in vitis patrum. Non-
nulli etiam ex magna mentis absti-
nentie cibum corporalem sumere sepe ob-
liviscebantur. Ob quam etiam causam
septem paximacii panes die sab-
bati in sporta reponebantur. ut re-
fectio precedentis non lateret. et etiam
ut nunquam panum finiretur. congregatio-
nis solempnitatis in die dominica sol-
temnum lateret non posset ut dicitur in col-
lationibus patrum. ¶ Refert augustinus in epistola
ad sororem suam sanctimonialem virgi-
nem de beata monica matre eorum sanctissi-
ma. quod tanta gratia ieiunandi ancilla
Christi alios precellebat. quod diebus quibus
ad cenam vocabatur. tamen quasi ad amar-
am medicinam accedebat. Et sub-
dit ibidem quod ipsa nonnumquam refectam
refectione illius parvus qui de celo des-
cendit. [illegible] sanctissimi con-
tra sanctitate repleta fuit [illegible]

die et nocte absque omni corporali cibo perseveravit. Nec mirum cum de beato iohanne heremita legitur quod ipse tribus annis continue stetit inmobilis diebus et noctibus nudis pedibus super unam rupem absque omni cibo corporali. et quidam sacerdos diebus dominicis ei portavit sacram eucaristiam. ut habes supra parte ii c xix. Legitur in vitaspatrum de abbate silvano quod dum cum discipulo suo zacharia ad quoddam monasterium pervenisset. fecerant eos monachi antequam egrederentur mane parum comedere. Postquam ergo egressi sunt invenit discipulus eius aquam. et volebat bibere. Cui abbas silvanus ait. Zacharia. hodie ieiunium est. At ille dixit. Nunquid hodie non comedimus pater. Et dixit ei senex Illa esca mutatis erat fili. nos autem ieiunium nostrum teneamus. Ecce quomodo ille pater comestionem extra horam factam habuit pro non facto. volens adhuc continuare suum ieiunium usque ad horam legitimam. Ad idem exemplum supra parte ii c v. unde legitur. Porro cum beatus augustinus horam comedendi non specificet in regula recurrendum est in talibus ad communem consuetudinem cuiusque sive ad statuta cuiuslibet ordinis. In quo quisque vocatione divina decrevit militare. Itaque secundum statuta et consuetudines ordinis heremitarum sancti augustini diebus quibus ieiunatur hora legitima comedendi est hora nona. Aliis vero diebus quando non ieiunatur. fratres bis reficiunt in die scilicet in prandio. quod habet fieri post terciam. et in cena que fit post vesperas. Extra istas horas si quis frater preter casum infirmitatis aliquid alimentorum sumpserit. sive pro diversas horas ex sua gulositate sine causa legitima

pervenniendo. sive etiam preter horas legitimas pluries in die comedendo sciat se facere contra tenorem regule sancti augustini. secundum quam vivere professus est. Quia ex re multos vidi bonos fratres huius sancte religionis. qui sive in domo. sive in via existentes. etiam tempore maioris neque panem. neque cerusa. nec racemos nec pira vel poma. aut fructus alios. neque quicquam alimentorum aliquatenus sumere extra horam consenserunt. In quo reprehensibiles ostendunt illi fratres. qui quacunque hora diei. et quacunque [illegible] eis obviam inde gustum delectabile offertur. mox percaudis comedere non formidant. quod ex gule vicio procedere dubium non est. Sunt enim gule tria genera secundum hugonem. Unum est quando vel cibo vel potu inmoderate quis utitur. Alterum quando nimis delicatum cibum quis desiderat. Tercium quando extra horam cibum vel potum vult sumere. Unde sic ait iohannes cassianus in collacionibus patrum collatione secunda abbatis moysi. Festinandum nobis est ne appetitu corporee voluptatis. in dissolutionem noxiam delabamur. et ante prestitutum tempus vel cibo te nos indulgere vel modum sinamus excedere. Refert in vitaspatrum de quodam fratre quem ita inpugnabat demones ut statim hora diei prima tantam famem et defectionem corporis eius faceret. ut penitus sustinere non posset. Dicebat tamen in corde suo. quia quantumcunque oporteret me vel usque ad terciam expectare quia nullatenus debet monachus ante horam hanc cibum sumere. Cumque iam esset hora tercia. iterum dicebat cogitationibus suis. etiam et nunc violenter oportet me sustinere usque ad horam sextam. Adveniente autem hora sexta

ĩfundebat panē in aquā dicens.
Dū hic panis ĩfunditur oportet
me etiā expectare horā nonā. Cū
hora nona aduenisset scd̄m cōsue
tudinē cōpleuit oēs orōnes suas
et psalmodiā scd̄m regulā et po
nebat panē ut comederet. et hoc p
plures dies sustinuit. Quadā ergo
die sitr ab hora pⁱma usq; ad no
nā fecit. Cū hora nona sedisset ut
cibū caperet uidit de sportella ubi pa
nis repositus fuerat successisse fumū
magnū. et ex illo die nec esuries
nec desiderio corporis ei fuit. sꝫ porꝰ
ita corroboratū est cor eius. ut etiā
nec pꝰ biduū delectaret cū cibū su
mere. Nō utiq; ex eo meruit. quia re
stitit ĩpugnatori demonis. nec ex ho
ra sumeret cibū. Item dicitur in colla
cōibꝫ pꝛm de abbate serapione cū
extitit in iuuentute cū abbate the
ona hec cōsuetudo sibi p inimicū ĩ
gesta fuerat. ut cotidie pꝰ refectionē
factā cū sene. hora nona unū par
uulū panē sibi seruaret occulte ĩ
manducandū. Sup quo facto cōsciusꝰ cru
ciabat in mente postq panē ma
ducasset quem ĩ eius esu fuerat iocū
datꝰ. Sꝫ tn̄ una uice cōpunctus pec
catū qd cotidie latenter comederat
cū lacrimis est cōfessus. Cui senex.
Absoluat te hodie cōfessio tua a la
queis inimici. et validius cū tua con
fessione pstrauisti q ab eo fueras supa
tus. Et idcirco iā te pꝰ hanc cōfessio
nē tuā ille nequissimꝰ spūs inquie
tare nō poterit. Necdū senex vba cō
pleuerat. et ecce lāpas accēsa de si
nu cōfitentis egrediens ita cellā feto
re sulphureo impleuit. ut vix ĩ ea
senex cū iuuene remanere posset.

In quo dn̄s et uirtute cōfessionis et ui
tatē dictoꝝ senis declarare voluit.
Erat quidā frē qui cū seruiens q̄s
dā in refectoriū deferret ptem cre
aūt gula unā in ore. ptes furtiue
comedit. Mox q cū tantus ardor li
bidinis inuasit ut sufferre nō posset.
Tantū enī temptacione cruciabatur ipe ĩ
vita sua nūq erat expertus. Et sic p
buccellā furtiue comestā. inuasit eū
illa turpis temptacio. sicut pꝰ buccel
lā intrauit iudā zathanas. Item
in q̄rto dyalogoꝝ btūs gregorius re
fert de quodā mōcho magne cōti
nentie. qui cū esset in extremis
fratribꝫ oībus corā se cōgregatis re
mēs dixit. Qn me vobiscū ieiu
nare credebatis occulte comedebā. et
ecce iā ad deuorandū draconi sū
traditꝰ. et hijs dictis statim defunctus est.

De lectione mense et silencio. C viii

Ad bonā etiā ordinationē
vite cōis in victu ptinet
q in mensa cōi in q̄ semp
sit lectio fres cōuescantur. Nō est q̄
tū de sup memoratis cōitate vic
tū cōuenientibꝫ de quo preceptor in
regula sic ait. Cū accedit̄s ad men
sā donec inde surgatis qd vobis
scd̄m cōsuetudinē legit̄ sine tumul
tu et contentionibꝫ audite. ne sole
vobis fauces sumant cibū. sꝫ et au
res esuriant dei verbū. Ubi ĩ hoc q̄
pmittit. cū accedit̄s ad mensā. dicere
nō dicit mensas. innuit mensā debere
esse cōem. alias quo lectio locū habet.
Quo excludunt̄ mense ptiales q̄ in
q̄busdā ordinatis mōsteriis fiunt
salua auctoritate ad infirmos et hospi
tes exhibenda. quā tn̄ regula q̄ cō
stitutiones ordinis admittunt. Pro hoc

aut qd addit donec inde surgatur. i
nuit q lcõ cõtinuari debet p totam
mensam. In eo vero qd subdit. qd vo
bis sedm cõsuetudinem legitur. satis in
nuit. nõ solu a suo statuto novo. sed
et a precedentiu patrum necdu de egip
tiorum. sed etiam de capadociu typo lectionem
mense processisse. Et btus theodorus in q
dam epla scribit de origene q longo
ante augustinum fere ducentis annis
floruerat. q ipse nunq sine lectione sa
cre scripture cibum sumere solebat. Fu
it enim hec sca observancia a scis patri
bus introducta propter tria sicut dicit
iohes cassianus in institutis patrum. vide
licet propter cõpescendum ociosa cõfa
bulacionem. propter auiendum noxiam cõ
tencionem. et propter capescendam spiritualem
edificacionem. Et hec tria eadem tangit
btus augustinus in antedictis regule. Pri
mum de cõpescenda ociosa cõfabulaci
one tangit in eo q dicit sine tumul
tu id est cum silencio. Quod melius exp
mit in alia regula ubi dicit. sede
tes ad mensam taceant audientes lectio
nem. Exemplum in institutis patrum ubi
dicit q apud egipcios tam silencium te
nebatur in mensa. ut in tanta numerosi
tate fratrum nullus nec mutire auderet.
sed sedebant omnes cucullis velatis oculorum
palpebras demissis. nec saltem liber
aspectus habent copiam curiosius circa
gradi. nichil amplius quisq nisi men
sam et sibi apposita aspiciens. ita ut
quadmodum vel quantum comederet alius
nullus invicem notaret. Hec ibi. Sile
in regula pachomii. Sz hic mos fr
hedi scilicet capucium ante oculos et
si nõ sit cerimonizatus in ordine nos
tro. importat tamen nobis moralem instru
ctionem. ut videlicet fr in mensa non

girovagus circumspiciat. sed intentus sit
lectioni. si alteri iuxta se melior por
cio apponatur vel nõ apponatur. et cõ
tentus de sibi appositis. de esce repu
tet se indignum. ymo et in hoc gaude
at si ei viliora ceteris apponantur. Eo eni
se existimet feliciores. quo in sustine
nda patientie fuerint forciores alio ut di
citur in regula. Exempla ad hoc ha
bes infra c xiiii. Quanta autem sit vir
tus silencii tam in mensa quam in aliis
locis et horis ad hoc deputatis bre
piter ... au[...]g' ondit in sermone
ad fres he[...]mitas sic dicens. Sile
tium fres m[...]rissimi iter celi vo
bis in he[...]mo necessarium sumere est.
Omne enim qd nõ edificat. in periculum
vertitur dicencium et audiencium. Lingua
enim nostra sensum nostrum sequitur et vocem
nõ voluntatem. Non enim tantum debemus o
culos servare clausos. et sz linguas
infra dentes servare illesas. Sermo eni
vanus. vane cõsciencie iudex est. Et in
fra. O monache cõsiderans te redditu
rum racionem de omni verbo ocioso. et tan
to magis quanto minus mundo es obliga
tus. Non enim in foro. sz in cella habi
tare debes. nõ familiam regere. sz fami
liarum animas oracione pascere debes. Non
est igitur necesse tibi multum loqui. nec
inter homines cõversari. Et infra. O tu
monache diligenter attende. nam qui non
refrenat linguam suam huius vana
est religio. Qui nõ custodit linguam
suam monachus nõ est. Qui moderatur
linguam suam prudentissimus est. verus
qz monachus est. Amate ergo fres mei
amate silencium. et ponite custodi
am ori vestro. Hec augustinus. Unde etiam magister
alexander olim prior generalis ordinis v
tute silencii cõsiderans in quadam amo

nitoe sua sic ducebat. Antiq pres
institutores obseruātie regularis i
stinctu spūs sci puide et salubrit
ordiauerūt. vt certis locis et horis
in cenobijs et religiosis mansioib;
silētiū teneret. ex quo nascit quies
mētiū. surgit pfcus studētiū. de
uotio cōtēplatois sumit augmen
tū. et iuxta pheticū verbū ut dr
cultus iusticie silēciū. Fit eē p silē
ciū cultor et obseruator iusticie p
quā in se honeste viuē. alterū nō
ledē. iuis suū vnicuiqz [illegible] tribuē in
formatr. Que quidē for[illegible] matio ad
pfcionis datū puc[illegible]hit cplib;
taliē iformatū. Eō [illegible]t ex solutē
silēcij oritr inqetudo mētis. discur
rūt fres vn9 p cella alti9. cessat et
studiū. nascūtr lites. crescūt iur
gia. cōtēplatois deuotio ipedit. et
sic fit inqetus ac qsi totalitr idē
uot9 effect9. cū debēt ad pfcionē
religiois scandē. incedo p aliqd
spaciū de religioso tot9 fit sclā
ris. Hec ille. Ad hec valet duo ex
pla scpta s p ii c xxvii i fie. [illegible]
tē ad idē est exēplū in fre frāci
kino de rauena q pter multis a
lias vtutes cū psbr esset in eo re
lucētes. hāc vtutē habuisse fert
q qruis portariꝰ esset in eodē co
uētu nūq tn silenciū soluē i il
lo claustro et alijs locis p silēcio
deputatis voluit. s si qs cū eo lo
q habuit illū ad locū licitū adlo
quēdū duxit. Que sane obseruāti
a nullatꝰ sine alijs vtutib; esse
potuit. sicut deꝰ in fine suo demō
strauit. Multis enī miraculis cla
ruit et claret usqz in psens. Int
q hoc vnū narro. q cū qdā hora

tus ciuis esset cōtractus manib; et
pedib; et toto corpe ita q se moue
nō posset. et vouisset se cū certis dig
nijs sue deuocois ad sepulchrū sa
ncti dei veniēs in vehiculo ad sci
sepulchrū mox neruj sui multiplic
distēti et resoluti sūt. ita ut ad do
mū suā cunctis mirātib; ābularet
vehiculo apud sepulchrū dimisso.
Multa alia miracula pcedētē
scti frēm diuinitꝰ opata in cōue
tu rauennatēsis sūt scripta. [illegible]
scilicet de custodia nostra cōtencōe
augꝰ inuit in eo qd addit de cōten
tionib;. Solēt enī plerūqz cōtencio
nes in cōuiuijs generari ut dicit io
hānes cassianꝰ ibidē. Et ad huiꝰ cō
tencionē cōputandā valet loco mēse
Cui cū oēs attendūt. iuicē nō cōn
tēdūt. Et qd dicit de cōtēcioib;. in
telligit etiā de detraccionib; q fie
ri solēt de absentib;. sicut cōtencōes
de pntib;. et vtrūqz viciū aug
multū detestabat in mēsa sua.
vn scriptos habebat in mēsa sua
hos versus. Si qs amat dictis
absentū rodē vitā. Hāc mēsā
vetitā nouit esse sibi. Vn de ...
git q cū aliqn sibi familiares ...
cepi ad detractionē linguā la...
sent. adeo dure eos redarguit ...
dicēt. q nisi desisterēt. aut vsu...
ipos delēt. aut de mēsa recederet.
Qd pfcō aliqn cōtigit ut surge...
cubiculū ingrederetur cū in mēsa
aliqs plus iusto loqret. Si qs ...
cōmensaliū suoꝝ in aliqd iui...
mētū vel leue verbū laberet. sta
tutū fuit ut vnā de statutis po...
porcionē. Erat enī suis seruis cōme
rātib; et cōuiuātib; pocūloꝝ nu...

sphyrus ut dicat possidet. ¶ Simile quod
dampno est exemplum de domino lodewico
brandeburgensis episcopo qui fuit tot' zela
tor nostri ordinis. Cum enim quadam vice in
mensa sua quidam multum detrahe
rent ordini nostro. et ipse curialiter signu
la excusaret. nec illi desisterent. tandem
zelo accensus prorupit in hec verba.
Si non licet michi panem meum co
medere cum pace. surgam de mensa. quia
nolo talia verba de probis viris audi
re. Quo audito singuli perterriti silu
erunt. nec amplius ausi sunt in sua
presentia similia verba evomere. ¶ Tertium
scilicet de capescenda spirituali exercita
tione. innuit idem aug' ibidem subdens.
Nec sole vobis fauces sumant cibum
sed. Et hec est potissima ratio lectionis
in mense. quam ideo ita lucide exprimit.
dignum enim et rationi consonum est. ut
cum corpus reficitur cibo materiali. anima
reficiatur pabulo spirituali. Ille enim
cibus scilicet corporalis sumitur per os et
fauces. iste autem sumitur per aures que
in hoc sunt oris similes. quemadmodum ra
dices in arbore. Unde sicut anima dig
nior est corpore. ita cibus anime qui est
verbum dei prestantior est cibo corpora
li. Et propter hoc dicit aug'. Nec solum
vobis fauces sumant cibum. sed et aures
esuriant id est cum esurie et aviditate
audiant verbum dei. ¶ Exemplum in
vitas patrum de illis qui cum tanta dul
cedine mentis psalmis et sacre scrip
ture lectioni ac orationi insistebant quod
de cibi corporalis sumptione penitus fu
erunt obliti. Legitur enim ibidem quod qui
dam de sanctis senioribus salutationis cau
sa profectus est ad alium seniorem heremi
tam. qui cum omni gaudio suscepit eum. pro
cuius adventu paravit ad refectionem se

nior lenticule cibum coctum. Dixerunt quod
inter se ut prius ex more complerent o
rationes et psalmodiam et postea ci
bum caperent. Cumque ingressi fuissent psal
lebant. totumque psalterium compleverunt
Iam de scripturis sanctis tamquam legentes du
as prophetias absentes retinuerunt. ita
quod dies abierat nox sibi recedebat. Dum
ergo orarent et intente psallerent il
luxit alia dies. et tunc intellexerunt quod
alia iam nox transisset. Iterum autem intendentes
de verbo domini loquentes et spirituales si
bi sensus exponentes. factum est ut cir
ca horam nonam salutarent se invicem ac
quod ita reversus est senex qui venerat ad
cellulam suam. Nam refectionem cibi que
paratus fuerat obliti sunt accipere. dum
cibum spiritualem acciperent. Vespere autem
facto invenit senior ollam plenam sicut
parata fuerat et contristatus dixit ei.
Heu quomodo obliti sumus accipere pulmen
tum istud. ¶ Econtra sunt nonnulli qui ex
magna intentione lectionis vel forti
tudine ymaginationis eo avidius co
medunt sicut refert aug' in libro
secundo de achademicis de licentio ita esse
fecerit. Multos et maxime et precipue
meum ait sepe animadverti eo edaciorem
quo refertior animus esset. Unde subdit
aug' quod quidem apud meipsum mi
rari soleo. Quid enim sibi vult quod tan
to cibum propinantius appetimus cum in a
liud intendimus animum. Sunt etiam a
lii plerique qui ex magna aviditate
circa cibo corporali intendunt. quod ad lectio
nem minime attendunt. Sed inter ista me
dium tenuisse virtutis est. ut videlicet
sic quis intendat lectioni ne vel oblivis
catur de comestione. vel excedat in avi
da cibi sumptione. et sic inhibeat refecti
oni. ne distrahatur a lectionis attentione.

et hoc ēē de ītencōe bti augusti ō
ba sua īdutta manifestbit tū ait.
Cū accedītis ad mensā. ꝛ De ie
iunio et abstinēcia atqz victu frm̄
Quia vero caro cōtu C ix
pisat aduūsus spm̄ et spūs
aduūsus carnē. ne cōcupis
cēcia carnis possit spūalē. debēt
spūales viri ꝑ vītutē spūs carnis
cōcupiscēciā reprimēe. qd̄ quidē fit
ꝑ ieiuniū et abstinēciā. Ideo prep
tor nr̄ in regula ait. Carnē vr̄am
domate ieiuniȷs et abstinēcia esce
et potus qntū valitudo ꝑmittit.
Qualis aūt debet esse vict⁹ frm̄ h̄
religionis licet btūs aug⁹ hoc nō
scripsit in regula facto tn̄ et exem
plo ipē hoc docuit in sua ꝑpria ob
seruāncia. Vn̄ ipē in sermōe de pru
dēcia sic ait ad fr̄es hēmitas. In h̄c
ingͥ solitudīe fr̄es mei cōstituti. to
to affcū orare debem⁹ et pati. Pa
cienter eī singl̄a portare debem⁹. nec
dicē ꝯsumam⁹. Ecce legumīa ve
tosa sūt. caseus stomachū grauat.
lac capiti nocet. aque potū non
sufficit pect⁹. caules melācoliā nu
triunt. colerā porri accendunt. pisces
michi nō sapiunt. Nolite hec dicere
fr̄es mei. nolite vel cogitare. Nō eīꝫ
sc̄lm reliqm⁹ vt delicata pascem
in hēmo. et licet in hēmo nō semꝑ
comedatis lac. butirū. caules. vel
legumīa. licet hec nō sumatis ni
si diebꝫ solēpnibꝫ tm̄. et illis qͥbus
visitamū a scō sene epō valerio. ꝫ
ceteris diebꝫ aliȷs herbas crudas.
panē ordeaceū. et aquā sumatis.
nō tn̄ sufficit tm̄ abstinē corꝑe. ꝫ
et mentē illesā seruare debem⁹. I
tē in sermōe de tribꝫ gnībꝫ mōchoꝝ
ad fr̄es cosdē idē ꝑz sic ait. Nō man
ducam⁹ carnē nisi dū hospites ve
niūt. sed tm̄ olera et legumīa sine
oleo et butiro. sicut ante vobiscū ī
gaudio cōsueuerā. Igit fr̄es mei le
tet me in cathedra epāli videatis.
paupertate michi carā sponsā tenē
cōgratulor. Ecce qualē victū pr̄ nr̄
duxit cū fr̄ibus suis ante epātum
et in epātu. In alia tn̄ regula qͥ ī
cipit. an oīa fr̄es mei ꝛ ipse īdul
get vt sabbato et dn̄ica qui volūt
vinū accipiant. sed q antiqui sūt bi
bē cōpellant vt dicit in sermōe de
ingratitis regularis īstitucōis. Ite
hugo expositor regule in libro de
claustro aīe li ij c viij sic ait. Circa
sūt in cibo cōsideranda. quid. qn̄. et q
tū comedam⁹. videlicet cibi spēs. ho
ra et mēsura. ne illicitū aut extra
horā. aut vlt̄ mēsurā aliquid su
mam⁹. Illicitū comedit adā in pa
diso. gen̄ iij. et expellit. Ext̄ horā io
nathas. et a pr̄e maledicit i regū
xiiij. Populus vero īscē ad sepulchra
cōcupiscēcie vlt̄ mēsurā et om
nūū xi. Trāsgredit adā preceptū
frangit ionathas qd̄ obseruabat
titudo ꝑpli. Decapit ꝑplus īscē
curitate cibi. Sic ergo trāsgressio
meruit expulsionē. negligēcia
ri cōis maledictionē. satuītas mo
te. Qui aūt cibi spēs cōpetāt re
ligiosis idē subdit ibidē. Fructibus
arborū et nascēcijs terre vtant bu
tiro aut oleo aut latte. nō saginare
pulmēta eoꝝ cōdiant. A carnibus
abstineāt. nisi aut necessitate aut dis
pēsacōe ext̄ cōuentū alit̄ concedit. De
vino licet vti fr̄ibus in cōuentu. Sp̄
tn̄ vitādū nobis est. ne qd̄ mis

cedit. ut a q̄busdā fieri solet. q̄si ex
debito re̾qrat. De hora d̄m̄ ē in p̄
preden̄ti capl̄o. Sed de mēsura subdit
ibidē. In mēsura debet esse eq̄litas.
nō quātitatis. sed sufficiēcie. Vn̄ btūs
aug᷒. Nō eq̄liter oib᷒. q̄a nō eq̄liter
valens oēs. hec ieq̄litas est eq̄litas
nō q̄ntitatis. sed sufficiēcie. Tūc enī
res eq̄liter diuidit. cū ille q̄ diuidit
pensat cuiq̄ op᷒ est ptā. Hec hugo. Ve
rū q̄a modernis tp̄ib᷒ ad tā strictā
vitā sustinēdā natura fragilis est et
maxīe q̄a ut sup̄dictū est. cōsuetudo
ad nc̄citatē multa addidit. ideo ad
illā rigorosā obseruācā fr̄es hodie
ex legis obligacōe nō tenent. Licet
enī btūs aug᷒ cū suis sic seruauit
ad hāc tn̄ seruandā in regula. lecte
aliis non īposuit. Quare estimo ho
die fr̄i sufficere ad salutē. si regule et
cōstitucōib᷒ ordinis in cibis et ieiu
niis obtp̄auit. Nā cōstitucōes pluā
determinat in spēcie. q̄ regula preci
pit in gn̄e. De bona et sc̄a singularitate
Sed q̄a nōnulli statuta fr̄m et
fr̄m ieiunia et abstinēcias
scriptas īterdū obseruare
negligūt. vel eciā ult̄ illa superoga
re satagūt. Si quis p̄ter q̄ statutū
est in ieiuniis et abstinēciis supero
gare voluit. ut scd̄m gregoriū tanto
a licitis abstineat q̄nto se illicita
meminit cōmisisse. cōmēdabile q̄de
foret. dūmodo cū discrecōe et de lice
na superioris. ac sine fr̄m scandalo
fieret. Vn̄ si quis hodie in ordie ve
lit btūm augustinū et fr̄es suos p̄
mitiuos in cibis et ieiunio ut in pre
dēti caplo describit. ac in aliis supero
gacōis opib᷒ imitari valde bene po
sit. seruata tn̄ triplici circūstācia ia

p̄dicta. de quib᷒ in sequēti caplo ple
ni᷒ dicetr. Dico aut̄ opa superoga
cōis in ordie oīa illa ad que q̄s nō
obligat᷑ ex p̄cepto diuīo. aut statu
to ecclie. aut ex regula. cōstitucōib᷒
vel cōsuetudīs sui ordis. q̄lia sūt ie
iunia et abstinēcie spēales. orones
peculiares. et castigacōes carnis
in vigiliis et disciplīs. aliis et a
liis asp̄itatib᷒ ult̄ cōem obseruāā
ā ordinis scriptā. q̄ sibi q̄libet as
sumere potest q̄ntū valitudo p̄mittit.
Sicut illi p̄res p̄mitiui mōstery
btī augusti in h̄emo fecerīt. De q̄
b᷒ ipse p̄r aug᷒ in sermone de trib᷒
gn̄ib᷒ mōachorū dicit q̄ nō solū pau
pes esse [illegible] voluerūt. s᷑ eciā sup id
qd̄ īspc[illegible]ulo nro id est ī regula
ordinm[illegible]stare voluerūt. Nec hoc
discrepat [illegible] a regula īmo optime
cōcordat cū ea. Licet enī carnem
vrām domare ieiuniis et abstine
ria esce et pot[illegible] q̄ntū valitudo
p̄mittit. Vn̄ q[illegible]ilib᷒ potit sibi
facere ordinē i[illegible]tū satis rigo
rosū et asperū[illegible] nec oportet q̄
pia de ordis [illegible]laxacōe causa
ri. ac p̄ hoc velle ad strictiore or
dinē quasi ob frugē melioris vi
te trāsire sicut nōnullos sugges
tiōe diabolum de hoc tēptatos
agnoui. p̄tendētes se velle ad
artiorē obseruācā cōuolare. qui
nec ūmq̄ eiusdē sui ordis mi
niores obseruācias adimpleuerūt
Btūs fr̄ nicola᷒ de tolētino
ult̄ cōes abstinēcias et ieiuni
a ordis multa superogacōis ex
ercitia habuit. Nā p̄ xxx ānos
nūq̄ carnes oua pisces nec a
liq̄ pinguia manducauit nec

lacticinia. nec fruct⁹ sanitatis tpe
nec īfirmitatis tpe cōptus est cōe
disse. Hic tū quadā vice īfirma
t⁹ fuisset. et fres de sua debilitate
dubitarēt. vocati medicos quos ip
se vitare volebat spem suā ponēs
in mediū aīarū ihm xpm. Qui
desperātes de eius vita. pserti in
tāta debilitate. cōsuluūt ut carnes
comedat leniores. Quor cōsilio
nllo modo āniens medicos abie
cerit. Prior aūt su⁹ vidēs piculū
hortat ipsū ut acquiescat consilio
medicine. Cui et fribus alijs vir scūs
humiliter rñdit. Vt qd bone pōr
et fres michi molesti estis. An ig
noratis qȝ corp⁹ istud m miserū
ad escā quā semel gus[illegible]tauerit
delectandā rursus redi[illegible] satagit?
Parcite igit michi. Ne[illegible]u⁹ est ei
huic carni ponē frenū qȝ ei lax
are habenas. ne in peior foueas
aīam obruat [illegible]to deprmandā. I
git pōr viri s[illegible] pposito nō volēs
resistē. pōrē ge[illegible]nale qui tūc
in loco erat ad[illegible]it exponēs ei
fris piculū fie[illegible]muqȝ ppositū
et medicor cōsiliū. Por ergo gna
lis frem īfirmū visitauit et p⁹
multa āmonicōis exēpla pcepit
ei p obediēciā salutarē ut cōsili
o medicor obediat et carnes cōe
dat. At vir scūs nō audēs nō obe
dire. carnes tā nitit fastidire. Vo
to ergo pōre dixit ad eū. Priori
gnali oīno est obediēdū. Hoc est
enī qd pmisi. hoc est qd saluato
ri meo sueqȝ scīssime genitrici. et
bto augustiō optuli et usqȝ ad
morte seruare cupiui. Parat i
git carnes sibi qs patas pōr et
īfirmari⁹ sibi offerūt comedēdas.
At vir scūs īter gulā et obediēciā
qsi īter duo picula cōstitut⁹. pplex
diuīsarū cogitacionū īt̄ra se habu
it. Demū accepta pua particula se
mel tm̄ gustauit de carnib; dicēs
Ecce obediui me āplius de vino
gule molestie nolite. Et sic man
tis medica adherēs cōsilio. assuet
sine pīguedine cibis et absqȝ me
dicīe pigmētis. celeri remedio diui
nit⁹ sanat⁹ est. Abstinēcie ergo ad
huc forcius gloriabat angustijs.
carnē suā domās quātū valitudo
pmittebat. Nā et ult̄ iam dictā
frugaliorē abstinēciā sibi assump
sit. scdā et qrtā et sextā feria ieiu
nādo. et in honore btē virgīs sab
bato semel in die refiīciebat pane
et aqua. Sed qui p̄mos parētes
gule vicio supauerat. et huc quo
qȝ nitit supare. Immittebat nāqȝ
eius meōrie quō alij fres tenetur
t⁹ in cibo. qliter īfirmitates pati
ti frequētes. pserti incitamentū do
lores. stomachi torsiones. capit
debilitate. oculor vel visus off
cione. ppter tantā abstinēcie f
tate. In hijs aūt et silib; cogit
onib; stimulat⁹ cepit īt̄ra se t
ri et dic̄e. Forte nō est deo accep
mei pitoris abstinēcia. Sed tu d
ctus me⁹ adiuua me. tu susceptor
tu tutor sis aīe mee. qa nisi tu d
adiuues me paulōin⁹ habitaret i
iferno aīa mea. Piissim⁹ ergo p
reps ihūs xpus nolēs suū mil
tē in campo teptacōis pliante p
apparuit ei in sōpnis dicēs. Tu
lac inqȝ depone mesticiā et leta
re. qa tua michi placet opa q re

pisti. Ad quā voce euigilās die
ei letat᷒ sū que in hys dieb; fuit
michi. Ex hic essetis scāu᷒ tēpta
cōes ꝑpetuus letāter sustinuit. Ac
cedens igit̃ ītēres abstinēcie asꝑ
bre ad arripit et grauit᷒ īfirmat
illo ꝑ ... cuitate īimico q̄ ī carne
beati iob ... ātepat a dn̄o ꝑtatem
vt quē tēptacionib; ad gule vi
ciū trahe nō poterat. salte infir
mitatis tedio trahe nitet̄. Vidēs
aūt vir sc̄us se debilē adeo ꝗ de vi
ta eius dubitaret. diabolicą tēpta
cionē agnoscēs virgi gloriose et
btō augustino se recōmēdauit. et
mox suaui sōpno arripit̄. Et ecce
gloriosa v̄go cū btō augustino ei
assp̄ctu ieffabili apparuit. quā ī
tuens. ꝑ āmiracōe ꝓrupit ī hec
v̄ba. Que es inquit dn̄a q̄ ad me
q̄ sū puluis et cinis tā mirabi
lis venisti. At illa ait. Ego sū sal
uatoris tui mr̄ quā crebri᷒ cū au
gustino que iuxta me cōspicis ī tu
ū auxiliū īuocasti. Ecce iā veni
mus vt recupande sanitatis accipi
as cōsiliū. Ptensoqȝ digito v̄sus
plateā ait. Mitte illuc ad aliq̄m
dn̄am et panis recēs in nōie filii
mei ihu xpi petat ꝓ te. quē cū
receptis aque intinctu comedes. et
tūc sanitatis bn̄ficio poteris. O
virgo prudentissima in hac medicina
ite cōsulis seruo tuo. q̄a nulla ali
a. abaria ita libēter gustabat sicut
illa q̄. ꝓ filii tui amore fuerūt mē
dicata. Et vt cōnderes suā abstinē
tiā filio tuo et tibi ēē acceptā. cibo
abstinētie sibi restitutus sanitatē.
Euigilās ergo vir sc̄us suū excitat
seruitorē. visionēqȝ narrās ad ostiū

sū sibi locū ꝓ pane ipsū in nōie
ihu xpi petēdo destinauit. Itaqȝ ad
q̄mdam dn̄am seruitor vadēs panē
recētē letāter recipiēs. ibibit cū
aqua. et viro dei optulit comedē
dū. Qui signo crucis p̄misso mo
dica panis assūpta ꝑticula abs
mora itermedia sanitatis recep
to bn̄ficio exsurrexit. Ad āplius
de eius abstinētia dicā. Nā in sep
tio āno etatis sue ieiunare cepit
trib; diebs in ebdōmada. ī hoc ī
mitās deuotissimū sibi āntistitē ni
colaū. q̄ scdā q̄rta et sexta feria a
mamis ubere abstinebat. Nec igi
īfantie nō ꝑpercit etati. qui sup
ꝑ modū et etatē senilē abstinē
ciā pagebat. Mirū ergo nō est si
sic ieiunat ꝓuectus. ex quo sic ab
stinebat puerili etate subiect᷒.
Nō solū aūt ieiunio et abstinē
tia. s; et verberib; penisqȝ aliis su
ū corp᷒ in seruitutē aīe redige
bat. Solū aūt paleis ꝑ aliq̄ noc
tis horā cōtent᷒ ad ōrōnem cōti
nue surgebat. ferreaqȝ cathenula
renes ꝓprias castigabat. tunicis
asperis et repeciatis vtebat̄. Cor
poris qȝ delicias vitās. mollia vesti
mēta fugiebat. illud euāgelii at
tendēs. Ecce q̄ mollib; vestiūtur
in domib; regū sūt. Orōnib; īsta
bat die ac nocte habēs in cella
sua duos lapides ad quoꝝ vnū ge
nua flectebat. ad alterū v̄o bra
chia q̄n nimiū lassus ēat orōnis
labore sustētabat. ut si brachia ꝉ
nō affligebant lassitudie extēsio
nis. frigore saltē castigarēt. De
niqȝ ut̄ has durissimas sui corp᷒
castigacōes quas sibi ipsi cōtinue

infligere non desistebat. non defuerunt
ei etiam sepe durissima verbera et
plage demonum ut habetur supra parte ii c.
xvi. De beato etiam augustino de
terano fertur quod ipse in cibo et potu
valde austerus erat. quamquam in seculo fuit
de cibis delicatioribus consuetus. Cum
autem venit ad ordinem. numquam comedit
nisi illa cibaria grossa et vilia. qui-
bus tunc fratres communiter utebantur. hoc se-
addito quod semper solum erat ei come-
dere semel in die. Cum etiam in curia
penitentiarius pape esset. et cum fu-
it in officio generalatus semper cibis
communibus vescebatur. nisi interdum raci-
one infirmitatis seu hospitalita-
tis aliis cum cibis uti oporteret. sem-
per tamen reficiebatur semel in die. pon-
derabat panem quem comedebat. vide-
licet xv uncias omni die. in hoc non
voluptati, sed necessitati corporis conde-
scendens. De pluribus etiam fratribus
eiusdem religionis audivi vidi et
intellexi multa et varia castigatio-
num genera. quibus carnem suam pressius
spiritui subicere conabantur. Quorum quidam
mira abstinentia carnem macera-
bant. ita quod aliquibus diebus et pluribus
pane et aqua tantummodo manduca-
bant. Alii triduana ieiunia certis
temporibus observabant. ita quod prima die
nisi unum bolum panis cum aqua man-
ducabant. secunda die bolos duos. terci-
a tres bolos comedebant. Alii a vino
alii a carnibus. alii ab ovo cocto. dei
amore abstinebant. Alii vero omnem ci-
bum sibi ministratum dividebant. unam
dimidietatem comedentes. aliam dimi-
dietatem causa abstinentie pro pau-
peribus erogandam relinquentes. Quidam
etiam duris verberibus cum cathenulis

ab omni cocto

ferreis aut nodulis aculeatis. quidam
etiam virgis semetipsos flagellabant.
Interdum vero alterutrumque duo simul
alternatione se mutuo disciplinabant.
Nonnulli quoque ciliciis vel etiam lori-
cis ferreis ad carnem [illegible] calis
mabant. Plerique etiam [illegible] ne ca-
tenis ferreis totum corpus ad car[illegible]
astringebant. Alii de funibus pilis a-
nimalium duris et asperis ad carnem se
cingebant. Alii prostrati trabes ligne-
as grossas et duras sibi suppone-
bant. Alii lapides vel ligna sub stra-
tu suo ponebant. Talibus et similibus
aliis multimodis castigationibus quam
plures fratres huius sancte religionis quos
ego novi ab olim semetipsos rigo-
rem ordinis insuaverunt. et sic car-
nem suam quantum valitudo permisit do-
maverunt. preter alia innumera super-
erogationis exercitia. que plerumque ab huma-
nis oculis sunt abscondita. soli vero
deo inspectori cordium manifesta.

De tribus comitibus bone singularitatis C xi

Ut autem predicta
singularitas fratrum bona
sancta valeat reputari. de-
habet tres comites. scilicet licen-
tiam discretionem. et scandali vita-
Primus ergo comes bone singu-
laritatis est licentia superioris vel con-
silium seniorum quantum ad illos qui
sunt sub obedientia constituti. Illi enim
qui sub obedientia militant. cum non
habeant sui corporis potestatem. immo
nec sue voluntatis libertatem. pla-
num est quod non possunt sine licentia
superioris aliquam singularitatem absti-
nentie aut castigationis aliam sibi
assumere. Licentia enim est quasi quoddam com-
mentum. sine quo omne opus religiosi

rū valet. Et q̄cq̄d sine ea fit virie(?) esse
deputatur nō mercedi. ut dicitur in re
gula btī benedicti. ut habetur in cā°
sequēti. Unde in collacōibꝫ prm col
lacōe scda abbatis moysi dicitur q̄
regula vere discrecōis hoc exigit. q̄
nec q̄cq̄d noui agere nec q̄cq̄ diffinire
meo iudicio psumam°. sꝫ nos in oībꝫ
semp iudicio senioꝝ submittam°. et
sic a cunctis insidijs inimici q̄s tutissi°
permanebit. Nullo eī alio vicio tā
precipitem dyabol° quelibꝫ ducit ad mor
tem q̄ cū relicto senioꝝ cōsilio suo def
finicōi vel sensui facit ptinaciter
inherere. Exēplū ibidē de quodā se
ne q̄ longo tp̄e angelū zathane p
angelo lucis suscipiēs eius reuelaci
onibꝫ crebris decept° fuit. Ad extre
mū quāt iubetur a demone ut filiū
suū q̄ secū in mōsterio manebat
deo offerret. q̄a hoc sacrificio mito
ipsi° abrahe equaret. qd̄ et iste fecis
set. nisi fili° videns vincla disponi.
cultellū acui aufugisset. Item exē
plū de alio sili modo versucia demo
nis decepto. q̄ prem suū occidit. Itē
de alio q̄ suggestiōe dyabolica se
circūcidi fecit. Quoꝝ utiqꝫ null° tā
turpit̄ fuisset illusus si illā discre
cōis regulā obseruasset q̄ alic°
senioris cōsiliū in frīs suis req̄sis
set. Unde dicitur pu͂ xiiij. Astut° oīa a
git cū cōsilio. Sedulus comes est
discrecio. q̄ scdm iohem cassianū
est oīm virtutū gnatrix cōseruatrix
et moderatrix. sine q̄ multi cona
tu feruido laborātes a virtutū cul
mine exciderunt. Unde aplūs ad rō xij
de castigacōe corporis loquēs ait. Ob
secro vos p misericordiam dei ut exhibe
atis corpa vr̄a hostiā viuentē. sanc
tā deo placentē. rōnabile obsequiū
vr̄m. ubi glosa. Ronabile obseq̄
ū inq̄d id ē cū discrecōe. ne nimius
sit. sed cū tpancia corpa vr̄a casti
getis. ut nō nature defectu cogantur
dissolui. sed vicijs mori. Unde preceptor
nr̄ aug° in sermōe de cena dn̄i ad
frēs suos in heremo sic dicit. Nutrice
debem° corp° nō ipsū occidere. sed susten
tare ipm debem° cibo et potu q̄ntū
valitudo pmittit. Sic eni vult de°
sic volt aplūs sic et vobis frēs mei
precepi. ideo frēs hortor vos et mone
o atqꝫ fieri precipio ut tm̄ carne do
metis q̄ntū natura portare potest ꝛc.
Nā cū videā int̄ vos sexagenario
quosdā septuagenarios. quosdā cē
tenarios. videns eos dei amore fer
uentes. corpa eoꝝ crucifigentes. vinū
eciā nō bibentes. timeo ne potius de
ū offendant q̄ placent. Talibꝫ in xp̄i
nōie precipio ut saltē diebꝫ dn̄icis et
solempnibꝫ vinū bibant. Juuenes aūt
qui fortes sūt et iā triumphare de ini
mico ceperunt. in xp̄i nōie penitē
ciā agant ne decipiantur ab hoste. sic
eni volo sic sepe precepi seruari. Sic
nō occidem° corpa nr̄a. sed seruiet
creatori suo. Hec aug°. Sicut eni
dicitur in collacōibꝫ prm collacōe
scda abbatis moysi pniciosi° absti
nencia inmoderata. q̄ saturitas remis
sa supplantat. Ab hac eni salicet re
gula ad mensurā discrecōis inter
cedente cōpunctōe salubri condescendi
potest. ab illa nō pt̄. Et ad vnū fi
nē nimietas ieiunij et voracitas
tendit. Nā p excessū abstinencie q̄li
bet debilitati necē ē ad illū statū
reuocari in quo mollis et remissus
p incuriā detinet et ideo frequenter

videm⁹ q illos q̊s diabol⁹ p gu-
lā decipe nō potuit. p imoderā-
cā ieiuniȷ̄ pstrauit. Vigilie q̊ʒ et
pnoctacōes irronabiles decepit
quos sōpn⁹ supare nō potuit. Ad
hoc faciūt exēpla s̄ pte eadē in°
im°. ¶ Exponit etiā idē abbas mo-
ises exēplū in seipo. Ajenū inq̊t
me appetitū cibi ita fecēpter re-
puisse. ut duobʒ diebʒ ac tribʒ re-
fectiōe dilata. nec mēoria quidē
ulli⁹ edulij mea īterpellauit me-
te. et rurs⁹ ab oculis meis ita sōp-
nū diaboli īpugnacōe subtractū
ut plēs noctes et dies paululū
q̊d sōpniȷ̄ meis oclis a dn̄o pcari
ter īfūdi. q̃tinusq̄ me pridiq̃tū
sōpni cibiq̄ fastidio. q̊r sopoīs ast-
ringiq̄ colluctacōe psensi. Ē̃-
ꝗpter sc̄dm aplm p arma iusticie
īter utrāq̄ nimietatē discrecōe
moderāte nobis ē uia regia ꝯdi-
endū. ut nec arto tīmite nos pa-
ciat abduci. nec ī missiōe noxia
in gule uiciū tūsseam⁹. Vtrūq̄
ēi bellū diabolica tēptacōe ꝯsur-
git. Itē idē moises refert duo ex-
ēpla. unū de quodā sene q̊ q̊nq̊-
ginta ānis in h̄emo ꝯstitut⁹ si-
gularē discrecionē ꝯtinēcie te-
nuit. q̊ cū post tātos labōes ab
īsidiatōe delus⁹ rigorē ꝯtinēcie
et ieiunioꝝ sic īmodēate serua-
uit. q nec ī die pasche hoc relax-
āe uoluit. nec cū alijs frībʒ ī q̊ā-
q̄ solēpnitate ad etiam ꝯuenie.
Qua psūpcōe decept⁹ āgelū sa-
thane cū sūma ueñacōe suscipi-
ens illi⁹ q̄ ꝯsilio se in puteū pro-
fundissimū pcipitauit. q̊a sibi sua
scāt q ūtutū suarū nituo neq̄q̄

posset ulli discrimi subiacē. q̊d en
ā isto exēplo ipsū fallaat dnūt
ꝯpbandū. ¶ Aliud exēplū est de
duobʒ frībʒ q̊ p uastissimū h̄emū
firmauerūt īcedētes se nullā c̄-
cū sumē. q̊ que dn̄it⁹ eis missa
eēt. Cūq̄ p solitudinē oberrasset
nimia fame defecti. cuidā gēti fe-
rocissime occurrerūt. quos ad om-
dendās nō pda hoīes sed sola mē-
tis feritatis īstigabat. Qui cū con-
naturā sue feritatis panes ipsis
optulerūt. un⁹ ex eis subueniente
discrecōe uelut a dn̄o sibi oblatos
cū gaudio et grāꝝ actōe suscep.
Alius uō recusās abū tāq̊ ab
hoīe et nō a deo sibi oblatū fam
defectiōe ꝯsūptus est. neq̄q̄ acci
īstinctu diuino factū q gens barba
ꝓprie feritatis oblita. panes eis p
gladijs optulissēt. Sed q̊rit gmā
n⁹ q̊s igit̃ est ꝯtinēcie modus q̊
equo modāmie retinētes īter u-
traq̄ nimietatē illesi trāsire pos-
sim⁹. Ad q̊d moises. Sup hac re
īter maiores semp nouim⁹ hab-
itū fuisse sermonē. Nā discucientes
ꝯtinēcias diūsoꝝ q̊ uel solis le-
gumibʒ uel oleribʒ tm̄ uel pomis
iugit̃ exigebāt. cūctis illis īposu-
refectionē panis sicci. cui⁹ equissi-
mū modū in duobʒ paxiacijs sta-
tuerūt. quos puulos panes uix
libre uni⁹ pond⁹ habē certissimū
est. Silr̄ in regula bti bndicti d
q panis libra una ꝓpensa suffi-
ciat in die. siue una sit refcōo siue
prādij et cene. Qz si cenaturi sūt de
eadē libra tercia ps a cellario ser-
uet reddēda cenātibʒ. Silr̄ modo
bts frē aug⁹ de itēano quīdecim

vnciis panis cotent⁹ fuit ut ḡ carpit
predere. Sed q̄a difficile est oēs ad u
nā mensurā coartare. ideo abbas t
moises p⁹ pdicta subdit. Gnālis
tn̄ cotinētie modus est ut sedm ca
pacitatē suarū viriū uel corpis v̄l
etatis tm̄ sibi vnusq̄sq̄ cibi cōcedat
q̄ntū sustētatio corpis. nō q̄tū desi
deriū saturitatis exposcit. Quamobrem
hec est tpata cotinētia q̄ et prīm in
dicio cōpbat. ut cotidiana refectionē
cotidiana comitet' esuries. In eodē t
eodē statu corp⁹ et aīam cōseruās
nec corp⁹ pmittēs ieiunij fatigatiōe
deficē. nec mentē pmittēs saturita
te grauari. Vn̄ in istitutis prīm dici
t' de quodā sene. q̄ sexies in die cau
sa hospitalitatis comedit. et tn̄ sp
seruauit esuriē. Hec dicit cheremō?
Potius cibus et veter semp esuriens
triduanis ieiuniis pferēt. Tercius
comes bone singularitatis ē scanda
li cautio ut videlicet in hmōdi sin
gularitatibz semp scandalū caueat.
Ea licet opa illa q̄ sine pcō mor
tali omitti nō possūt. nō sint p vi
tando scandalo dimittēda. nec ea de
beāt p scandalo vitādo comitti. q̄si
ne mortali pcō comitti nō possūt.
ab hiis tn̄ que mortali sine pcō
comitti pnt. piter et dimitti ē p
scandalo tollēdo cessandū. et eis eciā
ā p vitādo scandalo isistendū. Vn̄
apl'us i' cori viii. Si esca scandali
zauit frem meū. nō mādūcabo
carnes ieternū. ut hec patet p in
nocētiū papā tciū ēx de noui opis
nūc. Cū ex iiūcto. Vbi ergo scandalū
nasci psumit'. ibi singularitas dit
tat' in publico. et seruet' in occulto
q̄ntū fieri potest. ut sic fr̄ sit cōis i

publico et sigularis in occulto. Qua
lia aūt scandala ex hmōdi sigulari
tate puenire cōtingat. patebit i ca
plo sequēti. De mala singularitate i
minus accipiēdo. C xii

Est ubi pdicti tres comites nō
affuerint ibi sigularitas in
fre reprehēsibilis iudicat'. Attēdit at
ista mala sigularitas ex pte vtriusq̄
extremi. q̄ sūt nimis parū et nimis
multū. Vtraq̄ eī nimietas reprehēsi
bilis ē in cōgregacōe. siue q̄s min⁹ q̄
cōem vitā in victu et aliis accipiat. si
ne comitibz supdictis. siue q̄s ult̄ ex
cedat. Vno ergo modo mala singula
ritas attēdit' in min⁹ accipiēdo de vic
tu et aliis necciis corpi q̄ habeat
cōis obseruātia. Vn̄ legit' de sc̄o ber
nardo q̄ ipe quadā vice sedēs in ca
plo portuacēsi p tribunali cū ei q̄s
tio aponeret' a frībz de sigularitate c'
dā mōachi. ait ei. Credēs ne verbo
dni. uel u'bo āgelico. nō contrio ver
bis dni. Et ille. Credere q̄ dē. Tūc
abbas. Ego dico tibi in v'bo dni li
cet pcōr. singularitatē tuā depone
q̄uis in ea videās sc̄os aliquos i
mitari. magis q̄ mieberis coi viuē
di modo frm. Qui statī acq̄escēs ab
bati exuit sigularitatē oēm. p̄icit
q̄ sicut ouicula in grege cōit. Suo
pere ergo cauēda est singularitas i
cōione. maxīe illa q̄ scandalū infir
mis parit. De q̄ eciā idē bernardus
sup cātica sermone xix dicit sic. Nō
vultis ēē contēti cōi vita nō suffi
cit vobis regulare ieiuniū. nō so
lēpnes vigilie. non iposita disciplī
na. nō mensura quā vobis ptim
in vestimētis vel alimētis. puata
pfertis cōibz. Qui vō curā nobis

semel credidistis? quod rursus de vo-
bis vos intromittitis? Nam illam que to-
ciens deum conscienciis vestris testibus offen-
distis propriam scilicet voluntatem veram
certe nunc iterum magistram habetis?
Nonne illa docet vos nature non pre-
racioni non acquiescere, seniorum consilio vel
exemplo non obtemperare, nobis non obe-
dire? An ignoratis quia melior est o-
bediencia quam victime? Non legistis in
regula nostra quod quicquid fit sine volun-
tate vel consensu spiritualis patris va-
ne glorie deputabitur non mercedi. Un-
de etiam legitur in vitaspatrum quod in quadam
congregacione fratres plures simul come-
derunt. Unus comedencium dixit minis-
tro: quia coctum non comedo affer mihi
sal. Et iste impeditus alteri cum clamo-
re imperavit dicens: quia coctum frater
ille non comedit affer illi sal. Tunc
beatus theodorus abbas dixit ei: O-
portuit te fratrem magis carnes in
cella tua comedere quam hunc presentibus
omnibus audire sermonem. ¶ Qui-
dam frater nec solutus erat ultra communia
ieiunia ordinis multa singularia
facere ieiunia. Ad quem facta est vox
in sompnis dicens: Dimitte tuum
ieiunare et cum ceteris comede.
Quod verbum ille sic accepit quasi ab
ipso domino sibi dictum. Et ex tunc sin-
gularia ieiunia non solum in se vi-
tavit sed etiam in aliis reprehendit.
Dicebat enim quod singulariter ieiunan-
tes multipliciter peccant. Primo quia
a communi mensa se absentant et interim
interdum divagantur per claustrum vel
inaniter fabulantur. ¶ Secundo quia interim
sunt absentes qdis prioris qui potius
de eis sollicitum ubi sint vel quid fa-
ciant. ¶ Tercio quia tunc sine comedant

in secunda mensa sive in forasteria se-
dissolucius distribuunt, quia ibi non ser-
vant silencium et disciplinam sicut in pri-
ma mensa. ¶ Quarto quia per unum ieiu-
nium duas refecciones negligunt scilicet in
prandio et in cena. ¶ Quinto quia tales
nonnunquam de suo ieiunio vane glo-
riantur et aliis non ieiunantibus insul-
tant vel saltem in eorum cordibus spiri-
tus superbia titillat. ¶ Sexto quia se-
pe alii scandalizantur de eorum singula-
ritate fratres et fiunt detracciones, mu-
rmuraciones, oblocuciones, false suspi-
ciones et sinistre interpretaciones, quibus-
dam interpretantibus illa fieri ex ypo-
crisi, et aliis quod propter questum vel ap-
plausum hominum, aliis quod ex fastidio
vite communis et appetitu singularitatis.
Derogant etiam per talia non modi-
cum bono vite communis. Qui omnia si quis e-
vitare voluerit, caveat singularita-
tes in publico et faciat quicquid si-
bi divinitus inspiratum fuerit in occul-
to. De mala singularitate fratrum in plus accipiendo.

Ex alia etiam plus accipiendo mala
parte singularitatis mala
attenditur in plus accipiendo
ultra scilicet communem vitam. Quamvis vi-
delicet quis non contentus communibus spe-
cialia requirit, quod in congregacione de-
testabile est, nisi etiam haberet in-
comites supradictas. ¶ Legitur in
miraculis quod quidam monachus in-
singularis in quadam revelacione vi-
dit beatam virginem cum duabus puel-
lis portantibus pixides electuarii. De-
gratia autem celi dabat unicuique de
pixide, excepto illo qui hec videbat.
Cumque idem peteret ut et sibi daret ne-
gavit illa dicens: Tu medice cu-
ra teipsum ego veni consolari con

q singularitate sua monsteriu no
pturbat. Ex q visione iste edoct
fr̄ib fuit exinde i cibo coib. Qui
da fr̄ nr̄ magne puritatis et ze
li sinceri ad religione sua. nuq̄m
in mēsa coi volebat aliq comede
speciale. Nec de coi ferculo aliq̄ndo
adiutamētu q̄d adiuncta vocāt su
mē volebat. et alios accipiētes et
edētes illa in corde suo reph̄ēdebi
dicēs. Qm̄ tales oportet plus ce
teris orare pro elemosis q̄s plus
ceteris c̄sumunt. et hoc rōnabiliter
ut s̄ pte ii c xxv legit. Vn̄ etiā i
de fr̄ meruit a btā virgīe in q̄da
visiōe dulcit̄ cōsolari ut s̄ pte ii
c xxiiii. Legit in vitispr̄m q cū
quidā magn⁹ pr̄ comedēt cū plu
rib fratribus sedēs ad mēsa uidit ī spū
quosdā edētes mel. alios aūt pa
nē. alios vero stercus. Et admirās
depcabat deū ut sibi reuelaret
misteriū hui⁹ rei. q̄a idē cibus ap
posit⁹ est oibz sup mensā. in mā
ducādo aūt ita imutabat. Et ue
nit ei vox desup dicēs. q̄a illi qui
māducāt mel. hij sūt qui cū tio
re et tremore et gr̄aru actiōe se
dent ad mensā. et icessant orāt.
Qui aūt panē māducāt. hij sīt
q gr̄as agentes pcipiūt ea q a
deo data sūt eis contēti de apposi
tis. Qui vo stercus māducāt. hij
q̄ murmurāt et dicūt hoc bonū
ē illud malū ē. Tales āmonet
btūs aug⁹ in sermōe de pruden
cia dicēs. Nō dicas psumam⁹ certe
legumina vētosa sūt. caseus stō
chū grauat ut habes s̄ eadē pte
c xv. Itē quidā q in ordie mul
tis ānis caste et deuote vixeat

sed in cibo et potu multū fuiat singu
laris. p⁹ mortē suā apparuit cui
dā deuote psone in quodā cellari
o turbulēt⁹. rogatus ut oraet deū p
se. Qz ille in cellario apparuit. per
hoc dabat intelligi. q ppt̄ vorari
tates et potaciōes singulares crucia
abat. Qui tn̄ postea cuidā frī deuo
to apparuit dicēs se misīcdia dei i
mediātibz deuotorū orōnibz a p
gatorio liberatū. Itē ad idē in
collacōibz pr̄m dicit de serapiōe
abbate ut habes s̄ eadē pte in vii
circa fine. Sane ubi vita coīs in
mōsterio adeo esset exilis q sc̄dm
rectū iudiciū racōis q̄s nō pos
set se c̄stringe sc̄dm eā. in eo casu
si fr̄ q̄d sibi deest suppleat modo
licito aliūde. nō est pp̄ter hoc de
mala singularitate culpād⁹. dū
modo sp̄ sibi assint tres comites
sup dā. Et de hoc vide q̄d habes
s̄ p iii c xiii. Sed videat illi per
quoꝝ negligēciā vel icuriā coī
vite detrahit. q̄lit in c̄spcu di
stricti iudicis de tantis malis q de
fectū coīs vite subseq̄ dinoscūt
se valeāt excusare. Nā sicut habe
t in cōstitucōibz c xl ex ptcula
ri vita frm̄ c̄uent⁹ c̄fundit. et
fr̄es rape et furari cogūt. et ad
cōem vtilitatē in q ordis status
et sal⁹ aiarū et pax et trāquilli
tas corꝑm c̄sistit. reddūt tepi
di. et ad murmuracionē et detrac
tionē a q̄bus c̄fusio ordis et p
dicio aiarū dependet sūt oī ho
ra pati et pmpti. Cū ergo ra
dix et fomes hui⁹ sceleris sit ior
dinata et puersa vita iniqui p
oris. in officio alicuius tolerari nō

debet. Sic eni vives nō meruit
nōiari pastor. sed gregis sibi com
missi lup⁹ potius et devastator ꝛ
hec ibi. De cōītate vestiū C xiiii
S
upᵈdicta aūt distributio nō
solū consistit in victu. sed
etiā in vestitu. De quo ꝗ
dē vestitu preceptoris nr̄i intētio
vsatur precipue circa tria. Primū ē
ut vestes de cōi tribuātur. Scdʒ
ut in vnū locū habeant. Tercia
ū ut nō notabiles deferāt. Ad
pmū ptinet qd ipē aīt ī regula
Distribuat vnicuiqʒ vēm a pposito
vro victus et tegumentū. Et p⁹
Et sicut pascimū ex vno cellario
sic iduamū ex vno vestiario. Et i
terū. Calciamēta vēo et vestimē
ta, qn fuerīt indigentibʒ necīa.
dāe nō differat sub quor custo
dia sūt q̄ poscuīt. Ex qbʒ expsse ap
paret ꝙ de itencōe pris nr̄i est ꝙ
in vestitu puideri debeat fribʒ de
cōi. Sic eni et idē pr̄ in scipo ser
uauit. sicut ipē testat in sermōe
de cōi vita clericor̄ q̄ incipit cari
tatis vr̄e. Nemo inqᵈ det birrū
vel lineā tunicā nisi in cōe. De
cōi accipio. et ipē michi. cū sciam
cōe me velle habē qcqᵈ habeo.
Nolo talia offerat sctās vr̄a q̄
bʒ ego sol⁹ quasi decēcius vtar.
Huic et scē intēcioni et obseruā
cie pris nr̄i obsequūt cōstitucio
ōes ordis ca. xxv ubi statuit ꝙ
debeat fribʒ de vestibʒ cōgruo tē
pe puideri. Sed ꝙ si cōe vestia
riū nō habeat vn̄ dare possit.
Hec ē difficilis qstio. Ad quam
dico eodē modo sicut dictū ē de
cellario ꝰ eadē pte c v et c, prio

preceden in fine ibi vide. Ad scdm
videlicet ut vestes vr̄e in vnū lo
cū habeant ptinet qd ipē aīt in
regula. vestes vr̄as in vnū loci
habeatis sub vno custode vel du
obʒ vel qt⁹ sufficē possint ad eas
excuciēdas ne a tinea ledāt. Sr
quo verbo dicit hugo in exposicione
regule. ꝙ vestes precipit ī v
no loco reponi sub vno custode
vel pluribʒ due uidēt cause. Prima
ma ne p incuriā neglecte a ti
a corrūpent si nō excucient. Scda
ne fr̄ hāc ipsā vestē quā habe
in ppriū habē se credet. si in ppo
loco sibi reponē licet. Scdm hāc
itentionē est qd ipē dicit ī alia
regula. Nemo inqᵈ vendicet sibi a
liqᵈ ppriū siue in vestimēto siue
ī quacūqʒ re. Huic aūt sententie
uident verba cōcordāe q̄ sequu
t. Et si fieri potest nō ad vos p
tineat qᵈ vobis idumētū p tpis
cōgruencia pferat. vtrū hoc reci
piat vnusqs qd deposuerat. an a
liud qd alter habuerat. dū tn̄ v
nicuiqʒ put cuiqʒ op⁹ est nō ne
get. Ideo ait si fieri pt ut si ui
uideat difficile liceat ipsū q
posuit vestimētū recipe. Ad ma
iorē tn̄ pfectionē ptineret. si ad
tantū contēptū sui puenisset ut
eo solūmō qd op⁹ est corpi con
t⁹ eēt. iuxta qd apl̄us aīt. Habe
tes victū et vestitū hiis contenti
ēē debem⁹. Nō determinat qntū
vel qle. sʒ tn̄ ea noiat q̄ suffi
ciūt nature. Nā in ipsius plus se
voluptas appetit ꝙ necītas. Pr̄
dcīs aūt cōcordat qd idē pr̄ di
cit in sermōe de orōne ad fr̄es

suos in hyemo ubi sic ait. Et ut bn
psalle et orare possitis absqz mag
no corpis ipedimeto. de bonis epa
tus ecclie pponesis centu et q
dragita uestimeta cu calciametis
vobis dilcis fribz meis deportau
ferri. ut tpe frigoris qntu nare fu
erit vnusqsqz recipiat. reponetes
ea et custodietes in coi uestiario
cu diligecia et caritate. sciētes q
vera caritas no qrit que sua st
s q sut dei. sic aut faciētes no de
ficietis. ¶ Ad tercium vo q videlicz
uestes notabiles no deferat. pti
net qd ide preceptor ait. Nō sit no
tabilis habit vr. nec affectetis
vestibz placere. sed moribz. Ubi hu
go. Fecit iste scus vir qd docuit.
Scriptu est ei. q uestimeta eius
et calciameta nec nimiu nitida
nec abiecta plimu. s ex modera
to et copetēti habitu erat. Ipe eciā
dicit in psallegato sermoē cuitā
ti vere. Nolo talia offerat scitas v
ra quibz ego solus quasi decēcius
utar. Offerat michi ubi gra. bir
ru pciosum. forte decet epm: q m
uis no deceat augustinu. id est
hoiem paupem de paupibz natu
Modo dicitur sut hoies: qa iueni
pciosas uestes. qs no posse habe
vel in domo pris mei. vl in illa
secari pfessioē mea. Nō decet. Ta
le debeo habere qlem possi si no
habuit fr meo dare. Tale volo ac
cipe. qa in coē accipio. Si qs me
liore dederit vendo: qd et facere sole
o: ut qn no potest uestis ēe coīs
pciu uestis possit ēe coē. Vēdo t
et erogo paupibz. Si hoc eu de
lectat ut ego habeā: talē det de q

nō erubescā. Fateor eni vobis: de p
ciosa ueste erubesco. qa no decet h
hanc pfessionē. no decet hanc amoni
tionē. no decet hec mebra: no decet
hos canos. Hec ibi. Unde hugo ubi s
Talia debet esse uestimeta frm i
quibz nichil notari possit nouita
tis vel uanitatis vel supfluitatis
vel qd ptineat ad supbiā uel va
nā gloriā. Simile qdamo dicit
in claustro aie li. ii c ix. Quatu
or sut inqt in habitu religiosis no
bilia. scilz vilitas. supfluitas. pau
citas et pciositas. In vilitate va
na glia et simulacio. In pciositate su
bia aut delicacio. In paucitate i
tollerancia sive desperacia. In sup
fluitate vero amor sclī no amor
celi. amor palacij. no amor pa
disi notatur. Et subdit. De diuisi
tate uestiu a diuisis diuisa dicu
t. Voluit eni quida iter purpurā
et saccu. iter sericu et ciliciu li
neu esse mediu. Nos aut qui no
sumus de domo s de ecctia in medi
o lanā vocam? q nec aspitate ni
mia copus pungit. nec recedit mlt
tu a suauitate linee uestis. Qui
eni mollibz uestiut in domibz re
gu sut. Ad eciā verbū ptractās
ide hugo in exposicioē regule. di
cit sic. Mollia dicutur uestimeta
eo q molliē aīm faciut. Mollibz
vestimetis regia delectat gula. as
pis et humilibz xpi delectat ecctia.
Ite in claustro aie li ii c xxv ide
hugo ait sic. Qualis debet ēe re
ligiosis habit? ondit apls ad ti
tu ii. Nō in ueste pciosa z. Qui
eni mollicies mulieru pciosiorem
ueste negat: putas ne monacho

ptiosiore habitu concedat. Et sb
dit. Sed hodie sepe cappa canonica et
cuculla monachi non differunt a pal
lio militis. Sed ut ait quidam sapiens
agiles et monachus ex eode panno p
tiuntur sibi cucullam et clamidem. Non
multum differunt habitus canonica re
gularis et secularis. Sed si forte regu
lare vides. archidyaconum vel epm
te vidisse contendas. Sed forsan r
dices. Delicatis delicata conueniunt
ex regula testimonium pferes. Au
cum btus aug. Si eis q venerunt
ex moribz delicatioribz ad monasteri
u aliq alimentoru. uestimentoru. o
pertimentoru uc dat qd aliis fortio
ribz et ideo felicioribz no datur. cogi
tare debent quibz no datur qntum de
sua seculari vita illi ad istam desce
derit. Cosenciqm aut caritati. ut
detur delicato qd sufficiat no qd su
pbiat. Audi et tu karissime btm au
gustinum. Ne contingat inq detes
tanda puersitas ut in monasterio ubi
qntum possunt fiunt diuites labori
osi. fiant pauperes delicati. Mencior
si no vidi quosdam quoru paupertas
tellis erat qn foris erant. q nec ip
sa necessaria poterant inuenire. Et qa
inuenerunt victum et tegumentum q
le foris inuenire no poterant. erige
tes ceruice noluerunt sonari eis.
ad quos foris accedere no audebant
sed egressi de paupere cella circu
ierunt ditiores ut ibidem recipent.
et q semp viles et veteres pannos
habere cosueuerunt. nuc semp no
uos aut ptiosos habere cotendant.
et q ante couersionem lectum ppri
u nusq habebat. si forte volun
tas eis fuit alicubi eundi orna-

menta lectuli secum portat. Et isti
in capitulo frequenter. Inter illos etiam q
tunicis induuntur voluptas pre
posuit. no q camiseas iuxta n
quodam delicato panno q sanitatis
uit. In obseruatione igitur lanee ues
tis aspitate tute conuersacionis oste
dunt. sed in delectatione delicati pani
suauitatis mollicie querunt. Vidi r
ego nisi fallor monachu camisea
uestitum iactitate et dicente. Camise
stamminea q camisea. tunica aut
uestiri magna est difficultas. Se
forsitan dices. qm ipsemus erat y
modi. primo sanus et petulans r pi
gri resides equo. habundans rebu
et ciuitas frequentans. qui tm ante
couersionis habitum. nec semp line
is induebat. Hec hugo. Legit r
uitaspatrum q cum quidam fr indut
modico cucullo veniret coram ab
bate ysaac. dixit ei senex. Hic mo
chorum est habitacio. tu aut secular
es. et no potes hic esse. Dicebat
aut fratribz hic senex. Patres nri ve
tustis vestibz utebantur. nunc aut
preciosis uestibz. Discedite hic q
desolari fecistis locum hunc. Et n
ta sicut patet ex dictis in vestit
religiosoru extrema oia repu
notabilia. ac p hoc sunt repheh
bilia. scilicet nimia preciositas et n
mia vilitas. Item nimia superflu
itas et nimia paucitas. Sed n
mia aspitas. mediocritas aut
commendabilis est. Quamobrem legit
in institutis patrum li i c iii q antiq
patres monasterioru cilicinam veste ta
q notabilem refutauerunt. Tum q
nulla spiritus emolumenta confert.
tum qa elacionem menti affert. tu

qua impeditum et instabilem reddit mona-
chum ad opera monasterii. Et si legimus
quosdam sanctos usos ciliciis. non ex hoc
est omnibus monasterii regula facienda.
nec paucorum privilegium generali permi-
stitutione preferendum. Hec ibi. Similiter
adhuc si cui deus dat gratiam vestem
talem scilicet ciliciam absque notabilis
inconvenientibus sustinendi laudabile quo-
dem est. nec tamen omnibus ymitabile.
Beatus frater nicolaus de tolentino humi-
libus sue religionis vestibus desuper con-
tentus fuit. subtus vero ad carnem
asperis utebatur. Unde quidam consobrinus
suus prior in quodam monasterio divi-
tiarum conspiciens eius paupertatem nu-
ditatem et egestatem. eum ut ad se tran-
siret et ordinem paupertatis desereret
allicere nitebatur. Et cum ipse de hac
temptatione mestus se orationi dedisset
facta est ad eum vox viginti angelorum
sibi apparentium et dicentium. in voca-
tione qua vocatus es maneas. ut habes parte
iii c xxii. Refert etiam de beato augus-
tino de iterano. quod vestibus paucis
et communibus utebatur. ut habes parte iii c
xl. Ornemus ergo nos spiritualibus or-
namentis. quia ut ait iheronimus non te-
nera vestis. sed munditia mentis orna-
tum facit clericum. Non enim exteriorem
sed interiorem pulchritudinem requirit
deus sicut scriptum est. Omnis gloria eius
ab intus. memores quod ait apostolus quod
et si exterior homo noster corrumpitur in-
terior tamen renovatur de die in diem. pre-
stante domino nostro ihesu christo qui cum pa-
tre et sancto spiritu vivit et regnat
in secula seculorum. A m E N

Que puncta de regula et constitu-
tionibus ordinis ad hanc quartam co-
munionem reducuntur. Capitulum xv

Ad hanc communionem pertinent
omnia puncta regule et consti-
tutionum loquentia de distri-
butione et provisione necessariorum maxime
de victu et vestitu. Puncta autem re-
gule circa que singula capitula huius
partis versantur. in eiusdem singularibus ca-
pitulis reperies designata. De consti-
tutionibus vero hec capitula pertinent ad
materiam huius partis videlicet xxii et
xxiii xxiiii xxv xxvi xxx [hole] . In par-
te xl in fine xlv. Que [hole] quidem
singula capitula constitutio[hole]onum
reducuntur ad illa capitula [hole] singu-
la huius partis in quibus eorum quodlibet
secundum materie convenientiam magis lo-
cum noscitur optinere

Liber iste s. [illegible] heremitarum
sancti augustini pertinet regularibus in
traiecto ad apostolos scriptus tam di-
ebus festivis quam ferialibus. Finitus
vero per fratrem eiusdem conventus
anno domini. M ccc lxiiii in profesto
agnetis. De quo benedictum sit no-
men domini nostri ihesu christi. et dulcissime
matris eius virginis marie. Amen

Ave maria propter deum scriptoris
labori legatur

Incipit tabula libri sequentis secundum ordinem alphabeti

Abstinencia multum valet pro castitate conservanda parte secunda capitulo xxx cautela tercia

Abstinencia absque discrecione plurimum nocet parte iiii capitulo xi ibidem capitulo iii

Adversa cum hic accidunt signum est misericordie dei. Et de prosperis contrario modo parte ii capitulo xii

Anachorite et heremite unde sunt et qualiter vivere debeant parte i capitulo iii

Anachoritarum genus est perfectius quam cenobitarum. et qualiter prius deberent esse exercitati in virtutibus antequam talem statum assumant. ac de periculoso ipsorum statu propter diaboli temptaciones parte i capitulo v

Anachorite quidam esse voluit propter virtutum humilitatis et obediencie abundanciam parte i capitulo viii

Anachorite exire possunt ad cenobia. parte i capitulo ix. et multa

Anachorite non debent exire solitudinem propter opera vite active parte i capitulo x et

Angeli nos iuvant in temptacionibus parte ii capitulo xxx cautela xiiii

Apostatarum pena multa et maledicciones diverse parte i capitulo xx

Apostate tuda conversio et recepcio ibidem exemplum.

Augustinus fuit heremita cenobita non anachorita parte i capitulo viii et capitulo xiii

Augustinus voluit ire ad solitudinem. sed fuit prohibitus a deo ibidem in fine.

Augustinus cum episcopus fuisset sine fratrum collegio vivere noluit parte i capitulo xiii

Augustinus qualem habitum portavit parte ii capitulo xv

Augustini corpus ordini heremitarum gloriose donatur a iohanne papa xxii. et de eius translacione parte i capitulo xviii exemplum in fine

Augustinus quot regulas fecit et quibus tradidit. et de earum commendacione parte ii capitulo xiii. circa regulam

Augustinus [illegible] de ... no depo... suo generalatus officia ... o solitudinem pro contemplacione intravit parte ii capitulo iii

Augustini de iterano humilitatis et ingressus religionis parte ii capitulo vii

Augustinus de iterano qualiter ordinem heremitarum sancti augustini qui miraculose ingressus est. quia ordinem predicatorum intrare disposuit parte iii capitulo xi

Augustini de iterano mors et multa miracula parte ii capitulo xiii

Augustini de anchona studium et scripta parte ii capitulo xiii

Benivolencia prelatorum erga subditos parte ii capitulo iii

Canapacii cuiusdam prompta obedientia. p ii c iii

¶ Canapacii cuidam magna pietatis apparuit in panum distributione tempore capituli. p ii c v

¶ Cantus in divino officio debet esse devotus non clamosus et fractus ad vanam gloriam. p ii c xv

¶ Caro ex carnibus et spiritus collucitatione octo valitates pervenerunt. p ii c xxix.

¶ Carnis castigatio utilis est pro castitate conservanda p ii c xxx cautela iiii

¶ Carnis temptatio vicitur per sacre scripture lectionem p ii c xxx

¶ Carnis castigatio magna beati nicolai de tolentino p iiii c x

¶ A carnis temptatione nemo de ... tali lege eximitur. p ii ca xxviii Et ca xxxi.

¶ Carnis temptatione ... quidam monachus non ferens dispo ... suit redire ad seculum. p ii c iiii

¶ Castitas quid est et qualiter conservari debeat et possit p ii c xxviii et consequenter

¶ Castitatis cautele seu remedia per longum xvii p ii c xxx per passum.

¶ Castitati diversimode impugnant p ii c xxix

¶ Castitatem sex custodiunt p ii c xxx

¶ Castitatis gradus sunt sex p ii c xxxi.

¶ Castitatem veram philosophi non habuerunt licet a mulieribus abstinent p ii ca xxxi.

¶ Castrare corporaliter se nullus debet et qualiter castrantes se quadruplicater peccant p ii c xxx cau. xiii

¶ Cenobita quo ad aliquid est stricte oris vite quam anachorita. p i c ix

¶ Cenobiticum genus est securius quam anachoriticum propter quatuor p i ca ii.

¶ Cenobite possunt transire ad solitudinem anachoriticam propter meliorem frugem vite. p i c viii

¶ Cenobium et monasterium qualiter differunt p i c ii.

¶ Cenobium unde dicitur et qui sunt cenobite p i c iii

¶ Cibus fratrum qualis esse debeat et qualiter in cibo tria sunt consideranda p iiii c ix.

¶ Cibum singularem non debent desiderare et qualiter idem cibus a diversis diversimode manducatur p iiii ca xiii

¶ Ciliciana veste tunc notabiles antiqui patres vestiti fuerunt p iiii c xiii

¶ Clementis pontificis generalis ordinis heremitarum miracula quam plura p ii c iii

¶ Collegium faciunt tres et congregationem duo p i c xii

¶ Collegium fratrum augustini cum fratribus episcopus deserere noluit p i c xiii

¶ Communio quadruplex est p i c i

¶ Communio apostolica multiplicata et ampliata propagine p i c ii

¶ Communis vita requirit concordiam voluntatum. p ii c i

¶ Communis vite commendatio p iii c i

¶ Cōem vitā aug⁹ p̄mo renoua
uit p iii c iii°
¶ Cōia q̄lit' debet ēe religiosis
oia scdm eandē p̄ porcionabilita
tē nō scdm eandē q̄ntitatē p iii
c i° ii° iii°
¶ Cōitas vit⁹ attedit' in q̄tuor
et de difficultate illi⁹ puiti scdm ē
modernū statū p iii c v°
¶ Cogitacōes nr̄e sūt senioribz
reuelādē p ii c xx° cau xii et xiii
¶ Comedē ext' mōsteriū fres n̄
debet p iii c vi° ¶ De hora come
dēdi ext' quā null⁹ debet comedē
ibidē c vii°
¶ Cōcordia volūtatum debet ēe
in cōi vita p ii c i° ¶ Cōcordia
iter fres septē cōseruat p ii c v°
¶ Cōfessiōes paupm et despcia
tū psonarū fr̄ quidā libēt au
diens a pgatorio p⁹ mortē iter
cessiōe ipoz paupm libeat⁹ fuit
p ii c xiii°
¶ Cōfiteri nolēs pcā in extre
mis q̄dā fr̄ ppt' hoc dāpnat⁹ est
ibidē
¶ Cōfessionē faciebat cotidie ē
magr̄ hēricus de vrimaria ubi vi
de de cōfessiōe et de cōfessore p ii
c xviii°
¶ Cōgregacio In cōgregacōe
bona viuē est securi⁹ q̄ in solitu
diē ppter q̄tuor p i c v
¶ De cōgregacōne pecat aliq̄s
tribz modis p ii c x
¶ Ppter solas p̄uas cogitacōes
q̄dam p⁹ mortē acerbissias su
stinuit passiōes ibidē
¶ Cōsilio senioz oia sūt agedā
p iii c xi
¶ Cōstitucōes ordis nr̄i a q̄bz
fuerit collēē et q̄lit' nō sit a sede a
plica cōfirmate s; collaudate p ii
¶ Cor tm habet q̄ c xiii
seq̄tur volūtatē dei p ii c xii
¶ Cordis puritas meret' sacre
scripture itelligētiā p ii c xiii
¶ Correpcio frēna quo ordie fi
eri debeat p ii c x
¶ Crucē argētea osculabat' i
extremis scūs nicola⁹ de tolētio
cū magna deuocōe p ii c xiii°
Dāpnatū frēm in īferno scs
nicola⁹ de tolētio p missas
et orōes libeauit p ii c xviii
¶ Denūciacio triplex euāgelica
canōica regularis p ii c x
¶ Desertū est locus tēptacōi apt⁹
et q̄ntū in ipo morātes tēptant' p
i c iiii°
¶ Detractio et contēcio cauēde st̄
et maxīe in mēsa p iii c viii
¶ Diabol⁹ si posset agē pniam
mīam cōseq̄ret' p ii c iii
¶ Diabol⁹ tēptat nos maxīe in
morte p ii c xiii
¶ Dilcēo duplex scilz carnalis ē
spūalis p ii c xiii
¶ Dilcēo ut iter fres cōseruetur
septē req̄runt' p ii c xiii
¶ Discordia Ex discordia tā ma
la generātur p ii c vi
¶ Discrecio in abstinētia et ui
giliis et i sōpno et i singulis ob
seruāda ē p iii c xi
¶ Docētes alios nec ea q̄ docēt
faciētes verā sciām nō habēt q̄
uis habē uideāt' p ii c xxiii
Ecclia romana ē specialiter
istitutrix et auctrix ordis hemita
rū sci augustini et de eius cōme
dacōe p i c xix

¶ Egidii romani scripta diuisa et
de eius zelo ad ordinem p ii c xxii
¶ Elemosina. De elemosinis viuere
non concedit laicis nisi in quatuor ca-
sibus p ii c xxv.
¶ De elemosinis viuere quibus religi-
osis sit concessum ibidem
¶ Elemosinas deuote colligens frater
a bona sortitur p iii c xii
¶ Elemosinarius magnus quidam frater ca-
naparius p ii c v
¶ Equalitas duplex scilicet iustitia
a commutatiua et distributiua p
iii c i
¶ Eucaristiam sumpturus qualiter se de-
beat preparare. p ii c xviii Item quod
utile est frequenter communicare ibidem
¶ Eukaristie sacramentum non est
nimis distuliendum. ibidem in fine.
¶ Eusebius sancti ieronimi discipulus
multas in morte sustinuit temptati-
ones. et qualiter per beatum ieronimum libera-
tus fuit p ii c xiii
¶ Exire ut aliquis licite possit mo-
nasterium quinque requiruntur p i c xii
¶ Exire nullus frater debet monasterium
sine socio propter tria ibidem exemplum in fine
Fratrunskinus frater de rauenna por-
tarius qualiter silencium tenuit et
quendam contractum curauit. p iii c viii
¶ Fugienda sunt consorcia mulierum
p ii c xxx
Graciarum actiones in infirmita-
tibus deo sunt reddende p ii c xii
¶ Gule genera tria. p iii c vii
Habere in speciali aliquid an liceat
fratribus ordinis sancti augustini et quo
modo p iii c xiii
¶ Habitus fratrum primum diuisus p i c
xv ¶ Ubi vide de habitu ordinis he-
mitarum. et de habitu sancti augustini
¶ Habitus fratrum superdicti ordinis est conue-
niens apostolis duo et de significatione eius spirituali
¶ Habitus religiosorum quis ibidem
lis esse debet p iii c xiii
¶ Hertmodus de gotha qualiter vidit
christum in cruce. et beate marie assump-
tionem. ac de lepra curatione p ii c xix
¶ Henricus de vrimaria patria in
firmitate p ii c xii circa finem. Item
de eius morte et miraculo ibidem c xiii
¶ Henricus de vrimaria quod deuote missas
celebrauit. et de reliquiis sancte ka-
therine stillantibus p ii c xviii.
¶ Heremitarum status valde periculosus
propter diaboli frequentes temptationes p i c xiii
¶ Heremite quidam sunt cenobite quidam
anachorite. et qualiter augustinus fuit here-
mita cenobita. p i c viii per totum
¶ Heremite cenobite transire possunt
ad solitudinem ob frugem melioris
vite p ii c viii
¶ Heremitarum sancti augustini duplex
modus viuendi p i c xvi in fine
¶ Heremite primo a beato augustino ad
normam regule apostolice obseruanciam
sunt reducti. p ii c xiiii post principium.
¶ Hermanni de saldis studium et
scripta p ii c xxii in fine.
¶ Hermanni de hallis mors deuo-
ta p ii c xiii. ¶ Item qualiter vidit beatam
virginem p ii c xxiii.
¶ Hore canonice deuote sunt dicen-
de. et de modo silendi et de silencio
in horis p ii c xv
¶ Humilitatis commendacio p ii c vii
¶ Humilitatem veram probat paciencia p
ii c xxiii in principio. ¶ Humilitatis um-
bram quidam habent non ipsam veram hu-
militatem ibidem. ¶ Item de gradibus
humilitatis et paciencie ibidem in fine
¶ Humilitas mentis meretur sancte

scripture intelligentiam p ii c xxiii
Ieiunium valet pro institutione con-
servanda p ii c xxx
¶ Ieiunium p iiii c vii
¶ Item de singulari ieiunio fratrum p
iiii c ix
¶ Ieiunium religiosi absque licentia
vane glorie deputatur p iiii c xi
¶ Item quilibet ieiunantes singulariter
multipliciter peccant p iiii c xii
¶ Ieiunium indiscretum causat sop-
nia terribilia p iiii c iiii in fine
¶ Ieronimi fratribus monachis et sanctimo-
nialibus a pravis carnibus et temptationibus di-
versimode fuerunt liberati p ii c xxx circa con-
¶ Infirmis esse cum caritate servien-
dum quia hoc est officium angelicum p
ii c xi exempla plura
¶ Infirmitates corporales patienter
sunt tollerande quia a deo nobis immittun-
tur p ii c xii
¶ Infirmitatum diversarum consolati-
ones atque remedia. et quod [illegible] de infir-
mitatibus deo gratias [illegible] agere sum-
ma religio est [illegible] ibidem
¶ In infirmitate [illegible] fratris polemon
remedia sibi noluit impendi allegans
diversas martirum passiones ibidem
¶ In infirmitate valde patiens erat
magister henricus de urimaria p ii c xii in fine
¶ In infirmitate gravi quidam frater fe-
cerat se deportari de monasterio ad cellam
cuiusdam virginis que sibi ministrabat. et
in signum quod continens ab ea fuit. ba-
culus super sepulchrum eius plantatus fructi-
ficavit p ii c xxx circa finem.
¶ Infirmum fratrem nicolaum de tole-
tino virgo maria comestione panis
et aque sanavit p ii c xii
¶ Iohannes baptista quendam fratrem am-
monuit ne a priore rigoroso rece-

deret. qui et mortuus est in festo sancti iohannis
p ii c viii
¶ Iohannes bonus cum suis fratribus or-
di heremitarum est adiunctus p i c viii
¶ Iordanus huius operis compilator de e-
minentibus periculis sepe liberatus fuit p ii
c xv per totum
Katherine sancte ossiculum in pre-
sentia magistri henrici de urimaria
a visibiliter distillavit. p ii c xviii
Labor manuum valet ad con-
tra bona p ii c xxiii. Item
vitat carnis temptationem p ii c xxx
¶ A labore manuum an aliqui religi-
osi eximantur
¶ Lingua sacre scripture triplicem [illegible] i no-
bis generat fructum. p ii c xiii
¶ Item de lectione mense sp[illegible] habe-
da propter tria. p iiii c [illegible] viii
¶ Leprosum curavit [illegible] frater hert-
modus de gotha p ii c [illegible] xix
¶ Licentia prelati quo co[illegible] cedit usu-
fructum aliquarum rerum debet vide sup-
ra de forma concessionis rerum p iii c
¶ Licentia prelati requiritur ut [illegible] xiii
subditi abstinentie meritorie possit
p iiii c xi in principio
¶ Lingue custodia quam difficilis ex-
emplum de beato paulo abbate p ii c xxiii
¶ Lis. ex lite tria mala generantur
p ii c vi
¶ Luxurie remedia multa p ii c
xxx ¶ Ubi vide xvii cautelas pro
castitate conservanda.
Manducare extra monasterium fratres
non debent p iiii c vi
¶ Maria virgo fratrem nicolaum de to-
letino de infirmitate sanavit gus-
tu panis et aque p ii c xii
¶ Mazare fratribus iordanus huius operis
compilator a multis periculis libera-

tuis fuit p ii c xx
¶ Marie virgis ptextu quidam p
uincialis latrones euasit. et puer
a mortuis surrexit p ii c xxi i fine
¶ Martin sanctum meritis iordan a feb
bz liberatus est ibidem an fine
¶ Meditari debes sex p ii c xxx
¶ Melota quid est p i c xv
¶ Meditatis fratribus deuote tria bona
sortitus p iii c xii
¶ Mensa. qualiter fratres in mensa se de
bent habere. et de lectione in mensa sp
habenda capitula tria p iiii c viii
¶ Miracula aliquotiens fiunt a
malis in prologo
¶ Miracula que plura sancti nico
lai de tolentino p ii c xi et xiii
¶ Miracula sancti augustini de ite
rato que plura ibidem
¶ Mi[sericor]dia cuidam fratribus mina
patis in [s]panum mixtorum distri
butione p ii c v
¶ Missa celebratur tempore se ad
eam preparare debet p ii c xviii. et
quod utile est frequenter celebrare ibidem
¶ Missa quidam frater leuius celebrans
turbatus in ipsa missa fuit correp
tus ibidem
¶ Pro missas defunctorum sanctus nico
laus de tolentino plures animas de p
gatorio liberauit ibidem
¶ Monachum se vocauit augustinus etiam
fratres corpus p i c xiii
¶ Monachorum habitus diuersus p i c xv
¶ Monachorum tria genera p i c iii
¶ Monachus est rex et sacerdos p i c xv
¶ Monasterium qualiter differt a ceno
bio p i c ii circa fine
¶ Monasterium ut fratres tute possit ex
ire quinque requirit et quot exiens debet
esse associatus capitula tria p i c xii

¶ Monasteria tria construxit sanctus augustinus
p i c xiii
¶ Monasterium quidam sanctus prior dese
ruit. et ad aliud ubi strictius disci
plina viguit assumpta ueste scelari
se transtulit p ii c vii
¶ Monice matris sancti augustini ora
tiones deuote. p i c xvii. Item de eius
ieiunio et abstinentia p iii c vii
¶ Mors. de preparatione fratrum ad mor
te. p ii c xiii
¶ Mors cuiusdam solitarii et pegri
ni valde dissimilis ibidem
¶ Morte despicabilem aliquando
habent sancti et reprobi honorabilem ibidem
¶ An morte petenda est venia
de offensis. ibidem
¶ Mortis hora marie temptantur
a dyabolo. et ideo multum tunc indi
gent orationis suffragio ibidem
¶ Mulierum consortia sunt fugien
da p ii c xxx
¶ Mu[lieris] [p]uleres uide est pericolo
sum. p ii [c] xxviii et xxx
¶ Mulie[rum] [cum] tactus periculosus
p ii xxviii et xxx
¶ De operibus manuum p ii xxiii
xxv xxvi
Nicolai de tolentino obitus i esta
cruciatum. et qualiter una perdix assata
auolauit p ii c iii. ¶ De eius pie
tate p ii c v. ¶ De eius miraculis
p ii c xi. ¶ Item qualiter fuit sanatus
per beatam virginem de infirmitate c xiii
et p iiii c iiii. ¶ Item de eius ora
tionibus. et dyaboli corporali molesta
tione p ii c xvi. ¶ De stelle appari
tione p ii c xvii. ¶ De mira ab
stinentia et de carnibus castigatione
p iii c x
Obedientia religiosis est necessaria

¶ Nicolai de tolentino ortus mira
culosus p ii c xix Item de eius
morte et miraculis ibidem c xiii

a p ii c ii. ¶ Item quo modo via est medi-
a inter obedientiam et inobedientiam
¶ Obedientie sue efficaci-
a et utilitas. p ii c iii et c v circa fine. ¶ ibidem
¶ Obedientium ordo inter quatuor ordines
est deo magis gratus ibidem circa fine
¶ Ociositas fugienda p ii c xxvii
de verbis ociosis ibidem. Item ociosita-
tis detestatio p i c xi in fine
¶ Oculos sibi demonstrativus eruit quia
mulieres sine concupiscentia videre non po-
tuit p ii c xxviii
¶ Officium divinum quomodo incipit et quomodo
devote peragendum sit. p ii c iii
¶ Oratio. In oratione opus est magna
attentione propter distractiones quas dia-
bolus frequenter immittit. p ii c xvi
¶ Oratio etiam valet licet orans parum
intelligat ea que legit ibidem
¶ Orabant duo presbyteri tam ferventer
quod fuerunt obliti per integrum diem cibum
sumere p iii
¶ Oratio multum valet ad vincendum temp-
tationem carnis p ii c xxx circa vi et
¶ Ad orationem qualiter nos debemus xiii
nos preparare p ii c xvii. De orationibus
devotis sancte monice ibidem. De o-
rationibus sancti nicolai ibidem
¶ De orationis instantia et eius exau-
dibilitate. et qualiter sancti aliquando non ex-
audiuntur sed mali. p ii c xix
¶ Oratio triplex ibidem
¶ Orationes due beati augustini multum
solempnes. p ii c xxi
¶ Oratio devota impetrat sacre scrip-
ture intelligentiam p ii c xxiii
¶ Orare inter omnia opera est difficilli-
mum p ii c xvi
¶ Orationis suffragio marie indige-
mus in morte propter diaboli temptati-
ones p ii c xiii

¶ Ordo heremitarum sancti augustini post
mortem eiusdem sancti patris vivit et con-
firmatur ab alexandro quarto. ubi non
de dispersione fratrum per multa tempora p i c xiiii
¶ Item de introitu eorumdem fratrum ad
civitates propter predicandum verbum
dei et eorum confirmatione p i c xvi
¶ Ordinis heremitarum titulus quis sit
p i c xvii
¶ Ordo nullus regularis ante tempora be-
ati augustini fuit ab ecclesia solempniter
approbatus p ii c xix
¶ Ordinis heremitarum sancti augustini
ecclesia romana specialiter est institutrix
et auctrix ibidem
¶ Ordinem volens intrare prius de-
bet probari. p i c xxi

Pacientia subditorum in supporta-
tione duri prelati. p ii c iiii et viii
¶ Pacientie et humilitatis gradus
diversi p ii c viii in fine
¶ Pacienter sustinuit pafnucius cri-
men falso sibi impositum p ii c iiii in fine
¶ Pacienter infirmitates corporales
sunt tolerande p ii c xii
¶ Paulus propter aculeos carnis
et incentiva viciorum repressit corpus
suum p ii c xxviii
¶ Paupertas voluntaria multipliciter
commendatur p iii c i
¶ Paupertas fratrum heremitarum qualis
esse debeat. p iii c iii
¶ Paupertatem religionis assumentes
sunt quadrupla gratie p iii c xiii
¶ Pax ut inter fratres conservetur septem
requiruntur p ii c v
¶ Penitentiam si posset agere diabolus
christi misericordiam consequeretur p ii c iii
¶ Portarius quidam frater franskinus
qualiter silentium tenuit et contractum cu-
ravit p iii c viii.

Possessioes seu pdia quibus fres ordis heremitaru habe possint no tn expedit p iii c viii

Predicatores et ministri altariu vivie de elemosinis pnt. p ii c xxv

Prelator beniuolentia erga subditos et eor asperitas. p ii c iii

Prelati p suis subditis facilis exaudiunt. exemplu de quoda puinciali p ii c xviii

Prelati duplr suis subditis servie debent ibide

Prelatus noie no ope est pdolu de solacois p ii c xiii

Platus e pre aliis magis honorandus sedm regula bti augustini. sed no pigius pascendus p iii c iii

Prelati no debent recipe plus eo qz plati sunt. s qa pluribz indigent ppter hospites. ibide

Posita noie intelligitur platus vel rector imediatus sub alio supiore plato monstio pstitutus p ii c ii

Psbri noie qs intelligant ibide

Pfessores regule sci augustini utru sub pcepto obligentur ad oia contenta i ipa regula. et de forma pfitendi p ii c xiiii

Prietatis viciu i religiosis deus ut plimu p seipm ulciscit p iii c xiiii xv xvi

Prietatis primus tpe xpiane religiois fuit iudas. cuius imitatores sut oes pprietarij p iii c xv

Psallendi modus i divino officio. et de silencio tpe divini officij servando p ii c xv

Recede a religioe qui quae sit p Reddit an posset ii i c xx habe fres sci augustini in coi vel i speali p iii c ix

Redire ad sclm quidam monachus voluit ppter nimis temptacoez p ii c iiii

Regula vbis augustini fratribz pus dedit qn mansias p ii c xiiii

Regule due bti augustini. et de differentia earu ibide

Regula sci augustini cetis regulis e antiqor p iii c iii

Regula sci augustini inter ceteras regulas e vniusalior planior et suavior p ii c xiiii

De regula illi possut glari pnt q contenta in ipa devocius exsequunt ibide

Regula sci augustini an qlitr obligat suos pfessores. et an oia contenta in ipa cadant sub precepto p ii c xiiii

Regula pachomij fuit ab angelo delata p ii c xxv

Religione ingredientes in quo plra sunt differentia p iii c xii

Religione volens intrare prius debet pbari p i c xxi

Religiosi aliq dicunt triplr. vbi nota qz bagardi et lullardi sut religiosi s no i statu religiois p ii c xxv

Religiosi diuisimode obligant ad labores manuu. et q religiosi possut vivie de elemosinis ibide

Religiosi de regula sci augustini pnt habe pdia et no habe p iii c v. ubi vide qd magis conforme sit regule c vi vii viii

Religiosor lapsus plus placet diabolo qz secularium p ii c xxix

Relinquenda sut oia in religiois

S ingressu p iii c xi

Scandalu qualit et in qbz e vitandu p iiii c xi

Scia spualis ut acqrat qui

or recesserunt p ii c xxiii i principio
¶ Scripta magistrorum ordinis heremita
rum sancti augustini diuisa p ii c xxii
¶ Scripture sacre intelligentia attri
buitur quatuor p ii c xxiii
¶ Scripture sacre lectio seu studium tri
plicem in nobis generat fructum p ii c xxii
¶ Scripture sacre lectio facit nos vincere
carnis temptationes p ii c xxx cum viii
¶ Ex scripture sacre meditatione duo
patres fuerunt obliti per integrum diem ci
bum sumere corporalem p iiii c viii
¶ Seruire infirmis ex caritate offi
cium est angelicum p ii c xi
¶ Seruitus duplex prelatorum p ii c iiii
¶ Silentii commendatio et qualiter in
mensa et certis temporibus ac horis debe
at obseruari p iiii c viii
¶ Singularitas bona tres debet ha
bere comites p iiii c x et xi
¶ Singularitas mala attenditur in mi
nus accipiendo p iiii c xii
¶ Solitarie viuentes periculosius temp
tantur quam viuentes in congregatione p
i c v et p ii c ix x
¶ Solitarie vite commendatio et quod
licet beatus augustinus volebat solitarie
viuere sed fuit prohibitus a christo p i c vii
¶ Solitarie quidam desiderat viuere
propter iugum humilitatis et obediencie
abiciendum p i c viii
¶ Solitarii possunt ire ad cenobia p
i c ix
¶ Solitarii cuidam et peregrini mor
dutibus p ii c xiii
¶ Solitudo non est deserenda propter
opera vite active p i c x exempla
¶ Solitudinem debemus exire propter
opera vite contemplative exemplo christi
et beati augustini p i c xi
¶ Solitudinem intrauit augustinus dei

terrano deposito generalatus officio p
¶ Sompnia turbulenta causa p ii c v
tur ex nimia abstinentia p iiii c iiii
¶ Superbia spiritualis temptat solita
rie viuentes p ii c ix
¶ Superbus quidam frater quia modicum
ceteros reputabat propterea dampna
tus est p ii c xiii
Temptat diabolus maxime soli
tarios p i c iiii v ex[m] i fine
¶ Temptatio carnis octo in nobis cau
sat utilitates p ii c xxix
¶ A temptatione carnis de communi lege
nemo eximitur p ii c xxviii et xxx
¶ Temptationes vincere p [illegible] c iiii xv
sacram scripturam de[illegible]bemus p ii c xxx
cautela vii
¶ Temptatus a diabolo [illegible] de peccato car
nis monachus ad seculum [illegible] redire vo
luit p ii c iii
¶ Temptat diabolus [illegible] homines
maxime in morte p ii c [illegible] xiii et
¶ Tempus tempore nil preciosius [illegible] consept
sus et quantum malum sit a[illegible] missi
o temporis p ii c xxvii
¶ Titulus ordinis heremitarum ab
ecclesia romana et fratribus dicti ordinis spe
cialiter appropriatus p i c vii
Valor persone triplex qui debet
attendi in distributione p iiii c ii
¶ Vestes qualiter debent esse communes
et quales esse debent secundum regulam sancti
augustini p iiii c xiiii
¶ Vestimenta fratrum qualia esse debeant
et quid significent p i c xv
¶ Vestimenta sancti augustini qualia fu
erunt ibidem
¶ Vestitus et victus communis attenditur in
quatuor et iste est difficilior punctus
inter omnia contenta in regula secundum statum
tum modernum p iiii c v

¶ Vidēe mulierēs ē valde piculosū p ii c xxxvii
¶ Vivendi modi octo a p̄ncipio r̄ xpiane religiōis us mō p iii c ii
¶ Voluntas dei tā̄s corde tā̄ in sā̄ tate q̄ȝ in īfirmitate sp̄ ē dulcis p ii c xii
¶ Voluntas ꝓpria īpedit ꝯcordiā̄ et ipā sola ī īferno punit̄ p ii c v
¶ Voluntati ꝓpe quidā̄ frē laycus dimissꝰ ꝓpter hoc dāpnatꝰ ē p ii ¶ c xiii
¶ Voluntatū ꝯcordia debet in tōi vita p ii c i
¶ Votū emissū est īplendū p ii c xx
¶ Wilhelmꝰ de tremona corpꝰ sā̄ augusti ab eccīa romana īpetravit p i c xviii
¶ Wilhelmꝰ de tremonā frā̄s episcopꝰ frēs ordis sp̄ secū habebat p i c xiii

507